

Doktori (PhD) Értekezés

SZÁSZFENESI ZENEI HAGYATÉK

Dulainé Madarász Annamária
Debreceni Egyetem
BTK
2016.

SZÁSZFENESI ZENEI HAGYATÉK

Értekezés a doktori (Ph.D.) fokozat megszerzése érdekében
a Néprajzi és kulturális antropológia tudományágban

Írta: Dulainé Madarász Annamária,
okleveles ének, zenetanár, zeneelmélet tanár

Készült a Debreceni Egyetem, Történelmi és Néprajzi doktori iskolája
(Néprajzi programja) keretében

Témavezet : .....
Dr. Ujváry Zoltán

A doktori szigorlati bizottság:

elnök: Dr. ....
tagok: Dr. ....
Dr. ....

A doktori szigorlat időpontja: .....

Az értekezés bírálói:

Dr. ....
Dr. ....
Dr. ....

A bírálóbizottság:

elnök: Dr. ....
tagok: Dr. ....
Dr. ....
Dr. ....
Dr. ....

A nyilvános vita időpontja: .....

„Én **Dulainé Madarász Annamária** teljes felelősségem tudatában kijelentem, hogy a benyújtott értekezés önálló munka, a szerzői jog nemzetközi normáinak tiszteletben tartásával készült, a benne található irodalmi hivatkozások egyértelműek és teljesek. Nem állok doktori fokozat visszavonására irányuló eljárás alatt, illetve 5 éven belül nem vontak vissza tőlem odaítélt doktori fokozatot. Jelen értekezést korábban más intézményben nem nyújtottam be és azt nem utasították el.”

Debrecen, 2016. 11. 09.

Tartalomjegyzék

I.	Az értekezés témaválasztásának interpretációja	6
I.1	Téma bemutatása, aktualitása	6
I.2	Célmeghatározás	8
I.3	Hipotézisek megfogalmazása	8
I.4	A dolgozat címében szereplő hagyatékfogalom témára vonatkoztatott értelmezése, tisztázása, definiálása	9
II.	Történeti és kulturális háttér	12
II.1	Településtörténet	12
II.1.1	A táj, melybe Szászfenes illeszkedik	12
II.1.2	Szászfenes rövid története	18
II.2	A magyar falu tagozódása – a zenészek társadalmi elhelyezkedése	22
III.	Téma kutatásának jelenlegi állása	26
III.1	Népzene kutatás Magyarországon	26
III.2	Jelenkori kutatások, művek	33
IV.	A disszertáció által felvetődött módszertani kérdések interpretálása	36
IV.1	Módszertani kérdések, dilemmák megfogalmazása	36
IV.2	A zenei anyag vizsgálatának módszere, behatárolása	39
V.	A szászfenesi zenei hagyatékról	41
V.1	Pálffy Gyula szászfenesi visszaemlékezése	41
V.2	Zenészek, táncalkalmak Szászfenesen	42
V.3	Muza Mózes szászfenesi zenész emlékei a régi fenesi zenei életéről	46
V.4	Táncművek az elemzett anyagban	50
V.5	A gyűjtésben szereplő hangszerek	58
V.6	Kíséretművek az elemzett szászfenesi anyagban	60
V.7	A vizsgált anyag statisztikus elemzése, bemutatása	61
V.7.1	A lejegyzett és elemzett anyag számszerű megoszlása dallamtípusok szerint	61

V.7.2 A vizsgált anyag terjedelmi áttekintése-----	63 -
V.7.3 Hangnemi megoszlás az egyes m fajokon belül-----	64 -
V.7.4 Hangnemi statisztika-----	68 -
V.8 Hangnemek használata, jelent sége a feldolgozott szászfenesi anyagban -----	69 -
VI. A lejegyzett dallamok közlése és részletes elemzéseik-----	72 -
VI.1 Legényesek: -----	72 -
1.1 VI.2 Verbunk: -----	146 -
VI.2 Csárdás:-----	158 -
VI.3 Szapora:-----	203 -
VI.4 Keserves:-----	242 -
1.2 VI.6 Hajnali: -----	251 -
1.3 VI.7 Egyéb típusú dallamok: -----	264 -
VII. Összegzés, kapott eredmények tézisszer felsorolása, bemutatása -	272
-	
VII.1 Hipotézisek vizsgálata a tények tükrében -----	272 -
VII.2 Összefoglaló táblázatok-----	275 -
VII.3 Zárógondolatok -----	276 -
Felhasznált irodalom -----	278 -
Fénykép és diagram jegyzék-----	286 -
CD melléklet a dallamokhoz-----	287 -

Bevezetés

I. Az értekezés témaválasztásának interpretációja

I.1 Téma bemutatása, aktualitása

Dolgozatom témája a kalotaszegi Szászfenes 1983-as, és 1986-os gyjtésekben származó, hangszeres népzenei hagyatékának feldolgozása, vizsgálata.

Évek óta kutatom a hangszeres népzenei dallamokat, így esett a választásom a kalotaszegi Szászfenes hangszeres zenei életének vizsgálatára. Motivációm els dlegesen az volt, hogy a dallamok és elemzéseik prezentálásával a „hagyaték” beépüljön a jelen zenei gyakorlatába, s megvizsgálhatóvá válják a Kolozsvár vonzásában lévő kisebb település – Szászfenes-dallamkincse, zenei hagyományai, táncélete, és az, hogy vajon hatással volt –e rá az évek folyamán a nagyvárosi kultúra kisugárzása. A dolgozatom témája melletti elkötelezésemet erősítette az is, hogy a híres szászfenesi Muza banda egyik zenészét a múltkor, még a téma szempontjából értékes információkat szerezhettem.

A *Szászfenesi zenei hagyaték* című disszertáció központi témája, hogy bemutassa a Szászfenesen 1983-ban és 1986-ban gyjtött, hegedőn játszott dallamok általam készített lejegyzéseit, azok tudományos feldolgozását, az ehhez tartozó elemzéseket, s Szászfenes hangszeres zenei kultúráját a dallamokon keresztül, s azokat a táncokat, amelyek ezekhez kapcsolódnak. Tekintetbe véve a vizsgált anyag lejegyzésének feladatát, s az így kapott anyag nagyságát és a terjedelmi korlátokat jelen munkában a kíséret lejegyzésére nem került sor. A doktori értekezés saját kultúránk egy kicsi, de az identitás szempontjából igen jelentős szegmensére fókuszál, a szászfenesi tánc- és egyéb funkciójú dallamokra. A témakör részletes elemzéséhez, és a releváns tényezők felkutatásához a disszertációmban bemutatom, hogy a múlt értékeinek megőrzése és élő továbbvitele lehet az eszköz a meglazult közösségi kapcsolódások, gyökerek ellensúlyozására. A hagyománnyal rendelkező közösségeknek ugyanis nem csak a teherbíró képessége van, hanem biztonságérzete is, és mivel rendelkeznek gyökerekkel képesek megújulni. A jelenkor emberének ebben az állandóan változó közegben nehéz felismerni az igazi kulturális értékeket és megtalálni saját identitását. Ebben segíthet a hagyomány elemeinek bemutatása, beépítése az emberek mindennapi életébe. Ahhoz, hogy a hagyomány értékei beépüljenek a mai és a jövőbeni kultúrába, és áthassa az emberek életét, szükség van a hagyomány őrzésére és teremtő kezdeményezésekre, amelyek célja egyrészt a régi hagyományok továbbvitelére, új tartalommal való megtöltése, és ezek által az adott hagyomány életre keltése. Ezért tartom nagyon fontosnak a fiatal népzeneészek munkáját és a körük

„épül ” társaság összetartó erejét. Ezek az elvárások természetesen a zenészek, népzeneészek számára is fokozott kihívást jelentenek, hiszen segítséget kell adnunk munkánkkal a tudományos kutatások továbbhaladásához, a néphagyomány ápolásához, továbbviteléhez. A dolgozat a témához kapcsolódó szakirodalom feldolgozásán, a recens kultúra vizsgálatán, helyszíni interjúkon, hallás utáni lejegyzéseken alapszik.

Az anyag gy jtésében Kallós Zoltán, Székely Levente, Vavrincez András, Könczei Csilla, Fülöp Hajnal, Csonka László, Teszáry Miklós és Pálffy Gyula vettek részt. A gy jtéseket, amelyeket lejegyeztem, 1983-ban és 1986-ban készítették. Ezeket a Zenetudományi Intézet népzenei részlegének raktári anyagából dolgoztam fel. Az 1983-as felvételeket Kallós Zoltán és Székely Levente, az 1986-ost pedig Könczei Csilla- Pálffy Gyula- Teszáry Miklós vezette. A felvételeken két prímás muzsikál: Muza József és Hóka Pál. ket minden esetben még két vonós kíséri. Muza Józsefet (Toskát) Ötvös Aladár kontrás és Lingurár Károly (Koka) csellós kíséri minden esetben. Hóka Pált Toni Rudolf (Kormos) kíséri kontrán. A Zenetudományi Intézetben fellelhet dokumentumból ezen információkat tudhattam meg. A muzsikások és gy jt k neve, nyilvántartási számokkal együtt a következ :

- Kallós Zoltán- Székely Levente, 1983. IV. Mgt. szám: 4613-14. AP szám: 14.321-24.
- Kallós Zoltán- Székely Levente, 1983. IV. 07. Mgt. szám: 4689-90. AP szám: 14.922-14.926.
- Könczei Csilla- Pálffy Gyula- Teszáry Miklós, 1986. IV. 30. Mgt. szám: 5170. AP szám: 15.221-222.

A disszertáció egymásra épül fejezetei az általános elméleti megalapozástól kiindulva a néprajzi terepmunka során összegy jtött recens adatokra, interjúkra és zenei gy jtésekre, valamint kérd ívek elemzésére hagyatkozik. Gyakorlati példaanyag bemutatásán keresztül tárja fel a szászfenesi zenei hagyományokat. A kutatásokat hangfelvétellel és fényképekkel dokumentálom. A kutatás id beli kerete 1983 és 1986 közé tehet . Közeledve a dallamok bemutatásához és elemzéséhez, az elemzések szöveges leírásához bemutatom a dolgozatban szerepl tánc típusokat, dallamtípusokat, a legényest, a verbunkot, a csárdást, a szaporát, a keservest, a hajnalit, és az egyéb alkalmakhoz kapcsolódó típusokat. A disszertációban a téma teljessége érdekében bevontam olyan adatokat, melyek kiegészítik a dallamokkal foglalkozó fejezeteket. Juhász Zoltán is törekszik erre *Az utolsó dudás* cím írásában,¹ melyben olyan adatokat is megjelentet, amik érdekes illetve új információt közölnek a témához kapcsolódóan. Én is törekedtem erre dolgozatomban.

Vizsgálom a lejegyzett anyag számszer megoszlását dallamtípusok szerint, ezt követi a vizsgált anyag terjedelmi áttekintése, majd a hangnemi gyakoriság kerül vizsgálatra

---

¹ Juhász Zoltán 1998.

dallamtípusok szerinti felosztásban. Ezután hangnemi statisztika alapján elemzem az általam feldolgozott két primás anyagát. Ezt a lejegyzett dallamok és részletes elemzéseik követik. A kottagrafikával elkészített dallamok után következik egy minden dallamnál egységes vizsgálati lap, amelyet önállóan dolgoztam ki. Ebben el adásmódbeli, dallambeli, felépítésbeli elemekre utaló elemzési pontok, számszer adatok szerepelnek, illetve a jobb érthetőség kedvéért szöveges magyarázat is szerepel, plusz adalékokkal kiegészítve a számszerinti adatokat.

Napjainkból hiányzik az állandóság, így a gondolkodásunknak is változnia kell, vagyis kreatív, alkotó hozzáállás szükséges ahhoz, hogy helytálljunk a minket körülvev sokszínű, multikulturális világban, és a hagyományok - ha ismerjük ket -, legyenek akár zenei, akár más jelleg ek- segítenek egy abszolút mércét felállítani, amihez mindig alkalmazkodhatunk, igazodhatunk és viszonyíthatunk. A múltbeli ismeretek, a megszerzett tudás segít eligazodni a jelenben és utat mutathat a jövőre nézve is. Nemzetünk fennmaradásához is szükséges a népzenei anyagok gy jtése, feldolgozása, megismertetése, ezen kívül ez Magyarország „egyéniségként” való megjelenéséhez is elengedhetetlen.

I.2 Célmeghatározás

Munkám célja tehát – pedagógusként is - hogy a dallamokat tudományos igény lejegyzéseimmel, elemzéseimmel együtt prezentáljam, amelyek a további kutatásban, az oktatásban segítenek, és a dallamok szélesebb nyilvánosság elé tárásában is szerepet játszanak. Ág Tibor népzenekutató írja munkájában, hogy a kutatónak feladata az összegy jtött anyagot feldolgozni, rendszerezni, és visszajuttatni az emberekhez kiadványok formájában.² Ez a gondolat, feladat meghatározás disszertációm esetében is igaz. Ennek érdekében átlátható kottaképre törekedtem a beírt díszít hangok mellett is. Ezen kívül célo, hogy megvizsgáljam a nagyváros kultúraintegráló hatását, az átadás-átvétel, továbbélés kérdését. Munkámmal alapot szeretnék teremteni és segíteni szeretném a további összehasonlító kutatást, amelyhez az *Utolsó Óra Program* felvett anyagai nyújthatnak lehet séget, hiszen az *Új Pátria Sorozatban* kés bb is készítettek újabb felvételt a Muza bandával. A fentieken kívül célo az is, hogy támogassam a kultúra e szeletének továbbélését, és használhatóvá, elérhetővé tegyem mások számára is.

I.3 Hipotézisek megfogalmazása

Hipotéziseim:

---

² Ág Tibor 2000: 7

•A nagyváros közelsége hatással van a kisebb település kultúrájának alakulására, a kultúrintegráció megjelenik, ami jelen esetben a dallamok, táncok változására, cserélődésére hat ez ki, s így Kolozsvár nagyvárosi mivolta a szászfenesi helyi zenés szokások eltérésehez, a táncrend változásához, egyéb téren való városiasodáshoz (pl. viselet eltérése) is hozzájárult, jelen esetben ezek már csak „hagyatékként” vannak jelen.

•Szászfenesen is cigány muzsikások zenéltek, minden nemzetiségnek kórusok játszottak, édesapjuktól tanultak.

•A primások hangszerjátékában a hegedőn „könnyen” használható, hangszerspecifikus hangnemek jelennek meg.

•Az egyes dallamoknál azok karakteréhez illő hangnem jelenik meg, ezek használatánál jelen van valamiféle konvenció, és kérdés, hogy ezt felülírja-e az egyszerű játékmód.

•Vannak egyedi vonásai a két primás: Muza József és Hóka Pál játékmódjának - mint minden hangszeres eladónak- a feldolgozott anyagot alapul véve, azt megvizsgálva. (A sajátos jegyek bemutatása.)

•A dallamok feldolgozása hasznos a népzeneészek számára.

I.4 A dolgozat címében szereplő hagyatékfogalom témára vonatkoztatott értelmezése, tisztázása, definiálása

Dolgozatom elején szeretném körülhatárolni az általam dolgozattípusként használt hagyatékfogalmat, amely közvetlenül definiálja a feldolgozott téma jelentőségét,

A szellemi örökség, hagyaték fogalmának értelmezése

Elsőként az UNESCO által meghatározott definíciót mutatom be³:

UNESCO Egyezmény a Szellemi Kulturális Örökség Megőrzéséről 1. 2003. október 17-én elfogadja ezt az Egyezményt.

Meghatározások

Jelen Egyezmény alkalmazásában:

---

³ <http://www.szellemiotokseg.hu>

1. „Szellemi -kulturális örökség”: olyan szokás, ábrázolás, kifejezési forma, tudás, készség – valamint az ezekkel összefüggő eszköz, tárgy, műalkotás és kulturális színhely –, amelyet közösségek, csoportok, esetenként egyének kulturális örökségük részeként elismernek. Ez a nemzedékről nemzedékre hagyományozódó szellemi kulturális örökség – amelyet a közösségek, csoportok a környezetükre, a természettel való kapcsolatukra és a történelmükre adott válaszként állandóan újratestíroznak – az identitás és a folytonosság érzését nyújtja számukra, így módon segítve elő a kulturális sokszínűség és emberi kreativitás tiszteletét. Jelen Egyezmény alkalmazásában csak az érvényben lévő nemzetközi emberi jogi okmányokkal, valamint a közösségek, csoportok és egyének közötti kölcsönös tisztelet és a fenntartható fejlődés követelményével összhangban álló szellemi kulturális örökséget kell figyelembe venni;

2. Az 1. pontban meghatározott szellemi- kulturális örökség többek között az alábbi területeken nyilvánul meg:

a) szóbeli hagyományok és kifejezési formák, beleértve a nyelvet is, mint a szellemi kulturális örökség hordozóját

b) előadóművészetek

c) társadalmi szokások, rítusok és ünnepi események

d) a természetre és a világegyetemre vonatkozó ismeretek és gyakorlatok

e) hagyományos kézművesség

3. „Védelem”: a szellemi -kulturális örökség fennmaradását célzó intézkedések, beleértve az ilyen örökség azonosítását, dokumentálását, kutatását, megőrzését, védelmét, támogatását, megerősítését, terjesztését – különösen az iskolarendszeren belüli és kívüli oktatás segítségével – csakúgy, mint az ilyen örökség különféle aspektusainak felélesztését;”

Magyarország harminckilencedikként csatlakozott az egyezményhez, 2006. március 24-én.

Erdősi Péter és Sonkoly Gábor írásából megtudhatjuk⁴, hogy a kulturális örökség fogalma a 70'-es évek óta egyre terjed politikai és tudományos elmélkedésekben is. Először angol, majd francia nyelvben nyerte el mai jelentését, s innen terjedt tovább. Vizsgálták a szó

---

⁴ Erdősi Péter – Sonkoly Gábor 2005.

„népszerűségét” is, amelyből az derült ki, hogy más elnevezésekkel is igen gyakran fordul elő. 2004 februárjában a „kulturális örökség” kifejezés használata – a kapcsolódó témákat vizsgálva – az

angol nyelvben a leggyakoribb; a „nemzeti örökség” kifejezés használata pedig a magyar nyelvben. Innen is látható, hogy társadalmunk hamar magáénak érezte a fogalmat, amely a nemzeti összetartozás érzését is jelképezi. A kulturális örökség fogalom fokozatosan alakult ki. Széles az értelmezése: előző generációk átvételre érdemes tárgyait, és szellemi javait egészét magában foglalja. A szakirodalom eltérő időponthoz köti a szó, a fogalom geneziséjét. A nemzeti örökség kifejezést Édouard Pommier alkotta meg 1790-ben, tehát az örökség nemzeti méretű értelmezését a francia forradalom „szülte”.

Az Európa Tanács az 1985-ös granadai konferenciáján határozta meg a fogalom jelentését. A fogalom elterjedését megelőzte az emlékezet szerepének fontossá válása. Az „örökség” fogalom által közös nevezőre hozhatóak a helyi-nemzeti, saját-közös, egyedi-általános kifejezések. A kulturális örökség fogalma segít az identitás intézményesítésében. Nemcsak azért fontos, mert általa feltérképezhetjük az értékeinket, hanem az „örökös” önazonosságát is körülírja, mindenféle külön magyarázat nélkül. Az örökség materiális fogódzókat teremt az emlékezés, az emlékezés számára. (A lejegyzett dallamokkal is ezt szeretném segíteni.) Az identitás „örökség” jegyében való alakítása felvértezi a lakosságot a civilizáció, globalizáció hatásaival szemben.

De mit jelent a fogalom Közép-Európában, illetve Magyarországon? Az Európai Unió tagjai a kulturális örökségen belül a sokszínűséget hirdetik. Azonban – az írás készítői szerint – mivel a fogalom nálunk túl sok mindent takar, ennek megelőzésére célszerű lett volna a definiálása.

Paládi-Kovács Attila írásában⁵ még több fogalmat, szinonímát említ az örökség szóval kapcsolatosan. 2000-ben Budapesten szakmai vitát rendeztek, ahol közölték az örökségfogalom értelmezését, és térhódításáról szóló írásokat elemezték. Ebben a cikkben úgy fogalmaz a szerző, hogy a földet is egymástól kapják, és egymásnak adják tovább „örökségül” a nemzedékek. Nagyon fontos megemlíteni az előzők „kultúrvagyonát”. (Ezzel a véleménnyel azonosulva szeretnék munkámmal hozzájárulni az előzők kultúrvagyonának megőrzéséhez.)

Az örökség szintjei: lokális/regionális, nemzeti, európai, globális szintek. Például a Néprajzi Múzeum gyűjteményében is jelen van minden szint. Felmerül az örökség szó mellett

---

⁵ Paládi-Kovács Attila 2004.

a hagyaték, hagyomány szó is, s t a tradíció fogalma is, amelyekkel számos konferencián foglalkozott az európai néprajztudomány. Több tanulmányt szentelt a kérdésnek Hermann Bausinger tübingeni professzor is. Hazánkban Gunda Béla 1991-ben akadémiai székfoglalóját a „Hagyomány és európaiság” témájának szentelte. Gunda kiemelte, hogy nemcsak a nyelv fontos, hanem egy nemzet mibenléte a történelmében, a hagyományaiban, a kulturális örökségében is megmutatkozik. (Ezért tartom fontosnak az összegyjtött néprajzi, népzenei anyagok feldolgozását.)

Paládi-Kovács Attila azt írja, hogy a kulturális örökség fogalmának széleskör elterjedése egyértelm en jót tett a hazai folklórkutatásnak- és ápolásnak. (Intézményi keret nélkül erre a Hagyományok Háza és az Európai Folklór Intézet nyújt.) Az „örökségmozgalom” visszaigazolja a magyar néprajztudomány munkáját. Paládi külön kiemeli, hogy az MTA egyes intézményeinek, így a Zenetudományi Intézetnek is sok köze van a kulturális örökség kutatásához. Írja, hogy támogatni kellene az anyagok feldolgozását, és az Akadémiának elemeznie kellene a hazai „örökségvédelem” helyzetét.

Tárgyalás

II. Történeti és kulturális háttér Településtörténet

II.1.1 A táj, melybe Szászfenes illeszkedik

Dolgozatom következő fejezetében fontosnak tartom bemutatni azt a tájat, tágabb és sz kebb környezetét, ahonnan a lejegyzett, feldolgozott anyag gy jtésre került, hiszen így jobban átélhetjük, értékelhetjük az innen gy jtött, feltárt zenei anyag jelent ségét, specifikumait. A negyven falut magába foglaló táj Erdély kisebbik magyarok lakta tömbjeviharos történelemmel és több száz éves népi hagyományokkal.

A magyarság korai történetének megrajzolásához ezen a területen a régészet, a nyelvészet és a történettudomány eredményeit is fel kellene használni, sajnos azonban a régészeti kutatások szinte teljesen hiányoznak Kalotaszegen. A területen folyó kutatások nagyrészt a magyarság megjelenését megelő z , skori és római kori, illetve népvándorláskori lel helyekre koncentráltak Romániában. Anélkül, hogy a terület ókori történetével részletesen foglalkoznánk, az ásatások eredményei alapján elmondhatjuk, hogy a térség völgyeit már több népcsoport is régt l fogva megtelepedésre alkalmasnak találta. A római korban Kolozsváron (Napocnán) át és részben a Nádas völgyében haladt az az út, amely a tartomány északi határa felé tartott, ennek az útnak a maradványait több helyen is megtalálták. Gyaluban jelent s

létszámú számú római segédcsoport állomásozott, a Sebes folyó partján pedig római katonai táborhely állt. A római uralmat követő időszelekből pedig több hun, gepida, avar és szláv lelet is előkerült. Meglepő viszont, hogy a magyarok megtelepedését követő időszelekből szinte egyáltalán nincsenek régészeti lelőhelyek Kalotaszegen. Ennek oka lehet a kutatások hiánya, mivel hiányoznak például a templomok alatti régészeti feltárások, illetve a műemléki felkutatások is, amelyek segíthetnének a X. századot követő időszelek régészeti emlékeinek megtalálásában (Balogh-Fülemile 2004)⁶.

A viszonylag szerény régészeti anyag mellett nem meglepő, hogy a nyelvészetnek és a történeti levéltári kutatásoknak különösen nagy szerep jut Kalotaszeg múltjának feltárásában. A vidék ma is használatos elnevezésére vonatkozóan Jakó Zsigmond 1940-ben megjelent *Bihar megye a török pusztítása* elnevezésű című műve adhat támpontot⁷, a könyvében a következőket írja ezzel kapcsolatban: „A Rétság, Sebes-Körös és Berettyó által körülölelt falvak összefoglaló neve Kiskalota volt. Ennek folytatása a Kis-Köröstől keletre, a Berettyó és Sebes-Körös között az Erdély határáig nyúló terület, amit Középkalotának, míg az ettől keletre eső terület régi nevét Kalotának, mai néven pedig Kalotaszegnek nevezünk” (Jakó 2007). Ebből bizonyosra vehető, hogy a mai Kalotaszeg nyugati fele, mint a Szent László alapította Várad-i Püspökség fennmaradásának a része, szoros kapcsolatban állt a Sebes-Körösvölgyi magyarsággal és sokáig Bihar megyéhez tartozott.

Az adatok szerint a Csongrád, Békés és Bihar megyét benépesítő Ond törzs tagjai a mai Kalotaszeg területére is eljutottak a honfoglalás idején, vagy az azt követő időszelekből. Ha az írott történeti forrásokat nézzük, a honfoglaló magyarok Erdélyben való megtelepedésével kapcsolatban két, egymásnak ellentmondó tájékoztatás áll rendelkezésünkre. Az egyik III. Béla király névtelen jegyzékének, Anonymusnak (1177–1196) a *Gesta Hungarorum*-ban fennmaradt vélekedése, miszerint Gyalu lett volna a szláv Gyelo fejedelem székhelye, akit – a Meszes kapunál bejövő Tétény (Tuhutum v. Töhötöm) elől menekülve – a Kapus patak mellett Tétény vitézei megölték, és így jutottak a magyarok Erdély és Kalotaszeg birtokába. Gyelo szláv fejedelemnek a Gyalu helyén feltételezett központját azonban a gyalui várkertjében az 1980-as években végzett régészeti ásatások nem igazolták.

A másik történeti forrás a XIII. században élt Kézai Simon, IV. László, azaz Kun László király udvari papjának a krónikája. Kézai a legrégebbi, a XI. századi krónikából merítette adatait. Szerinte az Etelközbe érkező magyarság a Keleti-Kárpátok szorosain áthaladva Erdélyben megpihent, majd folytatta útját az Alföld felé. Azonban az utánuk jövő besenyők feltartóztatására öt nemzetséget hagytak hátra és telepítettek le Erdélyben. Dés és a Nagy-Szamos vidékén az Agmand-nemzetséget. A Kis-Szamos két oldalán Doboka

⁶ Balogh Balázs- Fülemile Ágnes 2004.

⁷ Jakó Zsigmond 2007.

központtal és a Széki sóbányával a Gyula–Zsombor-okat, a Borsa-patak mentén a Borsákat. K rósf t l a Marosig, azaz a mai Kolozs megyét Kolozsvárral a Mikola-nemzetség szállta meg, míg Torda körül a Szil–Kalocsa nemzetség telepedett le.

Tehát Kalotaszeg els magyar benépesít it az Ond törzs, valamint a Mikola-, a Szil- és a Kalocsa nemzetségek leszármazottaiban kell keresnünk. Antropológiai vizsgálatokat Kalotaszegen az 1940-es években végeztek utoljára. A kilenc kalotaszegi településen végzett vizsgálatok Csík Lajos és Kállay Ern megállapították⁸, hogy a kalotaszegi magyarság f képpen kelet balti és turanid rasszelemekb l tev dik össze, és hogy nagy hasonlóságot mutatnak a krími tatárokkal. Utóbbi valószínű, hogy a gyakori tatárdúlásoknak lehet a következménye (Csík-Kállay 1942).

Erdély területén a királyi hatalom megszilárdítása Szent István király uralkodásának már korai éveiben megindult az erdélyi gyulák központosító, önállósító, Bizánc-orientált kísérletének elfojtását követ en. A királyi hatalom jelenlétének kifejez je a királyi várrendszerbe tartozó ispáni várak kiépítése volt, amelyek fontos gazdasági és katonai szerepük mellett a világi igazgatás és igazságszolgáltatás helyei is voltak. A Szent István- kori ispáni várak a stratégiaailag fontos völgykapuknál, hadi útvonalak mentén és a királyi tulajdonban lév sóaknál közelében, azok védelmére helyezkedtek el. Az erdélyi határispánságok esetében a várak a terület bels , nyugati felében helyezkedtek el, Kalotaszeg környékén három kora Árpád-kori, jellegzetes, ún. kazettaszerkezetes föld-favár állt: Keleten Kolozsmonostor-Ó-Kolozsvár, délen Tordaa-Várfalu, északkeleten Doboka vára.

Kolozs Árpád-kori ispáni vára és megyeszékhelye a ma is álló monostori kerített templom helyén állt. Az er dítés magaslatra épült két f út találkozásánál. Az egyik az egykori római út volt. Ez a Szilágyságon át vezet út a kora középkorban sem veszítette el a jelent - segét. A fontos kereskedelmi út mentén számos település alakult a kora középkorban. Ez volt a tengelyen szállított só útja a Meszes-kapun, Szalácson át Szolnokig, a sóelosztóhelyig, amit már 1067 el tt használtak⁹. (Bóna 1986). A másik, újabb út, amely a kolozsi ispáni várnál találkozott a sóúttal, a Király-hágón át vezet rövidebb, gyorsabb út volt. Ez a Sebes-Körös és Kis-Szamos völgyén át teremtette meg a kapcsolatot a korán, s r n betelepült gazdag bihari részekkel, amelyek Bihar monumentális ispáni vára körül alakultak ki. A teherszállítás, a só útja maradt a régi, a hosszabb, de lankásabb Meszes-kapun át vezet út, amelynek mentén a korai megszállás jeleként felt n en gyakran fordulnak el a Zsombor, Bogát, Borsa személynevek b l képzett helynevek. A f közlekedési és hadi út azonban az Árpád-kortól a Király-hágón át vezetett. A várispánságokhoz a várak közelebbi és távolabbi körzetében

---

⁸ Csík Lajos- Kállay Ern 1942.

⁹ Bóna István 1986: 194-234.

várbirtokok, szolgáló falvak tartoztak. Itt, a kolozsi vár közvetlen környezetében kell keresni Kalotaszeg tágabb térségének az egyik legkorábban betelepült részét.

Kalotaszeg nevét – Kalotaszegként – egy 1443-as oklevél említi először, s Heltai Gáspár krónikájában (1575), Erdély vármegyéinek felsorolásában a hatodik (utolsó) vármegyeként szerepel a „kalotai”. A mai Kalotaszeg azonban már csak utolsó keleti maradványa annak a Kalota nevű nagy területnek, amely a középkorban a Berettyó folyótól a Sebes-Körös forrásvidékéig terjedt¹⁰ (Boldizsár Zeyk 2003).

Kalotaszeg, bár sok szempontból – például a közös kulturális értékek miatt – jól elkülöníthető egységet alkot, közigazgatásilag vagy akár egyházszerkezeti szempontból sem volt korábban sem különálló egység, sőt maga is több kisebb tájegységre bontható. Így középkori és újkori történetét nehéz lenne úgy megírni, mintha az nem lenne szerves része tágabb környezetének, az egész erdélyi történelemnek. Ugyanakkor a feladatunk nem feladata, hogy átfogó módon mutassa be Erdély történetét, ezért azt az utat választottuk, hogy a Kalotaszeghez tartozó települések történetéből emelünk ki néhány fontosabb momentumot, illetve Szászfenes múltjával foglalkozunk kiemelt módon.

Kalotaszeg falvainak a neve már az Árpád-korban előfordul az oklevelekben, a birtokosozkodó levelekben. Így az 1332-es illetve 1337-es évi pápai tizedjegyzék összeállításáig huszonegy, Kalotaszeg különböző tájegységeihez tartozó magyar falu nevével találkozunk. Kapus 1130, 1140-ben, Szentlászló 1196-ban, 1285-ben, Jákótelke 1214-ben, Gyer monostor 1241-ben, Gyalu 1246-ban, Bikal 1249-ben, Méra 1269-ben, 1299-ben, Körösfő 1276-ban, Fenes (a mai Szászfenes és Magyarfenes) 1285-ben, Szentkirály 1288-ban, Szucság 1290-ben, Bábonny 1291-ben, 1296-ban, Lóna 1298-ban, Bogártelke 1299-ben, Léta 1322-ben, Jára 1322-ben, Valkó 1330-ban, Hunyad pedig 1332–1337-ben, vagyis ettől kezdődően szerepel a történeti forrásokban.

Fontos történelmi emlék a nádasmenti Egeres várkastélya, amely a XVI. században épült. A négyszög alaprajzú kastély sarkait egy-egy négyzetes hasáb alakú torony erősítette. A hozzá tartozó birtok a XIV. században a Benedek-rendieké volt, később Almás várához tartozott, majd 1570-ben Bocskai István fejedelem apja, Bocskai György tulajdona lett. 1572-ben építette fel a várkastélyt, amely ma teljesen romos állapotban van, mindössze három fala áll még. Pártázatának maradványai, faragott ajtó- és ablakkeretei őrzik csak régi szépségét.

Kolozsvártól nyugatra, a Kapus és a Szamos egyesülésénél, az Átmeneti vidéken fekszik Gyalu. Helyén római castrum, majd a honfoglalás korában földvár állt. Első okleveles említése 1246-ból származik. A XV. században – Budai Nagy Antal felkelése után —

---

¹⁰ Boldizsár Zeyk 2003.

Gyaluban építették fel az erdélyi püspök várkastélyát. Levéltári adatok először 1439-ben említik az új püspöki várat. Nagyméretű, négyszög alakú udvarát vastag védőfal vette körül, amelyhez különböző helyiségek csatlakoztak. Sarkait kerek, valamint négy- és hatszögletű bástyák erősítették, amelyek egyikében beépítették a kápolnát. A várkastély körül háromszoros – 10 méter széles, 6 méter mély – vízesárok húzódtak, két kapujához cölöpökön nyugvó fahíd, illetve felvonóhíd vezetett. Gyalu vára a királytól vásártartási jogot és vámmentességet kapott, így közel két évszázadig ez volt az erdélyi püspökség legfontosabb birtoka. 1600-tól több erdélyi várral együtt az erdélyi rendek fennhatósága alá került, majd 1633-ban I. Rákóczi György fejedelem fiának, Rákóczi Zsigmondnak a tulajdona lett. Az nevéhez fűződik a vár helyreállítása. Nagyszabású építkezésbe kezdett, amelyet saját tervei alapján Haller Gábor vezetett. A vár 1660-ig Rákóczi birtok volt, a fejedelem halála után azonban többször gazdát cserélt, mígnem osztrák kézre került. A II. Rákóczi Ferenc vezette szabadságharc idején a kurucok több évig ostromolták, míg végül 1706-ban sikerült elfoglalniuk. Az ostrom során az épület erősen megrongálódott, egyes részei romba dőltek. A szabadságharc leverése után Rabutin császári tábornok visszafoglalta a várat és az a Bánffyak birtokába került. 1738-ban Bánffy Dénes építette újjá, 1861-ben azonban a várkastélyt teljesen pusztította el, amely után csak részlegesen állították helyre¹¹(Várady – Borbély 1990).

Kalotaszeg központja, Bánffyhunyad, mint a hajdani királyi birtok része, az 1450-es években jutott a losonci Bánffyak tulajdonába. A 60000 holdas birtoktest Körösföld Csucsáig, Szilágynagyfalutól a Gyalui havasokig terjedt, központja pedig Sebes vagy Kalotaszegvára, valamint Hunyadvár volt. Kolozsvártól nyugatra az Átmeneti vidék határfalujának is tekinthető Szászfenes, a falu történetét részletesen a következő fejezetben mutatjuk be.

Az Erdélyi Fejedelemség idején, az Erdély politikai életében is szerepet játszó Jósikák és ezek leányági leszármazottai az első világháborút követő hatalomváltásig jelentős részbirtokokkal voltak jelen ezen a tájon, míg teljesen fel nem számolták őket. A telekkönyvekben, az Andrássy családdal együtt ma is birtokosokként szerepelnek.

A terület vallási összetételét vizsgálva azt láthatjuk, hogy Kalotaszeg lakossága a reformációt megelőzően gyakorlatilag teljes egészében a nyugati kereszténységhez tartozott. Egyházi szempontból Körösföld nyugatra a Szent László alapította Várad Püspökséghez tartozott, ettől keletre pedig, a Kolozsi Fejérességgel egyetemben, az Erdélyi Püspökségnek volt alárendelve.

---

¹¹ Várady Pál – Borbély Anikó 1990.

A reformáció után az ország többi részéhez hasonlóan az új vallási mozgalom szinte mindegyik irányzata megjelent itt is, ezért a helvét hitvallásnak megfelelően – Jegenye, Kisbács, Szászfenes római katolikus lakosságának kivételével – az itt élők reformátusokká lettek, és egyházi szempontból a Kolozs-Kalotai Református Egyházmegyéhez tartoztak Erdély II. világháborút követő közigazgatási átszervezéséig. Jelenleg az egyházközségek többsége Kolozs megyében, kisebb része pedig – az ún. Alszeg – Szilágy megyében van. A Kolozs megyéhez tartozó kalotaszegi falvak a Kalotaszegi és a Kolozsvári Református Egyházmegyéhez tartoznak. Előbbi központja Bánffyhunяд, utóbbié pedig Kolozsvár.

A mai Kalotaszeget rendszerint három nagyobb tájegységre bontják a szakemberek (Felszeg, Alszeg, Nádasmente), ám más megközelítés alapján akár öt ilyen tájegységre is beszélhetünk:

1. Felszeg. Bánffyhunяд városközponttal, a Kalotaszegi medencét övező Meszes hegység, az 1838 méter magas Kalotahavas, az 1827 méter magas Gyalui havasok, valamint a Sebes-Körös közötti területeket foglalja magába.

2. Alszeg. Jankó János és Malonyai Dezső lakosság azonos néprajzi jellege alapján a 200 méterrel alacsonyabb fekvésű Almáspatak völgyének a településeit sorolta ide.

3. Nádasmente vagy a cifra Kalotaszeg.

4. Kapus vidéke, amely a Nádasmentével a Felszeghez kapcsolódik.

5. Átmenet vagy Peremvidék, amely délről a Szentlászlói medence, a Jára-völgy menti magyar, kalotaszegi jellegű falvakat: Magyarlónát, Magyarfenest, Tordaszentlászlót, Magyarlétát, Alsójárát, keleten pedig Györgyfalvát és Ajtont kapcsolja Kalotaszeghez, hiszen ezek településtörténetileg, néprajzilag, nyelvileg kezdettől fogva ide tartoztak. Ezek a falvak a Kapusvidékével együtt kapcsolódnak Felszeghez is.

Kalotaszeg keleti határa azonban évszázadokkal ezelőtt még keletebben zárult, hiszen elrománosodásukig ide számították a Kolozsvártól keletre fekvő Szamosfalvát, Szamosszentmiklóst és a gödörben rejtő Dezmért is. Az utóbbi két települést kivéve ezeken a teljesen, vagy részben magyar lakosságú falvakon át kapcsolódik a kalotaszegi magyar nyelvterület keleten az erdélyi Mezőséghez, délen az Aranyos vidékéhez és Torockóhoz, illetve délen és nyugaton a román Mócvidékhez.

Az első román betelepülők az 1300-as években jelentek meg Kalotaszeg déli részein, innen húzódtak fokozatosan Kalotaszeg belseje felé. 1945-ben még 32 ezren voltak a magyarok Kalotaszegen, az 1992-es népszámláláskor pedig már csak 22 654 személy vallotta magyarnak magát.

Végül egy Kalotaszeggel foglalkozó írásból nem maradhat ki Kós Károly neve, aki Kalotaszeg „apostolaként” fogalmazta meg a következőket az 1932-ben megjelent *Kalotaszeg*

cím könyvében¹²: Kalotaszeg jellemző tulajdonságaként kiemelhetjük „színes” művészetét, hogy a kalotaszegi magyar a telt, tiszta, primer színekben talál örömet. Azt is megfogalmazza, hogy a telt, határozott, éles színek egymás mellé állításában, összeépítésében, elosztásában igazi, soha nem tévedő művész a kalotaszegi magyar nép, s művészete virágos, mint a hegyoldali kaszáló.

II.1.2 Szászfenes rövid története

Szászfenes múltjának rövid bemutatásához nagy segítséget nyújt a *Kalotaszeg* c. folyóiratban két részletben megjelent tanulmány, amely röviden bemutatja a település múltjának legfontosabb eseményeit, illetve a legfontosabb történelmi emlékeit¹³ (Ricci 1993). A település múltjára (főleg szász vonatkozású múltjára) vonatkozóan érdekes adatokat találunk Binder Pál¹⁴ brassói helytörténész könyvében is, az 1982-ben a bukaresti Kriterionnál megjelent *„Közös múltunk”*-ban (Binder 1982), amelyben a szerző „románok, magyarok, németek és délszlávok feudalizmus korai falusi és városi együttéléséről” számol be.

1272-ből származik Szászfenes első általunk ismert említése egy oklevélben, akkor még „Fenes” néven. Alig néhány évvel később, 1297-ben már „Zaaszfenes” (Szászfenes) néven fordul elő egy oklevélben (possessio episcopalis Zaasfenes). A névváltozásért, a „szász” előtag megjelenéséért az országban a XIII. században lezajlott demográfiai folyamatok tehetősek felelőssé. Az 1241-42. évi tatárjárás nyomán ezen a vidéken is elpusztult a lakosság jelentős része. A korszak többi birtokosához hasonlóan az ekkor Fenest birtokló erdélyi püspökségnek is szüksége volt új munkáskezerekre a birtokain. Ezért közvetlenül a pusztító tatárjárás után, 1246-ban Callus püspök IV. Béla királytól kiváltságlevelet szerzett, és ennek alapján megkezdődött a telepesek beáramlása ezekre a birtokokra. Az újonnan érkezők nagyrészt szászok voltak, többségük Fenesen és Lónán telepesedett le, így lett Fenesből már a XIII. század végére Szászfenes. A jelentős számú szász telepes a Rajna mellől érkezett, ott fogva a település neve is minden esetben Szászfenes, bár különféle formában. 1336-ban „Zaszfenes”, 1342-ben „Fenes Saxonica”, 1397-ben „Zaasfenes”, 1400-ban „Fenes Saxonicalis”, 1587-1589-ben „Zaszfenes”, 1638-ban „Szasz Fenes”, 1640-ben „Szász Fenes” néven találjuk meg a korabeli írásos emlékekben.

Az elkövetkező évtizedekben a település neve viszonylag ritkán bukkan fel a forrásokban, kivételt képeznek ez alól azok az évek, amikor birtokviszályok kapcsán hallunk

---

¹² Kós Károly 1932.

¹³ Ricci József 1993.

¹⁴ Binder Pál 1982.

róla. A középkor folyamán több alkalommal is összetérésbe került az erdélyi püspökség és a kolozsmonostori benedekrendi apátság, főleg birtokviszályok nyomán. Mivel Kolozsmonostor és Szászfenes között az említett egyházi (apátsági- és püspöki) birtokok valósággal összefonódtak, ezen a területen gyakoriak és súlyosak voltak a birtokviszályok. Az egyik ilyen véres esemény, amelyik Szászfeneshez is kapcsolódik, 1366-ban történt, amikor szászfenesi püspöki jobbágyságok (szászok és magyarok) megtámadták a szomszédos kolozsmonostori bencés apátságot, ahol betörték az ajtókat, és bementek az épületbe. A korabeli feljegyzések azt is megemlítik, hogy a fenesi támadók élén ott volt a falu szász bírója is. A fenesi jobbágyság a monostori apátság épületében akkor (1366-ban) lefejeztek egy éppen ott tartózkodó Pál nevű nemesest.

Itt kell említenünk Szászfenes talán legismertebb nevezetességéről, a Leányvárról. Leányvár építési idejének és nevének eredete ma sem teljesen tisztázott, legendák szerint tündérek építették és lakták, akiknek kincsei még a mai napig a vár pincéjében vannak. Egy másik monda szerint – melynek akár lehet is igazságalapja – a várban papok laktak, akik ide zárták be a környék szegény népét, köztük fiatal lányokat is, innen kapta a vár a nevét. Egyes feltételezések szerint királyi várnak épült, majd Kolozsvár és Gyula környékének az erdélyi püspökség birtokába kerülése után püspöki vár lett. Más források szerint 1281-ben építette Monoszló Péter (1269-1307) erdélyi püspök védelmi célból. A várnak a püspöki birtok védelme mellett szerepe lehetett abban, hogy a közelben lévő – I. Béla király által alapított – kolozsmonostori apátságot akadályozza kiváltságainak gyakorlásában, erre utal a fentebb említett támadás is az apátság ellen. A Leányvár építményei a tatárjárás (1241–1242) előtt feltehetően fából épültek, és hasonlóan a többi ilyen építményhez, a vár nem élhette túl a tatárjárás pusztításait, hiszen az Erdélyre törő tatár hadak Leányvár közvetlen közelében nyomultak előre Nagyvárad felé. A tatárjárás után kb. 1250 körül újra felépített Leányvár továbbra is az erdélyi püspök vára maradt, 1307-1311 pedig Kán László erdélyi vajda tulajdonában volt. Először 1312-ben említ meg egy oklevél a fenesi vár várnagyát (Castellanus de Fenes), majd 1357-ben ismét előfordul az erdélyi püspök fenesi várnagyának említése (Castellanus episcopi Fenes), végül pedig az 1373-as iratban olvashatjuk Gerendi Miklós várnagynak a nevét.

Ma a Leányvár maradványa a kb. 600 méter magas Láz dombon áll, az ellipszis alakú várrom 60 méter x 35 méter méretű, a nagyobbik oldala északnyugati és délkeleti tengelyű. A nyugati oldalon feltöltéssel, a többi oldalon árokkal van körülvéve. A 90-es évek elején végzett régészeti kutatások nyomán egyidőben létező 4,4 méter vastag kettős falalánkok és kőfal maradványait fedezték fel, ez a szokatlan társítás a középkori Erdély területén

korábban ismeretlen volt. A megmaradt k fal romjai 6 méter szélesek, 6,75 méter magasak és 1,9 méter x 1,3 méter nagyságú nyílás van rajta, mely 1,5 méter mélységben szeli át a k falat.

A szászfenesi er sség pusztulása az 1437. évi, Budai Nagy Antal által vezetett erdélyi jobbágyfelkelés idejére tehető. A felkelést az akkori erdélyi püspök, Lépes György megnehezített egyházi adózási rendszere lobbantotta lánggra, és egészen bizonyos, hogy a jobbágyfelkelés nem kegyelmezett a püspöki várnak sem. A bábolnai jobbágyfelkelés vérbefojtása után az erdélyi római katolikus püspökség a Szászfenessel szomszédos Gyaluban emeltetett új, er s várat 1439-ben. Gyalu vára vette át és folytatta 1556-ig Leányvár szerepét. A Leányvár többé nem épült fel, romjai elkoptak ¹⁵(Ricci 2000).

Szászfenes még egy jelent s esemény kapcsán került be a történelemkönyvekbe. 1660. május 22-én a Szászfenes és a hajdani Szászlóna (ma Magyarlóna) közötti lapályon került sor II. Rákóczi György erdélyi fejedelem és az Erdélybe beözönl török-tatár hadak közötti ütközetre. Ebben a vesztes csatában szerzett halálos sebet II. Rákóczi György. A török háborúk újabb változásokat hoztak a település demográfiai viszonyaiban. A környékbeli falvakban, csakúgy, mint Szászfenesen megszaporodtak az úgynevezett „puszta telkek”, melyekbe lassan „új telepesek” („jövevények”) húzódtak be.

Jakó Zsigmond „*A gyalui vártartomány urbáriumai*” cím kötetében (Jakó, 1944) a kutatók számára fontos adatokkal szolgál a település XVII. századi társadalmáról is. Az itt szerepl , 1609. évb l származó névjegyzék felsorol Szabó, Czender (Zender), Fazekas, Gizbert (Gheizberl), Stenczel, Keller, Hepof, Bácsi, Rögör (Reger), Takács, Ferregi, L rincz, Vengger, Hindrich nev családokat.

Binder Pál említett m vében (Binder, 1982) felvázolja, hogy a régmúlt századok folyamán Szászfenesr l számos szász család elhúzódott olyan erdélyi városokba és falvakba, ahol a lakosság többsége szász volt. Mások pedig (f leg a fiatalok) elmentek egy-egy városba mesterségei tanulni. Kolozsvár és Szászfenes közelsége egyébként is megkönnyítette sok fenesi jobbágy Kolozsvárra költözését. A Stenczel vagy Frank családnév gyakori volt a kolozsvári és fenesi szászok között egyaránt. Binder könyvében néhány más példát is felsorol a Szászfenesr l elszármazott szászokkal kapcsolatban. Olyan emberek is voltak közöttük, akik kiemelked tevékenységei fejtettek ki az elmúlt évszázadok folyamán. Például: Merten Reger Fenischer (meghalt 1606-ban) Kolozsváron folytatta az „arany m ves” mesterséget. A XVI. század legvégén és a XVII. század elején néhány alkalommal Fenesr l származó szász ötvösök vezet tisztséget (mesteri és atyamesteri beosztást) töltöttek be a kolozsvári híres ötvös-céhben. Az ugyancsak Fenesr l származó Merten Fenischer több alkalommal volt a

---

¹⁵ Ricci József 2000.

Kolozsvári szász polgárok képviselőjében a városi tanács tagja („a százak tanácsa”). Miután Kolozsvár városa megszerezte a vidék sóaknáit, a Szászfenesi származó Merten Reger lett 1605-ben a széki, később pedig „fenesi alias Rögör Marion” név alatt kolozsi kamaraispán.

Szászfenes a XVI-XVII. századok fordulóján mezővárosi („oppidum”-i) rangra tett szert. Mezővárosi jellege nyomán a helyi közösséget egy főbíróból és három esküdtségi álló tanács vezette. E tanács tagjai között szerepeltek magyarok és szászok egyaránt, ami azt bizonyítja, hogy Szászfenesen még a XVII. században is (1640-ből is van bizonyító adatunk), a magyarok mellett a szászok is részt vettek a mezőváros tanácsában. Ám a szászfenesi szász népesség lassú, de folyamatos eltávozása más (főleg szász többségű) vidékekre, valamint az itthon maradt szász családok lassú elmagyarosodása, természetes asszimilációja oda vezetett, hogy a XVII. század végén már csupán magyarul beszélő szász származású családokat találunk a magyar és a román családok között.

A szászfenesi szászok (akárcsak annak idején a kolozsmonostori és lónai szászok) honosították meg vidékünkön a régmúlt századok folyamán a szőlőtermesztést, s tölgyeseket átvtették, illetve megtanulták ezt a nemes foglalkozást a magyarok is. A Kis-Szamos bal partján végighúzó dombok déli oldalain Gyalu, Szászlóna, Szászfenes és Kolozsmonostor határában végig szőlők terültek el. Ezek az ültetvények az XIX. századi nagy filoxerajárvány idején pusztultak el véglegesen. Többé már senki nem honosította vissza a szőlőművelést a fent említett települések déli fekvésű domboldalaira.

Bár a település legrégebbi építménye a már említett Leányvár, de a ma is álló építészeti emlékek között mindenképpen kiemelt hely illeti meg a római katolikus templomot. A szászfenesi „Mindenszentekről” elnevezett római katolikus plébániatemplom eredete visszanyúlik a XIII. századra. A templom alaprajza megegyezik a román stílusú, illetve a koragótikus ízlésű, egyhajós templomok alaprajzaival. A templom eredetileg román stílusban épült, s csak jóval a tatárjárás után, a XIV. században koragótikus stílusban újjáépült, majd a további századok gótikus alkotásai után eljutunk a barokk-újjáépítés XVIII. századi emlékeihez. További javításokat és átalakításokat végeztek a templomon 1810-ben (Botskor Ignác papsága idején), 1820-ban (Balázs Mihály plébános idején), 1897-ben (Péter József papsága alatt) és 1927-ben (Pál Dénes idején). A templom hiteles és alapos restaurálására 1960 és 1963 között került sor.

Az 1960-63. évi restaurálás után a szentélynél felszínre került az eredeti, román stílusú templom szentélyének alapzata (XIII. század), amelyre ráépítették a nyolcszögű gótikus szentélyt (XIV. század), belül azonban meghagyták az apszis félköríves kiképzését. A kápolna falainak feltárása során a restaurátorok több boltozatbordát is találtak, úgynevezett „szarvasbordákat” (a XV. század utolsó negyedéből). Ilyen boltozatbordák Szekszárdon is előkerültek

az I. Béla király által alapított bencés apátsági templomnál végzett ásatások alkalmával. Ezek a fenesi „szarvasbordák” hasonlóságot mutatnak a visegrádi királyi palota Mátyás király idejében épült kereng jének boltozatbordáihoz.

II.2 A magyar falu tagozódása – a zenészek társadalmi elhelyezkedése

Már a középkorban sem volt egységes a magyar falu társadalma, mivel vagyoni, foglalkozásbeli és vallási különbségek voltak. A falusi társadalom szerkezete sokáig változatlan maradt az 1848-as jobbágyszabadítás után. A föld nagysága meghatározó volt abból a szempontból, hogy egy adott család a társadalmi hierarchiában hol helyezkedett el. Öt csoportba sorolhatjuk a falusi társadalom tagjait: nemesség, falusi értelmiség, parasztság, mezei munkások, egyéb rétegek. A nemességhez tartozott: földbirtokos, középnemes, hétszilvás nemes (vagyontalanok). A falusi értelmiséghez tartozott: pap, tanító, jegyző, orvos, agrárértelmiségi.

Parasztsághoz tartozott: jobbágyparaszt, parasztpolgár, középparasztság, szegényparasztság.

Mezei munkásokhoz tartozott: részes munkások, summások, kubikusok, uradalmi cselédek. Egyéb rétegekhez tartozott: pásztorok, halászok, iparosok, fuvarosok, vállalkozók. Ha ezt a felsorolást áttekintjük, láthatjuk, hogy a zenészség nem alkotott külön csoportot, s tudható, hogy a parasztek is lenézték ezt a „foglalkozást”. Hivatásos zenészek csak a cigányság köréből kerültek ki. A „cigányzenész” kifejezés alatt azt is értjük, hogy hivatásos zenész az illető nem dolgozott, hanem ebből élt meg. A szászfenesi Toskáról is elmondta testvére, hogy voltak ugyan „szerszámai” a munkához, de az idejéből csak a zenélésre telt, olyan sok helyre hívták, tehát csak ebből élt. A paraszti bandák csak „hobbiból”, szabadidejükben játszottak, emellett dolgoztak, és a zenélésért sohasem kértek fizetséget, de természetesen gyakran kaptak természetbeni, vagy pénzbeli adományt.^{16 17}

A paraszzenész kifejezés, ha a hagyományos szóhasználatot tekintjük, amelyet, vagy mellékfoglalkozású zenészt jelent. Bár azt is tudhatjuk, hogy 100-150 évvel ezelőtt a cigányzenész is csak úgy tudott megélni, ha a zenélésen kívül mással is foglalkozott, de magát alapvetően zenésznek tekintette, viszont a paraszzenész, még ha kapott is pénzt a zenélésért, azzal paraszti helyzetén akart javítani. Tényként állítható, hogy a zenészek javarészt cigányok voltak, így mindenképpen részesei, „hordozói” a magyar népzenenek.

A román életében mindig is jelentős szerepe volt a zenélésnek. Sok családnak ez biztosította a mindennapi megélhetést. Vándorlásuk során mindenütt alkalmazkodtak az

---

¹⁶ Pávai István 1993.

¹⁷ Sebő Ferenc 1994: 10.

„slakosok” zenéjéhez, és hamar megtanulták azt. Hazánkban, Erdélyben a cigányok játszottak a parasztnak is, és a nagyon tehetségesek az arisztokrata körök muzikusaiává váltak. Tehát hivatásos népzeneésznek azt tekintjük, aki fizetség ellenében rendszeresen zenél a falu közösségének. Ezek a zenészek a népzenei anyaghoz is másként viszonyulnak, mint a többi falubeli, jobban őrzik a hagyományt, a dallamokat is jobban megtartják emlékezetükben, de az újabb darabokat is átveszik. Sok esetben több nemzetiség tánczenei igényét is kielégítették, attól függetlenül, hogy maguk milyen nemzetiségiek voltak. Így volt ez a „Toska banda” esetében is. A falu legidősebb asszonyával készített beszélgetésből kiderült, hogy muzsikáltak többféle nemzetiséghez tartozó embereknek is. Bár a városi prímások tanultabbak, mégis a falusiak variatív képessége sokkal jobb és a figurációik gazdagabbak. A falusi muzikusok jobban tudnak improvizálni, mint a városiak, mivel a városiak gondolatait „megköti” a modern zene. Európában 1489-ben említik őket, amikor is Beatrix királynénak játszottak dalokat. Az arisztokrata közegek meghódítása lassabban ment, mint a parasztnaké. A zenészek cigányokat „úri” cigányoknak nevezik. Fodor Katalin szászfenesi adatközlő is így nevezte meg őket. Hangszereik: hegedő, brácsa, bőgő, klarinét és a cimbalom. A cigányoknak köszönhető az is, hogy a népzene bejutott az előkelő szalonjaiba. A XVIII. században már olyan magas színvonalon játszottak a cigányzenészek, hogy elérték a professzionális zenészek szintjét, és tényleg néhány esetben felül is múlták azt.^{18 19}

A zenetanulás is kezdődhetett már kisgyermek korban. Kezdetben „nem valódi” hangszereken, hanem például a facimbalmon, kóróhegedőn, csutkamuzsikán játszottak és ezt követte az eredeti hangszereken való játék. A cigányzenészekről elmondható, hogy beleszülettek leendő foglalkozásukba, hiszen környezetükben több hangszer és azon játszó személy is volt²⁰. Leggyakrabban édesapjuktól tanulták a hangszerjáték módját és a dallamokat, amelyet a későbbiekben saját ízlésük szerint egyedivé formáltak. A Muza családban is ez a trend érvényesült.

Zenés, táncos alkalmak Kalotaszegen

A zene és tánc az élet minden területét át - meg átszövi, megjelenik az évkor ünnepeinek kapcsán és az emberélet fordulóihoz fordul is. A téli ünnepkör kifejezetten gazdag a táncos - zenés multságokban. A télközépi időszakban sok, a fiatalok együttlétét, szórakozását biztosító alkalom van, ilyen a fonó - és a táncolóház. Valójában már októbertől elkezdődik a fonás és egészen húshagyó keddig tart. Kalotaszeg falvaiban, így Szászfenesén is három korcsoportra bontva működtek a fonók. Volt kislányfonó, nagylányfonó és

---

¹⁸ Rostás-farkas György 2000.

¹⁹ Sárosi Bálint 2003.

²⁰ Sárosi Bálint 2008: 48.

asszonyfonó. A három fonó tartalmában különbözött egymástól. A három fonó közül a nagylányfonó volt az, ahol a fiatalok mulathattak. A fiatalok társas életének ez volt az egyik legfontosabb színtere. Ide konfirmálástól férjhezmenetelig jártak a lányok. Minden utcának volt külön nagylányfonója, ahol a fonás maga sokszor háttérbe szorult. A lányok csak a legények megérkezéséig fontak, utána a játék, szórakozás, tánc, udvarlás került el térbe.

A „vezet ség” feladata volt a táncolóház fogadása és a tánc zavartalan lebonyolítása. A táncolóházakban, ahogy azt a neve is mutatja, kifejezetten a táncé volt a fő szerep. A megfogadott házat kipróbálták, velük együtt a megfogadott zenészeket is, ez volt a próbatánc. Majd ezt követte a táncolóház rendszeres használata.

A téli időszakra is esik több olyan névnap, amelyeket el szeretettel ünnepelek táj körben, ilyenek az István és János nap. A névnap alkalmával az ünnepet felköszöntötték, és együtt táncoltak, mulattak vele.

Karácsonykor a templomból kij ve a templom el tti helyen is tartottak táncot, még legényest is táncoltak, de itt ennek külön jelentése volt, mégpedig az, hogy azok, akik sorba beálltak ebbe a táncba, a falu tudtára adták, hogy k beletartoznak a legények csapatába. Karácsonykor is voltak táncolóházak. A táncolóházakban zenél bandákat közösen fizették ki a mulatozók. Ki-ki vitte a maga részét a fizetésből, ami terményekből és pénzből állt.

Ősztend estéjén és újév napján is lehet ség nyílt a táncra, hiszen a fiatalok ilyenkor is vagy a fonóban, vagy pedig a táncolóházban várták meg az éjféλι harangszót és ezt követ en is mulattak. Újév napján, Kalotaszeg - szerte újévi bált tartottak.

A vízkeresztől hamvazószerdáig tartó időszak a farsangi multságok ideje. Itt is a fonó adott helyet a táncos alkalmaknak. Ezt követ en a húsvévig tartó időszakban szünetelt a mulatozás.

Tavasszal az első zenés, táncos alkalom virágvasárnapon volt.

Húsvétkor éppúgy, mint karácsonykor, táncolóház- és muzsikafogadás volt, három napig ünnepeltek.

Mivel Kalotaszeg földje nem túl termékeny, így mindig is jelentős szerepe volt az állattenyésztésnek. Ehhez kapcsolódó, igen jelentős ünnep a tejbemérés. Ez a szokás arra irányult, hogy a tej elosztása igazságos legyen, a pásztorfogadást lebonyolítsák, és az állatokkal kapcsolatos szertartásokat elvégezzék. Ezek után szintén a zenéé, táncé volt a fő szerep.

Karácsony és húsvét mellett pünkösd volt az az ünnep, amikor háromnapos táncot tartottak.

A kalotaszegi névnapozások sorába tartozik az Anna nap is. Szászfenésen régen Anna-bál is volt.

Virágvasárnaptól kezdődően, különösen a nyári vasárnapokon este tánc volt, kivételt képeztek azok a vasárnapok, amikor lakodalmat tartottak. A nyári hónapok legjelentősebb eseménye az aratás. Az aratóünnep az egész magyar nyelvterületen ismert, már a középkortól kezdődően. Bár területenként eltérések vannak a szokás menetében, az mindenhol azonos, hogy a munka végeztével aratókoszorút készítenek búzakaralásból és virágból, majd ünnepélyes menetben elviszik a gazda házáig. Az aratókat illett megvendégszolgálat, és utána természetesen a mulatozás, tánc következhetett.

Az ősz a szüret, a terménybetakarítás ideje volt. Itt is a közösen végzett munka után együtt ünnepeltek a szüreti bálokon. A zenészeket ilyenkor nem is kellett külön meghívni, mivel ilyenkor napközben akár öt banda is járt a faluban. Köszöntötték a szüretelcsaládokat, amiért cserébe kaptak egy kevés szőlőt, a házbeliek pedig táncoltak egy keveset. Az igazi mulatság azonban csak este volt, a munka teljes elvégzése után. Karácsonykor is, és ekkor is csak az a lány, mehetett táncba, akit vittek. Miután az őszi munkák nagyját elvégezték, kezdődhetett a tollfosztás, és ezzel egy időben zárult le a fiatalok minden vasárnap tartott tánca, de újra a fonók ideje jött az év forgásában.

Az ember élete világrajövetelével kezdődik. Az újszülöttet minél hamarabb, lehet legmár néhány hetesen igyekeztek megkeresztelni. A keresztelést megünnepelték, de kezdetben nem volt olyan nagyszabású, mint később, amikor is a lakodalom „méreteihez” hasonlított, mind a meghívottak létszámában, mind a cselekményekben.

Következő fontos lépés a felnőtté válás, felnőtté avatás. Az egyházi szertartást, a konfirmációt az avatás követte, ami után a legény és leány teljes jogú tagja lett a falu közösségének. A konfirmáció napján rendezett mulatságon is jelen volt a zene, a tánc. Az életnek ezen szakaszában szintén fontos a komásodás, amelynek célja a nagylegények barátságkötése, illetve barátságuk megerősítése volt.

A legények életében ezután a katonaság ideje következett. Miután megkapták a behívót, délutánonként énekelve együtt mulattak, és a bevonulás előtti hétvégén rendezték a regutabált. Ez egész éjszaka tartó zenés, táncos bál volt.

Az életfordulókhoz kapcsolódó alkalmak közül Kalotaszeg szerte a lakodalom volt a legjelentősebb. Szokásanyaga ennek a legváltozatosabb, leggazdagabb. A zene és tánc itt is igen jelentős szerepet kap, hiszen a lakodalomnak egyik lényegi eleme a táncos mulatság. Újabban a lakodalmat megelőző jegyváltáskor is zenés alkalom volt, nem volt ritka a 100-150 fős vendégsereg sem, ez már elégséges volt a lakodalomnak. Közvetlenül a lakodalom előtti este volt a leánysírató este, ahol a leány elbúcsúzott pártásaitól, s itt is együtt mulattak a lakodalom előtt.

Ahogy a többi szokásnak, úgy a temetésnek is igen gazdag a szokásanyaga Kalotaszegen, a zene még itt is jelen van a halottkísér , halotti mars dallamaiban.^{21 22}

III. Téma kutatásának jelenlegi állása

III.1 Népzene kutatás Magyarországon

Európa - szerte sokféle ideológia próbálta már kijelölni a népzene és népköltészet szerepét, mígnem a 19. században a népzene eredete, régisége is fontossá vált az azt kutatók számára. A német irodalmárok, köztük Herder az eredetiséget keresve a nyelv fontosságát fedezték fel. Így inkább a nemzeti jellege került előtérbe a népzeneé. ²³ A kisebb nemzetek számára, ahogy azt Kodály is hangsúlyozta, ²⁴ a nemzeti önállóság megvédése érdekében, saját identitástudatuk erősítése, kialakítása a cél. A népzene együttes feladata igen jelentős, hiszen a különféle dallamok felkutatása mellett a járulékos adatok lejegyzése is lényeges. A népzene együttesnek nagyon felkészültnek kell, kellett lennie több téren is: jó kommunikációs készség, - mivel csak oldott légkör biztosíthatja, hogy az adatközlő éneklésmódja, játékmódja természetes legyen -, technikai eszközök kezelése, a népzenei stílus ismerete. Többször kiemelem munkámban a technika szerepét a népzene együttesrel kapcsolatban, de mindig újabb és újabb szempontok kerülnek elő, amelyek pozitívan támasztják alá a népzene együttesben alkalmazott felvevő eszközök használatát. Hiszen minél több érzékszervünkkel fogunk fel egy adott dolgot, annál tökéletesebben értjük meg, raktározzuk el azt. Nagy segítség a tudományos vizsgálódáshoz az, hogy egyes zenei anyagokat hallhatunk is, és ha képi felvétel is van, láthatjuk is az adatközlőt, ami a játékmódját, hangszertartását, vonókezelését, hegedő esetében a fekvések használatát is megfigyelhetjük. Mivel a felvétel elraktározható, így összehasonlító elemzés is készülhet akkor, ha bizonyos idő után újra felvesszük a dallamot. Ezek a felvételek a gyűjtésen kívül a népzene tanulmányozására is lehetőséget adnak. Ezzel a céllal indították útjára a Pátria hanglemezsorozatot, de a háború utáni évektől sajnos már nem volt nyilvános a kiadása, hanem a Néprajzi Múzeum számára készültek a lemezek.

A népzene alakulására hatnak az idegen népi elemek, a nemzeti és magas kultúra elemei is. Ha a népi kultúra erős, akkor felszívja az idegen népi hatásokat, ha pedig beleolvad valamely más kultúrába, akkor kiemelkedhetnek bizonyos jellemvonások. Lajtha

---

²¹ Vasas Samu – Salamon Anikó 1986.

²² Balassa Iván 1989.

²³ Sebő Ferenc 1994: 10.

²⁴ Kodály Zoltán 1982.

László²⁵ azt a hasonlatot hozza erre, hogy ahogyan az erdő avarja, úgy rakódnak egymásra évszázadokon keresztül a stílusrétegek. A legelső lombrétegben a földön új életkezdés termelődik, így hat egy-egy régebbi stílus az élő népzeneire. Példa erre az új stílus a magyar népzeneben – ebbe a csoportba tartoznak a feldolgozott anyagok is – melyben a régi stílusnak sok-sok eleme megjelenik. A népzenevészetben így tulajdonképpen hihetetlenül hosszú ideig megmaradnak bizonyos primitív elemek, ezáltal az utókor számára fellelhetővé válik a régmúlt kultúrájának egy része. A népzene egyik jellemzősége a kollektivitás. A régi falusi embereket természetes közegként vette körbe a magyar népzene, amelyben éltek és gondolkodtak, amely által kifejezték magukat. A népi dallamoknak számos változatát fellelhetjük, mivel minden előadó a „maga képére” formálja a dallamot. A sok-sok változás után új dallam alakul ki, majd típusváltozatok jelennek meg. Az egyéni variációk és idegen hatások asszimilálása gazdagítja a népzene anyagát. A kollektívizmus mellett lényegi elem a spontaneitás, ez ad életet, lökést a népzenenek. Azt is mondhatnánk, hogy a népzene tulajdonképpen a variációk művésze.

Vokális és instrumentális népzene is gyűjtésre került. Három nagy csoportba sorolhatjuk a felgyűjtött anyagokat. 1.: csak énekelt zene, 2.: énekelt és hangszeres zene, 3.: csak hangszeres zene. A magyar népzeneben az 1. és 2. kategória a domináns, így az első gyűjtések ezekre koncentráltak. A tudományos népzenei gyűjtés, feldolgozás a fonográf feltalálásával nagyban fejlődött. Vikár Béla volt az első, aki „géppel”, fonográffal gyűjtött 1896-tól. Lejegyzési módszerének elismerésére csak a Párizsi Világkiállítás alkalmával összegyűjtött Ethnográfiai Kongresszuson került sor. Bartók Béla, Kodály Zoltán, Lajtha László is elismerte munkáját, és követésre méltónak tartották azt. Később Bartók Béla és Kodály Zoltán is használta, akiknek köszönhetően, rengeteg zenei anyag összegyűjtésre került. Addig a kutatók dallamlejegyzései inkább csak próbálkozások voltak, hiszen a sok díszítménnyel elhangzó nóták, hangszeres anyagok egyszeri hallás után nem jegyezhetőek le, és még ha meg is ismételték a dallamot az adatközlő, éppen a népzene spontán variálódó volta miatt nem fogja ismételtten ugyanúgy előadni. Viszont, ha van egy felvételkészítő eszköz, akkor már többször vissza lehet hallgatni az anyagot. A felvételi lehetőségben az is jó, hogy több felvétel is készülhet egy darabról, és így kiszűrhetőek a jellegzetes díszítőelemek, amelyek többször is megjelennek, illetve egy dallamnak akár a monográfiája is elkészíthetővé válik. Tehát ahhoz, hogy egy népzeneész „használni” tudjon egy régebbi zenei anyagot, nagyon jó, ha rendelkezésére áll a kotta - dolgozattal ezt igyekeztem megvalósítani lejegyzések, és a dallamok digitalizálása - és az eredeti hangfelvétel is. Lajtha László fentebb említett könyvében fogalmazza meg azt a gondolatát, hogy a szekrénybe zárt gyűjtemény csak halott

---

²⁵ Lajtha László 1992.

anyag. Éppen ezért szükséges, hogy újabb és újabb dallamok épüljenek be a mai népzenei együttesek repertoárjába. A fentiekén kívül még azt is meg kell jegyezni, hogy nem helyes a népzenei környezetéből teljesen kiszakítva vizsgálni, a népművészet egészét, a népi kultúra teljességét is vizsgálni kell.^{26 27}

Az instrumentális népzene gyűjtését megelőzte a vokális népzene felkutatása, lejegyzése. Az 1782-es pozsonyi *Magyar Hírmondó*, január 16-ai számában megjelenő gyűjtési felhívás Révai Miklós nevéhez fűződik, akinek mondanivalóját a lap szerkesztője, Ráth Mátyás is megírta soraival, amelyekben azt igyekezett tudatni az olvasókkal, hogy más országok népei már gyűjtik, gyűjtötték verseiket, énekeiket. Kincseknek nevezi az énekekben rejlő mondanivalót, nyelvezetet.²⁸

Ha elolvassuk egy népdal szövegét, valóban megláthatjuk magunk is, hogy az nemcsak egy dal, hanem tulajdonképpen jelkép, amelyben saját magyar népünk világlátása, egész gondolatvilága tükröződik.

A gyűjtés egész gondolata német területről érkezett hozzánk, ahol Goethe és Herder írásai nyomán, a Sturm und Drang korszakában, fiatal költők, írók kezdték el gyűjteni a népdalokat, amely ihlet forrásként megjelent a magyar költészetben is. Herder 1778-79-ben kiadott *Volklieder* című gyűjteménye Pozsonyba is eljutott, innen az első lendület. Magyarországon a népzene felé az 1800-as években fordult az érdeklődés. Kezdetben irodalmárok, majd később zenészek, zenei szempontból is vizsgálták a népdalt. Ezt követően a felgyűlt anyagok rendezésénél már egyértelműen zenei szempontok kerültek előtérbe (Bartók - rend, Kodály - rend, Járdányi - rend). De sajnos ez a felhívás még korainak bizonyult, és Sándor István 1801-es felszólítása sem járt sikerrel. Ez egyrészt köszönhető az érdeklődés hiányának, másrészt a szemléletmódnak, miszerint az egyszerű néptől nincs mit tanulni, így gyűjteni, lejegyezni sem. Későbbiekben Csokonai is buzdította a gyűjtésre. A 19. században sorra jelennek meg a buzdító sorok, de a kezdetekkor az sem volt tisztázva, hogy mi az, ami egyáltalán arra érdemes, hogy az utókor megismerje.²⁹

Kultsár István 1817-ben elindítja a *Hasznos Mulatságokat*, amelyben is megszólítja az embereket a „Nemzeti Dalok” gyűjtésére, a felhívást 1818-ban is megismétli, és ekkor már kifejezetten a „köznép dalainak” összegyűjtését szorgalmazza. Ez a felhívás már sikeres, így 36 év telik el az első felhívás és a gyűjtés megkezdése között. Kultsár a sikeres felhívást követően el is kezdi közölni a beérkező anyagot. A *Hasznos Mulatságokban* jelenik meg először a „nép-dal” elnevezés, de emellett még sok más szót is használnak a népdalra, a

²⁶ Sebő Ferenc 1994: 10.

²⁷ Lajtha László 1992: 25.

²⁸ Balassa Iván- Ortutay Gyula 1979.

²⁹ Paksa Katalin 2008.

többféle elnevezés is mutatja, hogy még mindig nem tisztázott a népdal jelentése. Éppen ezért „vegyes érték” gy jtemények születnek, és ezekben is csak a dalok szövegét közlik. A kés bbiekben egyre több írásban szerepel a népdal elnevezés, de az igazi népdalgy jtésig még sok idő telik el.

Pálóczi Horváth Ádám 1913-as munkája a kiindulás, ahol kulcs és el jegyzés nélküli kottákat láthatunk. A tudásbéli és technikai fejlődés a népzene kutatás terén is sokat segített, segít ma is épp úgy, mint a többi tudományágban, hiszen a fonográf, kés bb még jobb eszközökkel felvett anyagok lejegyzése, megörökítése egyre jobb minőség lehet.

A magyar népzene más népek zenéjét löt különböz jellegzetesség különbözteti el.

1./ Alapvetően négy sorosak dallamaink.

2./ Izometrikusak, azaz a sorok egyenlő szótagszámúak.

3./ Jellegzetes pentaton fordulatok szerepelnek bennük.

4./ Gyakori dallamainkban a kvintváltás.

5./ Túlnyomó többségben alkalmazkodó giusto és parlando, rubato ritmus szerepel bennük.

Több gy jtemény is megjelent, kevés „igazi” dallammal (Almási 1834., Mátrai 1852., Füredi 1851.), azonban az első hitelesebb kötet Színi Károlyé 1865-ből: *A magyar nép dalai és dallamai* címmel. - Ezt a kötetet Bartók Béla áttekintette és úgy találta, hogy 136 darab meg részre méltó dallam szerepel benne. Bartalus István: *Magyar népdalok* című 7 kötetes gy jteménye 1873-1896 között jelent meg. Itt azt kell megjegyeznünk, hogy a lejegyzett ritmus nem precíz. - Ezek közül Bartók Béla 443-at fogad el hitelesnek. - A korai gy jtemények leginkább nótákat tartalmaznak, a gy jtők még nem jutottak el az „igazi” népdalok rétegéig. A gyermekjátékdalok tekintetében világviszonylatban is jelentős kötetnek mondható Kiss Áron gy jteménye 1891-ből, ezt csupán egy amerikai kiadvány el zíti meg, Newell-é 1883-ból. A gyermekjátékdalok zenei struktúrája egyszeri, így ezek hallás utáni lejegyzése nem nehéz feladat, éppen ezért a kötet minőségében a mai követelményeknek is megfelel. Ezt követte a fent említett Vikár Béla fonográfos gy jtése, aki nem volt zenész, így felvételeit Bartók Béla jegyezte le. A paraszti társadalom, illetve a pásztortársadalom mélyebb rétegeihez is eljutott. Tóth Seprődi János követte, akinek saját lejegyzései precízebbek el deinél, de Bartók Béla és Kodály Zoltán munkásságát még nem éri utol. , 279 vokális és 44 hangszeres dallamot gy jtött 1897 és 1911 között. Az általa fellelt dallamok fele nem népi. Utána a két nagy mester, Bartók és Kodály tudományos szemszögű kutatásai következnek. Kezdetben k is vázlatosan írtak le egy-egy bonyolult dísztett dallamot, de kés bb újrarahallgatták és tökéletesítették ezeket.

Mivel hazánkban rövid időn belül sok dallam összegyűlt, így a rendszerezés is szükségessé vált, hogy el lehessen igazodni a felgyűjtött anyagban. Régebben a szöveget vizsgálták és azt vették a rendszerezés alapjául, ám a zenész kutatóknak köszönhetően ezt követően zenei szempontok kerültek előtérbe. Kodály Zoltán áttekintette a nemzetközi – ide vonatkozó – irodalmakat, és ezek megoldásainak elemeiből állította fel saját rendszerezési szempontjait. Az első összefoglaló tanulmányt – amely leíró-rendszerező, azaz tipológiai jellegű – Bartók Béla írta 1924-ben. A Dunántúlon és az Alföldön kezdte gyűjtéseit, majd Csík megyében talált ötfokú dallamokat, és ekkor ismerte fel a pentatónia jelentőségét népzeneinkben. Bihari-gyűjteménye 1913-ban, Máramarosi 1923-ban jelent meg, illetve Szlovák gyűjtése már 1910-ben készen volt. A *magyar népdal* című könyvében részletesen végigtekintette a stílusokat, dalcsaládokat, feltárta tulajdonságaikat, amelyeket összegzett és leírta, milyen is a magyar népdal, melyek a döntő vonásai, felépítésének elemei. Rendszerező munkája során három nagy stílárius csoportot, kategóriát alakított ki: Régi stílusú dallamok (A osztály), új stílusú dallamok (B osztály), és vegyes anyag (C osztály). Az A osztályba tartozó dallamok pentaton hangsorúak (5 hangból álló hangsor, l-s-m-r-d), és nem architektonikusak. A B osztálybeliek azonos kezdő és záró sorúak és izometrikusak. A C osztályba sorolhatóak pedig diatonikus hangsorúak (7 fokúság: d-r-m-f-s-l-t), f-ként heterometrikus idegen származású dallamok. Bartók Béla idővel a hangrendszert nem vette figyelembe, így az egyes csoportok: 1. izometrikus dallamok, 2. új stílusú dallamok, 3. heterometrikus dallamok csoportja. Ez a Bartók-rend. Az összehasonlító eredményekre is kitekint, szomszédnépi vonatkozásokat is számbavesz, de nem túl részletes módon, mivel ezek a kutatások csak éppen elkezdődtek.

Kodály Zoltán *A magyar népzene* című tanulmányában, amely 1937-ben jelent meg, történeti összehasonlító módon vizsgálta a dallamokat. Céljának tekintette, hogy a magyar népzene történeti fejlődését végigkövesse. A népzene teljes egészében való tárgyalásáról lemondott és az összehasonlító vizsgálatokra helyezte a hangsúlyt. Mivel történeti-összehasonlító, azaz filológiai jellegű. Gyűjtéseit a Nyitra megyei Zobor-vidéken kezdte. A nyelvhatáron szeretett volna végighaladni. Kodály Zoltán 1937-es összegzésében újat nyújt abban, hogy dallampárhuzamokat is bemutat, a magyar-cseremis-csuvas „rokonság”-ból. Anyagait lényegében tanítványai rendezték. Ezt követően többen is igyekeztek a dallamok logikus rendezésére, közülük kiemelkedik Járdányi Pál. A sorok viszonyán alapuló rendezési elvet követte, és a dallamvonalak rajzát vette figyelembe. Gondolatait erről a *Magyar Népdaltípusok* című munkájában fogalmazta meg (Magyar népdaltípusok I.-II., Budapest 1961.): 1.: ereszkedő dallamvonalú dallamok. 2.: Azonos kezdő és záró sorúak. 3.: Emelkedő dallamvonalúak. Járdányi Pál is külön kezelte az idegen hatást mutató dallamok csoportját.

Nem tudta befejezni rendszerezését, így az beleolvadt a *Népzenei Típusrend*-be. A népi dallamok rendszerezését felölel munkák: Bartók Béla: *A magyar népdal* (Bp. 1924.) *A Magyar Népzene Tára* I-VII. (Bp. 1951.-1987.) Ez a mű lényegében Járdányi elvei alapján mutatja be az egyes dallamtípusokat. A kezdeti tervekhez képest jelentősen bővült anyaggal valósult meg ez a nagyszabású összkiadás. Újdonság benne, hogy szokásdallamok is szerepelnek benne, és a kevésbé ismert műfajokat mutatja be először. Közvetlenül a Bartók Bélát és Kodály Zoltánt követő generációból meg kell említenünk Veress Sándort, aki Kolozsváron született, és jelentős munkát végzett, azonban a hazai, II. világháború előtti légkört nem tudta elviselni, így elhagyta hazánkat. Végül fontos moldvai gyűjtésének kiadására csak 1989-ben kerülhetett sor. Ebben az időszakban jelentek meg Lajtha László munkái is: 1954-ben *Széki gyűjtés* és *Szépkenyer szentmártoni gyűjtés*, 1955-ben *Kisrípataki gyűjtés*, ill. 1956-ban *Sopron megyei virrasztó énekek*. A széki és kisrípataki gyűjtés jelenlegi szempontjából is fontos előzmény, mivel zenekari partitúrát is közöl a gyűjtés. Ez a lejegyzés a népi hangszerjáték, illetve harmonizálás vizsgálata miatt is jelentős. Kallós Zoltán munkásságát is lényeges kiemelni, akinek nevéhez köthet és zenei gyűjtéséről is: *Balladák könyve* (1970. Bukarest), *Új guzsalyam mellett* (Klézse, -Moldva) (1973. Bukarest). Ezen kívül gyűjtötte még Mezőség és Gyimes zenéjét is, illetve prózai gyűjtéseket tartalmazó kötete is megjelent. Bartók Béla és Kodály Zoltán munkáját egészítette ki Szabolcsi Bence munkássága: *A magyar népzene történeti kézikönyve* (Bp.1955.) Ezt megelőzően 1934-ben, 1936-ban és 1940-ben jelentek meg fontos kutatási eredményei. Neki köszönhetjük a finnugor diatonika és a török-tatár pentatónia területének elhatárolását. Siratóink obi-ugor kapcsolatait is felismerte. Ezt a témát a későbbiekben Vargyas Lajos bővítette további ismeretekkel, és strófikus népdalokat is bevont az összehasonlításba. Kimutatta, hogy népdalaink között van egy siratóból kifejlődött réteg. Munkái 1950-ben, illetve 1953-ban jelentek meg. Járdányi Pál: *Magyar népdaltípusok* I-II. (Bp. 1961.) Kodály Zoltán *A magyar népzene* (Bp. 1969.) Mindhárom kutatónak igénye volt: 1.: A dallamok időrendben szerepeljenek 2.: Az egyes variánsok egymás mellé kerüljenek.

A legújabb munka ezen a téren Dobszay László és Szendrey Janka nevéhez fűződik, akik az előző módszereket foglalták szintézisbe, és kialakításra került a *Népzenei Típusrend*, amely két fő csoportra oszlik: 1.: Bartóki régi és vegyes osztályú dallamok. 2.: Új stílusú népdalok. A kisebb csoportok az egyes dallamok kezdő sorának szótagszáma szerint lettek kialakítva. Ezzel még kisebb egységek a „stílustömbök”, majd maguk a típusok. A szakma megegyezésének hiányában ez a rendszer nem lehetett az alapja a *Népzene Tára* további kötetének kiadásához. Dobszay László és Szendrey Janka munkájának címe: *A magyar népdaltípusok katalógusa – stílusok szerint rendezve* I. (Budapest, 1988.)

Külön ki szeretném emelni az instrumentális népzene gyjtésének megindulását, azt, hogy kinek, illetve minek hatására kezd dött ez a folyamat hazánkban. A hetvenes évek elején, azt mondhatjuk, hogy hirtelen jelent meg a hangszeres népzene iránti vonzalom a fiatalok körében. Mindez onnan indult, hogy egy „tudós táncfolklorista” (Martin György) autentikus népi tánczenét mutatott be két fiatal egyetemistának (Seb Ferenc, Halmos Béla). A két fiatal ezt követ en elindult, hogy a népzénét, annak lel helyén gyjtse, illetve sajátítsa el. Ebb l a kiindulópontból néhány éven belül szorgalmas gyjt munka indult el addig ismeretlen nev magyar falvakban, és rohamosan szaporodtak a maguk gyjtette népzénét játszó együttesek. Társadalmi szinten is megjelent ez az archaikus népzene, hiszen keresve a megjelenés lehet ségeit, egyre több helyen hangzott el és létrejött a táncház - ami tulajdonképpen csak „melléktermék”-, ahol mindenki megismerkedhetett a hangszeres népi zenével és a hozzá tartozó táncokkal. Akik ezt a zenét játszották, fontosnak tartották, hogy a magyar népdal mellett a hangszeres zene is bekerüljön a nemzeti köztudatba. Az újonnan alakult együttesek egyre messzebb vitték zenénket. Mindenhol gyökeret vert, ahol magyarok élnek, s t rangos rendezvényeken szólalhatott meg. A hangszeres népzene iránti megnövekedett érdekl dés magával vonta a folklór valamennyi ága iránti érdekl dést. Mivel az együttesek külföldre is elvitték népzénénket, azt mondhatjuk, hogy részesei vagyunk az abban az id ben világszerte tapasztalható népzenei, népm vészeti újjáéledésnek. Bartók Béla szerint a népköltészet dallamai alkalmak szerint elkülönülnek, így a táncdallamok külön csoportba sorolhatóak. A hangszeres népzene és a populáris zene egymás mellett élt, így természetesen kölcsönhatást gyakoroltak egymásra.^{30 31 32}

Jelent s hangszeres népzenei kiadványok, amelyeket mindenképpen meg kell említeni:

A népzene kutatás intézményi keretei, adatok feldolgozása, tárolása

Kezdetben, Vikár Béla gyjtéseit l kezdve az 1950-es évekig, a Néprajzi Múzeumban rizték a gyjteményeket, ez mintegy 4500 fonográffelvétel, ami 200-250 óra hanganyagot jelent. 1950-ben alakult a Népzene kutató Csoport. Az adatokat a továbbiakban AP - lemezre írták, amelyeket a kutatók használhatnak, így az eredeti felvételek meg rzése lehet vé válik. A kés bbiekben CD - lemezre kerültek a felvételek. Bár az aranyozott felület egyedi írható Cd-k tartósak, mégis a nikkal fémmatrix az, amellyel a legtovább (több száz évig is)

---

³⁰ Seb Ferenc 1991: 68-73.

³¹ Seb Ferenc 2007.

³² Siklós László 2006.

megrizhetők a felvételek.³³ A népzene kutatás intézményi kerete jelenleg az MTA Zenetudományi Intézet Népzenei Osztálya, amely lényegében a Kodály Zoltán alapította Népzene kutató Csoport jogutódja. maga is itt helyezte el kb. 30 ezer lejegyzést tartalmazó gyjteményét a, Kodály-rendet, illetve itt található a Bartók-rend is, amelyet Bartók Béla 1938-ban zárt le. A sok összegyjtött anyagot mégjobban rendszerezni kellett, így a Zenetudományi Intézet kiírt egy pályázatot erre a munkára, amelyet Hargittai Frigyesné, Németh István, Seb Ferenc és Ullmann Péter, 1988 – ban, egy számítógépes adatfeldolgozási módszer segítségével valósított meg. A munka célja az volt, hogy a rendek használata könnyebb legyen, felmérhető váljon az anyagok állapota és az esetleges hiányok pótlása is lehet válják. A korábbi rendek ebbe épültek bele.³⁴

III.2 Jelenkori kutatások, mvek

Teljes kutatói lista leírására a dolgozat témája miatt nem vállalkozom, de mindenképpen szeretnék néhány kutatót és mvet megemlíteni, amelyek számomra is igen hasznosak, példaérték ek. Paksa Katalin nevét itt a kutatástörténeti résznél elengedhetetlen említeni. Összefoglaló gyjteménye egy meghatározott id szakot dolgoz fel, a 19. század népzene kutatásának történetét. Címe: *Magyar népzene kutatás a 19. században*. (MTA Zenetudományi Intézet, Bp. 1988.) Ez a *M helytanulmányok a magyar zenetörténethez* sorozatban jelent meg. Pálóczi Horváth Ádámtól kezdve mutatja be a kutatókat és gyjtéseket, folytatva: Almási Sámuel, Tóth István, Mindszenty Dániel, Udvardy Cserna János, Kiss Dénes, Arany János, kés bb Mátray Gábor, Színi Károly, Bartalus István, Limbay Elemér, Kiss Áron és Vikár Béla m véig.

Paksa Katalin a vokális népzene kutatás terén különálló kötetet szentelt - *A magyar népdal díszítése* címmel (MTA Zenetudományi Intézet, Bp. 1993.) – dalaink díszítésmódjának. Tájégségenként mutatja be a díszítésmódokat, falvakra, helyekre lebontva. Kiemeli, hogy szükséges ezek vizsgálata, mivel így ismereteinket differenciálhatjuk. A díszítésmódok kutatásának történetét is leírja, azt, hogy kik foglalkoztak ezzel, és mennyire mélyen. Természetesen Bartók és Kodály munkáját is taglalja. Azonban elsként Robert Lach ír népdalaink ornamentikájáról, összefoglaló mvében, amelyben minden európai nép zenéjét vizsgálja. Kifejezetten a díszítés r az 1950-es évekt l kezdve találunk irodalmat. Ilyen Szabolcsi Bence: *A zenei ékesítés európai körzetei*, Rajeczky Benjámin *Kés gregorián cifrázatok, párhuzamok a magyar népdalban*, Borsai Ilona: *Díszítés és variálás egy mátrai falu dalaiban*, Olsvai Imre:

³³ Németh István 1997: 231-233.

³⁴ Seb Ferenc 1990-1991: 241-247.

Néhány el adásbeli sajátosság a népzeneben című könyve, illetve Sárosi Bálint: *Népzene* című cikksorozata foglalkozik a fenti témával.

Paksa Katalin Bodza Klárával készítette el a *Magyar népi énekiskola I.-II.* kötetét, (Magyar Művelődési Intézet, 1994. 1997.) amely nagyon hasznos gyakorlati kötet, mivel a népi énektanítás módszertana is benne van. Vannak olyan szerzők, akik egy-egy kutató munkásságát, illetve azt egy bizonyos aspektusból mutatják be. Ilyen például Tari Lujza: *Kodály Zoltán, a hangszeres népzene kutatója* (Balassi Kiadó, 2001.) című írása. Tanulságosnak mondható, hiánypótló ez a kötet, amely más oldalról is bemutatja Kodály Zoltánt, akit leginkább a népdalok kutatójaként ismerjük, mindazok ellenére, hogy Papp és Bartók Béla is nagy figyelmet szentelt a hangszeres népzene kutatásának. Kodály Zoltán hangszeres zenei gyűjtéseit 1910 és 1914 között végezte. Ezidő alatt kb. 300 dallam került megörökítésre. A hangszeres dallamokat Bartók Béla, Lajtha László, Molnár Antal, Vikár Béla, Seprődi János is gyűjtötte. Az ő munkájukkal együtt már egységesebb képünk lehet a 20. század elejéig megismerhető hangszeres népzenei dallamokról. Tari Lujza fenti kötete a Kodály Zoltán által gyűjtött és lejegyzett dallamokat adja közre.

A Zenetudományi Intézet munkatársai antológiát is készítettek. Az Alföld anyagát Paksa Katalin – Németh István: *Magyar népzenei antológia* sorozatban dolgozta fel. (MTA Zenetudományi Intézet, Bp. 1994.)

Mindenképpen meg kell említeni Virágvölgyi Márta – Pávai István: *A magyar népi tánczene* (Jelenlét múlt sorozat. 2000.) címmel szerkesztett kötetét. A kötetben sokféle téma kerül elő, amely a magyar népi tánczenéhez kapcsolódik, így például még kérdés is szerepel Bokor Imrétől, ami a hangszeres népzenei monográfia készítéséhez nyújt segítséget. A korábbi szemlélet az volt, hogy van a tánc és az ehhez kapcsolódó zene, amelyeket két csoportra osztottak az alapján, hogy lényegesek-e a népzene kutatás számára. Az 1950-es években kezdték csak elő kapcsolatában vizsgálni a táncot és a zenét. Már ebben a szemléletben készültek Martin György, Karácsony Zoltán, Vavrincez András, Pávai István elemzései. Itt már a tánc a megközelítési szempont, amihez a „megfelelő” zene kapcsolódik. Ezt követően ez a tánc kiegészítő zene önálló tárgyává is vált a kutatásoknak. Erre már több példát találhatunk a fent említett kötetben, úgy mint: kik és mifélek a tánczenészek. Ezt vizsgálja Bokor Imre, Sárosi Bálint, Vavrincez András. A hangszereket, játéktechnikát, a szólások jellegét, szerepét Bokor Imre, Vavrincez András, Virágvölgyi Márta vizsgálta. Vizsgálták azt is, mely zene mutatja meg valóságosan a tánczenei gyakorlatot és zenei szempontból ez hogyan mutatkozik meg. Ezt Paksa Katalin és Pávai István vizsgálta. Továbbá Halmos István azt is kutatta, hogy a népi tánczene története miként illeszkedik a magyar és európai zene történetéhez.

Hangszeres népzene vizsgálatával foglalkozik a Virágvölgyi Márta - Felföldi László szerkesztésében megjelent: *A széki hangszeres népzene* (Jelenlív múlt sorozat. 2000.) című könyv. E kötetben sok Székkel kapcsolatos, addig kiadatlan tanulmány jelent meg. A széki hangszeres népzénét Lajtha László, Avasi Béla, Halmos Béla, Virágvölgyi Márta, Jánosi András kutatták. Játékmódbeli, játéktechnikai, hangszertechnikai kérdésekre is kitérnek, majd a széki táncok zenéjének jellemzői kerülnek bemutatásra. Megismerhetünk jelentős zenészegyéniségeket, életutakat. Járulékos adatok, film-, videófelvevételek is segítik a játéktechnikai vizsgálatokat. Az a módszertani törekvés is megjelenik a kötetben, hogy az anyagokat minél részletesebben, aprólékosabban lejegyezzék. Felföldi László a kötet egyik szerkesztjeként írja, hogy ez az elrendezés egy kutatási tendenciát is megjelenít, amivel a mai kutatók azonosulni tudnak. Ki kell emelni, hogy a hangszeres népzenei kutatók új nemzedékének jelentős vívmánya, hogy a zenét funkcionális keretében vizsgálja. Leger teljesebb funkciója okán a tánchoz kapcsolódik, ez kihat a játékmódra, stílusra, szerkezeti sajátosságokra, ritmikai-metrikai, tempóbeli jellemzőkre. Ennek alapjait Martin György rakta le.

Szintén említeni kell Pávai István, *Az erdélyi és a moldvai magyarság népi tánczenéje* című írását. (1993, Jelenlív múlt sorozat) Első részletes összefoglalásnak mondható az adott témában. Történelmi és interetnikus kapcsolatokkal is foglalkozik a szerző a művében. A könyvben nagyon hasznos, a szerző saját tapasztalataiból levezetett módszertani részt találunk, amely úgyszintén példaértékű és követendő az utókor számára. Számomra azért is volt előnyös a tanulmányozása, mert zenei példatár is szerepel a könyvben.

Következő irodalomként meg kell említeni Sárosi Bálint: *Zenei anyanyelvünk* (Jelenlív múlt sorozat. 2003.) című munkáját, amely népzenekutatói szakasszal indul. E művében írja, hogy a népzenekutatót napjainkban idegen szóval etnomuzikológiának nevezzük. A kezdetektől feltárja a jelentős lépcsőfokokat, a nemzetközi háttérrel is beleértve. A népzenekutató kezdetének dátumát is leírja, mely 1885-höz kötődik, mivel ebben az évben két fontos tanulmány jelent meg. Az egyik Guido Adler bécsi zenetörténész írása, a másik pedig - egy angol, matematikusé, és nyelvészé - Alexander Ellis-é. Utóbbi bár nem volt zenész, mégis ezt nevezik a nemzetközi népzene tudomány atyjának. Ez idő alatt Európában már modernebb módszertani alapokon nyugvó munka folyt. Például Lengyelországban Oskar Kolberg kutatásait kell kiemelni, aki 1839 és 1890 között annyi dallamot gyűjtött, mint nálunk 1940-ig Kodály, Bartók és munkatársai. Sárosi Bálint könyvében Edison találmányát, a fonográfot is bemutatja, mint a népzene gyűjtés fellendülésének elősegítőjét. Magyarországon és Európában először ezt a szerkezetet Vikár Béla használta 1896-ban, majd Kodály, Bartók, Lajtha több mint 4500 hengernyi

hangzó anyagot gyjtött. Ezzel körülbelül egy id ben az Egyesült Államokban, Bloomingtonban, valamint Bécsben, Leningrádban és Berlinben állítottak össze hasonló gyjteményt. A berlini gyjteményt Karl Stumpf, majd Eric von Hornbostel gondozta. Stumpf indián törzsi zenét is tanulmányozott. 1931-ben jelent s kiadvány készült Hornbostel szerkesztésében *Musik des orientis* címmel, amelyb l a nyugati ember el ször hallhatta a kelet zenéjét.

Tallián Tibor 2003-ban megjelent, az MTA Népzene kutató Csoportjának ötven éves évfordulója apropóján írt beszámolójában külön kiemeli, hogy a hangszeres népzene r való ismereteket Tari Lujza, Halmos Béla, Pávai István, Seb Ferenc gazdagította nagyban.³⁵

IV. A disszertáció által felvet dött módszertani kérdések interpretálása

IV.1 Módszertani kérdések, dilemmák megfogalmazása

Természetesen már a korai gyjtéseket, lejegyzéseket végz k is megfogalmaztak különféle dilemmákat a dallamlejegyzéssel kapcsolatban. Mindenképp meg kell említeni, hogy a zenész másként játszik, ha tánchoz muzsikál, kötetlenül, fesztelenül, és másként a gyjt kedvéért. Sok esetben eszerint módosítja a díszítések mennyiségét, min ségét és esetleg a tempót is változtatja, s t még a fizetség mennyisége is befolyásolhatja a játékmódot. (Igyekszik a zenész megfelelni a „felfogadójának”.) Gyjtés esetén, ha meg is van fizetve a zenész, de nincsenek táncosok, gyakran módosul a tempó és a dallamok sorrendje. Éppen ezért lényeges a helyszíni felvételek készítése is. A szászfenesi felvételek alkalmával is felfogadták a zenészeket, ez Pálfy Gyula visszaemlékezéséb l is kiderül, így ez már elárulja, hogy alapvet en nem természetes közegben történt a gyjtés, de emlékezete szerint „nem játszották túl” a szerepüket a zenészek.

Már a 19. század folyamán többen lényeges módszertani kérdéseket vetettek fel, amelyeket Paksa Katalin elemzett is. Például: Tóth István 1832-ben azt jegyezte meg, hogy a dallamot és a ritmust pontosan kell leírni, ahogy elhangzik, és nem kell kiigazítani. Ha így jegyezzük le a dallamot, akkor tükrözni tudjuk a pillanatnyi el adásmódot. Mindszenty Dániel

---

³⁵ Tallián Tibor 2003: 3-10.

szintén 1832-ben emeli ki, hogy közvetlenül a néptől kell gyűjteni. Még ugyanebben az évben Udvardy Cserna János hangsúlyozza, hogy a lejegyzésben az eladást is tükrözni kell. Mátray Gábor 1833-ban jegyzi meg, hogy a népdal a magyar gondolkodás kifejezése, így a népzenei zenetörténet összefüggéseire jöhetünk rá, ha a népzene szerkezetét vizsgáljuk. Tehát ekkor már megjelenik a szerkezeti, elméleti vizsgálat igénye. Kiss Dénes 1844-ben szintén azt írja, hogy a néptől kell gyűjteni, és a variánsok lejegyzése is fontos. Bartalus István 1873-ban felhívja a figyelmet, hogy a dialektusokat és az egységességet is fel kell ismerni. 1874. Arany János: a hallottak pontos kottázása. 1891. Vikár Béla: Hiteles felvétel néprajzi adatokkal, rendszeres gyűjtés, dialektusok vizsgálata, a népdalkincs egységének gondolata. 1909. Seprődi János: A népzene és zenetörténet kapcsolatának áttekintése.

Elsőként Bartók és Kodály munkásságát emelném ki, akik komplex munkát végeztek, hiszen gyűjtöttek, lejegyezték és alapos elméleti vizsgálatokat is végeztek a dallamokon, illetve a kapott eredmények alapján saját rendszerüket is felállították. Megjegyzik a parlандó eladásmódú dallamok lejegyzésének nehézségeit. Ezeknél a dallamoknál az elbeszélő jelleg miatt nagymértékben módosíthatja a dallamot az eladó szubjektuma. Ez a nehézség a szászfenesi *Keserves* és *Hajnali* dallamok lejegyzésénél számomra is jelentkezett. A két neves zeneszerző is úgy dolgozott, hogy először vázlatosan írta le a dallamokat, majd újra hallgatva pontosította azokat. Jómagam is így jártam el, a felvételek többszöri meghallgatásával egyre közelebb kerültem a pillanatnyi „dallamképhez”.^{36 37}

Lajtha László a *Krispataki gyűjtés* elején leírja, hogy a népzenei játzó parasztszenészek sok „hamis” hangot játszanak, ami a temperált hangzáshoz szokott fülnek furcsa. Ugyanakkor azt is leírja, hogy a népzeneben is a nem temperált hangszeren játszóknak ugyanúgy, mint a népzenei játzóknak egyénileg intonálnak, és a jobb zenei kifejezés kedvéért hol magasabbra, hogy mélyebbre egy kicsit.³⁸ Leírja még, hogy aki sok népzenei dallamot lejegyez, az megszokja, és meg tudja állapítani az adott hang azonosságát. Számomra is voltak ilyen hangok, amelyek fokozott figyelmet követeltek, és ebben az esetben is a fenti tapasztalatok alapján helyesen járhattam el. Többszöri meghallgatást igényelt a pontos hangmagasság megállapítása, illetve az előző és az azt követő hang vizsgálata. Csak az egyéni intonáció belekalkulálása után írhattam azt le. Szintén tölthető gondolattal, hogy ha van lehetőség a lassított meghallgatásra, akkor minden hangot érdemes lejegyezni. Így tettem én is a technika adta lehetőségeket felhasználva, számítógépes Audacity programot alkalmazva. Azt is lényeges tudni, hogy azért érdemes minden hangot leírni, mert ez jó alapot ad az összehasonlításra egy-egy eladó, nép, kor, kultúra tekintetében. Lajtha László még azt is

---

³⁶ Bartók Béla 1924.

³⁷ Kodály Zoltán 1951.

³⁸ Lajtha László 1955.

megemlíti, hogy a barokk korban is a stílusnak megfelelően minden eladó a maga egyénisége szerint díszítette a dallamot. A „hamisság” oka tehát az is, ha több hangszeres egyszerre egyénileg díszít a dallamok játszásakor. Ezenfelül még egy ok, hogy a b g és a kontra gyakran úgynevezett „patronokat”, formulákat használ, ezeket szabadon cserélgetik, és olykor ezeknek a harmóniáknak semmi köze a dallamokhoz. Lajtha kis nyilakkal jelölte a magasabbra, ill. mélyebbre intonált hangokat.

A későbbi kutatók közül Pávai István is alkalmazott jelrendszert a különbségtétel érdekében, úgy a szöveges, mint a zenei adatokra vonatkozóan. Például: „,,: a gyűjt megjegyzése. << >>: az adatközlő mondta. ( ): a zárójel közé írt hangok nem tartoznak szorosan a dallamhoz. A szögletes zárójel közé írt hang hiányzott, vagy valamilyen oknál fogva hangrögzítési hiba történt. Arra is vigyázni, törekedni kell, hogy a lejegyzés aprólékos jelölései ne tegyék zavarossá a kottaképet. Számomra az is cél volt, hogy a kottakép átlátható maradjon a díszítések beírása mellett is.³⁹

Lajtha előző oldalán említett írásában⁴⁰ olvashatjuk, hogy törekedni kell a minél pontosabb lejegyzésre. Magam is erre törekedtem a dallamok lejegyzése során, sokszori meghallgatással, elemzéssel pontosítottam a kérdéses hangokat. Ír még úgynevezett „lejegyezhetetlen” mozzanatokról is, amelyeket sehogyan sem tud a lejegyző papírra vetni. Szükséges együtt hallgatni a kottával a dallamokat. A dolgozat szakmaiságának alátámasztása érdekében mellékeltem a dallamok hangzó anyagát is, hiszen ebben az esetben is megjelentek ilyen momentumok.

Módszertani kérdéseket fogalmaz meg Halmos Béla és Virágvölgyi Márta: *A széki férfitáncok zenéje* című munkájának előszavában. Azt írják, hogy „járatlan úton” kell haladniuk, mivel a magyar népzene kutatásban az addig alkalmazott elemzési, rendszerezési elvek és a gyakorlat csak kiindulás lehet, mivel a hangszeres zenei dallamokat eddig nem elemezték a kutatók. Az énekes zenei dallamok más zenei egységekből épülnek fel, más formai, szerkezeti kategóriák vonatkoznak rájuk, mint a hangszeres zenei anyagra, épp ezért újra kell értelmezni ez esetben a dallam fogalmát, ezért szükséges megvizsgálni a dallamok alap-építő elemét.⁴¹ A szászfenesi dallamok közül a legényesek és a verbunkok alap-építő eleme a 8 ütemes periódus, (valahol 16 ütemes nagyperiódus „viselkedik” így, illetve dupla ütemszámmal hasonlóképpen értelmezhető zenei egység szerepel) amely a klasszikus zenei elemzések alapvető formai eleme. Egy zárt, értelmes zenei egységre, mondatról van szó, amely elő- és utómondatra, azaz félmondatokra tagolódik. Minden legényes- és

---

³⁹ Pávai István 1998.

⁴⁰ Lajtha László 1955: 35.

⁴¹ Halmos Béla – Virágvölgyi Márta 1995.

verbunkdallam ebb l épül fel. A csárdásdallamok egy része szintén periódikus felépítés , azonban megjelenik zenei egységként a 10 ütemes, b vült periódus, másik része pedig strófikus felépítés , ami gondolatilag, tartalmilag zárt formai egység. A szapora dallamok mindegyikének a 8 ütemes periódus az alap-épít eleme kivétel nélkül. A keserves dallamok és hajnali nóták strófikus felépítés ek. Az egyéb kategóriába sorolt dallamoknál az invertita és a menyasszonykísér verbunk periódikus felépítés , a gyászinduló és a halotti mars pedig strófikus. A strófikus felépítésnél nem feltétlenül a szimmetria jelenik meg, illetve nem ezt kell megkeresnünk, hanem az értelmes zenei egységet kell figyelembe vennünk.

IV.2 A zenei anyag vizsgálatának módszere, behatárolása

A feldolgozott zenei anyag terjedelme igen nagy, illetve a Szászfenesen évek alatt gy jtött anyagból kottapéldákat, kottákat tartalmazó publikáció még nem jelent meg, így jelen dolgozatban a céloim csak a prímások (Muza József, Hóka Pál) által játszott heged szólam lejegyzése és feldolgozása volt, átlátható kottakép adásával. Az el adásmódra és játéktechnikára vonatkozó jelek közül csak a kötések és a díszítések jelei szerepelnek a kottákban. Az elemzéseknél strukturális, morfológiai és dallami összehasonlító szempontokat vettem figyelembe, bemutattam a dallamok hierarchikus szerkezeti, formai felépítési rendszerét. Alapul Halmos Béla – Virágvölgyi Márta már korábban említett dallamközléses munkáját vettem.⁴² Hangsúlyozni szeretném, hogy tényleg csak alap és természetesen jó példa lehetett számomra, mivel k férfi táncokat vizsgáltak és azokat elemezték, hasonlították össze nagyon részletesen, illetve több prímás játékát. Ezen kívül a népzenei kiadvány szerkezeti felépítésének elvét Ág Tibor *Tiszán innen, Bodrogközben* cím munkájából⁴³, Juhász Zoltán *Az utolsó dudás* cím írásából⁴⁴, és Stuber György *Moldvai csángómagyar „síposok”*⁴⁵–ről készült m vében is tanulmányoztam. Ki kellett dolgoznom azonban saját komplex szempontrendszeremet, amelyben szerepelnek dallami, szerkezeti kategóriákat tartalmazó elemek. Ezek alapján végezhetem a vizsgálataimat és adhatom közre megfelel en a dallamokat. Els lépésként elvégeztem a dallamok tudományos igény , szakmai tapasztalatok, és szakirodalmi tájékozódás útján szerzett tapasztalatok alapján végzett, minél precízebb lejegyzését, adatolását. Ezt követ en típusonként csoportosítottam a dallamokat, felállítva egy dallamsorrendet, így dallamaim az alábbi sorrendben szerepelnek: Legényes, Verbunk, Csárdás, Szapora, Keserves, Hajnali, Egyéb típusú dallamok. Megállapítottam

⁴² Halmos Béla – Virágvölgyi Márta 1995.

⁴³ Ág Tibor 2004.

⁴⁴ Juhász Zoltán 1998.

⁴⁵ Stuber György 2010.

el adásmódjukat és pontos tempójelzésüket. Az alábbi el adásmódok szerepeltek: Tempo giusto, Allegro, Rubato, Moderato, Parlando, Adagio, Cantabile, Andante. Következésként a dallam hangnemét ismerttettem, illetve az esetleges moduláció, vagy hangnemi kitérés is megnevezésre került, az eredeti hangnemmel való zenei összefüggésére nézve is. Majd a módosított hangok felsorolása jött, melyek díszít hangként, pihenhangként, hangsorspecifikus jegyként szerepeltek. A dallamhossz meghatározása után, amelyet az „Ütemszám” nevű elemzési pontnál tüntettem fel, a „Felépítés” nevű pontnál nagyobb zenei egységekre bontottam le a dallamot, szintén ütemekben számlálva azt. Minden dallamnál meghatároztam az alapegységeket, a periódusok, strófák hossza, megszámláltam, hány ilyen egység áll, ezt a periódusok, ill. strófák száma nevű elemzési pontnál feltüntettem. Ilyenkor azt is leírtam, ha esetleg csonka periódus, vagy nem teljes strófa szerepel a dallamban. Illetve annak okát is meghatároztam, miért szerepel például fél periódus „plusz”-ban. Innen tudható, hogy gyakran ez a fél periódus az előtte levő periódus második felét ismétli variáltan. A nagyobb egységeket egyre kisebbre bontottam, ezt tüntettem fel a „Periódusok-Strófák felépítése” nevű elemzési pontban. Periódusok esetében fél periódusokra -, majd az ezeket felépítő motívumokra; külön kiemelve a motívumszerkezetet, amely a legkisebb értelmes zenei egység, ugyanakkor tipikusságot, egyediséget hordoz, azaz egy jól megjegyezhető „képződmény”. A strófikusan felépülő dallamoknál is meghatároztam a strófa hosszúságát és azt „értelmes” zenei egységekre tagoltam (nem feltétlenül szimmetrikusan tagolódtak a zenei anyag), itt is meghatározva a motívumokat. Minden dallam esetében nagybetűvel jelöltem a nagyobb zenei gondolatokat (fél periódus, ill. strófák nagyobb egységei), és egymáshoz viszonyítva is vizsgáltam azokat. A motívumok esetében is elvégeztem az összehasonlítást, egymáshoz viszonyítást – itt minden esetben kisbetűvel jelöltem a motívumokat, amely a „Motívumszerkezet” pontban szerepel. Amikor variáns dallamrész jelent meg, azt „v” betűvel jelöltem, ha pedig több variánsa is volt az adott dallamrésznek, számmal is jelöltem azt. Például: Av1, Av2, ill. a motívumoknál av1, av2. Ha valamely zenei egység erőteljesen variálódott, azt külön, szövegesen is megjegyeztem az elemzésben. Abban az esetben, amikor két dallamszakasz, melyek más betűvel voltak jelölve, némi rokonságot mutattak egymással, azt is szövegesen jelöltem. Összesen 9 elemzési pontot állapítottam meg a magam vizsgálatánál, és ezek alapján igyekszem logikusan, érthetően bemutatni a dallamok adatait, hangnemét, szerkezeti felépítését, egyedi jellemzőit. Elemzési pontjaim sorrendben így következtek: Dallam sorszáma, Dallam eladója, Eladásmódja, Tempója, Hangneme, Hangsora, Módosított hangok, Ütemszám, Felépítése, Periódusok, illetve Strófák száma, Periódusok, illetve Strófák felépítése. A dolgozat ezen részének elkészítésénél nagy szakmai segítség volt saját tanulmányaim felelevenítése, e-mellett pedig a fentebb már említett,

témában megjelent írások áttanulmányozása, adott esetben felhasználása. Ezen gondolatokat, eredményeket felhasználva, alkotó módon készíthettem el saját szempontrendszeremet.

V. A szászfenesi zenei hagyatékról

V.1 Pálfy Gyula szászfenesi visszaemlékezése

Szászfenesen több ízben is volt népzenei gyjtés. Ezek közül a munkámhoz kapcsolódva az 1986. Április 30.-án történt gyjtésre vonatkozóan tettem fel kérdéseket az akkor jelenlév Pálfy Gyulának, a Zenetudományi Intézet dolgozójának a gyjtéssel, annak körülményeivel kapcsolatosan. A gyjtés helyszíni jegyz könyve, amelyet valószínűleg Fülöp Hajnalka vezetett, sajnos nem volt megtalálható, tehát ebből a forrásból semmi új információt nem lehetett kiszűrni. Egyébként a jegyz könyv vezetése mellett beszélgettem a falubeliekkel, azokkal, akik a gyjtéskor ott tartózkodtak. Pálfy Gyula elmondása szerint jól szót értett a jelenlév asszonyokkal és férfiakkal is.

A csapatból Teszáry Miklóst említem meg következőként, aki autótulajdonos lévén Pálfy Gyulát is, és a technikai felszereléseket is szállította. Ezt az utat megelz en is járt már Szászfenesen és „el készítette a terepet”. Ezen alkalomkor a táncosok „szervezését” végezte, hogy a következő felvételi szakaszban ki, kivel és mit táncoljon, a rögzítések közötti időben pedig kínálgatta és szóval tartotta őket.

Könczei Csilla a következő csapattag, aki néprajzos lévén már többször járt itt, 1986-ot megelz en is, és korábbi ismeretsége révén a táncosok összeszervezésében járt élen. Körbejárta a falut és mindekinek megmondta, hogy mikorra jöjjön a felvétel helyszínére.

Pálfy Gyula, a technikai eszközöket kezelte és a felvétel vége felé, emlékezete szerint, kérdezgette is f ként a zenészeket egy-egy ritkább, értékes dallam felől.

A gyjtést végző csapat tagjai néprajz szakos hallgatók voltak, közülük Pálfy Gyula már végzett néprajzusként vett részt az úton. A választás azért is esett ekkor Szászfenesre, mert itt voltak olyan ismerősök, vagy legalább részben ismerős adatközlők, akikkel jól együtt lehetett működni. A következő napokban pedig más-más falvakban folyt tovább a gyjtés. A felvétel készültékor már nem volt rendszeres táncélet a faluban, körülbelül a 60-as évek közepéig az ilyen összejövetelek felszámolódtak a társadalmi átalakulásnak, leginkább a TSz-

ek létrejötteinek köszönhetően. Ezt követően már csak lakodalmakat szerveztek, évente úgy 1-3-at.

Azok a zenészek, akik ekkor együtt muzsikáltak, már viszonylag összeszokott bandát alkottak, mivel a régi több bandából már csak a „maradtak egymásnak”. Csak cigányzenészekből állt ez az együttes. A muzsikusok Pálffy Gyula visszaemlékezése szerint „nem játszották túl” a szerepüket, hanem tisztességgel megcsinálták, amit kellett. A zenészek ismerték a táncosokat, és a sorrendet illetően már tudták mi „következzen”, a legényeseknél pedig a táncosok egyeztek meg velük. A táncosok között magyar és cigány nemzetiségűek is voltak egyaránt, az életkor tekintetében pedig a középkorúak voltak legnagyobb számban. A felvétel egy falubeli gazdaudvar melléképületéhez ragasztott féltetes fészernél készült, mivel az időjárás nem engedte a szabadban való muzsikálást, felvételt. Elmondhatjuk, hogy egy eredményesen együttműködő csapat volt ott jelen, és így nekik köszönhetően értékes anyagok váltak megfizethetővé, feldolgozhatóvá.

V.2 Zenészek, táncalkalmak Szászfenesen

Szászfenesen beszélgettem a táncos alkalmakról és zenészekről a település jelenleg élő leghíresebb hölgyével. Ebben Török Irénke néni, a helyi római katolikus plébánia gondnoka volt segítségemre. Irénke néni is helybeli születésű, 1946-ban született, azóta is helybeli lakos, így is több hasznos adattal szolgált a falu életéről, múltjáról. Vele együtt Kati néni mesélte el emlékeit, élményeit, tapasztalatait, amelyeket fiatal korában élt át.

Az adatközlő neve: Fodor Katalin, a férje után: L. rincz. 1927-ben született Szászfenesen, már szülei is a település őshonos lakosai voltak. Kilencen voltak testvérek, két leány és hét fiú, de már öten közülük meghaltak, tehát már csak négyen élnek, akik közül Kati néni a leghíresebb.

*1. kép A képen. balról: Török Irén, Fodor Katalin, Dulainé Madarász Annamária,
A képet készítette: Dulai Imre (Szászfenes, 2009. 07.14)*

A beszélgetés első szakaszában a zenészekről, azok családjáról esett szó. Kiderült az elmondottakból, hogy természetesen voltak zenészek Fenesen, de mára már mind nagyobb városba költöztek, többnyire Kolozsvárra a jobb megélhetés érdekében. A helybeli muzsikások mind cigányok voltak, mégpedig úgynevezett „úri cigányok”, akik csak a zenélésből éltek. Nem csak szüleiktől tanulták a muzsikálást, hanem képzett zenetanároktól is. A zenészcsaládok szülőttei generációkon keresztül vitték a „mesterséget”. A falunak egy bizonyos részén éltek csoportosan. Az adatközlőtől azt is megtudhattam, hogy régi híres zenésze volt a településnek Muza József Toska, 1922-ben született, saját gyermeke nem volt csak egy nevelt lánya, így az ő vonalán senki sem folytatta a muzsikálást. Öccse, Muza Mózes is zenélt. Mind a ketten primások voltak, és nagyon gyakran két primással muzsikált a bandájuk, amely rokonokból tevődött össze. Nem csak helyben zenéltek, hanem a környező településekre is hívták őket, de helyben csak ők zenéltek minden alkalommal, így lakodalomkor is. Toska orosz fogságban is volt, ahonnan hazatért és a falubeliek viccelődtek vele, hogy biztosan ott is csak muzsikált. 2004-ben halt meg.

Az adatközlő Kati néni elmondta, hogy régen, fiatal korában minden vasárnap volt tánc a faluban, melyet táncnak, bálnak illetve kicsi táncnak neveztek. Toskáék zenéltek és mindig volt egy soron következő lány, akinek ebédet és vacsorát is kellett biztosítani, cserébe viszont ezért neki és hozzátartozóinak nem kellett belépőt fizetniük a bálba, mindenki másnak viszont igen. A tánc megrendezése a fiúk feladata volt, házról-házra haladtak sorba, így ennek is megvolt a maga rendje, a kezdés és befejezés idejét tekintve pedig délután kettőtől egészen este tízig, tizenkettőig is ment a mulatozás. A bált első sorban a fiatal lányoknak és legényeknek rendezték, de elkísérték őket gyakran a szülők is. A helyiség

berendezései padok és asztalok voltak, amelyeket körbe, szélre tettek, hogy sok hely maradjon a táncoló pároknak. A leghosszabb bálók farsang idején voltak Fenesen, ilyenkor két, három napig is tartottak a táncos alkalmak. A lakodalom is hosszan tartott, s ilyenkor mindenki táncolt aki csak tudott. Böjt idején viszont egyáltalán nem volt megengedett a mulatozás. A böjtöt Kati néni fiatal korában még igen szigorúan betartották. Már abban az időben is, Kati néni fiatal korában is volt egy „kultúrház”, ahol a táncot lehetett tartani. Korábban, amikor még nem volt meg ez az épület, az adatközl gyermekkorában, az egyik nagynénje férjhezmenetelekor, egy nagy házat béreltek ki, és itt rendezték a lakodalmat.

A településen több nemzetiség is él együtt, és mindegyiknek külön volt bál, a zenészek pedig mindig az adott nemzetiség zenéjét játszották, tehát nem csak magyar népzene, hanem például román illetve cigány zenét is. Ritkán fordult el olyan, hogy egymás táncába elmenjenek a más-más nemzetiség emberek. A cigányok gyakran az udvarukon tartották a táncot, és mindenki hozott magával egy kevés enni- és innivalót.

Szászfenes egyre inkább polgárosult és a tradicionális táncok közül már csak a csárdás szerepelt, illetve a fiúk legényes tánca. Ezek mellett olyan táncok is, mint a kering és tangó is megjelentek. Két jó, „ügyes lábú” táncos volt Szászfenesen, akiknek a nevére Kati néni is emlékezett: „Karika Gyurka és Szabó Jóska”.

A táncok közül a csárdás szerepelt elsőként, majd olyan sorrendben következtek, ahogy a legények kérték. Néha még össze is verekedtek azon, hogy mi következzen. Abban az időben a fiatalok egymástól tanulták a táncot, és csak néha a szüleiktől. Manapság Fenesen nincs is, aki a táncra tanítsa őket. Hipotézisem itt beigazolódott, hiszen tényleg integrálta a nagyváros ezt a kis települést, így az autentikus zenés - táncos szokások mára eltűntek.

A zenészek kifizetése pénzben történt. Volt olyan is, hogy újévkor körbementek a faluban és pénzadományt gyűjtöttek a fiatalok, amit később közösen elmulattak. Kiemelkedően nagy bál a farsangin kívül nem volt, mivel minden vasárnap sor került rá.

Ezek az alkalmak Kati néni idejében a lányokon csak egy alsószoknya volt a díszes szoknya alatt. Az igazi viselet csak nagy ünnepekkor került elő, például Karácsony másnapján és Húsvétkor, s ekkor már több alsószoknya is volt a lányokon. Nemzeti ünnepen is a viselet volt használatos a pártával együtt. A vasárnapi tánckor a lányokon kék vagy rózsaszín kötény volt, és kikeményített szoknya. A viselet hordására vonatkozó hipotézisem is beigazolódott, hiszen a bálók alkalmával már nem hordták a viseletet, csak nagyobb ünnepeken. A fejkendő sem lehetett akárhol megkötni, csak elöl vagy „hajadonfőn” kellett menni. Kati néni azt is elmesélte, hogy azért elöl kell megkötni a kendőt, mert Szűz Mária fején is így volt, s épp ezért a lányok is így kell viselnie. A lányoknak szép színes szalag volt a hajában. A

nagyváros vonzását jelzi az is, hogy az adatközlő fiatalok korában nem kalotaszegi viseletet hordtak, hanem csak úgynevezett falusi szoknyát.

Összefoglalva a beszélgetés tartalmát, a következőket állapíthatjuk meg

A zenészekről:

- A zenészek kizárólag cigány emberek voltak.
- A falu egy meghatározott részén laktak, csoportosan.
- Az említett zenészeknek a szülei is muzsikusok voltak.
- A szászfenesi zenéscsaládok „úri cigányok” voltak.
- Sokan közülük városba költöztek családotól.
- Nem csak helyben hívták őket zenélni, hanem a környékbeli településekre is.
- Nem csak a magyar népzenet játszották, hanem a románt is, mindenkit „kiszolgálták”.
- Nem csak népzenet játszottak, hanem egyesek közülük tanultak klasszikus zenét is.
- A zenészek fizetése pénzben történt, amelyet pl. újévkor a falu lakosságának adományaiából fizettek ki.
- Lakodalmak alkalmával is a helyi zenészcsaládok zenéltek.

Táncos alkalmakról:

- Vasárnaponként tartották a zenés alkalmakat.
- Ezeknek a neve tánc vagy bál volt, esetleg kicsi tánc.
- A tánc délután kettőtől este tízig, tizenkettőtől tartott.
- A legényeknek kellett megszervezni a bált.
- Mindig más-más lány adott enni a résztvevőknek, ebédet és vacsorát, amiért családjának és neki nem kellett belépőt fizetnie.
- A táncot elsősorban a fiataloknak szervezték, de a szülei is elkísérték őket.
- Helyszínét tekintve a tánc régen házaknál volt, de az adatközlő fiatal korában már a Kultúrházban.

Táncról:

- A fiatalok leginkább egymástól tanultak táncolni.
- Az adatközlő fiatal korának idejében volt ugyan még legényes tánc, de leginkább már csak a csárdást, a keringőt és a tangót táncolták.

- A legényest kevesen tudták járni, Szászfenesen leginkább csak Karika Gyurka és Szabó Jóska járta.
- A táncok közül el ször a csárdás volt, majd utána úgy jöttek sorba, ahogy a legények kérték.
- A lányok a táncon kikeményített ruhában voltak egy alsószoknyával, és kék, vagy rózsaszín kötényt viseltek.
- Lakodalom alkalmával is ugyanezek a táncok szerepeltek.

Muza Józsefr I:

- 1922-ben született Szászfenesen, 2004-ben halt meg.
- Édesapja is zenélt, maga is ebb l tartotta fent magát.
- Felesége volt (1990- ben halt meg), és egy nevelt lánya, így az vonalán nem folytatta senki sem a zenélést.
- Szászfenesen él jelenleg is Muza Mózes nev testvére.
- Orosz fogságban is volt.

V.3 Muza Mózes szászfenesi zenész emlékei a régi fenesi zenei életr l

2. kép A képen Muza Mózes hegedül
A képet készítette: Dulai Imre (Szászfenes, 2009. 07.14)

Erdélyben még találkozhatunk olyan zenészekkel, akik a „rég” zenészgeneráció tagjai, és több zenei anyag, gyítésre került „vonójuk alól”. Szászfenesen Muza Mózessel, Mózsi bácsival beszélgettem. a településen született 1933-ban, s testvére Muza József Toskának. Gyakran a három Muza testvér és egy unokatestvérük zenélt együtt.

Mózsi bácsit találkozásunk alkalmával cipész m helyében találtuk, épp munka közben. Jelenleg egyik unokájával él egy telken, aki majd öröklis elmondása szerint a házat. Elször a zenélésr l kérdeztem, szokott-e még zenélni, hangszeret fogni, énekelni. Azt felelte, hogy ez természetes dolog nála, mindennapi életének része a zene. A következ kben arról tudakozódtam, is ott volt-e Pesten, amikor az *Utolsó Óra Program* keretén belül a szászfenesi anyagot felvették. Nem volt számomra meglepetés, amikor erre is igennel felelt, hisz sokat muzsikált együtt egyébként is testvérével, de sajnos az is kiderült, hogy már csak él azok közül, akik Magyarországra utaztak a felvételre. A zenélést is, testvére is édesapjától tanulta, (tehát jó volt az átadó közeg, ahogy a dolgozat korábbi részében említett kutatók is vélik, mivel családjában generációk óta él a zenész mesterség) még gyermekkorában, s kés bb egyedül is növelte tudását újabb és újabb dallamokat megtanulva.

Utolsó olyan zenélése, amelyre „meghívták” egy temet ben lévő alkalom volt, egy egyéves halotti évforduló. Ezen kívül jár egy „hív ” templomba és ott „hív nótákat” játszik minden vasárnap.

Hat gyermeke született Mózsi bácsinak, de sajnos kett már meghalt. Csak egy fia vitte tovább a zenészséget, de is elköltözött a településr l, Mózsi bácsi így mondta: ”kiment angolba”. Az unokák közül pedig nagy sajnálatára senki sem tanult t le zenélni.

Mózsi bácsi a zenélés mellett a cipész mesterséget is zte, azonban Toska csak a zenélésb l tartotta fenn magát, hétköznapi is voltak „megbízásai”, akadt kinek zenélnie, és mindenkinek, mármint mindenféle nemzetiségnek tudott és zenélt is. Mózsi bácsi m helyében gyakran „diskuráltak” is a barátokkal, zenésztársakkal.

*3. kép A képen Mózsi bácsi bemutatja hangszereit
A képet készítette: Dulai Imre (Szászfenes, 2009. 07.14)*

A cipész mesterséget apjától tanulta, de ebben is igyekezett továbbfejlődni, mert elmondása szerint apja csak amolyan „tajkoló” volt. Maga cipőgyárban is dolgozott, és onnan is „lopta” egy kicsit a mesterséget.

Két hangszere van, de lényegében csak az egyiket használja, a másik tartalék. (Ez látszik is a képen, hiszen csak a baloldali hangszer fedlapja gyantaporos.) Azt mondja, szinte a szemétdombról szerezte hangszerét 50 leierért. Amelyiket használja, az diófából készült. Ha valami javítás adódik rajta, akkor maga csinálja meg, s nem fordul senkihez segítségért. Toskával leginkább akkor ment zenélni, amikor két prímás kellett.

A családban a hangszerkészítésnek is volt hagyománya, hiszen Mózsi bácsiék nagyapja asztalos volt, de bőgőt is készített, ezt apja is megtanulta, majd valamicskét maga is.

Még arról esett szó, hogy honnan is ered a Toska név, mire egyszer én annyit felelt, hogy édesapjuk is Jóska volt, és így különböztették meg a fiától.

A beszélgetésből kiszűrt adatok rendszerezése

Mózsi bácsiról:

- 1933-ban született, Szászfenesen
- Hat gyermeke volt, de kettő már sajnos meghalt közülük.
- Gyermekei közül csak egy zenél, és őtől él Angliában.

Mesterségéről

- Mestersége cipész, amit édesapjától tanult és a cipőgyárban tökéletesített.
- Munkahelye már fiatal korában is megvolt, és sokszor ott diskuráltak a barátokkal, zenész társakkal.

- Nem kizárólag zenélésből élt, hanem leginkább a cipészszégből.

Zenélésről:

- A muzsikálást is édesapjától tanulta. Családtaggal játszott együtt: Muza József (Toska), Muza János, Muza Károly és maga, Muza Mózes.
- Testvérével ketten voltak prímások, de nem mindig ment zenélni.
- Utoljára kb. 2005-ben hívták zenélni.
- Hetvenhét éves lesz, de jelenleg is szokott zenélni, bár most már leginkább csak hív énekeket.

Hangszeréről:

- Hangszerét vette, nem maga csinálta. Ha valami elromlik rajta, természetesen megjavítja.
- Nagyjapja még készített bőgőt is.

Muza József, Toskáról:

- Toska zenélésből élt. Hétköznapiakon is hívták mulatságokba.
- Édesapjától is tanulta a cipész mesterséget, de nem végezte ezt hivatásszerűen.
- Egyaránt zenélt románoknak és magyaroknak is.
- A Toska név becenév, hogy megkülönböztessék apjától, aki szintén a Jóska keresztnévet viselte.

4. kép: A képen balról: Dulainé Madarász Annamária, Muza Mózses, felesége és egyik ott él unokája

A képet készítette: Dulai Imre (Szászfenes, 2009. 07.14.)

V.4 Tánc típusok az elemzett anyagban

A táncnak már az őskorban is fontos szerepe volt, a mindennapi élet szerves részét képezte. Lajtha László és Gönyei Sándor *A Magyarság Néprajza*,⁴⁶ *Tánc* című fejezetében azt is megfogalmazza, hogy amíg a többi művészetet, illetve annak anyagát az emberi kéz alkotta, addig a tánc anyagát, eszközét maga az emberi test alkotja. S mivel az emberi test nem változott meg, így épebben maradhattak fenn benne az ősi kultúrák emlékei. A kereszténység megjelenése sokat alakított a táncokon. A tánc és táncos ritmika ide is beférkőzött, és még körmenetek alkalmával is megjelent. A néptánc a 16. század táján vált külön a nemesség táncaitól, mégpedig a nemesség által lebecsült táncok a néptáncban éltek tovább. Minden régióknak, etnikumnak megvannak a maga specifikus karakterű táncai, amelyek egyenetlen fejlődés útján, évszázados tradíciók továbbélésével alakultak egyénivé. Ezeket az egyéni jegyeket a nép esztétikai sajátosságai és általános gondolkodásmódja határozta meg. Az egyes

---

⁴⁶ A magyarság néprajza. I-IV. 1941-1943

tánc típusok keletkezése más-más korokra tehető. A tánc kutatás számára nagy segítség az erdélyi dialektus, ahol egymás mellett volt megtalálható egy-egy tánc, különböző fejlődési szakaszban megszilárdult változata.⁴⁷ A népi táncaink iránti tudományos érdeklődés a reformkor idején lendült fel. Seinkről írja Györffy István, *Alföldi népelet* című művében,⁴⁸ hogy nagyon táncos emberek voltak, majd azt is, hogy olyan sokféle magyar táncfajta volt, sőt van még ma is, hogy elég lenne ötször ennyi nemzetnek is. *A Magyarság Néprajza*⁴⁹ Tánc fejezetében azt is olvashatjuk, hogy tánckészletünk egyrészt az ősi hagyományokból, másrészt pedig a múltbeli rétegektől átvett elemeken alapul. Itt az is alapvetően kijelentésként olvashatjuk, hogy a tánc eredete, története egyértelműen ősi időkre nyúlik vissza, éppúgy, mint a beszéd eredete, s van olyan lelki tartalom, amely csak a táncsal fejezhető ki. A zene-ének-tánc elválaszthatatlan egymástól, és egyiket sincs értelme vizsgálni a másik nélkül. A korabeli értelmiség: íróink, költőink hamar felfedezték jelentőségét és egyedi vonásait. A táncainkra igen jellemző rögtönzésben a népünk szabadságszeretetét látták megfogalmazódni. Seemayer Vilmos azt írja erről,⁵⁰ hogy régi táncainknak változatos koreográfiája volt. A táncok többsége vidékenként más és más alakzatokból, figurákból állt, és ezen felül igen sok lehetőség adódott az egyéni improvizációra is. Az értelmiségi réteg emelte nemzeti tánc típusúvá a verbunkot és csárdást. A zene tekintetében is a verbunk volt a meghatározó – mint nemzeti zenei stílus – így az első „nemzeti tánc” is a verbunkot választja témájául.⁵¹ Ez idő tájt megjelent az igény egy páros társastáncra is, ami későbbiekben a csárdás lett. Az első tudományos írást Czuczor Gergely készítette, Szilágyi Álné néven, mely az *Atheneum* című folyóiratban jelent meg: *A magyar táncról* címmel. Azt írja ebben, hogy minden nemzetnek vannak „belső jellemei” és „külső jelei”, ami közé az ének, zene, és tánc is tartozik, s „véralkati mérsékletre” is különböznek a nemzetek, amit átvisznek „örömtombolásaik kifejezéseire is”, megfogalmazásában ez az adott nemzet nemzeti tánc. Ebben a verbunkot táncot ismertette, és a hozzá kapcsolódó szokásokról is írt, s ezt osztályozni is igyekezett. Színházi ember lévén a néptáncok színpadi bemutatójának gondolata is felült benne. Később a néprajz témakörében mozgó kutatók foglalkoztak népi táncainkkal, illetve azok leírásával, bemutatásával. A táncot kísérő zene körében is egyre több írás készült, pl. Bartalus István, Fabó Bertalan, Ágoston Kornél munkái. A sorra megjelenő vármegye - monográfiákban pedig

---

⁴⁷ Felföldi László – Pesovár Ernő 2001.

⁴⁸ Györffy István 1983.

⁴⁹ *A magyarság néprajza*. I-IV. 1941-1943: 47.

⁵⁰ Seemayer Vilmos 1935.

⁵¹ Lugossy Emma 1954.

külön fejezetet szenteltek a táncokkal kapcsolatos szokásoknak, rendnek. Különböző nyelvészeti, néprajzi folyóiratokban is jelentek meg írások a témáról: *Magyar Nyelv, Magyar Nyelv r, Ethnographia*. Meg kell említeni Sepr di János nevét, aki a történeti és néprajzi elemek együttes vizsgálatára mutat példát, ezzel megelőzve korának e témában történő általános szemléletét. Később Bartók Béla és Kodály Zoltán a 20. század elején egy alaposan végiggondolt munkamódszerrel dolgozott, amely az utánuk jövő kutató generációkra is nagy hatással volt. Ők rendszerezetten, összehasonlításokat végezve gyűjtötték az adatokat. Bartók például nem csak magukat a dallamokat rögzítette, hanem azok koreográfiájának jellemző elemeit is. Egyaránt szerepelnek gyűjtéseiben a tánc nevére, szokáskörnyezetére, funkcionális voltára vonatkozó adatok is. Felismerte és hangsúlyozta is, hogy a táncaink hiteles gyűjtésére csak szakmailag és technikailag is megfelelő felkészültségű csapat alkalmas. Kodály Zoltán munkássága a tánc témakörében pedig a történelmi táncdivatok táncainkra gyakorolt hatására hívta fel a figyelmet, és arra, hogy milyen fontos a népi zene és népi tánc már a kisgyermek számára is. Kodály Zoltán, *Visszatekintés I.*⁵² című írásában azt fogalmazta meg, hogy a gyermeknek természetes kifejezési módja a dal, és minél kisebb, annál inkább igényli mellé a mozgást. Kodály munkássága szintén segítség volt a következő generáció kutatói számára. Összefoglaló munkának mondható Réthei Prikkel Marián 1924-ben megjelent monográfiája a magyarság táncairól.⁵³ Neki köszönhető, hogy a néptáncainkra vonatkozó történeti adatok nagy része a nyilvánosság számára is hozzáférhetővé vált. Ennek természetesen nem egyik napról a másikra készült el, hanem több mint két évtizedes módszeres kutatás eredménye volt. (A Réthei - hagyaték, a Pannonhalmi Benedek - rendi Főapátság Könyvtárában található.) Munkájának értékéből csak az látszik, hogy nem vette figyelembe a Bartók és Kodály által kidolgozott rendszerezési munkamódszert, és az, hogy fontos volna a táncok helyszíni tanulmányozása is a következtetések levonásához. Ha a magyar néptánc köztudatba való bekerüléséről beszélünk, itt kell megemlíteni a Paulini Béla által elindított Gyöngyösbokréta mozgalmat,⁵⁴ ⁵⁵ aminek célja az volt, hogy felhívja a közvélemény figyelmét a paraszti táncok jelentőségére. Ennek lényege az volt, hogy a településeken egy-egy vezető értelmiség segítségével olyan csoportok álltak össze, akik bemutatták a helyi folklórt, illetve munkaként be is mutatták azt Budapesten a Városi Színházban. Ez a mozgalom 1931 és 1944 között működött. Ez idő alatt közel 100 együttes

---

⁵² Kodály Zoltán 1982.

⁵³ Réthei Prikkel Marián 1924.

⁵⁴ Siklós László 2006.

⁵⁵ Sebő Ferenc 1991. 3: 68-73.

mutatta be m sorát, amelynek hitelesen, pontosan történ színpadra állításában a Néprajzi Múzeum jelent s kutatói is segítettek, pl. Lajtha László, Györffy István, Viski Károly. Ezek a m soros alkalmak idecsábítottak külföldieket is, akik továbbvitték hazánk népzenei, táncbeli gazdagságának hírét. Újabb el nem hanyagolható lépés volt az, amikor *A Magyarság Néprajzában*⁵⁶ Lajtha László és Gönyei Sándor már az európai összefüggések tükrében vizsgálta a táncainkat. Kialakították, lesz kítették a tánc elemzéséhez szükséges fogalmakat, úgy, mint a motívum mely szerkezeti egységként megjelenik egy tánc folyamatában, és annak épít eleme. Még tökéletesebbé tette volna a munkájukat, hogyha több figyelmet fordítottak volna a táncok elemz leírására. Az erdélyi táncdialektus, amin belül a kalotaszegi, szászfenesi táncok is elhelyezkednek, a többi táncdialektushoz képest meglehetősen önállóan és nagy id belüli különbségekkel fejlődött. Az elszigeteltség miatt középkori és reneszánsz táncelemeket meg rizve alakult a vidék táncstílusa, a 18- 19. század divattáncjai pedig csak részben jutottak el idáig, illetve a régiekkel szorosan összefonódva alakultak ki. Természetesen a több népcsoport együttélése (románok, szászok) is jelent s hatással volt a táncok alakulására. Hazánk területén a szóló és páros táncok váltak jellemzővé, ezen táncok el zményei a reneszánsz korra nyúlnak vissza. A népi tánczene témájában Pávai István: *Az erdélyi és a moldvai magyarság népi tánczenéje* (Jelenlív múlt sorozat 1993.) cím könyvének megjelenéséig nem volt összefoglaló m , ahogy azt már korábban is írtam. Ennek oka, hogy a kutatók figyelme fokozatosan fordult a népköltészetl a népzene és a néptáncra, népi tánczenére. A gy jtés, a leírás és a tudományos feldolgozás között hosszú id telt el. Annak ellenére, hogy Kodály és Bartók tudományos rendszerezést, elemzést is végzett, illetve az interetnikus kapcsolatokat is vizsgálta, azt mondhatjuk, hogy a néptánc kutatásnak kellett hozzáidomulnia a népzene és tánc feldolgozottsági szintjéhez.

Szászfenesen is a 18.- 19. századtól domborodott ki egyre inkább a nemzeti jelleg az egyes népek tánc kultúrájában. A táncalkalmak rendezését a legények megbízottai végezték, akik sokszor az adott hely legényszervezetének vezetői voltak. A Szászfenesen a rendszeresen megtartott vasárnapi táncot is a legények rendezték, ezt is az adatközl Kati néni l tudhatjuk. A rendez k feladata volt a tánc hely kiválasztása, kitakarítása, feldíszítése, a zenészek fogadása, a belép díj beszedése. Egy adott településen, így Szászfenesen is mindenki törekedett arra, hogy tudjon táncolni, mert szégyen volt, ha valaki nem tudott. Már kicsi gyermekkortól fogva elkezdtek figyelni a feln ttek mozdulatait és gyakorolgták, utánozták azt. Egyes helyeken volt olyan feln tt, aki tanította is a kicsi gyermekeket táncolni. Az adatközl Kati néni ezt említi Szászfenes esetében is, hogy régen foglalkoztak a gyermekek tánc tanításával. A táncok meghatározott sorrendben követték egymást, ezt nevezzük

---

⁵⁶ A magyarság néprajza I-IV. 1941-1943: 47.

táncciklusnak, vagy táncrendnek. Egy- egy ilyen tánc ciklus 3-5 táncból állt, de természetesen voltak közöttük szünetek. Régen szigorú szabálya volt annak is, hogy egy tánc ciklust egy emberrel kellett végigtáncolni, ezt diktálta a táncillem. A táncillem íratlan szabályai határozták meg a résztvevő magatartását és az illendő megjelenés, öltözet mikéntjét is. A táncbakerés módja is meghatározott volt, valahol szólították, valahol táncbahúzták a leányt egy kendővel, vagy éppen csak kézzel intettek a választott lánynak. Mindenki először azzal táncolt, akit meghívott a táncba, és csak utána következtek a rokonok, szomszédok, barátok. Az asszonyok csak férjükkel táncolhattak, de a házas férfi táncba kérhetett leányt is. A tánc végén leköszönés volt, amikor is a legény megköszönte a táncot addigi párjának.^{57 58} Itt utalnék arra, hogy adatközlőm, Fodor Kati néni már ezt úgy mondta, hogy táncenként lehetett az fiatal korában partnert cserélni. A bál folyamán a tánc ciklus többször is ismétlődött. A táncrendre az is jellemző, hogy az elején szerepeltek az archaikusabb táncok, majd következtek az újabbak, és a végén megint egy régebbi keleti tánc jelent meg. Az egymás után szereplő táncok gyakran zeneileg is egymáshoz idomultak. A Kárpát-medence népeinek tánc ciklusát minden esetben férfitánc vezette be, majd ezt követték a páros táncok. A feldolgozott zenei anyagban szerepel a **legényes** tánc.^{59 60} Kalotaszegen az elnevezés lehet még: figurás, nyolcas, fiús. Táncaink régi stílusú csoportjába tartozik, amelynek a legfejlettebb ágát képviseli. Igen kimvelt tánc ciklus kezdő férfitánc-típus, melynek a tempója gyors, a kísérete ún. d v kíséret, amikor a kontrás vagy „brácsos” az egy vonóra játszott negyed második felét hangsúlyosan játsza. A legényest a tánc ciklus, táncrend kezdő táncaként járták a legények, egyesével, vagy csoportosan (Kalotaszegen egyesével!) a banda elé kiállva, megmutatva tánc tudásukat. Az egyénileg eladott változatok formai készletéből jött létre a csak székely közösségre jellemző tánc forma. Mára már inkább csak bemutató táncrá vált. Az adatközlő Kati néni is csak néhány nevet említett, (Karika Gyurka, Szabó Jóska) ez is arra utal, hogy csak kevesen tudták már akkor is igazán járni Szászfenesen. Nehézsége abban nyilvánul meg, hogy mennyiségileg is sok elem, motívum szerepel benne, - némely kiváló táncos motívumkészlete elérte a hetvenet is - illetve a motívumok ritmusa is bonyolult, és a táncosnak nagyon jól „éreznie” kell a zenét, mert tulajdonképpen a zene hangban festi le a motívumot, amit a táncos éppen jár. A legényesben vannak olyan pontok, amelyeknél, ahogyan a dallamot lezárja a hangnem alaphangjára érkező primás, úgy a táncos

---

⁵⁷ Magyar néprajzi lexikon 1977: 10.

⁵⁸ Pesovár Ferenc

⁵⁹ Domby Imre 1972.

⁶⁰ Felföldi László – Pesovár Ernő 2001.

is megáll egy pillanatra. Szimmetrikus felépítés az elemek, ún. „pontok” felépítése. A zárás két negyed, illetve nyolcadpár és negyed, majd amikor újra kezdődik egy szakasz akkor szinkópás ritmussal indul. A táncfolyamat csak egy-két perces, ami az intenzitása miatt elég is, és kb. 10-12 pontból áll. A pontokat mindig variálják, és ügyelnek rá, hogy ne ismétlődjen egy sem közülük, és a befejezése is hatásos legyen. Kalotaszeg területén különösen kicsiszolt formáját lehetett megtalálni ennek a táncnak. Egyik jellemzője a szinkópás kezdés és a záróritmus. Ezen kívül szerepel még benne csapásolás, amely a comb és csizma kézzel történő megütése, illetve ide tartoznak a tapsos motívumok is. Zeneileg a legényes a verbunkos korai zenéjével rokon, a tánc mivoltát tekintve pedig a pásztortáncokkal és ugrósokkal áll rokonságban. Fejlődését tekintve a régi és új férfitáncok mezsgyéjén helyezkedik el. Mafajti tekintetben a legényes tánc típus egységesnek mondható. Táncolják a románok is, de amíg a magyar eladásmódban a kötetlen, egyéni jelleg dominál, addig náluk a csoportos, vonal formában való eladásmód jellemző. A legényes a régi és új táncstílus határán helyezkedik el fejlődési szempontból, mert a régi ugrós kanásztáncához is kapcsolódik, ugyanakkor kiindulópontja a verbunkos táncainknak. Továbbfejlődött a lassú legényes tánc, ami már az új táncstílus részét képezi.

A vizsgált anyagban szerepelnek **csárdás** dallamok is. Ez a táncunk a később említett verbunkkal együtt már az új stílusú táncaink közé tartozik. A magyar táncfolklórban hangsúlyos a páros táncok szerepe, amelyek közé a csárdás is tartozik. Nemzeti táncstílusunk legjellemzőbbje 1830-1880 között virágzott leginkább. A népi nemzeti stílus kialakulása nem egyedi vonás, mivel ebben az időszakban Európa - szerte általános volt ez a folyamat. Györfly István véleménye szerint a csárdás elnevezés nem régi, és fokozatosan szorította ki a többi táncnevet, melyet erre a tánc típusra alkalmaztak. Ilyen elnevezések voltak például: lippentés, mártogatós, csosszantós, ugrós. A csárdás elnevezést még gyakran egy jelző is megelőzi, vagy épp csak az szerepel, amely a benne szereplő mozgásokra és a konkrét tánc tempójára utal. Pl. lassú, friss, szapora. Általában a lassút követi a friss csárdás, ezek közül az elsőnek a *dv*, a másodiknak pedig esztam kísérete van. A csárdáshoz szorosan kapcsolódott a verbunk. Bár vannak meghatározó stílusjegyei a csárdásnak, mégis elhatárolható az egyes vidékekre jellemző táncmód. Ugyanakkor a közös elemekről elmondható, hogy nem a felsőbb rétegekből „szállt” alá, hanem a nép legrégebbi táncáiban is megtaláljuk ezeket. Természetesen vannak idegen hatást mutató, csárdásra emlékeztető táncok is, de egyrészt ezeknek a neve sem magyar, másrészt pedig onnan tudhatjuk, hogy tényleg a magyar népi csárdásról van szó, hogy a testtartás, egyes figurák, mozdulatok más táncainkban is fellelhetők. Kalotaszegen a csárdás forgós jellegű és nincs nagy motívumkincse, a legények kevesebbet figuráznak. A csárdás leginkább elterjedt alapállása, amikor a férfi és n

egymással szemben áll, a férfi a partnere derekára teszi mindkét kezét, a nő pedig a férfi vállára. A táncban javarészt a lábnak van szerepe, a deréknek szinte semmi. A táncfolyamat alatt többször is elengedik egymást, és ilyenkor külön-külön járják a táncot. A csárdás közben elforduló forgatások, forgások közül az mondható réginek, amikor a férfi nem emeli magasba a kezét és szemben forog a nővel. Táncunkra és népi kultúránkra is jellemző az, hogy a férfinak van irányító szerepe, tehát a táncban is csak ő kezdhet el új figurát. A csárdás alaplépése a kilép, zár, kilép, illetve ennek megismétlése a másik irányba. A táncban szereplő, jellemző elemek még: biccentés, átdobás, bokaösszeverés. Elemzéseit szintén a reneszánszban találhatjuk meg, kiteljesedése pedig a 19. századra tehető. A csárdás az a táncunk, amelynek mozzanataiban megjelenik az Európából érkező táncok formavilága. A csárdás egyik típusa is rokonságban áll a verbunkkal, és ezt Európában már a 18. század végén a nemzeti táncunknak tekintették. Nemzeti népszerűsége voltát mutatja az is, hogy bár csökevényes formában, de még ma is fellelhetjük lakodalmak, ünnepek alkalmával. Adatközlőm elmondta, hogy Szászfenesén a polgárosulás ellenére a csárdás és legényes megmaradt a tradicionális táncok közül. **Lassú csárdás** címmel is szerepelnek dallamok az elemzett anyagban, de ez lényegileg megegyezik a csárdás elnevezéssel megnevezett dallamtípussal, a lassú csárdás táncolásához is leginkább verbunk dallamot játszanak. A lassú csárdás szakasz minden esetben hosszabb és önállóan is táncolható.^{61 62}

A csárdásról az is elmondható, hogy valamennyi két részes, és a csárdást, vagy lassú csárdást közvetlenül követi a friss, vagy ahogy Szászfenesén is nevezik: **Szopora**: tehát ez lényegében a friss csárdás, amelynek a tempója igen gyors, még a legényesénél is gyorsabb. A friss csárdás nem él önálló formában, hanem csak a lassú befejező dallamaként és táncaként.

Verbunk: A szó jelentése toborzás, hívogatás, a Werbung Kommando által rendezett szabad katonaszedés, táncos mulatozás közepette. Czucor írja, hogy a magyar ezredek időnként kényszerűleg a verbuválást tartották, hogy kedvet csináljanak a legények körében a katonasághoz, és hogy a létszám növekedjen. Muzsikaszó volt, először az őrmester haladt, ő nem táncolt, aztán a „tánczarigazgató”, aki vezette a táncot, őt pedig a legények követték. Leírást is készített a toborzás menetéről. Czucor szerint a toborzó jellemző vonásai: *komolyság, fokozat*, amely azt jelenti, hogy a lassú tempótól elér a tüzes táncmodorig, *változatosság*, sok figurája van, amelyek egymással vegyülnek, *összehangzás*, vagyis egyszerre történnek a csapásolások, sarkantyúverések. Debreceni születésű lévén megemlíteném, hogy az első írásos adatot a táncról épp Debrecen város jegyzőkönyvében

---

⁶¹ Szentpál Olga 1954.

⁶² Magyar néprajzi lexikon 1977: 10.

találjuk, 1785-ből. A tánc neve a tényleges verbuválásból ered, de csak később fejlődött önálló stílussá, van szóló és csoportos változata is. A katonatáncok közül a legegyszerűbb az egy ember által járt verbunkos. Többi férfi-egyes táncainkhoz sok elemével köthet. Történetét vizsgálva újra elkerül a legényessel való rokonsága. A verbunk alakulása, gyors fejlődése elválaszthatatlan a 18-19. századi, reformkori törekvésektől. A csárdással együtt nemzeti táncstílusunk meghatározó táncává vált. 1790-1830 között élte népszerűségének csúcsát. A szó magyarosítására is volt törekvés (hadász toborzó, toborzó) de a köztudatba ez nem épült be, mindenki verbunk néven használta tovább. Egyik fontos vonása a negyedes mozgás uralkodó szerepe, van benne bokázás, taps, csapásolás, sarkantyúzás. Így a verbunk tánc és a hozzátartozó zene is elkelőbb lesz. Zenéjére jellemző a pontozott ritmus és a lassú díszítés. (Lásd a dallamok elemzésénél is) Kalotaszegen, Szászfenesen is „figurás”-nak nevezik a verbunk itt fellelt változatát. Lényegi különbség az is a többi változatokhoz képest, hogy nincs külön „kiáll” vezetője a táncnak. Minden táncos egyaránt tudja a táncot, és mindig más-más kezdi az újabb figurákat.^{63 64 65 66}

Menyasszonykísér : Lényegében menettánc, vagy mars, amely valamilyen vonulási alkalomhoz kapcsolódik, vagyis a szokás egyik fontos helyén elvonulnak az esemény másik színhelyére. A menyasszonyi kelengye vitelét is kísérhette tánc, de akkor is megjelent, amikor a lakodalom napján vonultak egyik helyszínről a másikra. Ennek zenei anyaga gyakran verbunk dallam volt.⁶⁷

Halotti mars: Szintén egyfajta menetet kísérő zene, az elhunyt utolsó útját kísérték végig zenészővel, otthonról a temetőig. Nem feltétlenül járt mindenkinek ez a kíséret, volt, ahol csak a zenészeket kísérték így utolsó útjukra. Zenei anyagát tekintve induló jellegű, moll hangnemű dallam, ami az esemény komorságát festi le.⁶⁸

Hajnali: Hajnali, vagy más néven hajnali nóta, Kalotaszegen ezt a táncközi szünetekben játszották, énekelték a mulatságon jelenlévők, amikor a táncban kifáradtak, - pihenésképpen -, illetve, amikor vége volt az alkalomnak, és hazafelé mentek a zenészek, muzsikaszóval kísérték haza a résztvevőket, és ilyenkor is hajnali nótát játszottak.⁶⁹

---

⁶³ Lugossy Emma 1954: 49.

⁶⁴ Martin György 1970.

⁶⁵ Pesovár Ernő 1972.

⁶⁶ Martin György 1973.

⁶⁷ Magyar néprajzi lexikon 1977: 10.

⁶⁸ Ua.

⁶⁹ Ua.

Az anyagban szerepel egy **Invertita** című dallam is, ez májfajlag a magyar csárdás táncunkhoz hasonlítható, a románoknál fellelhető, eredetét tekintve azonban ez a dallam máddal, így különvált a többi zenei anyagtól.⁷⁰

V.5 A gyjtésben szereplő hangszerek

Az egyes népek népi hangszereinek alakulását a mindenkori zenei kívánalmak alakították, illetve a zenei hallásigény formálta a használatban lévő hangszerek körét. Kérdésként merülhet fel bennünk, hogy mitől magyar népi hangszer egy zeneszerszám, s erre azt a választ adhatjuk, hogy attól, hogy jellemzően elfordul népzeneinkben. Tárgyfogalomról van szó, amelybe egyszer hangadó eszközökkel, tárgyaktól elindulva egészen bonyolult hangszerek is beletartoznak. A hangszereket többen igyekeztek csoportosítani, s ezek közül Sachs és Hornbostel csoportosítása vált általánossá:

I. Idiofon hangszerek: amikor a hangszer teste a hangadó, népi hangszereink közül pl. a kolomp

II. Membranofon hangszerek: itt kifeszített hártya ad hangot, pl. dob

III. Chordofon hangszerek: kifeszített húr rezgése által szólal meg a hangszer, a vonós hangszerek ilyenek a népi hangszereink közül.

IV. Aerofon hangszerek családja: Ennél a csoportnál a hangszer testében levegő van és ennek a rezgése adja a hangot, pl. a furulya. Későbbiekben még bővült a csoportok száma a modernebb hangszerek bevonásával.⁷¹

A feldolgozott gyjtésekben szereplő vonós hangszerek a III. csoportba sorolhatóak, vagyis a chordofon hangszerek közé tartoznak. A hangszeres együttesek lehetnek alkalmi vagy állandó csoportok. Az alkalmi csoportoknál nincs tagok száma szerinti és hangszerösszetétel szerinti meghatározottság. Az állandó együtteseknél már meghatározott a tagok száma is, és a tagjai félhivatásos vagy hivatásos zenészek. A társadalmi ranglétrán külön helyet foglalnak el.⁶⁰ A szászfenesi gyjtés zenei anyagát egynemű hangszerekkel álló együttes adja elő, amely cigánybanda, vonóshangszerekkel. A vonósok tánckísérő szerepe jóval fiatalabb, mint a pengetős és fúvós hangszereké. Amikor a magyarok lakta területen is megjelent a hegedő, a tánckísérő szerepkört is átvette. Éppen ezért az egyház haragját is magukra vonták a hegedősök, mivel az egyház nem nézte jó szemmel az efféle mulatozásokat. A hatósági tilalom ellenére is nagy népszerűségnek örvendett a hegedő, és használata is egyre inkább

⁷⁰ Magyar néprajzi lexikon 1977

⁷¹ Sebő Ferenc 1994: 10.

⁶⁰ Sárosi Bálint 1998.

terjedt. A mai vonós népzeneegyüttesek eredete a 16-17. századig nyúlik vissza, az úgynevezett whole consort-okig. Később alakult ki a vonósnégyes és a szimfónikus zenekar vonóskara. A 18. századi furak ezt a hangzásményt követve hozták el hazánk területére a vonós együtteseket. A gyűjtés zenei anyaga az erdélyi dialektus területéhez tartozik. Kisfalvak esetében kisbanda muzsikált, így volt ez Szászfenesen is az adott felvétel idején.

Sárosi Bálint *Hangszerek a magyar néphagyományban* című könyve az egyetlen tudományos igényű kiadvány népi hangszereinkről. Ezelőtt egy összefoglaló munka készült: *Az európai népi hangszerek kézikönyve*, mely németül jelent meg 1967-ben. Magyar változata: *Magyar népi hangszerek* címmel 1973-ban, Budapesten jelent meg. Sárosi Bálint az 1960-as években az egész magyar nyelvterületet bejárta, és a még hétköznapiakban használt hangszereket, eszközöket kutatta, amelyek a paraszti életforma felgyorsult átalakulása során eltűntek. Könyvében is a nemzetközileg használt Mahillon-Sachs-Hornbostel-féle hangszerrendszerekhez igazodik.

A hangszerek közül elsőként a hegedőt mutatom be. Első említése 10. századi arab forrásokban történik „rehab”, ill. „rebec” néven. Valószínűleg az iszlám terjedésével jutott Európába. Környékünkre II. Endre szentföldi hadjáratakor került. Vannak olyan vélemények, miszerint a kelta chrotta-ból alakultak ki a vonós hangszerek. Erdélyben Kolozsvár törvénykezési jegyzőkönyvei említik a hegedőt elsőként 1568-ban. Maga a szó eredete tisztázatlan, mivel korábban jelenthetett vonós, vagy pengetős hangszert is. Adatok hiányában nem lehet tudni, hogy egy névvel szerepelt két különböző hangszer, vagy kétféleképpen megszólaltatott ugyanazon hangszer - különösen, hogy a köznyelv gyakran a külső forma alapján nevez el egy hangszert. A magyar hegedő téglalap alakú volt, a hangszerkerény a nyakkal egy darabban volt faragva. A hangolókulcsok merlelegesek voltak a fedlapra. Az olasz formájú hegedő Krakó irányából érkezett hozzánk, ezért lengyel hegedőnek is nevezték. Az úgynevezett bécsi és lipcsei hegedő a középkori fidula leszármazottja volt. Néhol ma is használatos Délkelet-Európában és Anatóliában. A népi tánczenében elsőleges szerepe van a hegedőnek, mivel dallamjátész hangszer. Egyes helyeken „mozsika”-nak, vagy „cinige”-nek nevezik. A hegedő húrjai: g-d'-a'-e'’.^{61 62 63}

A kisbanda következő hangszere a kontra, amely fontos ritmikai és harmóniai szerepet lát el a tánc kíséretben. A kontrát legkorábban a freyburgi röpirat említi 1683-ban. Kalotaszegen, így természetesen Szászfenesen is a háromhúros kontrát használták, amelynek húr tartó lábát egyenesre vágják. Ennek segítségével könnyen összehúzóhatóak a székfűvés

⁶¹ Sárosi Bálint 1998: 60.

⁶² Sárosi Bálint 2003: 22.

⁶³ Michels, Ulrich 1994.

hármashangzatok. Ennek hangolása: g-d'-a. A háromhúros kontra eredetét még nem tudjuk, azonban az tudható, hogy a középkori „rotta” nevű hangszer húrjai szintén egy síkban helyezkedtek el. Láthatunk a középkori ábrázoláson heged féle hangszert is, amelynek húrartó lába egyenes.^{64 65 66}

A kisbanda harmadik tagja a b g . Viszonylag fiatal népzenei hangszernek mondható. Használtak úgynevezett kisb g t és nagyb g t is. Az döntötte el, hogy melyiket használták, hogy mekkora helyiségben, ill. milyen szituációban kellett zenélni. Például: lakodalmi menet esetén célszerű volt a nyakba akasztott kisb g használata. A b g hangutánzó szó, a hangszer mély hangjára utal az elnevezése. A másik neve a gordon, valószínűleg az olasz, és francia bordone – bourdon mélyhangú hangszer jelentés szóból keletkezett. A b g t, különösen gyorsabb táncok esetén szinte ütőhangszerként kezelik, pizzicato játékmóddal. (A húr a fogólaphoz csapják.) Van amikor a vonó fájával ütöki a húr, és a bal tenyérrel a hangszer káváját döngetik. Rendszerint két-három húr szerelnek rá, amelyet tetszőlegesen hangolnak.⁶⁷

^{68 69}

V.6 Kísérettípusok az elemzett szászfenesi anyagban

Curt Sachs a tánczenei kíséretre azt írja, hogy lényegében két típusa van: önálló ritmuskíséret, illetve pusztán dallamkíséret.⁷² Martin György azonban ide sorol egy harmadikat is, mégpedig a komplex dallamkíséretet, amely a ritmus és a dallamkíséret egyidejű alkalmazásából keletkezik.⁷³ A feldolgozott anyagban ez a típus szerepel. Volt az, aki elsőként vizsgálta a népi tánczene ritmuskíséretét és a tánc típusok ritmikai jegyeit. A ritmuskíséret ritmusa a kontraritmus. A kontraritmus jelentését mutatja, hogy a táncosok dallamhangszer híján a kontra kíséretre is tudnak táncolni, míg csak a dallamra nem szívesen teszik. A Kárpát-medencében három fő formája van a kontraritmusnak: lassú-d v , gyors-d v és esztam. A d v szó valószínűleg a cigány nyelvből ered, a dujvar, vagy duvar – kétszer jelentés szóból.⁷⁴

Az első csoportban szereplő legényesek kíséret-típusa a gyors-d v , amely esetén a kontrás két-két nyolcadot játszik egy vonóra. A kíséretnek jellemzője, hogy alátámasztja a tánc közben hallható hanghatásokat, például: taps, csapásolás. A gyors-d v sebesebb

---

⁶⁴ Sárosi Bálint 1998: 60.

⁶⁵ Sárosi Bálint 2003: 22.

⁶⁶ Michels, Ulrich 1994: 57.

⁶⁷ Ua.

⁶⁸ Sárosi Bálint 1998: 60.

⁶⁹ Sárosi Bálint 2003: 22.

⁷² Sachs, Curt 1937

⁷³ Martin György 1967: 143-195.

⁷⁴ Pávai István 1998: 37.

változataira járják a gyorsabb tempójú legényes táncokat, amelyek közé a szászfenesi legényesek is tartoznak. Szaggatott hangzás jellemzi ezt a gyors d v t, amelyhez a b g nyolcadoló mozgása társul. A „lassabb” gyors-d v nél negyed=hatvankilenc-száztizenkettő, az igazán gyors változatnál pedig negyed=109-138.

A szászfenesi anyagnál a csárdás és verbunk dallamok kíséreteként a lassú-d v szerepel. Ennél a kísérettípusnál ütemenként négynegyed szerepel a kontra játékában. Van amikor egyenletesen – ez az egyenletes lassú-d v -, és van amikor rövidített, vagy nyújtott értékeket játszva – ez a sánta lassú-d v . A szászfenesi csárdásoknál, verbunkoknál azonban az egyenletes lassú d v szerepel. Tehát a lassú d v esetében a kontra ütemenként négy negyed érték lüktetést játszik.

Kísérettípusként szerepel még az esztam ritmus. Ennek lényege, hogy a kontra a páratlan számú nyolcadokon, a b g pedig a páros számú nyolcadokon szólaltatja meg hangjait. Martin György hangutánzó szónak tartja az esztam szót, mivel a zenei hangzást a szó hangzása is érzékelteti. Egyik feltételezés lehetne, hogy a cigány nyelvben alakult ki, azonban a középkorban használt estampida táncnévből való eredete is fölmerülhet, mely egy dobbantós táncot jelentett. Ahogy a másik két kontraritmus fajtának, úgy ennek is tájanként különféle változatai vannak, és elsősorban gyorsabb lüktetésű páros táncainkhoz kapcsolódik. A lejegyzett anyagban szerepel román páros tánc is – invirtita -, amely szintén esztam kíséret. Érdekes, hogy az alberti basszusnak⁷⁵ nevezett zenei kísérettípus szintén esztam hatású – ez nevét Domenico Alberti olasz zeneszerző kapta, aki ezt rendszeresen alkalmazta, és később a bécsi klasszikusok is kedvelték.

V.7 A vizsgált anyag statisztikus elemzése, bemutatása

V.7.1 A lejegyzett és elemzett anyag számszerű megoszlása dallamtípusok szerint

A jelen disszertáció központi témája, hogy bemutassa a Szászfenesen gyjtött dallamok általam készített tudományos igényű lejegyzéseit, és az ehhez tartozó részletes elemzéseket, a téma felvázolása, a tájegység, és a táncok bemutatása után. Az értekezésben feldolgozott dallamokkal gyakorlati példanyagot szeretnék nyújtani a gyakorlók népzeneészeknek. Akit születésétől kezdve körülvesz a tiszta forrásból való zene, lelkiileg, szellemileg is más lesz, mint azok az emberek, akik ebből az élményből kimaradnak.

Az elemzések, a statisztikák és a dallamok el tt mindenképpen szeretném újra névszerint említeni azokat a neves kutatókat, akik részt vettek az anyagok gyjtésében: Kallós Zoltán, Székely Levente, Vavrincez András, Könczei Csilla, Fülöp Hajnal, Csonka László,

---

⁷⁵ Michels, Ulrich 1994: 362.

Teszáry Miklós és Pálfy Gyula. A gy jteseket, amelyeket lejegyeztem, az alábbi években vettek fel: 1983 április, és 1986. A Jegyz könyvben az szerepel, hogy az 1983-ast Kallós Zoltán és Székely Levente, az 1986-ost pedig Könczei Csilla- Pálfy Gyula- Teszáry Miklós vezette.

A hangszeres kultúrát vizsgálva azt láthatjuk, hogy el adásmód szerint nepzenenkb en határozottan elkulonul csoportok vannak. Vannak olyan dallamaink, amelyek csak énekelve hangzottak, hangzanak, vannak olyanok, amelyek énekelve és hangszeren is, és vannak csak hangszeres, szöveg nélküli dallamok. A szászfenesi dallamok a második és harmadik csoportba tartoznak.

1. Legenyeselek: 33 darab, amelyek eseten többnél is el fordul, hogy oszekapcsolodva egy zenei folyamatot alkotnak. Ebb 1 darabszám szerint *tizenhetet* Muza József játszott, *tizenhatot* pedig Hóka Pál primas, akikt 1 ugyanebben az id ben vettek fel dallamokat, és a kés bbiekben a két primas dallamai oszehasonlıtásra kerülnek.

2. Verbunk: 4 darab, ebb 1 a két zenész, Muza József és Hóka Pál egyaránt *kett t*, *kett t* játszott.

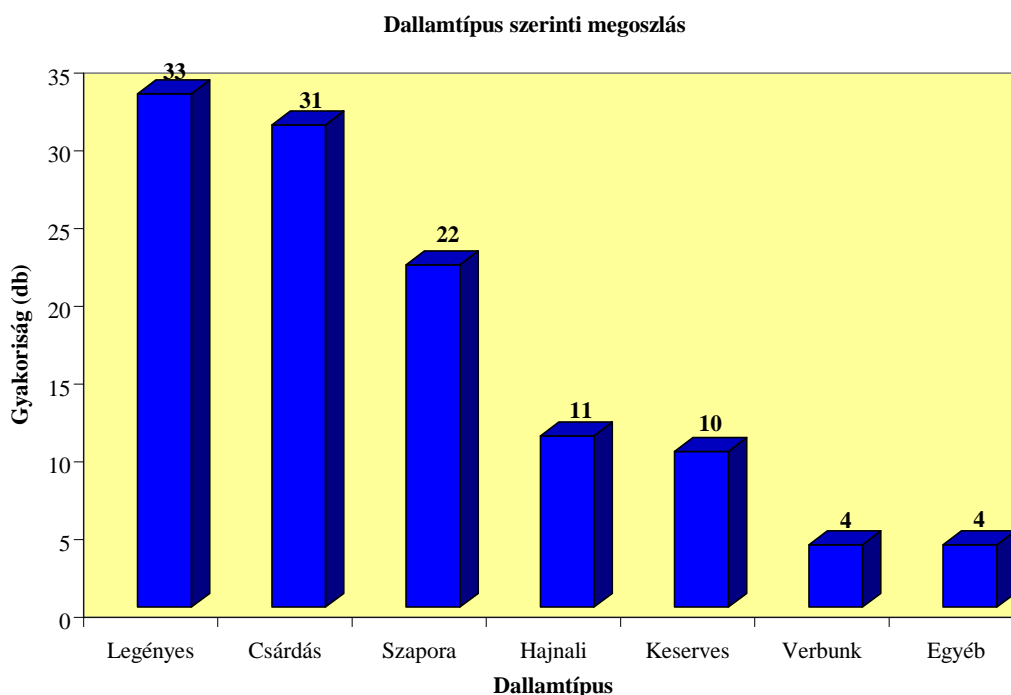
3. Csárdás: 31 darab, ennek kisebb részét, *nyolcat* játszott Muza József, és *huszonhárom* dallamot Hóka Pál.

4. Szapora: 22 darab, *tizenhatot* Toska, *hatot* Hóka Pál muzsikált.

5. Keserves: 10 darab, Muza Jozseft 1 *kett t*, Hóka Páltól *nyolcat* vettek fel.

6. Hajnali: 11 darab, Toskától *hat*, Hokatol *ot* felvétel, illetve dallam.

7. Egyéb m faju dallamok: Olyan dallamokat csak Toska játszott, amelyek egyik, eddigi szokványos kategóriába sem sorolhatók. Ilyenek: **Invertita**, egy dallam, **Gyászinduló**: két dallam, **Menyasszonykísér** : egy dallam.

1. diagram: Dallamtípus szerinti megoszlás

Összesítés: 115 dallam szerepel a jegyz könyvben is, illetve a lejegyzésekben is, amelyek közül Muza József összesen minden m fajt áttekintve 55 dallamot játszott felvételre, Hóka Pál pedig 60 dallamot. Így azt mondhatnánk, hogy majdnem egyenl számú dallam hangzott el mindkét zenészt l a felvételek idején. Azonban ha a m fajokon belüli eloszlást megvizsgáljuk, akkor szembeötlök, hogy az egyes m fajokon belül a két zenész által játszott repertoárban nagyon nagy a számbeli eltérés. Míg a **Legényeseknél, Verbunkoknál, Hajnali nótáknál** majdnem azonos a mennyiség, addig a **Csárdásból** csak 8 dallamot játszott Toska és 23-at Hóka. A **Szaporákat** tekintve fordított az arány. Mert ebb l Toska játszott többet, 16 darabot és Hóka pedig csak 6-ot. A **Keserveknél** megint Hóka repertoárja a nagyobb, hiszen t le 8 dallamot vettek fel, Toskától pedig ugyanakkor csak 2 dallamot. Egyéb m fajú dallamokat pedig csak Toska játszott.

V.7.2 A vizsgált anyag terjedelmi áttekintése

1. Legényesek: A 33 darab legényesb l, 199 ütem és le húzás a leghosszabb, ez az AP 14.924/13,14,15,16 dallamfolyamat, tehát amint látható négy dallam kapcsolódik egybe és ez alkot egy zenei egységet. Ezt Hóka Pál játszotta. A legrövidebb a 19 ütemesként elhangzott AP 14.324/C dallam, Muza József Toska játszotta, és szintén rövidnek mondható a 30 ütemes AP 14.321/E, F dallam. A két végletet tekintve igen nagy különbség van a 19 ütemes és 119 ütemes dallamok között, de er teljesen hangsúlyozni kell azt a tényt, hogy ezek csak

pillanatnyi életképek egy-egy dallamról és más közegben, más alkalommal lehet, hogy más terjedelemben hallhatnánk ket. Ezen kívül meg kell említeni azt is, hogy a nagyobb ütemszámnál gyakran több dallamot kapcsolt össze a zenész. A legkevesebb és a legtöbb ütemszámú dallamok mellett számos ütemszám változat jelenik meg.

2. Verbunk: Összesen 4 dallam van, amelyek közül kett egy zenei folyamatként hangzott el, ez 89 ütemes, AP 14.925/21,22 számú, amit Hóka Páltól vettek fel, a másik kett 56 és 76 ütemes, AP 14.323/B, D pedig Toska játszotta.

3. Csárdás: A csárdások közül 24 ütemes a legrövidebb, AP 15.221/K, Toska játszotta. A leghosszabb pedig, - amely egy dallamcsoport együtt 125 ütem - az AP 14.923/27,28,29 számú zenei egység, ezt Hóka Pál játszotta.

4. Szapora: A szapora dallamok közül 38 ütemesként szerepelt az AP 14.324/A2, és itt is dallamcsoportként hangzott el a leghosszabb dallam az AP 15.221/L,M,N, 134 ütem terjedelemben. Ezeket Muza József zenélte és a hosszabbikkal azonos hosszúságú volt, vagyis 134 ütem, az AP 14.925/26,27,28 dallamcsoport, amelyet Hóka Páltól vettek fel.

5. Keserves: A 10 darab dallam közül, 19 ütemesként hangzott el, az AP 14.923/17,18 és szintén dallamcsoportként szerepelt több dallam együtt, nagyobb terjedelmet alkotva, AP 14.924/11,12, amelyek összesen 45 ütemet alkottak. A keservesek nagy részét (a 10-b 18-at) Hóka Pál játszotta, beleértve a fenti dallamokat is.

6. Hajnali: Ebben a csoportban 2, egyen-egyenként 20 ütemes hajnali nóta dallam a legrövidebb, a számuk: AP 14.321/A és az AP 14.322/B. A leghosszabb pedig 38 ütemes, ez az AP 14.322/D számú felvétel. A fent felsorolt dallamokat Muza József zenélte.

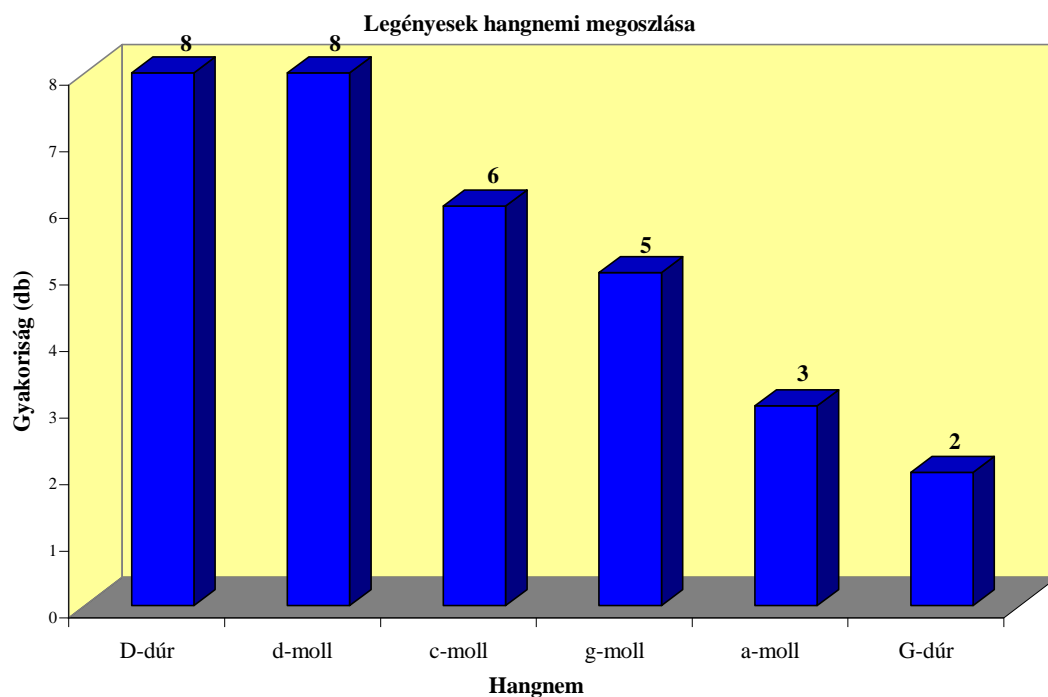
Az egyéb címszó alatt szerepl csoport darabjait itt nem venném elemzés alá, hiszen csak egy-egy dallam található ezekb l a zenei dallamtípusokból. A fenti összesítésb l kiderül, hogy az önállóan elhangzó dallamok általában 20 ütem körüliek, illetve az is világossá válik, hogy a jelent sebb terjedelemmel bírókat mindig dallamcsoport alkotja, vagyis több dallam hangzik el, folyamatosan egymás után. Az egy-egy típusban megtalálható legrövidebb dallamokat általában Toska játszotta, és a hosszúakat pedig Hóka Pál játszotta.

V.7.3 Hangnemi megoszlás az egyes m fajokon belül

1. Legényes: A legényeseknél hat hangnemet használnak el szeretettel a zenészek. Ezek : D-dúr, d-moll, a-moll, c-moll, G-dúr, g-moll. Ezek közülük is a D-dúr és d-moll fordul el gyakrabban. A moll hangnem dallamok minden esetben valamilyen módosító hanggal

szerepelnek, dallamos-, (VI. és VII. foka felemelt) összhangzatos moll (VII. foka felemelt), és ungar skála (IV. és VII. foka felemelt). Következ a számszer megoszlás:

D-dúr: 8 dallamot játszottak ebben a hangnemben, d-moll: szintén 8 dallam szerepel ebben a hangnemben, c-mollban 6 darab dallam van, g-mollban 5 dallam szerepel, a-mollban pedig 3-at játszottak és végül G-dúr, melyben 2 dallam hangzik el.

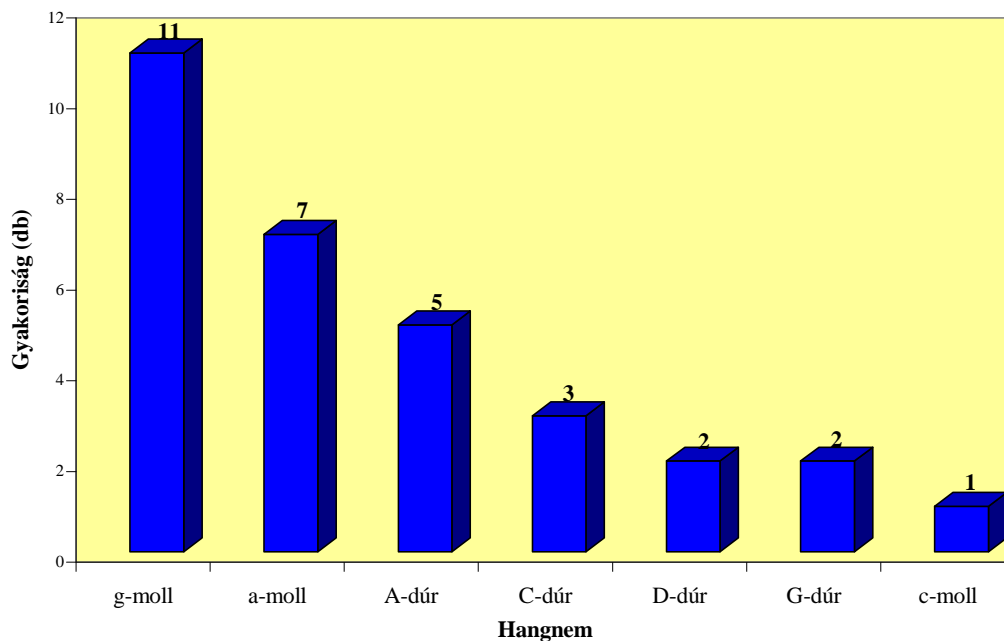

2. diagram: Legényesek hangnemi megoszlása

2. Verbunk: A négy darab verbunk hangneme megegyezik, mind a négy dallam D-dúrban hangzik el.

3. Csárdás: A csárdások hangnemét vizsgálva hét hangnemmél találkozunk összesen, ezek: g-moll, a-moll, A-dúr, C-dúr, D-dúr, C-dúr, c-moll. A számszer megoszlás a következő: g-moll, 11 dallam van ebben a hangnemben, a-moll: 7 ilyen dallamot játszottak, A-dúr: 5 dallam, C-dúr: 3 dallam, D-dúr. 2 dallam, G-dúr: 2 dallam, és végül c-moll: 1 dallam.

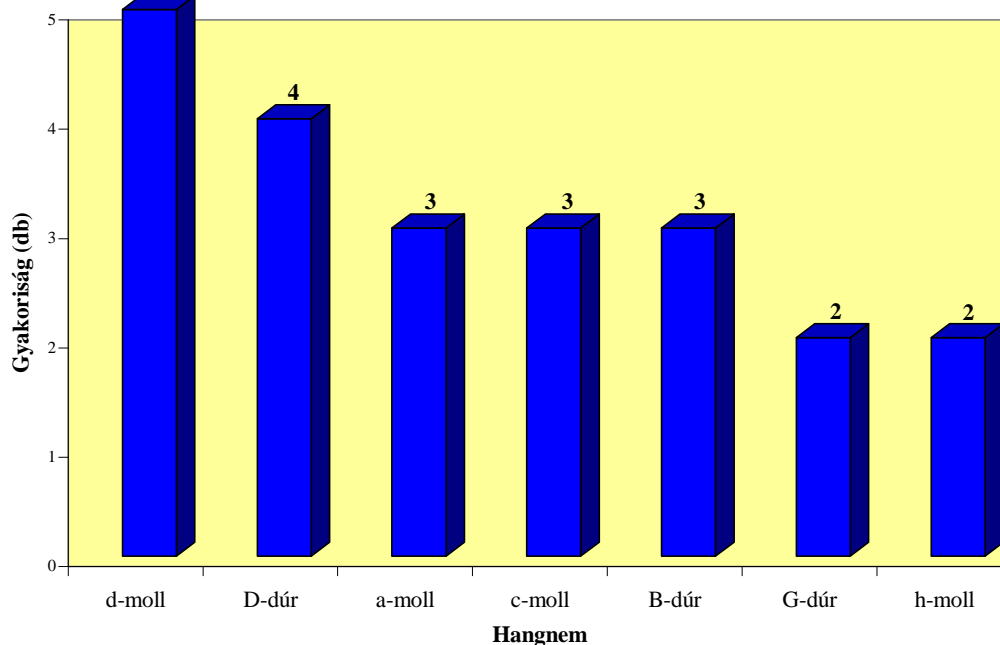
Csárdások hangnemi megoszlása

3. diagram: Csárdások hangnemi megoszlása

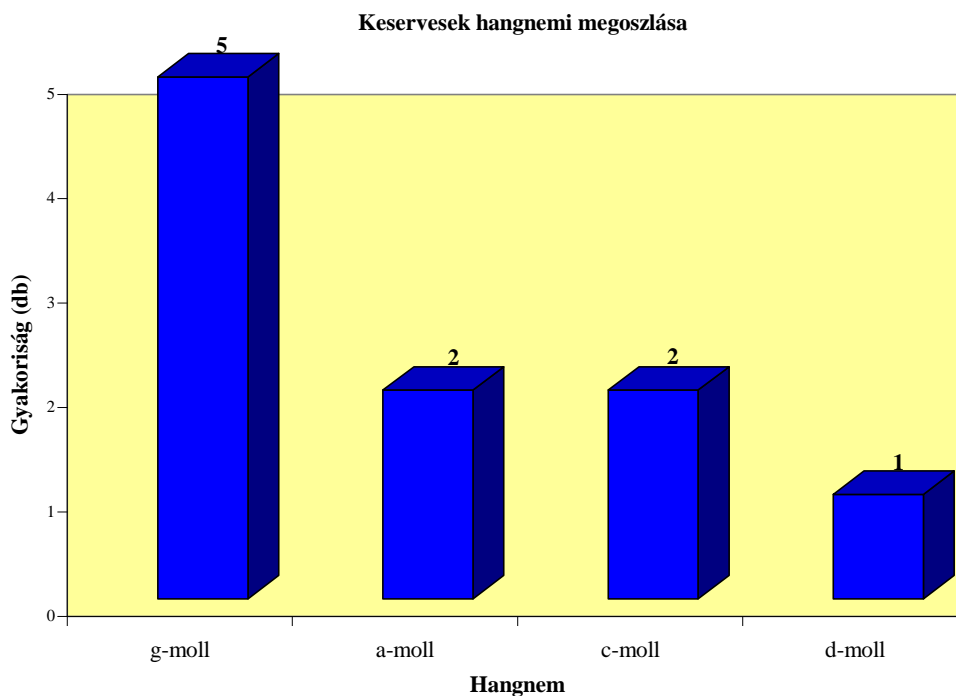
4. Szapora: A következő hangnemek szerepelnek a dallamok között: d-moll, D-dúr, a-moll, c-moll, B-dúr, h-moll, G-dúr, vagyis itt is hét különböző hangnem bukkan fel. Hangnemi megoszlás: d-moll hangnem: 5 dallam, D-dúr: 4 dallam, a-moll: 3 darab, B-dúr: ebben is 3 dallam hangzott el, és c-mollban szintén 3 zenei anyag van, h-moll: 2 dallam, és G-dúrból is 2 dallam van.

Szaporák hangnemi megoszlása

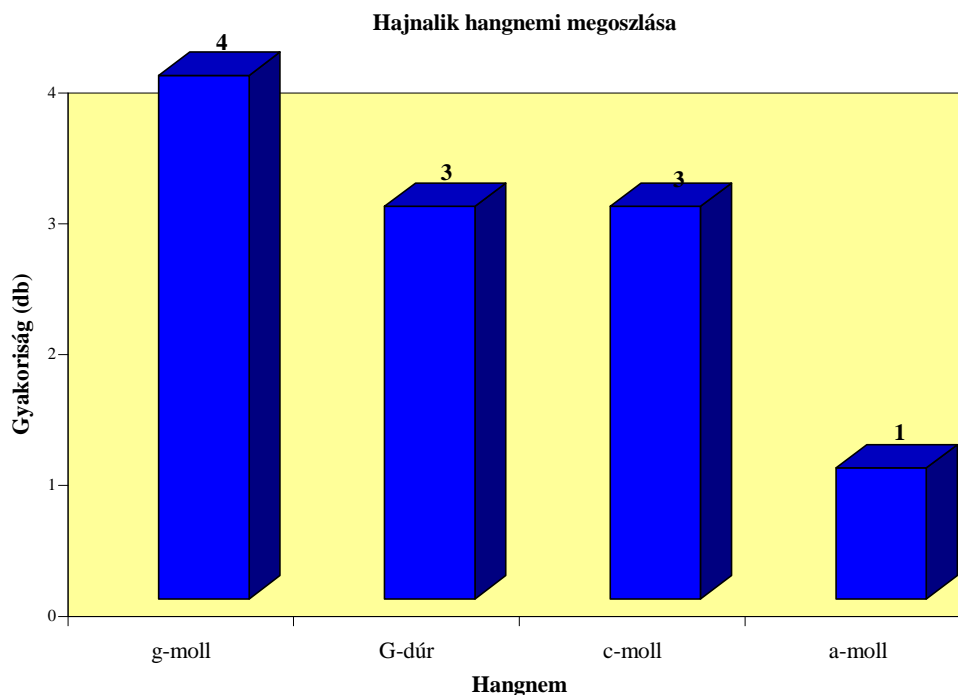
4. diagram: Szaporák hangnemi megoszlása

5. Keserves: Négy hangnem jelenik meg a dallamokat vizsgálva : g-moll, c-moll, a-moll, és a d-moll. Számszer eloszlás: g-mollban 5 dallam van, a-mollban 2 dallam, c-mollban is 2 dallam, és d-mollban pedig csak 1 dallamot játszottak.

5. diagram: Keservek hangnemi megoszlása

6. Hajnali: Ezek a hangnemek fordulnak el a hajnalik között: G-dúr, g-moll, c-moll, a-moll. g-moll hangnem b 1: 4 darab van, G-dúrból: 3 darab, c-mollból szintén 3 darab és a-mollból csak 1 dallam van.

6. diagram: Hajnalik hangnemi megoszlása

7. Egyéb: Itt szerepel egy Invertita amelyben C-dúr és G-dúr váltakozik, 2 Gyászinduló, melyek hangneme c-moll, és 1 Menyasszonykísér szerepel még, amit d-mollban játszottak.

V.7.4 Hangnemi statisztika

leggyakoribb hangnem, vagyis I: g-moll, ebben a hangnemben 25 dallam hangzott el.

II.: D-dúr, 18 dallam szerepelt ebben a hangnemben.

III.: a-moll, 16 dallam.

IV.: c-moll, 15 dallam.

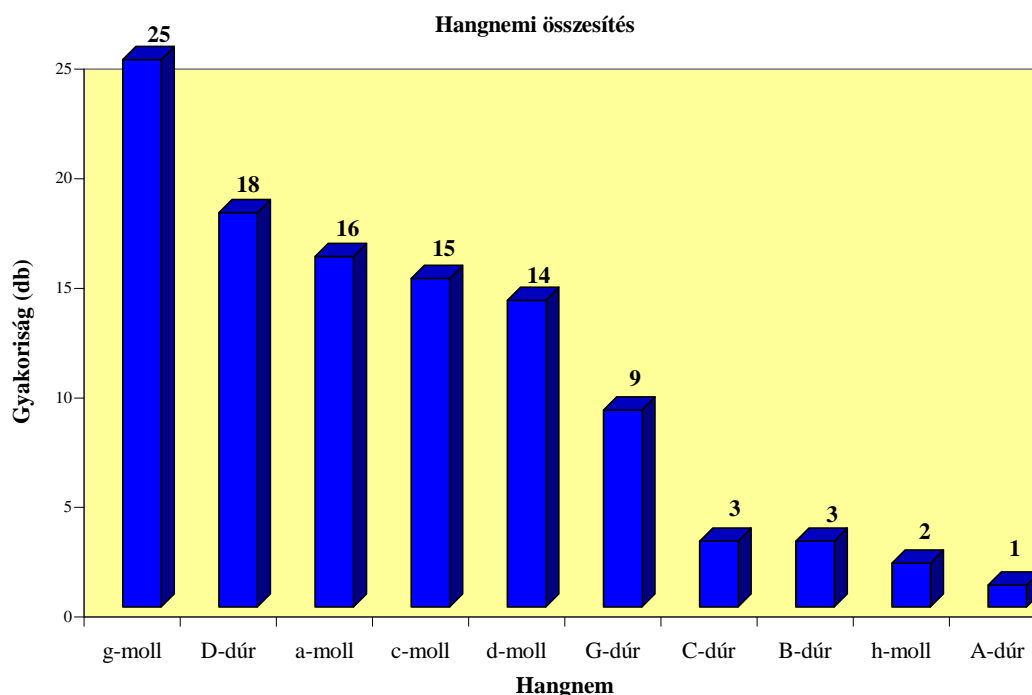
V.: d-moll, 14 dallam.

VI.: G-dúr, 9 dallam.

VII.: C-dúr és B-dúr, mind a kettő 13-3 dallam található a lejegyzettek között.

VIII.: h-moll, 2 dallam.

IX.: A-dúr, mindössze 1 dallam tartozik ide, ez is „idegen zenei anyag”, mivel egy román csárdásról van szó. (AP 14.321/G)

7. diagram: Hangnemi összesítés

V.8 Hangnemek használata, jelentése a feldolgozott szászfenési anyagban

Ebben a témában nincs abszolút igazság, azonban néhány dolog leszögezhető a zeneirodalom remekműveit megvizsgálva. A hangnem szimbolika-, karakterisztika fokozatosan alakult ki, de van néhány zeneszerző, illetve mű, amelyek elkészülte, megismerése után az adott hangnemmél kapcsolatban már nem is tudunk másra gondolni, asszociálni, mint arra a hangulatra, témára, amelyet dolgozott fel abban a hangnemben. A 18. században, a bécsi klasszicizmus idején volt ennek a fénykora. Később az ezt követő romantika korszakában már sokkal gyakoribbak a hangnemváltások, amelyek a tonális határait kitolják, elmoszák, így nem lehet követni a hangnemi asszociáció elméletét, meglazul a hangnemek jelentése. Mászt jelent ebben a korszakban az egyes hangnemek egymáshoz való viszonya, illetve jelentésük. Egy, az interneten olvasható cikkben⁷⁶ a szerző szerint a zeneirodalom kialakított egyfajta hangnemasszociációs rendszert, vagyis bizonyos hangnemek valamilyen karakterrel rendelkeznek. Így például Beethoven *Eroica* szimfóniája, Chopin *C-moll* et dje. A hangnem esztétikájának a dúr-moll ellentét a sarokpontja. A dúr világos, kiterjeszkedő, feltörekvő, cselekvő, férfias hangulatot áraszt. A moll pedig sötét, összehúzó, lehanyatló, szenvedő, nőies karakter. A Szabolcsi-Tóth féle *Zenei Lexikonban*⁷⁷ is

⁷⁶ <http://www.locsmandimiklos.hu/lm/színék.htm>

⁷⁷ Zenei lexikon 1930

olvashatjuk, hogy a vonósok annál világosabban szólnak, minél több „üreshúrt” használnak. (Logikusan gondolkodva, épp ezért a vonósok számára elnyösek azok a hangnemek, amelyeknek tonikai, domináns és szubdomináns hangjai üres húrokon játszhatóak.) Szintén az előbb említett lexikonban olvasható, hogy a hangnem-értelmezés esztétikai rendszeréhez az is hozzájárul, hogy a normál emberi hangon hogyan szól az adott hangnem és annak alaphangja. Például: C-dúr : világos; c-moll: tragikus; D-dúr: öröm; d-moll: szenvedélyes.

A Brockhaus-Riemann *Zenei Lexikon*ban is⁷⁸ és más szakirodalomban szintén olvashatunk arról, hogy már az ókorban is tanították a hangnem-karakterisztikát ethosként.

A hangnem karakterisztika történetéről olvashatunk még Pintér Tibor⁷⁹: *A hangnemek hatáseztétikájának kritikai vitája a 18. századi német zeneesztétikában* című írásában is. Ebben olvashatjuk, hogy a 18. században elkészült egy nagyobb léptékű, szisztematikus elmélet, mely a hangnemek karakterét vizsgálja. Ez Johann Mattheson nevéhez fűződik, 1813-as művében a *Das Neu-eröffnete Ochestra*-ben fejti ki ezt a kérdést. Számára is kiindulási pont az antikvitás karakter - elve (Platon, Arisztotelész írásai). Mattheson a modern gyakorlat hangnemeit megfelelteti a régi modulusoknak. A 24 hangnemet sorrendbe állítja. Az első 8 használata különösen gyakori. Ezek:

- 1./ d-moll
- 2./ g-moll
- 3./ a-moll
- 4./ e-moll
- 5./ C-dúr
- 6./ F-dúr
- 7./ B-dúr
- 8./ G-dúr

A dolgozatomban elején megfogalmazott hipotézisemet alátámasztja a fenti felsorolás. A lejegyzett dallamok hangneméről készített hangnemi statisztika, - amelyben minden lejegyzésben szereplő hangnem leírásra került-, ez összesen 10 hangnem, is azt mutatja, hogy a szászfenesi paraszzenészek által használt hangnemek többsége (tízben hat) szerepel a fentiekben. Sőt, ami a felsorolásban a második, az a dallamok hangnemi összesítésében az első helyen szerepel (g-moll).

A *Grove monográfiák* Mozart kötetében⁸⁰ is olvashatunk a hangnemi összefüggésekről, miszerint Mozart utolsó négy szimfóniájának hangnemeihez erős asszociációk fűződnek. A dúr hangnemek használata jellemző, a moll hangnemek ritkán

---

⁷⁸ Brockhaus- Riemann 1984

⁷⁹Pintér Tibor: <http://laokoon.c3.hu/dok/pinter-affektus.pdf>

⁸⁰ Grove monográfiák 1991

fordulnak el, ha szerepelnek, akkor minden esetben erős érzelmek kifejezői. A hangnem használat hagyományait, és a hangszer karakterisztikával való összefüggéseit kell ismerni ahhoz, hogy a hangnemek jelentését, megértsük. C.F.D. Schubart 1780-as években írt művében (*Ideen zu einer Asthetik der Tonkunst*) színezett és semleges hangnemekről beszél. A keresztések: vadak, erőteljesek, a bések: édesek, melankolikusak, a semlegesek: ártatlanok, egyszerűek. Régen a D-dúr tartották a legragyogóbb hangnemnek (hegedűként azt is lecsögezhetem, hogy ebben a hangnemben több üreshúr is be lehet kapcsolni a játékba, hiszen a fontos funkció hangok, mint a tonikai D, a domináns A, és a szubdomináns G, a hegedű üreshúrjain szólal meg, mivel a hegedű húrjai G-D-A-E hangok.)

A C-dúr ünnepélyesnek mondható, Esz-dúrhoz az érzelmek áradása kapcsolódik, az F-dúr, G-dúr pedig a semleges hangnemek közé sorolható. Bár ez utóbbiak Mozartnál viszonylag ritkák, ha megjelennek, akkor leginkább pasztorális hangulat köthető hozzájuk, a G-dúrhoz pedig falusi mulatság asszociációja.

A lejegyzett legényesek hangnemei között a D-dúr és d-moll a leggyakoribb, ezek mellett természetesen más hangnemek is szerepelnek. A D-dúr különösen alkalmas a legényesek hangnemének azért is, mert dúr jellegű, férfias energiát sugároz és cselekvő jellegű, ezzel jól alátámasztja a dallam karakterét. A D-dúr pedig a fent említett hegedűtechnikai okok miatt fokozottan alkalmas, hiszen a legényesek gyors tempója miatt, egy könnyebben „fogható” hangnem praktikusabbnak bizonyul. A másik leggyakoribb hangnem a d-moll, melyet a szenvedélyes jelzettel illethetünk. Mivel a legényes egyéni férfitánc, benne kell lenni a táncos egész lényének, kisugárzásának és ehhez ez a „szenvedélyes” hangnem jól illeszkedik, e mellett csak egy „b” eljegyzés, ezt a hangszeres az A-húron fogja, első ujjával, így ez is egyszerűen használható hangnem számára. E mellett meg kell azt is jegyezni, hogy sok esetben még ez az 1. „b” is csak a sor elején lévő eljegyzésnél szerepel, a dallam közben azonban fel van oldva, és így a zenész „h” hangot játszik. A fent leírt vizsgálatok tapasztalata alátámasztja azt a hipotézisemet, miszerint a hangszeres könnyen használható, és dallamkarakternek megfelelő hangnemeket használ.

Érdekességként kiemelném még a hangnem használat területén az „Egyéb” kategóriába sorolt Gyászindulót és Halotti marsot, amelyek hangneme c-moll. Beethoven III. „Eroica” szimfóniájának 2. tétele is c-moll hangnem⁸¹, mely tulajdonképpen egy gyászinduló típusú lassú tétel, ebben a személyes megrendülés ölt testet. Számomra ez is a hangnemek ösztönös hangzás utáni megítélésének bizonyítéka, ahogyan Beethoven, úgy egy paraszttzenész is ebben a hangnemben érezteti a gyászt. Beethoven gyászindulójában jellemző a pontozott ritmusok használata. A szászfenesi Gyászindulóban és a Halotti marsban is

---

⁸¹ Bartha Dénes 1970

gyakoriak ezek a ritmusképletek. Nyújtott ritmus, kisnyújtott ritmus, kétszeres pontozású nyújtott ritmus szerepel a dallamokban. A c-moll karakterét tekintve Beethovennél is és Toskáék zenéjében is fontos a vezet hang szerepe, ami ez esetben a H-hang, s ahogy nevéből is olvasható (vezet hang) tonikai, azaz a hangnem alaphangját adó C-hangra vezet.

A kérdés, ahogy az a szakirodalmakból is kiderül, inkább zeneesztétikai, mint zeneelméleti jellegű. Mindezt azért tartottam fontosnak leírni, mert az elemzett anyagban is megjelenik ez a tradicionális hangnem használat. Valószínűleg a tudatosságot mellőzve, ösztönös módon, ami azt mutatja, hogy ez mélyen benne van az ember tudatalattijában, lelkében, érzéseiben is, ill. a hangszer használatából is adódik egyfajta célszerű hangnem felhasználás.

VI. A lejegyzett dallamok közlése és részletes elemzéseik

VI.1 Legényesek:

Martin György megállapítása, miszerint egy-egy táncműpushoz sok dallam kapcsolódik, a legényesek esetében is érvényes. Ha egy táncműpushoz, egy táncfolyamaton belül több dallam is szerepel, akkor általában egy meghatározott sorrend érvényesül, mivel bizonyos dallamok alkalmasak tánckezdésre, mások viszont nem. A kutatók erre viszonylag később kezdtek el figyelni, így nem minden dallam esetében tudjuk, hogy alkalmas-e kezdésre. A dallamok hangnemi kapcsolódása is külön kérdés, de ennek mikéntje nincs még tisztázva. Elsőként az 1983-as gyűjtésből jön egy sorozat legényes, közülük az első az AP 14.321/D. A többi dallam esetében azt mondhatjuk, hogy a lehúzás előtt gyakran jelent meg a moll hangsor valamilyen formája (ungár skála, dallamos moll,) ebben a dallamban viszont nagyon szépen és teljesen végig csak a dúr hangsor szerepel, amely jelen esetben a D-dúr. Terjedelme viszonylag kicsi, 54 ütem. Periódusos felépítésű, három zenei téma jelenik meg, az első periódus háromszor hangzik el, utoljára a befejezéskor, amikor a periódus második fele új anyagot indít, ami nem fejlődik ki a lezárás miatt. A második és harmadik zenei téma egyaránt kétszer-kétszer hangzik el.

AP 14.321/D Legényes

♩=108

The musical score consists of ten staves of music. The first staff begins with a tempo marking of ♩=108 and a dynamic marking of *simile*. The music is written in G major (one sharp) and 2/4 time. It features a variety of rhythmic patterns, including eighth and sixteenth notes, and rests. There are several triplet markings (indicated by a '3' over a group of notes) and slurs. The score is numbered with measure numbers: 3, 5, 10, 15, 21, 26, 31, 36, 42, 47, and 52. The final staff ends with a *lehúzás* (coda) marking.

- **Dallam sorszámja:** AP 14.321/D
- **Dallam típusa:** Legényes
- **El adásmódja:** Tempo giusto, Allegro =108

- **Hangneme, hangsora:** D-dúr, er teljesen végig az alaphangnembben marad.
- **Módosított hangok:** Gisz
- **Ütemszám:** 54ü.+ lehúzás
- **Felépítése:** 16ü.+ 16ü.+ 16ü.+ 6ü.+ lehúzás
- **Periódusok száma:** 6 db. 8 ütemes periódus és egy 6 ütemes csonkaperiódus.
- **Periódusok felépítése:**

(sorszerkezet)

<u>1. periódus</u>	<u>2. periódus</u>	<u>3. periódus</u>	<u>4. periódus</u>
8ü.	8ü.	8ü.	8ü.
4ü.+ 4ü.	4ü.+ 4ü.	4ü.+ 4ü.	4ü.+ 4ü.
A B	Av1 Bv	C D	Cv D
	(Bv er teljes variáns)		
<u>5. periódus</u>	<u>6. periódus</u>	<u>7. periódus</u>	
8ü.	8ü.	6ü.	
4ü.+ 4ü.	4ü.+ 4ü.	4ü.+ 2ü.	
E F	E G	Av2 H?	

- **Motívumszerkezet:**

<u>1. periódus</u>	<u>2. periódus</u>
8ü.	8ü.
4ü.+ 4ü.	4ü.+ 4ü.
2ü.+2ü. 2ü.+2ü.	2ü.+2ü. 2ü.+2ü.
a b c d	e bv1 cv1 f
<u>3. periódus</u>	<u>4. periódus</u>
8ü.	8ü.
4ü.+ 4ü.	4ü.+ 4ü.
2ü.+2ü. 2ü.+2ü.	2ü.+2ü. 2ü.+2ü.
av1 bv1 g h	av2 bv2 g hv1
<u>5. periódus</u>	<u>6. periódus</u>
8ü.	8ü.
4ü.+ 4ü.	4ü.+ 4ü.
2ü.+2ü. 2ü.+2ü.	2ü.+2ü. 2ü.+2ü.
i j iv1 dv1	i j k hv2
<u>7. periódus</u>	<u>8. periódus</u>
6ü.	8ü.
4ü.+ 2ü.	
2ü.+2ü. 2ü.	
ev1 bv2 l	

Ez után egy román dallam következik Muza József repertoárjából, AP 14.321/E, legényes s r n. Zenei anyagában eltér a többi legényestől, de ez nem is csoda, hiszen a jegyzőkönyvben is ott találtam a megjegyzést, hogy „román”. Ez nagyon rövidnek mondható dallam, összesen 30 ütemes. Csak két zenei téma hangzik el benne, melyek közül mindkettőt kétszer hallhatjuk, variáció nélkül, csak a legvége marad kérdéses, hiszen csonka félperiódussal zárul az anyag.

AP 14.321/E Legényes sűrűn (román)

$\text{♩} = 110$

- **Dallam sorszám:** AP 14.321/E
- **Dallam típusa:** Legényes s r n (román)
- **Eladásmódja:** Tempo giusto =110
- **Hangneme, hangsora:** A dallam befejezése egyértelműen D-dúr, azonban elhárítja a G-dúr és d-moll hangnemeket is érinti.
- **Módosított hangok:** Gisz, F
- **Ütemszám:** 30ü.+ lehúzás
- **Felépítése:** 16ü.+ 14ü.+ lehúzás
- **Periódusok száma:** 3 db. 8 ütemes és egy 6 ütemes csonka periódus.

- **Periódusok felépítése:** (sorszerkezet)

<u>1. periódus</u>	<u>2. periódus</u>	<u>3. periódus</u>	<u>4. periódus</u>
8ü.	8ü.	8ü.	6ü.
4ü.+ 4ü.	4ü.+ 4ü.	4ü.+ 4ü.	4ü.+ 2ü.
A B	A B	C D	C C?

- **Motívumszerkezet:**

<u>1. periódus</u>	<u>2. periódus</u>
8ü.	8ü.
4ü.+ 4ü.	4ü.+ 4ü.
2ü.+2ü. 2ü.+2ü.	2ü.+2ü. 2ü.+2ü
a b c d	a b c d
<u>3. periódus</u>	<u>4. periódus</u>
8ü.	6ü.
4ü.+ 4ü.	4ü.+ 2ü.
2ü.+2ü. 2ü.+2ü.	2ü.+2ü. 2ü.
e e f g	e e f eleje

Ezt egy másik román dallam követi, amely szintén nem hasonlít egyik eddig elhangzott dallamra sem. AP 14.321/F, invirtita, legényes ritkán. Amiben leginkább különbözik az eddigiektől és a következőktől az az eladásmód, amelyet a rubato szóval lehetne leginkább kifejezni. Díszítettebb is, illetve merészebbek is ezek a díszítések, a hangsorba nem illeszkedő hangokkal. (pl.:28. ütem, ez hangja) Három zenei anyag jelenik meg benne, amelyek egyszer hangzanak el. Érdekes a dallamban, hogy az első periódus két fele ugyan abból a témából áll, csak variálva, és a végén visszatérés szerű félperiódus szerepel, a második téma, második fele jön újra, de variálva.

AP 14.321/F Legényes ritkán (invirtita)

román

♩=78

- **Dallam sorszáma:** AP14.321/F
- **Dallam típusa:** Legényes ritkán (invirtita)
- **El adásmódja:** Rubato =78
- **Hangneme, hangsora:** Nem lehet egy alapvet hangnemet meghatározni, mert viszonylag sok hangnemet érint: G-dúr, C-dúr, a-moll. Összegezve azt mondhatjuk, hogy a kezd hangnem szubdomináns molljába érkezünk meg.
- **Módosított hangok:** Aisz, F, Cisz, Esz, Gisz
- **Ütemszám:** 30ü. + lehúzás
- **Felépítése:** 8ü.+ 8ü.+ 8ü.+ 6ü.+ lehúzás
- **Periódusok száma:** 3 db. 8 ütemes periódus és egy 6 ütemes csonka periódus.
- **Periódusok felépítése:**

(sorszerkezet)

<u>1. periódus</u>	<u>2. periódus</u>	<u>3. periódus</u>	<u>4. periódus</u>
8ü.	8ü.	8ü.	6ü.
4ü.+ 4ü.	4ü.+ 4ü.	4ü.+ 4ü.	4ü.+ 2ü.
A Av	B C	D E	Cv

- **Motívumszerkezet:**

<u>1. periódus</u>	<u>2. periódus</u>
8ü.	8ü.
4ü.+ 4ü.	4ü.+ 4ü.
2ü.+2ü. 2ü.+2ü.	2ü.+2ü. 2ü.+2ü
a b av b	c d cv e

3. periódus

8ü.
4ü.+ 4ü.
2ü.+2ü. 2ü.+2ü.
f g h i

4. periódus

6ü.
4ü.+ 2ü.
2ü.+2ü. 2ü.
cv j k

Motívumainak témafeje többször azonos (pl. a 17. 21. ütem), de aztán más hangnem felé hajlik.

Következik az AP 14.321/J legényes. Ez már magyar zenei anyag. Terjedelme rövid, 42 ütem, melyet négy más-más zenei szakasz alkot, az első periódus kétszer hangzik el teljesen ugyanúgy, a második periódus kívül tíz ütemre és csak egyszer halljuk, épp úgy, mint a harmadik és negyedik szakaszt, melyek már szabályos nyolc ütemes szakaszok. Ez a dallam az AP 15.221/O legényessel áll közeli kapcsolatban csak a hangnem nem ugyan az, ott a lezárás D hangon történik, d-moll jelleg, itt pedig c-moll jelleg a zárás.

AP 14.321/J Legényes

♩=111

5

10

14

19

23

28

3

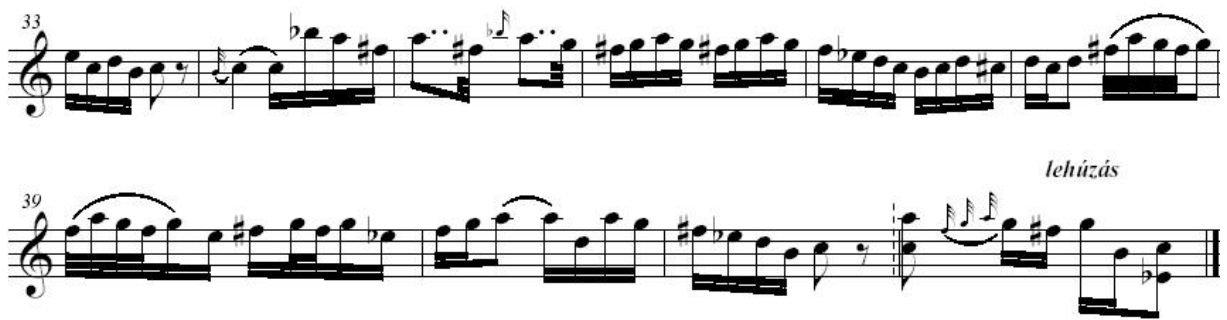
vibr.

tr

3

vibr.

3

- **Dallam sorszám:** AP14.321/J
- **Dallam típusa:** Legényes
- **El adásmódja:** Tempo giusto =111
- **Hangneme, hangsora:** c-moll, a módosított hangokkal együtt ungar skála: l, t, d ri m f si l
- **Módosított hangok:** Fisz, H, váltó-, átmen hangként szerepel a Cisz.
- **Ütemszám:** 42ü.+ lehúzás
- **Felépítése:** 8ü.+ 8ü.+ 10ü.+ 8ü.+ 8ü.+ lehúzás
- **Periódusok száma:** 5 periódus, ebb l a harmadik b vül 2 ütemmel.
- **Periódusok felépítése:**

(sorszerkezet)

<u>1. periódus</u>	<u>2. periódus</u>	<u>3. periódus</u>	<u>4. periódus</u>
8ü.	8ü.	10ü.	8ü.
4ü.+ 4ü.	4ü.+ 4ü.	4ü.+2ü.+4ü.	4ü.+ 4ü.
A B	A B	C D E	F G
<u>5. periódus</u>			
8ü.			
4ü.+ 4ü.			
H I			

- **Motívumszerkezet:**

<u>1. periódus</u>	<u>2. periódus</u>
8ü.	8ü.
4ü.+ 4ü.	4ü.+ 4ü.
2ü.+2ü. 2ü.+2ü.	2ü.+2ü. 2ü.+2ü.
a b c d	a b c d
<u>3. periódus</u>	<u>4. periódus</u>
10ü.	8ü.
4ü.+2ü.+4ü.	4ü.+ 4ü.
4ü.+ 2ü.+2ü.+ 2ü.	2ü.+2ü. 2ü.+2ü.
C e f g	h i j k

5. periódus

8ü.

4ü.+ 4ü.

2ü.+2ü. 1ü.+3ü.

l m n o

AP 14.322/C legényes, a hangneme c-moll, ezt a dallamot Toska muzsikálta. Hangnemileg az el z dallamhoz illeszkedik (az is c-moll dallam), azonban dallami anyagát tekintve újat hoz, ami eddig még nem szerepelt. 56 ütemes, felépítése periodikus, szabályos 8 ütemes szakaszokból épül fel, de tulajdonképpen 16 ütem alkot egy zenei egységet. Ezekben a 16 ütemes szakaszokban visszatérés fedezhet fel. (felépítése: A Av1 B Av2, majd Av3 Av4 Bv Av2, és még egy hasonló szerkezet egység következik.)

AP 14.322/C Legényes

$\text{♩} = 100$

5

9

13

17

21

25

- **Dallam sorszámja:** AP14.322/C
- **Dallam típusa:** Legényes
- **El adásmódja:** Tempo giusto, Allegro =100
- **Hangneme, hangsora:** c-moll
- **Módosított hangok:** H, Fisz (el térbe kerül az ungar skála jelleg), A, E
- **Ütemszám:** 56ü.+ lehúzás
- **Felépítése:** 16ü.+ 16ü.+ 16ü.+ 8ü.+ lehúzás
- **Periódusok száma:** 7 db 8 ütemes periódus
- **Periódusok felépítése:**

(sorszerkezet)

<u>1. periódus</u>	<u>2. periódus</u>	<u>3. periódus</u>	<u>4. periódus</u>
8ü.	8ü.	8ü.	8ü.
4ü.+ 4ü.	4ü.+ 4ü.	4ü.+ 4ü.	4ü.+ 4ü.
A Av1	B Av2	Av3 Av4	Bv Av2
<u>5. periódus</u>	<u>6. periódus</u>	<u>7. periódus</u>	
8ü.	8ü.	8ü.	
4ü.+ 4ü.	4ü.+ 4ü.	4ü.+ 4ü.	
Av4 Av4	B Av2	Av4 Av4	

Minden periódus lezárása c-mollban történik.

- **Motívumszerkezet:**

<u>1. periódus</u>	<u>2. periódus</u>
8ü.	8ü.
4ü.+ 4ü.	4ü.+ 4ü.
2ü.+2ü. 2ü.+2ü.	2ü.+2ü. 2ü.+2ü.
a b av c	d e f c
<u>3. periódus</u>	<u>4. periódus</u>
8ü.	8ü.
4ü.+ 4ü.	4ü.+ 4ü.
2ü.+2ü. 2ü.+2ü.	2ü.+2ü. 2ü.+2ü.
g bv1 gv1 c	d e f c
<u>5. periódus</u>	<u>6. periódus</u>
8ü.	8ü.
4ü.+ 4ü.	4ü.+ 4ü.
2ü.+2ü. 2ü.+2ü.	2ü.+2ü. 2ü.+2ü.
gv2 bv2 gv3 c	d e f c

7. periódus

8ü.
4ü.+ 4ü.
2ü.+2ü. 2ü.+2ü.
gv3 bv gv3 c

8. periódus

AP 14.322/E, szintén Toska muzsikálta ezt a legényest is, a D-dúr hangnem végig igen er teljesen jelen van. Terjedelmét tekintve: 62 ütem, felépítése teljes mértékben illeszkedik a periodikus keretek közé. Ennél a dallamnál többnyire 16 ütemes duplaperiódus alkot egy összetartozó zenei egységet. 3 téma jelenik meg a dallamot alkotó periódusokban, ezek közül az els , négyszer is szerepel, a második téma háromszor és a harmadik, pedig csak egyszer.

AP 14.322/E Legényes és cifra

The image displays a musical score for a piece titled "AP 14.322/E Legényes és cifra". The score is written in treble clef with a key signature of one sharp (F#) and a 2/4 time signature. The tempo is marked as quarter note = 105. The score consists of seven staves of music, numbered 1 through 35. The first staff (measures 1-5) features a melodic line with triplets and accents. The second staff (measures 6-11) includes a trill (tr) and continues the melodic development. The third staff (measures 12-17) shows a continuation of the melodic pattern with accents. The fourth staff (measures 18-23) features a trill and a fermata. The fifth staff (measures 24-29) includes a trill and a fermata. The sixth staff (measures 30-34) shows a continuation of the melodic pattern with a trill. The seventh staff (measures 35) concludes the piece with a trill.

- **Dallam sorszámja:** AP14.322/E
- **Dallam típusa:** Legényes
- **El adásmódja:** Tempo giusto, Allegro =105
- **Hangneme, hangsora:** D-dúr
- **Módosított hangok:** Gisz de csak el kéként.
- **Ütemszám:** 62ü.+ lehúzás
- **Felépítése:** 16ü.+ 16ü.+ 8ü.+ 16ü.+ 6ü.+ lehúzás
- **Periódusok száma:** 7 db 8 ütemes periódus és egy 6 ütemes csonka periódus.
- **Periódusok felépítése:** (sorszerkezet)

<u>1. periódus</u>	<u>2. periódus</u>	<u>3. periódus</u>	<u>4. periódus</u>
8ü.	8ü.	8ü.	8ü.
4ü.+ 4ü.	4ü.+ 4ü.	4ü.+ 4ü.	4ü.+ 4ü.
A B	A B	C D	Cv1 Dv1

<u>5. periódus</u>	<u>6. periódus</u>	<u>7. periódus</u>	<u>8. periódus</u>
8ü.	8ü.	8ü.	6ü.
4ü.+ 4ü.	4ü.+ 4ü.	4ü.+ 4ü.	4ü.+ 2ü.
E F	A B	A Bv	Cv1 Dv?

- **Motívumszerkezet:**

<u>1. periódus</u>	<u>2. periódus</u>
8ü.	8ü.
4ü.+ 4ü.	4ü.+ 4ü.
2ü.+2ü. 2ü.+2ü.	2ü.+2ü. 2ü.+2ü.
a b a c	a b a c

3. periódus

8ü.
4ü.+ 4ü.
2ü.+2ü. 2ü.+2ü.
d e f g

4. periódus

8ü.
4ü.+ 4ü.
2ü.+2ü. 2ü.+2ü
dv1 e f gv1

5. periódus

8ü.
4ü.+ 4ü.
2ü.+2ü. 2ü.+2ü.
h i iv j

6. periódus

8ü.
4ü.+ 4ü.
2ü.+2ü. 2ü.+2ü
a b a c

7. periódus

8ü.
4ü.+ 4ü.
2ü.+2ü. 2ü.+2ü.
a b a cv1

8. periódus

6ü.
4ü.+ 2ü.
2ü.+2ü. 2ü.
dv1 e f

A következ dallam AP 14.322/I, legényes, mely G-dúrban záródik. Ez a dallam is Toska repertoárjának egyik érdekes darabja. Kvintváltó szerkezet található benne, vagyis azt a szakaszt, amit az elején hallunk G hangról, kés bb D hangról is hallhatunk. 62 ütem terjedelm , 3 téma t nik fel, az els téma háromszor szerepel, a második, négyszer, bár a negyedik megjelenésnél csonkán, és a harmadik téma pedig csak egyszer.

AP 14.322/I Legényes és cifra

$\text{♩} = 107$

simile

6

10

14

18 *tr* *tr*

22 *tr* 2

26 *vibr.* *vibr.*

30 *vibr.*

34 *tr* *tr* *tr*

38 *tr* 2

42

46 *vibr.*

50 *tr* *tr*

54 *tr* 2

58 *vibr.*

61 *tr* *lehúzás*

- **Dallam sorszám:** AP14.322/I
- **Dallam típusa:** Legényes
- **El adásmódja:** Tempo giusto, Allegro =107
- **Hangneme, hangsora:** G-dúr, de a D-dúr is szerepel.
- **Módosított hangok:** Gisz, Cisz, Disz, F
- **Ütemszám:** 62ü.+ lehúzás
- **Felépítése:** 8ü.+ 16ü.+ 8ü.+ 8ü.+ 8ü.+ 8ü.+ 6ü.+ lehúzás
- **Periódusok száma:** 7 db 8 ütemes periódus és egy 6 ütemes csonka periódus.
- **Periódusok felépítése:** (sorszerkezet)

<u>1. periódus</u>	<u>2. periódus</u>	<u>3. periódus</u>	<u>4. periódus</u>
8ü.	8ü.	8ü.	8ü.
4ü.+ 4ü.	4ü.+ 4ü.	4ü.+ 4ü.	4ü.+ 4ü.
A A5	B C	B Cv1	Av1 A5v1

<u>5. periódus</u>	<u>6. periódus</u>	<u>7. periódus</u>	<u>8. periódus</u>
8ü.	8ü.	8ü.	6ü.
4ü.+ 4ü.	4ü.+ 4ü.	4ü.+ 4ü.	4ü.+ 2ü.
Bv1 Cv2	D E	Av1 A5v2	Bv1 Cv?

- **Motívumszerkezet:**

1. periódus
 8ü.
 4ü.+ 4ü.
 2ü.+2ü. 2ü.+2ü.
a b a5 c

2. periódus
 8ü.
 4ü.+ 4ü.
 2ü.+2ü. 2ü.+2ü
d e f g

3. periódus
 8ü.
 4ü.+ 4ü.
 2ü.+2ü. 2ü.+2ü.
d e f gv1

4. periódus
 8ü.
 4ü.+ 4ü.
 2ü.+2ü. 2ü.+2ü
av1 bv1 a5v1 h

5. periódus
 8ü.
 4ü.+ 4ü.
 2ü.+2ü. 2ü.+2ü.
dv1 e f gv2

6. periódus
 8ü.
 4ü.+ 4ü.
 2ü.+2ü. 2ü.+2ü
i j jv k

7. periódus
 8ü.
 4ü.+ 4ü.
 2ü.+2ü. 2ü.+2ü.
av2 b a5v2 hv

8. periódus
 6ü.
 4ü.+ 2ü.
 2ü.+2ü. 2ü.
dv1 e av1

AP 14.323/A legényes dallam szerepel következ ként a lejegyzett anyagban. Hangneme a-moll ezt is és a következ t is szintén Toskától vették fel. Ez is periodikus felépítés , 53 ütemes, négy zenei téma szerepel, itt az els háromszor hangzik el, a második, kétszer, a harmadik és negyedik téma pedig egyszer-egyszer szólal meg.

AP 14.323/A Legényes

$\text{♩} = 108$

The musical score consists of nine staves of music in 2/4 time, starting with a tempo marking of $\text{♩} = 108$. The key signature is one flat (A minor). The score includes several performance markings: *simile* at measure 4, and *vibr.* (vibrato) at measures 5, 9, 13, 17, 25, and 29. Measure numbers 5, 9, 13, 17, 21, 25, 29, and 33 are indicated at the beginning of their respective staves. The piece concludes with a triplet of eighth notes in the final measure (measure 53).

- **Dallam sorszámja:** 14.323/A
- **Dallam típusa:** Legényes
- **El adásmódja:** Tempo giusto, Allegro =108
- **Hangneme, hangsora:** a-moll
- **Módosított hangok:** Disz, Cisz, Gisz, Fisz
- **Ütemszám:** 53ü.+ lehúzás
- **Felépítése:** 15ü.+ 16ü.+ 8ü.+ 8ü.+ 6ü.+ lehúzás
- **Periódusok száma:** 5 db 8 ütemes periódus és 2 csonka periódus.
- **Periódusok felépítése:**

(sorszerkezet)

<u>1. periódus</u>	<u>2. periódus</u>	<u>3. periódus</u>	<u>4. periódus</u>
7ü.	8ü.	8ü.	8ü.
3ü.+ 4ü.	4ü.+ 4ü.	4ü.+ 4ü.	4ü.+ 4ü.
A B	Av1 Bv1	C D	C D

<u>5. periódus</u>	<u>6. periódus</u>	<u>7. periódus</u>
8ü.	8ü.	6ü.
4ü.+ 4ü.	4ü.+ 4ü.	4ü.+ 2ü.
Av2 Bv2	E Dv	F Dv?

(E az el z részek elmeib 1 épül fel)

(F az el z részek elmeib 1 épül fel)

• **Motívumszerkezet:**

<p><u>1. periódus</u> 7ü. 3ü.+ 4ü. 1ü.+2ü. 2ü.+2ü. a b c d</p>	<p><u>2. periódus</u> 8ü. 4ü.+ 4ü. 2ü.+2ü. 2ü.+2ü. a bv1 c dv1</p>
<p><u>3. periódus</u> 8ü. 4ü.+ 4ü. 2ü.+2ü. 2ü.+2ü. e ev1 f g</p>	<p><u>4. periódus</u> 8ü. 4ü.+ 4ü. 2ü.+2ü. 2ü.+2ü. e ev1 f g</p>
<p><u>5. periódus</u> 8ü. 4ü.+ 4ü. 2ü.+2ü. 2ü.+2ü. a bv2 c dv2</p>	<p><u>6. periódus</u> 8ü. 4ü.+ 4ü. 2ü.+2ü. 2ü.+2ü. ev2 ev2 f gv1</p>
<p><u>7. periódus</u> 6ü. 4ü.+ 2ü. 2ü.+2ü. 2ü. ev3 f fv1</p>	

AP 14.324/B Legényes, 78 ütem terjedelm , hangneme a-moll, de a domináns e-moll hangnem is megjelenik a dallam folyamán. Három téma jelentkezik a periodikus felépítés dallam során, melyek közül az els háromszor hangzik fel, mindig egy kissé variált formában, a második nyolc ütemes téma hatszor, variálva és az utolsó pedig már csak egyszer, a dallamfolyamat végén, de ekkor is csak egy hat ütemes töredékként jelenik meg.

AP 14.324/B Legényes

♩ = 110

The musical score consists of three staves of music. The first staff contains measures 1-4, the second staff contains measures 5-8, and the third staff contains measures 9-12. The music is in treble clef with a key signature of one sharp (F#) and a 2/4 time signature. It features several triplets and vibrato markings. A 'simile' instruction is placed below the first staff. The score ends with a double bar line and repeat dots at the end of the third staff.

13

17 *vibr.*

21

25

29

33

37

41 *vibr.*

45

49

53

57

Detailed description: This musical score consists of ten staves of music in G major (one sharp). The key signature is G major, and the time signature is 4/4. The music is a single melodic line. Measures 13, 17, 21, 25, 29, 33, 37, 41, 45, 49, 53, and 57 are marked with measure numbers. The notation includes eighth and sixteenth notes, often beamed together. There are several slurs and accents. A 'vibr.' (vibrato) marking is present above measures 17 and 41. A '2' (second) marking is present above measures 13, 33, and 45. A '3' (triple) marking is present below measures 53 and 57. The music concludes with a final cadence in measure 57.

- **Dallam sorszám:** 14.324/B
- **Dallam típusa:** Legényes
- **El adásmódja:** Tempo giusto, Allegro =110
- **Hangneme, hangsora:** a-moll, de szerepel az e-moll is
- **Módosított hangok:** Gisz, Cisz, Disz
- **Ütemszám:** 78ü.+ lehúzás
- **Felépítése:** 8ü.+ 16ü.+ 8ü.+ 16ü.+ 8ü.+ 16ü.+ 6ü.+ lehúzás
- **Periódusok száma:** 9 db 8 ütemes periódus és egy csonka 6 ütemes periódus.
- **Periódusok felépítése:**

(sorszerkezet)

<u>1. periódus</u>	<u>2. periódus</u>	<u>3. periódus</u>	<u>4. periódus</u>
8ü.	8ü.	8ü.	8ü.
4ü.+ 4ü.	4ü.+ 4ü.	4ü.+ 4ü.	4ü.+ 4ü.
A B	C D	Cv1 Dv1	Av1 Bv1
<u>5. periódus</u>	<u>6. periódus</u>	<u>7. periódus</u>	<u>8. periódus</u>
8ü.	8ü.	8ü.	8ü.
4ü.+ 4ü.	4ü.+ 4ü.	4ü.+ 4ü.	4ü.+ 4ü.
Cv2 Dv2	Cv3 Dv3	Av2 Bv2	Cv1 Dv4

9. periódus

8ü.
4ü.+ 4ü.
Cv4 Dv5

10. periódus

6ü.
4ü.+ 2ü.
E F?

(Cv4 er teljes variáns)

- Motívumszerkezet:**

1. periódus

8ü.
4ü.+ 4ü.
2ü.+2ü. 2ü.+2ü.
a b av1 c

2. periódus

8ü.
4ü.+ 4ü.
2ü.+2ü. 2ü.+2ü
d e dv1 f

3. periódus

8ü.
4ü.+ 4ü.
2ü.+2ü. 2ü.+2ü.
d ev1 dv1 fv1

4. periódus

8ü.
4ü.+ 4ü.
2ü.+2ü. 2ü.+2ü
av2 b av3 cv1

5. periódus

8ü.
4ü.+ 4ü.
2ü.+2ü. 2ü.+2ü.
dv2 g dv3 fv2

6. periódus

8ü.
4ü.+ 4ü.
2ü.+2ü. 2ü.+2ü
dv4 ev4 dv5 fv3

7. periódus

8ü.
4ü.+ 4ü.
2ü.+2ü. 2ü.+2ü.
av4 b av5 cv2

8. periódus

8ü.
4ü.+ 4ü.
2ü.+2ü. 2ü.+2ü
dv4 ev3 dv6 fv4

9. periódus

8ü.
4ü.+ 4ü.
2ü.+2ü. 2ü.+2ü.
dv7 ev4 dv6 fv5

10. periódus

6ü.
4ü.+ 2ü.
2ü.+2ü. 2ü.
h h h?

AP 14.324/C Legényes, nagyon rövid zenei folyamat, mindössze tizenkilenc ütemes, hangneme g-moll. Lényegében egy 12 és egy 7 ütemes szakaszból épül fel. Az első félperiódussal b vült szakasznak minden motívuma más, de ez tulajdonképpen a dallam terjedelméből is adódik, hiszen ebben a néhány ütemben nem volt alkalma kibontani részletesen a témát a zenésznek. Ezt és az előző dallamot is szintén Toska muzsikálta.

AP 14.324/C Legényes

♩ = 114

The musical score consists of six staves of music. The first staff starts with a treble clef, a key signature of two flats (G minor), and a 2/4 time signature. The tempo is marked as ♩ = 114. The second staff begins with a measure number of 7 and includes the instruction 'simile'. The third staff starts at measure 12. The fourth staff starts at measure 17. The fifth staff starts at measure 23 and includes the instruction 'tr'. The sixth staff starts at measure 29 and includes the instruction 'lehúzás'. The music features a variety of rhythmic patterns, including eighth and sixteenth notes, and rests.

- **Dallam sorszám:** 14.324/C
- **Dallam típusa:** Legényes
- **El adásmódja:** Tempo giusto, Allegro =114
- **Hangneme, hangsora:** g-moll
- **Módosított hangok:** H, Fis, E
- **Ütemszám:** 19ü.+ lehúzás
- **Felépítése:** 12ü.+ 7ü.+ lehúzás
- **Periódusok száma:** 1 db 8 ütemes periódus, 1 db 4 ütemes félperiódus és egy 7 ütemes csonka periódus.
- **Periódusok felépítése:**
(sorszerkezet)

1. periódus
12ü.
4ü.+ 4ü.+ 4ü.
A B C

2. periódus
7ü.
4ü.+ 3ü.
Av Bv

• **Motívumszerkezet:**

1. periódus
12ü.
4ü.+ 4ü.+ 4ü.
2ü.+2ü. 2ü.+2ü. 2ü.+2ü.
a b c d e f

2. periódus
7ü.
4ü.+ 3ü.
2ü.+2ü. 2ü.+1 ü
av bv cv cv?

AP 14.324/D Legényes D-dúr hangnem , 62 ütem terjedelm , periódikus felépítés .
Hét darab nyolc ütemes és egy csonka hat ütemes periódusból áll. Alapvetően két téma vonul végig a hatvankét ütem során, melyek a többszöri elhangzás miatt variálva szólalnak meg. A legényesek közül ez az utolsó Toska által játszott darab.

AP 14.324/D Legényes

♩=108

The musical score consists of seven staves of music in D major (one sharp) and 7/8 time. The tempo is marked as ♩=108. The first staff (measures 1-4) features a triplet of eighth notes. The second staff (measures 5-8) continues the melodic line. The third staff (measures 9-12) shows a similar rhythmic pattern. The fourth staff (measures 13-16) includes a slur over a group of notes. The fifth staff (measures 17-20) continues the melodic development. The sixth staff (measures 21-24) features a vibrato marking over the final notes. The seventh staff (measures 25-28) concludes the piece with a final melodic phrase.

29

33

37

41

45

49

53

57

61

lehúzás

- **Dallam sorszám:** AP14.324/D
- **Dallam típusa:** Legényes
- **El adásmódja:** Tempo giusto, Allegro =108
- **Hangneme, hangsora:** D-dúr, érinti a G-dúrt, d-mollt.
- **Módosított hangok:** Gisz, F, C
- **Ütemszám:** 62ü.+ lehúzás
- **Felépítése:** 16ü.+ 16ü.+ 16ü.+ 14ü.+ lehúzás
- **Periódusok száma:** 7 db 8 ütemes periódus és egy csonka 6 ütemes periódus.
- **Periódusok felépítése:**
(sorszerkezet)

<u>1. periódus</u> 8ü. 4ü.+ 4ü. A B	<u>2. periódus</u> 8ü. 4ü.+ 4ü. A Bv1	<u>3. periódus</u> 8ü. 4ü.+ 4ü. C D	<u>4. periódus</u> 8ü. 4ü.+ 4ü. Cv1 Dv1
<u>5. periódus</u> 8ü. 4ü.+ 4ü. A Bv2	<u>6. periódus</u> 8ü. 4ü.+ 4ü. A Bv1	<u>7. periódus</u> 8ü. 4ü.+ 4ü. Cv2 E	<u>8. periódus</u> 6ü. 4ü.+ 2ü. C Dv?

(Bv2 er teljes variáns)

• **Motívumszerkezet:**

<u>1. periódus</u> 8ü. 4ü.+ 4ü. 2ü.+2ü. 2ü.+2ü. a b c d	<u>2. periódus</u> 8ü. 4ü.+ 4ü. 2ü.+2ü. 2ü.+2ü a bv1 e dv1
<u>3. periódus</u> 8ü. 4ü.+ 4ü. 2ü.+2ü. 2ü.+2ü. f g h i	<u>4. periódus</u> 8ü. 4ü.+ 4ü. 2ü.+2ü. 2ü.+2ü f gv1 h i
<u>5. periódus</u> 8ü. 4ü.+ 4ü. 2ü.+2ü. 2ü.+2ü. a bv1 e j	<u>6. periódus</u> 8ü. 4ü.+ 4ü. 2ü.+2ü. 2ü.+2ü a bv1 e dv1
<u>7. periódus</u> 8ü. 4ü.+ 4ü. 2ü.+2ü. 2ü.+2ü. f k l m	<u>8. periódus</u> 6ü. 4ü.+ 2ü. 2ü.+2ü. 2ü. f g h?

AP 14.922/2,3,4 Legényesek, ezt a dallamot már Hóka Pál prímás muzsikálta. Három dallam egysége ez a zenei folyamat, ebből adódik, hogy a terjedelme igen nagy, összesen 119 ütem. A felépítése teljesen szabályos periodikus, egészen a folyamat végéig. A hangneme d-moll, a dallamban szereplő periódusok száma pedig tizenöt. A dallamot hallgatva mindig új zenei anyagot fedezhetünk fel, ezt mutatja is az elemzésnél a motívumok betűjel megnevezése, aminek során az ábécé utolsó betűje is felhasználásra kerültek.

AP 14.922/2, 3, 4, *Legényesek*

♩ = 115

3

5

10

15

19

24

29

35

40

45

51

56

62

67

72

77

82

87

92

97

102

- **Dallam sorszámja:** AP14.922/2, 3, 4
- **Dallam típusa:** Legényes
- **El adásmódja:** Tempo giusto =115
- **Hangneme, hangsora:** Dallamos d-moll
- **Módosított hangok:** Esz, Fisz, disz, H, Fisz
- **Ütemszám:** 119ü.+ lehúzás
- **Felépítése:** 15 db 8 ütemes periódus+ lehúzás
- **Periódusok száma:** 15
- **Periódusok felépítése:**

(sorszerkezet)

<u>1. periódus</u>	<u>2. periódus</u>	<u>3. periódus</u>	<u>4. periódus</u>
8ü.	8ü.	8ü.	8ü.
4ü.+ 4ü.	4ü.+ 4ü.	4ü.+ 4ü.	4ü.+ 4ü.
A B	C Cv	D E	Dv E
			(Dv er sen variált)
<u>5. periódus</u>	<u>6. periódus</u>	<u>7. periódus</u>	<u>8. periódus</u>
8ü.	8ü.	8ü.	8ü.
4ü.+ 4ü.	4ü.+ 4ü.	4ü.+ 4ü.	4ü.+ 4ü.
F G	Fv1 Gv1	H I	Hv1 I
<u>9. periódus</u>	<u>10. periódus</u>	<u>11. periódus</u>	<u>12. periódus</u>
8ü.	8ü.	8ü.	8ü.
4ü.+ 4ü.	4ü.+ 4ü.	4ü.+ 4ü.	4ü.+ 4ü.
J K	I Kv1	L M	N O
<u>13. periódus</u>	<u>14. periódus</u>	<u>15. periódus</u>	
8ü.	8ü.	8ü.	
4ü.+ 4ü.	4ü.+ 4ü.	4ü.+ 4ü.	
Nv1 Ov1	Lv Mv	Nv2 O	

- **Motívumszerkezet:**

1. periódus

8ü.
4ü.+ 4ü.
2ü.+2ü. 2ü.+2ü.
a b c d

2. periódus

8ü.
4ü.+ 4ü.
2ü.+2ü. 2ü.+2ü
e f ev fv

3. periódus

8ü.
4ü.+ 4ü.
2ü.+2ü. 2ü.+2ü.
g h i j

4. periódus

8ü.
4ü.+ 4ü.
2ü.+2ü. 2ü.+2ü
gv hv iv jv

5. periódus

8ü.
4ü.+ 4ü.
2ü.+2ü. 2ü.+2ü.
k l m n

6. periódus

8ü.
4ü.+ 4ü.
2ü.+2ü. 2ü.+2ü
kv1 lv1 mv1 nv1

7. periódus

8ü.
4ü.+ 4ü.
2ü.+2ü. 2ü.+2ü.
o p ov1 nv2

8. periódus

8ü.
4ü.+ 4ü.
2ü.+2ü. 2ü.+2ü
o r ov1 nv2

9. periódus

8ü.
4ü.+ 4ü.
2ü.+2ü. 2ü.+2ü.
s rv1 sz nv2

10. periódus

8ü.
4ü.+ 4ü.
2ü.+2ü. 2ü.+2ü
t u szv1 nv2

11. periódus

8ü.
4ü.+ 4ü.
2ü.+2ü. 2ü.+2ü.
v w x y

12. periódus

8ü.
4ü.+ 4ü.
2ü.+2ü. 2ü.+2ü
z zs zv1 yv1

13. periódus

8ü.
4ü.+ 4ü.
2ü.+2ü. 2ü.+2ü.
z zsv1 zv2 yv1

14. periódus

8ü.
4ü.+ 4ü.
2ü.+2ü. 2ü.+2ü
vv1 wv1 xv1 yv2

15. periódus

8ü.

4ü.+ 4ü.

2ü.+2ü. 2ü.+2ü.

z zsv2 zv1 yv...

AP 14.922/8 Legényes, ezt az egész sorozatot (14.922) már Hóka Pál játszotta így természetesen ezt a darabot is. Hangneme c-moll, terjedelme 94 ütem. Már az el z legényes során és ebben is er teljesen megjelenik Hóka Pál játékmódjának egyik er teljes jellemz je, mégpedig az, hogy kedvelte a kromatikus, félhangos dallammeneteket, melyeket szívesen alkalmazott az általa bemutatott, ismert repertoárban. Ez a legényes is periodikus felépítés , alapvet en négy féle téma jelenik meg a dallamban.

AP 14.922/8 Legényes

♩ = 119

3 3

simile.....

7

11

16

21

26

31

This musical score consists of ten staves of music, each beginning with a measure number in the upper left corner. The key signature is B-flat major (two flats) and the time signature is 4/4. The notation is primarily eighth-note based, with frequent beaming and slurs. Measures 40 and 44 contain triplet markings. The piece concludes with a final cadence in measure 76.

36

40

44

48

52

57

62

67

71

76

- **Dallam sorszám:** AP14.922/8
- **Dallam típusa:** Legényes
- **El adásmódja:** Tempo giusto =119
- **Hangneme, hangsora:** c-moll
- **Módosított hangok:** H, Fis, az ungar skála alakul ki ezzel a két hanggal, ezen kívül szerepel még az A, E, Cisz. Több lezáró formulában az A, H hang szerepel így ezzel a dallamos c-moll jelleg er sődik.
- **Ütemszám:** 94ü.+ lehúzás
- **Felépítése:** 24ü.+ 24ü.+ 24ü.+ 22ü.+ lehúzás
- **Periódusok száma:** 11 db. 8 ütemes periódus és egy 6 ütemes csonka periódus.
- **Periódusok felépítése:** (sorszerkezet)

<u>1. periódus</u>	<u>2. periódus</u>	<u>3. periódus</u>	<u>4. periódus</u>
8ü.	8ü.	8ü.	8ü.
4ü.+ 4ü.	4ü.+ 4ü.	4ü.+ 4ü.	4ü.+ 4ü.
A Av1	B C	D Cv1	Av2 Av3
<u>5. periódus</u>	<u>6. periódus</u>	<u>7. periódus</u>	<u>8. periódus</u>
8ü.	8ü.	8ü.	8ü.
4ü.+ 4ü.	4ü.+ 4ü.	4ü.+ 4ü.	4ü.+ 4ü.
Bv1 E	F G	Av4 Av5	Bv2 Cv2
<u>9. periódus</u>	<u>10. periódus</u>	<u>11. periódus</u>	<u>12. periódus</u>
8ü.	8ü.	8ü.	6ü.
4ü.+ 4ü.	4ü.+ 4ü.	4ü.+ 4ü.	4ü.+ 2ü.
Bv3 Cv3	Av6 Av7	Bv4 Cv4	Bv5 Cv?

(Bv4 er teljesen variált)

- **Motívumszerkezet:**

1. periódus

8ü.
4ü.+ 4ü.
2ü.+2ü. 2ü.+2ü.
a b av1 c

2. periódus

8ü.
4ü.+ 4ü.
2ü.+2ü. 2ü.+2ü
d e f c

3. periódus

8ü.
4ü.+ 4ü.
2ü.+2ü. 2ü.+2ü.
dv1 g dv2 c

4. periódus

8ü.
4ü.+ 4ü.
2ü.+2ü. 2ü.+2ü
av3 bv1 av4 c

5. periódus

8ü.
4ü.+ 4ü.
2ü.+2ü. 2ü.+2ü.
dv3 ev1 h i

6. periódus

8ü.
4ü.+ 4ü.
2ü.+2ü. 2ü.+2ü
j jv1 jv2 jv3

7. periódus

8ü.
4ü.+ 4ü.
2ü.+2ü. 2ü.+2ü.
av5 cv1 av4 c

8. periódus

8ü.
4ü.+ 4ü.
2ü.+2ü. 2ü.+2ü
dv4 ev1 dv5 cv1

9. periódus

8ü.
4ü.+ 4ü.
2ü.+2ü. 2ü.+2ü.
dv6 ev2 dv7 cv2

10. periódus

8ü.
4ü.+ 4ü.
2ü.+2ü. 2ü.+2ü
dv8 ev1 dv9 c

11. periódus

8ü.
4ü.+ 4ü.
2ü.+2ü. 2ü.+2ü.
dv10 k dv2 c

12. periódus

6ü.
4ü.+ 2ü.
2ü.+2ü. 2ü.
dv11 ev1 dv?

AP 14.924/13,14,15,16, mint ahogyan az el z dallamnál is, úgy itt is egy dallamcsoport alkot egy zenei folyamatot. Ebben az esetben 199 ütem a terjedelm, a felépítést tekintve periodikus, de megjelennek a dupla, tizenhat ütemes egységek is. Hangneme alapvet en D-dúr. A dallamok jól elkülöníthet ek egymástól, így azt is tudhatjuk egyértelm en, hogy a 13-as dallam 106 ütemes, a 14-es dallam 47 ütemes, a 15-ös dallam csupán két periódusnyi, 16-os dallam 30 ütem terjedelm .

AP 14.924/13, 14, 15, 16 *Legényes*

♩ = 123

6

10

13

17

21

25

29

33

37

41

46

simile

vibr.

50

56

60

63

67

72

78

84

89

93

97

3

3

Detailed description: This is a musical score for a single melodic line in treble clef, set in the key of D major (two sharps). The score begins at measure 50 and concludes at measure 97. The music is characterized by a variety of rhythmic patterns, including eighth and sixteenth notes, often grouped with slurs. There are several instances of triplets, indicated by a '3' below the notes. The score also features various articulation marks, such as accents and slurs, which help define the phrasing and dynamics of the piece. The overall texture is melodic and rhythmic, typical of a technical exercise or a short instrumental piece.

101

106

109

112

115

119

123

127

131

135

139

143

146 *vibr.*

150

154

159

163

167 3 3

171

175

178

183 3

187

191

Detailed description: This page of a musical score contains ten staves of music, numbered 146 through 191. The music is written in a single melodic line on a treble clef staff with a key signature of two sharps (F# and C#). The tempo and meter are not explicitly stated but appear to be a moderate, steady pace. The notation includes various rhythmic values such as eighth and sixteenth notes, often beamed together. There are several trills (marked 'vibr.') and slurs. Measure 167 features two triplet markings (the number '3') under groups of three notes. Measure 183 also has a triplet marking. The piece concludes with a final cadence in measure 191.

- **Dallam sorszám:** 14.924/13
- **Dallam típusa:** Legényes
- **El adásmódja:** Tempo giusto, Allegro =123
- **Hangneme, hangsora:** D-dúr
- **Módosított hangok:** Disz, Gisz,F
- **Ütemszám:** 106ü.
- **Felépítése:** 16ü.+8ü.+ 8ü.+ 16ü.+8ü.+ 8ü.+ 8ü.+ 16ü.+16ü.+ 2ü.
- **Periódusok száma:** 13 db 8 ütemes periódus és 2 ütem átvezet szakasz.
- **Periódusok felépítése:**

(sorszerkezet)

<u>1. periódus</u>	<u>2. periódus</u>	<u>3. periódus</u>	<u>4. periódus</u>
8ü.	8ü.	8ü.	8ü.
4ü.+ 4ü.	4ü.+ 4ü.	4ü.+ 4ü.	4ü.+ 4ü.
A B	Av1 Bv1	C D	E F
<u>5. periódus</u>	<u>6. periódus</u>	<u>7. periódus</u>	<u>8. periódus</u>
8ü.	8ü.	8ü.	8ü.
4ü.+ 4ü.	4ü.+ 4ü.	4ü.+ 4ü.	4ü.+ 4ü.
Av2 Bv2	Av3 Bv2	Cv1 Dv1	G Gv1
<u>9. periódus</u>	<u>10. periódus</u>	<u>11. periódus</u>	<u>12. periódus</u>
8ü.	8ü.	8ü.	8ü.
4ü.+ 4ü.	4ü.+ 4ü.	4ü.+ 4ü.	4ü.+ 4ü.
H Dv2	Cv2 Dv3	Cv3 Dv4	G Gv1
(H nagyon távoli rokona a C szakasznak)			
<u>13. periódus</u>	+ 2ü. átvezetés		
8ü.			
4ü.+ 4ü.			
Gv2 Gv3			

- **Motívumszerkezet:**

<u>1. periódus</u>	<u>2. periódus</u>
8ü.	8ü.
4ü.+ 4ü.	4ü.+ 4ü.
2ü.+2ü. 2ü.+2ü.	2ü.+2ü. 2ü.+2ü.
a b c d	av1 bv1 e f

3. periódus

8ü.
4ü.+ 4ü.
2ü.+2ü. 2ü.+2ü.
g h i fv1

4. periódus

8ü.
4ü.+ 4ü.
2ü.+2ü. 2ü.+2ü
j k l fv2

5. periódus

8ü.
4ü.+ 4ü.
2ü.+2ü. 2ü.+2ü.
av2 bv2 m fv3

6. periódus

8ü.
4ü.+ 4ü.
2ü.+2ü. 2ü.+2ü
av3 bv3 mv1 fv3

7. periódus

8ü.
4ü.+ 4ü.
2ü.+2ü. 2ü.+2ü.
gv1 hv1 iv1 fv4
(g er teljes variáns)

8. periódus

8ü.
4ü.+ 4ü.
2ü.+2ü. 2ü.+2ü
n o ov1 ov2

9. periódus

8ü.
4ü.+ 4ü.
2ü.+2ü. 2ü.+2ü.
p hv2 iv2 fv5

10. periódus

8ü.
4ü.+ 4ü.
2ü.+2ü. 2ü.+2ü
gv2 hv3 iv3 fv6

11. periódus

8ü.
4ü.+ 4ü.
2ü.+2ü. 2ü.+2ü.
gv4 hv4 iv4 fv7

12. periódus

8ü.
4ü.+ 4ü.
2ü.+2ü. 2ü.+2ü
n ov3 ov4 ov5

13. periódus

8ü.
4ü.+ 4ü.
2ü.+2ü. 2ü.+2ü.
nv4 ov6 ov7 ov8

+ 2 ütem átvezetés

- **Dallam sorszáma:** 14.924/14
- **Dallam típusa:** Legényes
- **El adásmódja:** Tempo giusto, Allegro =123
- **Hangneme, hangsora:** D-dúr
- **Módosított hangok:** Disz, Gisz, Aisz, F
- **Ütemszám:** 47ü.
- **Felépítése:** 24ü.+ 8ü.+ 8ü.+ 4ü.
- **Periódusok száma:** 5db 8 ütemes periódus és egy 7 ütemes csonka periódus.
- **Periódusok felépítése:** (sorszerkezet)

<u>1. periódus</u> 8ü. 4ü.+ 4ü. A B	<u>2. periódus</u> 8ü. 4ü.+ 4ü. Av1 Bv1	<u>3. periódus</u> 8ü. 4ü.+ 4ü. Av1 Bv1	<u>4. periódus</u> 8ü. 4ü.+ 4ü. C D
<u>5. periódus</u> 8ü. 4ü.+ 4ü. E F	<u>6. periódus</u> 7ü. 3ü.+ 4ü. G H		

- Motívumszerkezet:**

<u>1. periódus</u> 8ü. 4ü.+ 4ü. 2ü.+2ü. 2ü.+2ü. a b av1 c	<u>2. periódus</u> 8ü. 4ü.+ 4ü. 2ü.+2ü. 2ü.+2ü av2 bv1 av3 c
<u>3. periódus</u> 8ü. 4ü.+ 4ü. 2ü.+2ü. 2ü.+2ü. av2 bv1 av3 cv1	<u>4. periódus</u> 8ü. 4ü.+ 4ü. 2ü.+2ü. 2ü.+2ü d e f cv2
<u>5. periódus</u> 8ü. 4ü.+ 4ü. 2ü.+2ü. 2ü.+2ü. g h i iv1	<u>6. periódus</u> 7ü. 3ü.+ 4ü. 3ü. 2ü.+2ü j jv k

- Dallam sorszám:** 14.924/15
- Dallam típusa:** Legényes
- El adásmódja:** Tempo giusto, Allegro =123
- Hangneme, hangsora:** G-dúr, D-dúr
- Módosított hangok:** Gisz
- Ütemszám:** 16ü.
- Felépítése:** 8ü.+ 8ü.
- Periódusok száma:** 2db 8 ütemes periódus
- Periódusok felépítése:**

(sorszerkezet)

<u>1. periódus</u> 8ü. 4ü.+ 4ü. A B	<u>2. periódus</u> 8ü. 4ü.+ 4ü. C D
---	---

- **Motívumszerkezet:**

<u>1. periódus</u>				<u>2. periódus</u>			
8ü.				8ü.			
4ü.+ 4ü.				4ü.+ 4ü.			
2ü.+2ü.		2ü.+2ü.		2ü.+2ü.		2ü.+2ü.	
a	b	c	d	cv1	e	cv2	dv1

- **Dallam sorszám:** 14.924/16
- **Dallam típusa:** Legényes
- **El adásmódja:** Tempo giusto, Allegro =123
- **Hangneme, hangsora:** d-moll
- **Módosított hangok:** Cisz, H, Disz, Gisz
- **Ütemszám:** 30ü.+ lehúzás
- **Felépítése:** 16ü.+ 8ü.+ 6ü. + lehúzás
- **Periódusok száma:** 3db 8 ütemes periódus és egy 6 ütemes csonka periódus.
- **Periódusok felépítése:**

(sorszerkezet)

<u>1. periódus</u>	<u>2. periódus</u>	<u>3. periódus</u>	<u>4. periódus</u>
8ü.	8ü.	8ü.	6ü.
4ü.+ 4ü.	4ü.+ 4ü.	4ü.+ 4ü.	4ü.+ 2ü.
A B	Av1 C	D E	F G

- **Motívumszerkezet:**

<u>1. periódus</u>				<u>2. periódus</u>			
8ü.				8ü.			
4ü.+ 4ü.				4ü.+ 4ü.			
2ü.+2ü.		2ü.+2ü.		2ü.+2ü.		2ü.+2ü.	
a	b	c	bv1	av1	bv2	d	bv3

<u>3. periódus</u>				<u>4. periódus</u>			
8ü.				6ü.			
4ü.+ 4ü.				4ü.+ 2ü.			
2ü.+2ü.		2ü.+2ü.		2ü.+2ü.		2ü.	
e	f	g	h	i	j	jv?	

AP 14.925/17,18 Legényes dallam 85 ütemes, hangnemét tekintve c-moll, felépítése periodikus. Itt is két dallam alkot egy zenei egységet, de itt szorosabban összefonódnak, mint az el z ekben. Hat téma jelenik meg a folyamatban, ezek közül az els csak egyszer hangzik el, ugyan így a második is, a harmadik azonban már ötször hangzik el, a negyedik téma kétszer, az ötödik és hatodik pedig szintén egyszer-egyszer.

AP 14.925/17, 18, Legényes

$\text{♩} = 120$

5

9

13

17

21

25

29

34

38

41

45

49

53

58

62

67

71

74

79

84 *lehúzás*

- **Dallam sorszám:** AP 14925/17,18
- **Dallam típusa:** Legényes
- **El adásmódja:** Tempo giusto =120
- **Hangneme, hangsora:** c-moll
- **Módosított hangok:** A, H, Fisz (melodikus ungar skálát ad ki)
- **Ütemszám:** 85ü.+ lehúzás
- **Felépítése:** 15ü.+ 8ü.+ 16ü.+ 16ü.+ 8ü.+ 8ü.+ 14ü.+ lehúzás
- **Periódusok száma:** 11, ebb 1 a második és az utolsó csonka periódus.
- **Periódusok felépítése:** (sorszerkezet)

<u>1. periódus</u> 8ü. 4ü.+ 4ü. A B	<u>2. periódus</u> 7ü. 4ü.+ 3ü. C D	<u>3. periódus</u> 8ü. 4ü.+ 4ü. E F	<u>4. periódus</u> 8ü. 4ü.+ 4ü. G Gv1
<u>5. periódus</u> 8ü. 4ü.+ 4ü. Gv1 Gv1	<u>6. periódus</u> 8ü. 4ü.+ 4ü. Ev1 Fv1	<u>7. periódus</u> 8ü. 4ü.+ 4ü. Ev2 Fv2	<u>8. periódus</u> 8ü. 4ü.+ 4ü. H I
<u>9. periódus</u> 8ü. 4ü.+ 4ü. J K	<u>10. periódus</u> 8ü. 4ü.+ 4ü. Ev3 Fv3	<u>11. periódus</u> 6ü. 4ü.+ 2ü. Ev4 Fv4	

(er teljes variánsok)

• **Motívumszerkezet:**

<u>1. periódus</u> 8ü. 4ü.+ 4ü. 2ü.+2ü. 2ü.+2ü. a b c d	<u>2. periódus</u> 7ü. 4ü.+ 3ü. 2ü.+2ü. 3ü. a e f
<u>3. periódus</u> 8ü. 4ü.+ 4ü. 2ü.+2ü. 2ü.+2ü. g h i j	<u>4. periódus</u> 8ü. 4ü.+ 4ü. 2ü.+2ü. 2ü.+2ü. k l k l
<u>5. periódus</u> 8ü. 4ü.+ 4ü. 2ü.+2ü. 2ü.+2ü. k l k lv1	<u>6. periódus</u> 8ü. 4ü.+ 4ü. 2ü.+2ü. 2ü.+2ü. gv1 m iv1 lv2
<u>7. periódus</u> 8ü. 4ü.+ 4ü. 2ü.+2ü. 2ü.+2ü. gv2 hv3 gv3 lv3	<u>8. periódus</u> 8ü. 4ü.+ 4ü. 2ü.+2ü. 2ü.+2ü. kv1 lv4 kv2 lv5
<u>9. periódus</u> 8ü. 4ü.+ 4ü. 2ü.+2ü. 2ü.+2ü. n lv6 o lv7	<u>10. periódus</u> 8ü. 4ü.+ 4ü. 2ü.+2ü. 2ü.+2ü. gv4 mv1 gv5 p

(hv3 és gv3 er teljes variáns)

11. periódus

6ü.
4ü.+ 2ü.
2ü.+2ü. 2ü.
gv6 mv2 r?

AP 14.925/19 Legényes, bár itt egy dallamról van szó, így is hosszú, összesen 94 ütem. A dallam levezetése g-mollban történik, azonban elte szerepel több hangnem is, úgy, mint a d-moll, B-dúr, a-moll. Periodikus felépítés, 11 darab szabályos periódusból és egy csónka 6 ütemes egységből áll. A darab során azt mondhatjuk, hogy sok téma jelenik meg, mert összesen hét téma bukkan fel, melyek közül az első ötször hangzik fel, a második, harmadik, negyedik, egyszer szólal meg, az ötödik téma kétszer, a hatodik és hetedik pedig megint csak egyszer-egyszer.

AP 14.925/19 Legényes

♩=120

5

9

14

18

22

26

29

33

37

42

47

51

54

58

61

65

- **Dallam sorszám:** AP14.925/19
- **Dallam típusa:** Legényes
- **El adásmódja:** Tempo giusto, Allegro =120
- **Hangneme, hangsora:** Lehúzás g-mollban történik, el te azonban szerepel a d-moll, B-dúr, a-moll a dallamos ungár hangjaival: l, t, d ri m fi si l.
- **Módosított hangok:** Fisz, Gisz, Cisz, E, H,
- **Ütemszám:** 94 ü.+ lehúzás
- **Felépítése:** 8ü.+ 8ü.+ 16ü.+ 8ü.+ 8ü.+ 16ü.+ 8ü.+ 8ü.+ 8ü.+ 6ü.+ lehúzás
- **Periódusok száma:** 11 db. 8 ütemes periódus és egy 6 ütemes csonka periódus.
- **Periódusok felépítése:**
(sorszerkezet)

<u>1. periódus</u>	<u>2. periódus</u>	<u>3. periódus</u>	<u>4. periódus</u>
8ü.	8ü.	8ü.	8ü.
4ü.+ 4ü.	4ü.+ 4ü.	4ü.+ 4ü.	4ü.+ 4ü.
A B	C D	Av1 Bv1	Av2 Bv2

5. periódus

8ü.
4ü.+ 4ü.
E F

6. periódus

8ü.
4ü.+ 4ü.
G H

7. periódus

8ü.
4ü.+ 4ü.
I J

8. periódus

8ü.
4ü.+ 4ü.
K L

9. periódus

8ü.
4ü.+ 4ü.
Av3 Bv3

(er teljes variánsok)

10. periódus

8ü.
4ü.+ 4ü.
Av4 Bv4

(er teljes variánsok)

11. periódus

8ü.
4ü.+ 4ü.
M N

12. periódus

6ü.
4ü.+ 2ü.
Iv1 Jv1?

• **Motívumszerkezet:**

1. periódus

8ü.
4ü.+ 4ü.
2ü.+2ü. 2ü.+2ü.
a b av1 c

2. periódus

8ü.
4ü.+ 4ü.
2ü.+2ü. 2ü.+2ü
d e f g

3. periódus

8ü.
4ü.+ 4ü.
2ü.+2ü. 2ü.+2ü.
av2 bv1 av3 cv1

4. periódus

8ü.
4ü.+ 4ü.
2ü.+2ü. 2ü.+2ü
av4 bv4 av5 cv2

5. periódus

8ü.
4ü.+ 4ü.
2ü.+2ü. 2ü.+2ü.
h i j k

6. periódus

8ü.
4ü.+ 4ü.
2ü.+2ü. 2ü.+2ü
l m n o

7. periódus

8ü.
4ü.+ 4ü.
2ü.+2ü. 2ü.+2ü.
p r s sz

8. periódus

8ü.
4ü.+ 4ü.
2ü.+2ü. 2ü.+2ü
rv1 rv2 t szv1

(szv1 er teljesen variált)

9. periódus

8ü.
4ü.+ 4ü.
2ü.+2ü. 2ü.+2ü.
av6 bv3 u cv3

10. periódus

8ü.
4ü.+ 4ü.
2ü.+2ü. 2ü.+2ü
v bv4 vv1 cv4

11. periódus

8ü.
4ü.+ 4ü.
2ü.+2ü. 2ü.+2ü.
z zS x y

12. periódus

6ü.
4ü.+ 2ü.
2ü.+2ü. 2ü.
pv1 rv1 sv1

AP 14.926/29,30, 31 Legényes dallam, a számából egyb l látható, hogy három dallam alkot egy egységet. Terjedelme 99 ütem, öt b vült periódus és öt nyolc ütemes szakasz építi fel. Hangneme g-moll, de érinti a B-dúrt is. Szintén sok kromatikus dallamhang szerepel benne.

AP 14.926/29, 30, 31 Legényes

$\text{♩} = 122$

4

simile (nyújtott ritmus)

6 *tr*

8

10 *tr*

13

15

17

19

21

23

25

27

29

31

33

35

37

39

The image shows a musical score for a single melodic line, spanning measures 19 to 39. The key signature is one flat (B-flat), and the time signature is 2/4. The score is written on a single staff with a treble clef. The music is characterized by a steady eighth-note rhythm, often in pairs. Measure 19 features a triplet of eighth notes. Measure 23 includes a fermata over a note. Measure 27 has a trill (tr) over a note. Measure 29 also features a trill (tr). Measure 33 contains two triplet markings (3) over eighth notes. Measure 37 has two triplet markings (3) over eighth notes. The piece concludes in measure 39 with a final eighth-note pair.

41

43

45

47

49

51

53

55

57

59

- **Dallam sorszám:** 14.926/29, 30, 31
- **Dallam típusa:** Legényes
- **El adásmódja:** Tempo giusto, Allegro =122
- **Hangneme, hangsora:** g-moll, de érinti a g-mollt, B-dúrt is.
- **Módosított hangok:** Fisz, Cisz, E, H
- **Ütemszám:** 99ü.+ lehúzás
- **Felépítése:** 12ü.+ 12ü.+ 12ü.+12ü.+ 8ü.+ 8ü.+ 8ü.+ 8ü.+ 8ü.+8ü.+ 3ü.+ lehúzás
- **Periódusok száma:** 10 db 8 ütemes periódus és 4 db félperiódus és egy 3 ütemes csonka félperiódus.
- **Periódusok felépítése:** (sorszerkezet)

<u>1. periódus</u>	<u>2. periódus</u>	<u>3. periódus</u>	<u>4. periódus</u>
12ü.	12ü.	12ü.	12ü.
4ü.+ 4ü.+ 4ü.	4ü.+ 4ü.+ 4ü.	4ü.+ 4ü.+ 4ü.	4ü.+ 4ü.+ 4ü.
A B Bv1	Av1 Bv2 C	Av2 Bv2 Bv3	D E F

<u>5. periódus</u>	<u>6. periódus</u>	<u>7. periódus</u>	<u>8. periódus</u>
8ü.	8ü.	8ü.	8ü.
4ü.+ 4ü.	4ü.+ 4ü.	4ü.+ 4ü.	4ü.+ 4ü.
G Gv1	H I	J Jv1	Hv1 Jv2

<u>9. periódus</u>	<u>10. periódus</u>
8ü.	11ü.
4ü.+ 4ü.	4ü.+ 4ü.+ 3ü.
Gv2 Gv3	K Gv4 Gv5?

• **Motívumszerkezet:**

<u>1. periódus</u>	<u>2. periódus</u>
12ü.	12ü.
4ü.+ 4ü.+ 4ü.	4ü.+ 4ü.+ 4ü.
2ü.+2ü. 2ü.+2ü. 2ü.+2ü.	2ü.+2ü. 2ü.+2ü. 2ü.+2ü.
a a5v1 b av2 bv1 av3	a a5v2 bv2 av4 c d

<u>3. periódus</u>	<u>4. periódus</u>
12ü.	12ü.
4ü.+ 4ü.+ 4ü.	4ü.+ 4ü.+ 4ü.
2ü.+2ü. 2ü.+2ü. 2ü.+2ü.	2ü.+2ü. 2ü.+2ü. 2ü.+2ü.
av5 a5v3 bv3 av6 bv4 av7	e f g h gv1 hv1

<u>5. periódus</u>	<u>6. periódus</u>
8ü.	8ü.
4ü.+ 4ü.	4ü.+ 4ü.
2ü.+2ü. 2ü.+2ü.	2ü.+2ü. 2ü.+2ü.
i j iv1 k	l lv1 lv2 lv3

<u>7. periódus</u>	<u>8. periódus</u>
8ü.	8ü.
4ü.+ 4ü.	4ü.+ 4ü.
2ü.+2ü. 2ü.+2ü.	2ü.+2ü. 2ü.+2ü.
m n mv1 nv1	lv4 o nv2 jv1

<u>9. periódus</u>	<u>10. periódus</u>
8ü.	11ü.
4ü.+ 4ü.	4ü.+ 4ü.+ 3ü.
2ü.+2ü. 2ü.+2ü.	2ü.+2ü. 2ü.+2ü. 2ü.+1ü.
iv2 jv2 iv3 jv3	p r s jv4 iv4 jv?

AP 14.926/32,33 Legényes, megint egy két dallamból álló zenei egységgel találkozunk, mely azonban nem olyan nagy terjedelmű, mivel összesen 52 ütem. A dallam zárása C-dúrban történik, azonban a folyamat során a minore c-moll hangnem is szerepel. Felépítése periodikus, öt téma jelenik meg ebben a zenei egységben, ezek közül az első kétszer, másodsorban b-vált formában, a következő témák pedig már csak egyszer szerepelnek. Ezt a legényes dallamot Hóka Pál játszotta.

AP 14.926/32, 33 Legényes

♩ = 125

1

5

9

14

18

23

27

31

36

40

45

49

54

59

63

67

71

77

82

88

93

- **Dallam sorszám:** AP14.926/32,33
- **Dallam típusa:** Legényes
- **El adásmódja:** Tempo giusto, Allegro =125
- **Hangneme, hangsora:** C-dúrban történik a lezárás, azonban a dallam folyamán a minore c-moll szerepel.
- **Módosított hangok:** Gisz, Fisz, Esz, Cisz, H
- **Ütemszám:** 52ü.+ lehúzás
- **Felépítése:** 8ü.+ 8ü.+ 12ü.+ 8ü.+ 9ü.+ 7ü.+ lehúzás
- **Periódusok száma:** 4 db. 8 ütemes periódus, egy 4 ütemes félperiódus, egy 9 ütemes b vült periódus és egy 7 ütemes csonka periódus.
- **Periódusok felépítése:** (sorszerkezet)

<u>1. periódus</u>	<u>2. periódus</u>	<u>3. periódus</u>	<u>4. periódus</u>
8ü.	8ü.	8ü.+ 4ü.	8ü.
4ü.+ 4ü.	4ü.+ 4ü.	4ü.+ 4ü.+ 4ü.	4ü.+ 4ü.
A Av1	B Bv1	Av2 Av3 Bv2	C D
<u>5. periódus</u>	<u>6. periódus</u>		
9ü.	7ü.		
5ü.+ 4ü.	4ü.+ 3ü.		
E Ev1	F Cv1		

- **Motívumszerkezet:**

<u>1. periódus</u>	<u>2. periódus</u>
8ü.	8ü.
4ü.+ 4ü.	4ü.+ 4ü.
2ü.+2ü. 2ü.+2ü.	2ü.+2ü. 2ü.+2ü
a b av1 bv1	c d cv1 dv1
<u>3. periódus</u>	<u>4. periódus</u>
8ü.+ 4ü.	8ü.
4ü.+ 4ü.+ 4ü.	4ü.+ 4ü.
2ü.+2ü. 2ü.+2ü. 2ü.+ 2ü.	2ü.+2ü. 2ü.+2ü
av2 bv2 av3 bv3 cv2 dv3	e f g gv1

5. periódus

9ü.
5ü.+ 4ü.
3ü.+2ü. 2ü.+2ü.
h i hv1 iv1

6. periódus

7ü.
4ü.+ 3ü.
2ü.+2ü. 2ü.+1 ü
j k ev1 fv?

Az AP 15.221/H Legényes az első ebben a csoportban, az 1986-os gyűjtés egyik dallama. Terjedelmét tekintve, az általam vizsgált zenei anyagok között közepes hosszúságúnak mondható (76 ütemes). Szerkezetét tekintve periódusos felépítés, zenei anyagában három különböző nyolc ütemes téma jelenik meg. Egy-egy téma többször is elhangzik, de sohasem ugyanúgy, hanem valami mindig variálódik rajta egy kissé. Az első két nyolc ütemes téma négyszer hangzik el, a harmadik pedig csak egyszer a befejező szakasz elött.

AP 15.221/H Legényes

♩=116

The musical score for 'AP 15.221/H Legényes' is written in G major and 2/4 time, with a tempo of 116 beats per minute. It consists of seven staves of music. The first staff begins with a treble clef, a key signature of one sharp (F#), and a 2/4 time signature. The tempo is indicated as ♩=116. The music features a series of eighth-note patterns, including several triplet markings (indicated by a '3' below the notes). A 'simile' marking appears at the end of the first staff. The second staff starts at measure 5. The third staff starts at measure 9 and includes triplet markings. The fourth staff starts at measure 13. The fifth staff starts at measure 17. The sixth staff starts at measure 21 and includes trill markings (tr) above some notes. The seventh staff starts at measure 25. The piece concludes with a final cadence.

29

33

37

41

45

49

53

57

61

65

69

73

3

lehúzás

- **Dallam sorszám:** AP 15.221/H
- **Dallam típusa:** Legényes

- **El adásmódja:**Tempo giusto Allegro =116
- **Hangneme, hangsora:**d-moll, G- dúr hangnemeket is érinti, illetve ezekben le is zár a zenei folyamat alatt de a lehúzás D- dúr
- **Módosított hangok:**Gisz, Aisz, Cisz
- **Ütemszám:**76ü. + lehúzás
- **Felépítése:**16ü.+ 16ü.+ 8ü.+ 16ü.+ 8ü.+ 8ü.+ 4ü.+ lehúzás
- **Periódusok száma:**9 db. 8 ütemes periódus és egy 4 ütemes félperiódus a végén
- **Periódusok felépítése:** (sorszerkezet)

<u>1. periódus</u>	<u>2. periódus</u>	<u>3. periódus</u>	<u>4. periódus</u>
8ü.	8ü.	8ü.	8ü.
4ü.+ 4ü.	4ü.+ 4ü.	4ü.+ 4ü.	4ü.+ 4ü.
A B	Av1 B	C D	C Dv1

<u>5. periódus</u>	<u>6. periódus</u>	<u>7. periódus</u>	<u>8. periódus</u>
8ü.	8ü.	8ü.	8ü.
4ü.+ 4ü.	4ü.+ 4ü.	4ü.+ 4ü.	4ü.+ 4ü.
Av2 B	C Dv2	C Dv3	E F

9. periódus
 8ü.+ 4ü.
 4ü.+ 4ü.+ 4ü.
Av3 Bv1 Av4

- **Motívumszerkezet:**

1. periódus
 8ü.
 4ü.+ 4ü.
 2ü.+2ü. 2ü.+2ü.
a b c d

2. periódus
 8ü.
 4ü.+ 4ü.
 2ü.+2ü. 2ü.+2ü
av1 bv1 c dv1

3. periódus
 8ü.
 4ü.+ 4ü.
 2ü.+2ü. 2ü.+2ü.
e ev f dv1

4. periódus
 8ü.
 4ü.+ 4ü.
 2ü.+2ü. 2ü.+2ü
e ev fv1 g

5. periódus
 8ü.
 4ü.+ 4ü.
 2ü.+2ü. 2ü.+2ü.
av2 bv2 c dv2

6. periódus
 8ü.
 4ü.+ 4ü.
 2ü.+2ü. 2ü.+2ü
e ev fv2 dv1

7. periódus

8ü.
4ü.+ 4ü.
2ü.+2ü. 2ü.+2ü.
e ev fv3 dv3

8. periódus

8ü.
4ü.+ 4ü.
2ü.+2ü. 2ü.+2ü
h i j dv4

9. periódus

8ü.+ 4ü.
4ü.+ 4ü.+ 4ü.
2ü.+2ü. 2ü.+2ü. 2ü.+ 2ü.
av3 bv3 cv1 dv4 av1 by

A felvételen a következő legényes az AP 15.221/I számú, ez rokon dallam az el z vel, hangnemét tekintve is megegyezik azzal (D-dúr illetve a minore d-moll). Terjedelmét tekintve azonban hosszabb zenei folyamat, (114 ütem) így a benne szerepl „cifra” szakasz is viszonylag nagy zenei anyag. A cifrákkal együtt négy teljesen új zenei anyagot bemutató szakasz van, de a folyamatban szerepelnek ezen kívül új anyagot bemutató félperiódusok is. Az első témairindítást bemutató periódus hatszor is szerepel, azonban van, amikor csak az első fél periódus hangzik el az eredeti formájában. A második új dallamszakaszt bemutató periódus négyszer szerepel, de itt is van olyan, hogy csak a témakezdésre ismerünk rá. A harmadik nyolc ütemes rész csak egyszer szerepel, a negyedik pedig kétszer.

AP 15.221/I Legényes

♩=117

The musical score is written on five staves of a single treble clef. The key signature is one sharp (F#), and the time signature is 2/4. The tempo is marked as quarter note = 117. The first staff contains measures 1-6, with measures 2-6 marked as triplets. The word 'simile' appears at the end of the first staff. The second staff contains measures 7-12. The third staff contains measures 13-18. The fourth staff contains measures 19-24. The fifth staff contains measures 25-30. The music consists of eighth and sixteenth notes, with various rests and phrasing slurs.

21

25

29

33

37

41

45

49

53

57

61

65

69

73

77

82

87

92

97

102

107

112

lehúzás

- **Dallam sorszám:** AP15.221/I
- **Dallam típusa:** Legényes
- **El adásmódja:** Tempo giusto, Allegro =117
- **Hangneme, hangsora:** D-dúr, de el fordul a minore d-moll is.
- **Módosított hangok:** Gisz, Aisz, F, B
- **Ütemszám:** 114ü.+ lehúzás
- **Felépítése:** 16ü.+ 16ü.+ 16ü.+ 8ü.+ 8ü.+ 16ü.+ 8ü.+ 8ü.+ 16ü.+ 2ü. + lehúzás
- **Periódusok száma:** 14 db 8 ütemes periódus és 2 ütem a lehúzás el tt.
- **Periódusok felépítése:**
(sorszerkezet)

<u>1. periódus</u> 8ü. 4ü.+ 4ü. A B	<u>2. periódus</u> 8ü. 4ü.+ 4ü. Av1 Bv1	<u>3. periódus</u> 8ü. 4ü.+ 4ü. C D	<u>4. periódus</u> 8ü. 4ü.+ 4ü. C Dv1
<u>5. periódus</u> 8ü. 4ü.+ 4ü. A E	<u>6. periódus</u> 8ü. 4ü.+ 4ü. Av2 Bv2	<u>7. periódus</u> 8ü. 4ü.+ 4ü. C Dv2	<u>8. periódus</u> 8ü. 4ü.+ 4ü. F G
<u>9. periódus</u> 8ü. 4ü.+ 4ü. Av3 D	<u>10. periódus</u> 8ü. 4ü.+ 4ü. Av4 D	<u>11. periódus</u> 8ü. 4ü.+ 4ü. C Ev	<u>12. periódus</u> 8ü. 4ü.+ 4ü. H Ev1
<u>13. periódus</u> 8ü. 4ü.+ 4ü. I J	<u>14. periódus</u> 8ü.+ 2ü. 4ü.+ 4ü.+ 2ü. Iv1 Jv1 Av5?		

- Motívumszerkezet:**

<u>1. periódus</u> 8ü. 4ü.+ 4ü. 2ü.+2ü. 2ü.+2ü. a b c d	<u>2. periódus</u> 8ü. 4ü.+ 4ü. 2ü.+2ü. 2ü.+2ü. av1 e cv1 dv1
<u>3. periódus</u> 8ü. 4ü.+ 4ü. 2ü.+2ü. 2ü.+2ü. f g h dv2	<u>4. periódus</u> 8ü. 4ü.+ 4ü. 2ü.+2ü. 2ü.+2ü. f g hv1 dv3
<u>5. periódus</u> 8ü. 4ü.+ 4ü. 2ü.+2ü. 2ü.+2ü. a b cv1 i	<u>6. periódus</u> 8ü. 4ü.+ 4ü. 2ü.+2ü. 2ü.+2ü. av2 j cv1 dv4
<u>7. periódus</u> 8ü. 4ü.+ 4ü. 2ü.+2ü. 2ü.+2ü. f g h dv5	<u>8. periódus</u> 8ü. 4ü.+ 4ü. 2ü.+2ü. 2ü.+2ü. k l m dv6

9. periódus

8ü.
4ü.+ 4ü.
2ü.+2ü. 2ü.+2ü.
av3 j cv1 d

10. periódus

8ü.
4ü.+ 4ü.
2ü.+2ü. 2ü.+2ü
av1 j cv1 d

11. periódus

8ü.
4ü.+ 4ü.
2ü.+2ü. 2ü.+2ü.
f g n o

12. periódus

8ü.
4ü.+ 4ü.
2ü.+2ü. 2ü.+2ü
p r rv1 i

13. periódus

8ü.
4ü.+ 4ü.
2ü.+2ü. 2ü.+2ü.
s sz t u

14. periódus

8ü.+ 2ü.
4ü.+ 4ü.+ 2ü.
2ü.+2ü. 2ü.+2ü 2ü.
sv1 v t u av4

AP 15.221/O a következő dallam, amely nem egy dallamcsaládba tartozik az el z két legényessel. Terjedelme a vizsgált anyagot nézve rövidnek mondható. (44 ütem) Szintén periodikus felépítés , három zenei anyag szerepel benne, amelyek közül az els kétszer hallható, teljesen ugyanúgy, a második is kétszer hangzik el, de ez már variáltan, és a harmadik csak egyszer. Ebben a dallamban megjelenik az ungar skala, amelynek a negyedik és hetedik foka fel van emelve fél hanggal. (Jelen esetben: d-e-f-gisz-a-b-cisz-d)

AP 15.221/O Legényes

$\text{♩} = 113$

4

8

12

15

- **Dallam sorszám:** AP 15.221/O
- **Dallam típusa:** Legényes
- **El adásmódja:** Tempo giusto, Allegro =113
- **Hangneme, hangsora:** d-moll, ungár skála jelleg : l, t, d ri m f si l
- **Módosított hangok:** Gisz, Cisz, H, Disz
- **Ütemszám:** 44 ütem
- **Felépítése:** 16ü.+ 16ü.+ 12ü.
- **Periódusok száma:** 5 db. 8 ütemes periódus, és egy 4 ütemes félperiódus a végén.
- **Periódusok felépítése:**

(sorszerkezet)

1. periódus

8ü.
4ü.+ 4ü.
A B

2. periódus

8ü.
4ü.+ 4ü.
A B

3. periódus

8ü.
4ü.+ 4ü.
C D

4. periódus

8ü.
4ü.+ 4ü.
Cv1 Dv1

5. periódus

8ü.+ 4ü.
4ü.+ 4ü.+ 4ü.
E F G

- **Motívumszerkezet:**

1. periódus

8ü.
4ü.+ 4ü.
2ü.+2ü. 2ü.+2ü.
a b c d

2. periódus

8ü.
4ü.+ 4ü.
2ü.+2ü. 2ü.+2ü
a b c dv1
(nagyon enyhén variált)

3. periódus

8ü.
4ü.+ 4ü.
2ü.+2ü. 2ü.+2ü.
e f g h

4. periódus

8ü.
4ü.+ 4ü.
2ü.+2ü. 2ü.+2ü
ev fv gv i

5. periódus

8ü.+ 4ü.
4ü.+ 4ü.+ 4ü.
2ü.+2ü. 2ü.+2ü. 2ü.+ 2ü.
j k kv dv2 l dv3

AP 15.221/P Legényes dallam következik, ennek indulása különbözik az el z ekt l, de ami fontos hasonlóság az az, hogy a „cifra” ugyanaz, mint az AP 15.221/I dallamban szerepl . Ennek terjedelme is közepes (86 ütem) Hangsora szintén az ungar skála. Öt különböz zenei téma szerepel benne, amelyek közül az els háromszor jelenik meg, mindig kissé variáltan, a második egyszer, a harmadik kétszer, szintén változtatásokkal, a negyedik is csak egyszer hangzik el, mint a második téma és az ötödik meg kétszer. Ezen kívül vannak benne olyan szakaszok is, melyek két téma egy-egy féltagját felhasználva hoznak újat.

AP 15.221/P Legényes

$\text{♩} = 113$

18

21

25

30

34

38

42

46

50

54

59

64

The image shows a musical score for a single melodic line, likely for a violin or flute, spanning measures 18 to 64. The music is written on a single staff in treble clef. The key signature has one sharp (F#), and the time signature is 2/4. The score is divided into systems of five measures each. Measure numbers 18, 21, 25, 30, 34, 38, 42, 46, 50, 54, 59, and 64 are indicated at the beginning of their respective systems. The music features a variety of rhythmic patterns, including eighth and sixteenth notes, often beamed together. There are several trills (tr) and triplets (3) throughout the piece. The melodic line is highly active, with many slurs and ties. The final measure (64) ends with a fermata over a whole note.

- **Dallam sorszám:** AP15.221/P
- **Dallam típusa:** Legényes =113
- **El adásmódja:** Tempo giusto, Allegro
- **Hangneme, hangsora:** dallamos d-moll, érinti az a-mollt, G-dúrt, D-dúrt.
- **Módosított hangok:** Gisz, Aisz, Cisz, Fisz
- **Ütemszám:** 86ü.+ lehúzás
- **Felépítése:** 16ü.+ 16ü.+ 16ü.+ 16ü.+ 16ü.+ 6ü.+ lehúzás
- **Periódusok száma:** 10 db. 8 ütemes periódus és egy 6 ütemes csonka periódus.
- **Periódusok felépítése:**

(sorszerkezet)

<u>1. periódus</u>	<u>2. periódus</u>	<u>3. periódus</u>	<u>4. periódus</u>
8ü.	8ü.	8ü.	8ü.
4ü.+ 4ü.	4ü.+ 4ü.	4ü.+ 4ü.	4ü.+ 4ü.
A B	C D	E F	G H
(a C némi rokonságot mutat az A szakasszal.)			
<u>5. periódus</u>	<u>6. periódus</u>	<u>7. periódus</u>	<u>8. periódus</u>
8ü.	8ü.	8ü.	8ü.
4ü.+ 4ü.	4ü.+ 4ü.	4ü.+ 4ü.	4ü.+ 4ü.
A D	Av1 Bv1	I J	Iv J
<u>9. periódus</u>	<u>10. periódus</u>	<u>11. periódus</u>	
8ü.	8ü.	6ü.	
4ü.+ 4ü.	4ü.+ 4ü.	4ü.+ 2ü.	
Av2 Bv2	Av3 Dv1	E Fv1	

- **Motívumszerkezet:**

1. periódus

8ü.
4ü.+ 4ü.
2ü.+2ü. 2ü.+2ü.
a b c d

2. periódus

8ü.
4ü.+ 4ü.
2ü.+2ü. 2ü.+2ü
e f g h

3. periódus

8ü.
4ü.+ 4ü.
2ü.+2ü. 2ü.+2ü.
i j k l

4. periódus

8ü.
4ü.+ 4ü.
2ü.+2ü. 2ü.+2ü
m n n o

(az n motívum, az i második feléb l és j els feléb l épül fel)

5. periódus

8ü.
4ü.+ 4ü.
2ü.+2ü. 2ü.+2ü.
a b g h

6. periódus

8ü.
4ü.+ 4ü.
2ü.+2ü. 2ü.+2ü
av1 b g o

7. periódus

8ü.
4ü.+ 4ü.
2ü.+2ü. 2ü.+2ü.
p r rv s

8. periódus

8ü.
4ü.+ 4ü.
2ü.+2ü. 2ü.+2ü
pv1 r rv s

9. periódus

8ü.
4ü.+ 4ü.
2ü.+2ü. 2ü.+2ü.
av2 bv1 g ov1

10. periódus

8ü.
4ü.+ 4ü.
2ü.+2ü. 2ü.+2ü
av3 bv1 g hv1

11. periódus

6ü.
4ü.+ 2ü.
2ü.+2ü. 2ü.
i j kv1

AP 15.222/C legényes dallam a következ . Ahogy a jegyz könyvi számon is látszik, ez már egy másik sorozatba tartozik, az 1986-os gy jtés dallamok közé. Ez a 15.221/H,I dallammal tartozik egy csoportba. Terjedelme közepesnek mondható (60 ütem). Négy zenei anyag szerepel új anyagként. Az els háromszor hangzik el, a második egyszer, a harmadik kétszer, bár a második elhangzáskor csak a periódus els tagja ugyanaz, a másik fele teljesen új, és a negyedik zenei anyagot pedig szintén egyszer hallhatjuk, ahogyan a másodikat.

AP 15.222/C Legényes

♩=118

The musical score consists of ten staves of music in a single system. The key signature has one sharp (F#), and the time signature is 3/4. The tempo is marked as ♩=118. The score includes various musical notations such as slurs, accents, and dynamic markings. The word "simile" is written below the first staff. The numbers 3 and 2 are placed below the notes in several measures, likely indicating triplet or doublet rhythms. The piece concludes with a final cadence on the tenth staff.

- **Dallam sorszám:** AP15.222/C
- **Dallam típusa:** Legényes
- **El adásmódja:** Tempo giusto, Allegro =118
- **Hangneme, hangsora:** összhangzatos d-moll, érinti a G-dúrt, D-dúrt (ebben le is zár az els periódus végén).
- **Módosított hangok:** Fisz, Gisz, Cisz
- **Ütemszám:** 60ü.+ lehúzás
- **Felépítése:** 16ü.+ 16ü.+ 16ü.+ 8ü.+ 4ü.+ lehúzás
- **Periódusok száma:** 7 db 8 ütemes periódus és egy félperiódus.
- **Periódusok felépítése:** (sorszerkezet)

<u>1. periódus</u>	<u>2. periódus</u>	<u>3. periódus</u>	<u>4. periódus</u>
8ü.	8ü.	8ü.	8ü.
4ü.+ 4ü.	4ü.+ 4ü.	4ü.+ 4ü.	4ü.+ 4ü.
A B	C D	E F	E G
<u>5. periódus</u>	<u>6. periódus</u>	<u>7. periódus</u>	
8ü.	8ü.	8ü.+ 4ü.	
4ü.+ 4ü.	4ü.+ 4ü.	4ü.+ 4ü.+ 4ü.	
Av Bv	Av Bv	H I J	

- **Motívumszerkezet:**

<u>1. periódus</u>	<u>2. periódus</u>
8ü.	8ü.
4ü.+ 4ü.	4ü.+ 4ü.
2ü.+2ü. 2ü.+2ü.	2ü.+2ü. 2ü.+2ü
a b c d	e f g h
<u>3. periódus</u>	<u>4. periódus</u>
8ü.	8ü.
4ü.+ 4ü.	4ü.+ 4ü.
2ü.+2ü. 2ü.+2ü.	2ü.+2ü. 2ü.+2ü
i j iv1 k	l m n o

5. periódus

8ü.
4ü.+ 4ü.
2ü.+2ü. 2ü.+2ü.
av b c d

6. periódus

8ü.
4ü.+ 4ü.
2ü.+2ü. 2ü.+2ü
av b cv d

7. periódus

8ü.+ 4ü.
4ü.+ 4ü.+ 4ü.
2ü.+2ü. 2ü.+2ü. 2ü.+2ü.
p r nv ov s h

8. periódus

A legényesek sorában az AP 15.222/D sorszámú következik. Ez az el z dallammal áll szorosabb kapcsolatban. Zenei anyagát megvizsgálva, annak egy része is lehetne akár. Rövid terjedelm , 46 ütemes, négy, nyolcütemes zenei anyag építi fel, melyek közül az els kétszer hangzik el, majd a második, harmadik és negyedik különböz téma pedig már csak egyszer-egyszer.

AP 15.222/D Legényes

$\text{♩} = 117$

The musical score consists of five staves of music. The first staff begins with a tempo marking of quarter note = 117. It features a series of eighth notes with triplets and a 'simile' marking. The second staff continues the melody with a slur over a group of notes. The third staff shows a similar melodic line with a fermata. The fourth and fifth staves continue the piece with similar rhythmic patterns and melodic lines, including a fermata at the end of the fifth staff.

- **Dallam sorszám:** AP15.222/D
- **Dallam típusa:** Legényes
- **El adásmódja:** Tempo giusto, Allegro =117
- **Hangneme, hangsora:** D-dúr, de érinti a G-dúr, d-moll, a-moll hangnemeket is.
- **Módosított hangok:**
- **Ütemszám:** 46ü.+ lehúzás
- **Felépítése:** 8ü.+ 16ü.+ 16ü.+ 6ü.+ lehúzás
- **Periódusok száma:** 5 db 8 ütemes periódus és egy 6 ütemes csonka periódus.
- **Periódusok felépítése:**

(sorszerkezet)

<u>1. periódus</u>	<u>2. periódus</u>	<u>3. periódus</u>	<u>4. periódus</u>
8ü.	8ü.	8ü.	8ü.
4ü.+ 4ü.	4ü.+ 4ü.	4ü.+ 4ü.	4ü.+ 4ü.
A B	C D	C E	A Bv
<u>5. periódus</u>	<u>6. periódus</u>		

8ü.
4ü.+ 4ü.
F G

6ü.
4ü.+ 2ü.
H I

• **Motívumszerkezet:**

1. periódus
8ü.
4ü.+ 4ü.
2ü.+2ü. 2ü.+2ü.
a a b c

2. periódus
8ü.
4ü.+ 4ü.
2ü.+2ü. 2ü.+2ü
d e f g

3. periódus
8ü.
4ü.+ 4ü.
2ü.+2ü. 2ü.+2ü.
d e h c

4. periódus
8ü.
4ü.+ 4ü.
2ü.+2ü. 2ü.+2ü
a a bv cv

5. periódus
8ü.
4ü.+ 4ü.
2ü.+2ü. 2ü.+2ü.
i j b g

6. periódus
6ü.
4ü.+ 2ü.
2ü.+2ü. 2ü.
k l l

(j motívum az a és b motívumokból tevődik össze)

1.1 VI.2 Verbunk:

A verbunk dallamokból összesen 4 darab szerepel a feldolgozott anyagban. Ezek közül a dallamok közül mindkét zenész, Muza József és Hóka Pál is kettő-kettő játszott.

Az AP 14.323/B verbunkot Muza József, Toska játszotta. Verbunk és cifrák, ez szerepel a címben. Ha elemezzük a dallamot akkor azt láthatjuk, hogy a terjedelemből amely 76 ütem, csak 16 ütemnyi maga a verbunk és a fennmaradó ütemekben a cifra hangzik el többször variálva. Alapvetően periodikus felépítésű a darab, 6 nyolc ütemes és 3 hat ütemes csonka periódus alkotja. A verbunkos téma az első két periódusban elhangzik, minden félperiódusában új anyagot hozva, majd, a cifra 8 periódusban szerepel mindig variált formában. Hangneme a D-dúr, mely a második leggyakoribb hangneme a zenészek által használtak közül. Ennek a dallamnak a cifrájában szekvenciális ismétlődésű motívumokat találhatunk (lásd 17. ütemtől), mely a Toska által használt dallamalkotási módok egyike.

AP 14.323/B Verbunk és cifrák

$\text{♩} = 153$

The musical score consists of ten staves of music, all in G major (one sharp) and 2/4 time. The tempo is marked as quarter note = 153. The score begins with a treble clef and a key signature of one sharp. The first staff contains measures 1-4, with a fermata over the final note. The second staff (measures 5-8) and third staff (measures 9-13) continue the melodic line. The fourth staff (measures 14-17) features a more rhythmic pattern with eighth notes. The fifth staff (measures 18-20) is characterized by a dense sixteenth-note texture. The sixth staff (measures 21-23) continues this sixteenth-note pattern. The seventh staff (measures 24-26) shows a change in rhythm with eighth notes. The eighth staff (measures 27-29) features a mix of eighth and sixteenth notes. The ninth staff (measures 30-33) includes a trill (tr) over a sixteenth-note pattern. The tenth staff (measures 34-36) concludes with a trill and a final melodic phrase. The eleventh staff (measures 37-40) continues the sixteenth-note texture.

40

43

46

50

53

56

59

63

66

69

72

- **Dallam sorszám:** 14.323/B
- **Dallam típusa:** Verbunk és cifrák
- **El adásmódja:** Tempo giusto =153
- **Hangneme, hangsora:** D-dúr
- **Módosított hangok:** Gisz, Aisz
- **Ütemszám:** 76ü.+ lehúzás
- **Felépítése:** 16ü.+ 18ü.+ 14ü.+ 16ü.+ 14ü.+16ü.+ lehúzás
- **Periódusok száma:** 6db 8 ütemes periódus, és 3 db 6 ütemes csonka periódus és egy db 10 ütemes b vült.
- **Periódusok felépítése:** (sorszerkezet)

<u>1. periódus</u>	<u>2. periódus</u>	<u>3. periódus</u>	<u>4. periódus</u>
8ü.	8ü.	8ü.	6ü.
4ü.+ 4ü.	4ü.+ 4ü.	4ü.+ 4ü.	4ü.+ 2ü.
A B	C D	E F	Ev1
<u>5. periódus</u>	<u>6. periódus</u>	<u>7. periódus</u>	<u>8. periódus</u>
8ü.	8ü.	8ü.	6ü.
4ü.+ 4ü.	4ü.+ 4ü.	4ü.+ 4ü.	4ü.+ 2ü.
E F	Ev1 Ev2	Ev3 Fv2	Ev4
<u>9. periódus</u>	<u>10. periódus</u>		
10ü.	6ü.		
6ü.+ 4ü.	4ü.+ 2ü.		
Ev5 Fv3	Ev6		

- **Motívumszerkezet:**

<u>1. periódus</u>	<u>2. periódus</u>
8ü.	8ü.
4ü.+ 4ü.	4ü.+ 4ü.
2ü.+2ü. 2ü.+2ü.	2ü.+2ü. 2ü.+2ü
a b c d	e f ev1 g
<u>3. periódus</u>	<u>4. periódus</u>
8ü.	6ü.
4ü.+ 4ü.	4ü.+ 2ü.
2ü.+2ü. 2ü.+2ü.	2ü.+2ü. 2ü.
h h i iv1	j jv1 k

5. periódus

8ü.
4ü.+ 4ü.
2ü.+2ü. 2ü.+2ü.
h h i iv2

6. periódus

8ü.
4ü.+ 4ü.
2ü.+2ü. 2ü.+2ü
jv2 jv1 jv3 k

7. periódus

8ü.
4ü.+ 4ü.
2ü.+2ü. 2ü.+2ü.
jv4 jv5 iv3 iv4

8. periódus

6ü.
4ü.+ 2ü.
2ü.+2ü. 2ü.
jv6 jv7 kv1

9. periódus

10ü.
4ü.+ 6ü.
2ü.+2ü. 2ü.+2ü.+ 2ü.
h jv8 jv9 iv5 iv6

10. periódus

6ü.
4ü.+ 2ü.
2ü.+2ü. 2ü.
jv2 jv3 kv?

AP 14.323/D Verbunk és cifra, ezt is Toska játszotta, a terjedelme 56 ütem, ebben az esetben nem különül el a verbunk dallam és a cifra olyan élesen, mint az el z ben, hanem itt a verbunk dallam elhangzása után jön egy cifra szakasz, majd újra egy dallam rész, majd megint egy újabb cifra hangzik el a dallam végén. Teljesen szabályosan periodikus felépítés , 7 darab nyolc ütemes periódusból áll. Az els cifra szakasz a 31. ütemt l indul és a 40. ütemig tart. A dallam hangneme szintén a D-dúr.

AP 14.323/D Verbunk és cifra

$\text{♩} = 149$

4

7

10

tr

- **Dallam sorszám:** 14.323/D
- **Dallam típusa:** Verbunk és cifra
- **El adásmódja:** Tempo giusto =149
- **Hangneme, hangsora:** D-dúr
- **Módosított hangok:** Gisz
- **Ütemszám:** 56ü.+ lehúzás
- **Felépítése:** 16ü.+ 16ü.+ 8ü.+ 8ü.+ 8ü.+ lehúzás
- **Periódusok száma:** 7 db 8 ütemes periódus
- **Periódusok felépítése:**

(sorszerkezet)

<u>1. periódus</u>	<u>2. periódus</u>	<u>3. periódus</u>	<u>4. periódus</u>
8ü.	8ü.	8ü.	8ü.
4ü.+ 4ü.	4ü.+ 4ü.	4ü.+ 4ü.	4ü.+ 4ü.
A Av1	B C	Av2 Av3	Bv1 Bv3

5. periódus

8ü.
4ü.+ 4ü.
D E

6. periódus

8ü.
4ü.+ 4ü.
Bv4 Bv3

7. periódus

8ü.
4ü.+ 4ü.
F G

- **Motívumszerkezet:**

1. periódus

8ü.
4ü.+ 4ü.
2ü.+2ü. 2ü.+2ü.
a b a bv1

2. periódus

8ü.
4ü.+ 4ü.
2ü.+2ü. 2ü.+2ü
c d cv1 bv2

3. periódus

8ü.
4ü.+ 4ü.
2ü.+2ü. 2ü.+2ü.
a bv3 a bv4

4. periódus

8ü.
4ü.+ 4ü.
2ü.+2ü. 2ü.+2ü
cv2 dv1 cv3 e

5. periódus

8ü.
4ü.+ 4ü.
2ü.+2ü. 2ü.+2ü.
f fv1 fv2 g

6. periódus

8ü.
4ü.+ 4ü.
2ü.+2ü. 2ü.+2ü
cv4 d cv5 e

7. periódus

8ü.
4ü.+ 4ü.
2ü.+2ü. 2ü.+2ü.
h h i j

AP 14.925/21,22 Verbunk, ezt a kettő t már Hóka Pál muzsikálta, láthatjuk, hogy itt is több dallam formálódik egy zenei folyamattá. A hangneme szintén D-dúr, de ha a módosított hangokat számba vesszük akkor azt láthatjuk, hogy amíg Toskánál csak a Gisz jelent meg átmenet hangként, addig Hóka Pálnál újra több kromatikus hang jelenik meg, úgy, mint a Gisz, Aisz, F, B. A dallam terjedelme 89 ütem. Felépítésénél a cifrák miatt több esetben b-vül a periódus.

AP 14.925/21, 22 Verbunk

$\text{♩} = 154$

The musical score consists of 11 staves of music in G major (one sharp). The tempo is marked as quarter note = 154. The piece includes several trills (tr) and ornaments. The first staff starts with a trill on G4. The second staff has a trill on G4. The third staff has a trill on G4. The fourth staff has a trill on G4. The fifth staff has a trill on G4. The sixth staff has a trill on G4. The seventh staff has a trill on G4. The eighth staff has a trill on G4. The ninth staff has a trill on G4. The tenth staff has a trill on G4. The eleventh staff has a trill on G4.

30

32

35

37

40

43

46

49

52

54

56

58

61

64

67

70

73

76

79

82

- **Dallam sorszám:** AP14.925/21, 22
- **Dallam típusa:** Verbunk
- **El adásmódja:** Tempo giusto =154
- **Hangneme, hangsora:** D-dúr
- **Módosított hangok:** Gisz, Aisz, F, B
- **Ütemszám:** 89ü.+ lehúzás
- **Felépítése:** 28ü.+ 8ü.+ 14ü.+ 12ü.+ 27ü.+ lehúzás
- **Periódusok száma:** 8 db. 8 ütemes periódus, 3 db. 4 ütemes félperiódus, 1db. 6 ütemes és egy 7 ütemes csonka periódus.
- **Periódusok felépítése:**
(sorszerkezet)

1. periódus

8ü.
4ü.+ 4ü.
A B

2. periódus

8ü.
4ü.+ 4ü.
C Cv1

3. periódus

8ü.
4ü.+ 4ü.
Bv1 Cv2

4. periódus

8ü.
4ü.+ 4ü.
D Dv1

5. periódus

8ü.+ 4ü.
4ü.+ 4ü.+ 4ü.
Bv2 Cv3 Cv4

6. periódus

6ü.
4ü.+ 2ü.
Bv3 Bv4

7. periódus

8ü.
4ü.+ 4ü.
Dv2 Dv3

8. periódus

8ü.+ 4ü.
4ü.+ 4ü.+ 4ü.
Bv5 Cv5 Cv6

9. periódus

8ü.+ 4ü.
4ü.+ 4ü.+ 4ü.
Bv6 Bv7 Bv8

10. periódus

7ü.
4ü.+ 3ü.
Cv7 Cv8

- **Motívumszerkezet:**

1. periódus

8ü.
4ü.+ 4ü.
2ü.+2ü. 2ü.+2ü.
a b c cv1

2. periódus

8ü.
4ü.+ 4ü.
2ü.+2ü. 2ü.+2ü.
d dv1 dv2 dv3

3. periódus

8ü.
4ü.+ 4ü.
2ü.+2ü. 2ü.+2ü.
cv2 cv3 dv4 dv5

4. periódus

8ü.
4ü.+ 4ü.
2ü.+2ü. 2ü.+2ü
e f ev1 fv1

5. periódus

8ü.+ 4ü.
4ü.+ 4ü.+ 4ü.
2ü.+2ü. 2ü.+2ü 2ü.+ 2ü..
cv4 cv5 dv6 dv7 dv8 dv9

6. periódus

6ü.
4ü.+ 2ü.
2ü.+2ü. 2ü.
cv6 cv7 cv8

7. periódus

8ü.
4ü.+ 4ü.
2ü.+2ü. 2ü.+2ü.
ev2 fv2 ev3 fv3

8. periódus

8ü.+ 4ü.
4ü.+ 4ü.+ 4ü.
2ü.+2ü. 2ü.+2ü 2ü.+ 2ü..
cv9 cv10 dv10 dv11dv12 dv13

9. periódus

8ü.+ 4ü.
4ü.+ 4ü.+ 4ü.
2ü.+2ü. 2ü.+2ü 2ü.+ 2ü..
cv11 cv12 cv13 cv14 cv15 cv16

10. periódus

7ü.
4ü.+ 3ü.
2ü.+2ü. 2ü.+1 ü
dv14 dv15 dv16 dv?

VI.2 Csárdás:

A csárdás dallamok sorát az AP 14.321/B dallam nyitja, amelyet Muza József adott el . A hangneme G-dúr és viszonylag rövid terjedelmű , csupán 30 ütemes. Három egységből épül fel, és ugyanaz a téma hangzik el háromszor, de természetesen itt is variálva szólalnak meg újbóli elhangzáskor a zenei anyagok. Az egyes szakaszok lezárása előtt találunk egy kis cifrára emlékeztetőt , de annál sokkal kisebb terjedelmű , fürgé játékmódú lezáró formulát.

AP 14.321/B Csárdás

$\text{♩} = 140$

The musical score consists of eight staves of music in G major (one sharp) and 2/4 time. The tempo is marked as $\text{♩} = 140$. The score includes various musical notations such as slurs, accents, and dynamic markings. The first staff starts with a treble clef and a key signature of one sharp. The second staff begins with a measure rest and a fermata. The third staff features a series of eighth-note patterns. The fourth staff includes a measure rest and a fermata. The fifth staff starts with a measure rest and a fermata. The sixth staff begins with a measure rest and a fermata. The seventh staff includes a measure rest and a fermata. The eighth staff ends with a double bar line.

- **Dallam sorszámja:** AP 14.321/B
- **Dallam típusa:** Csárdás
- **El adásmódja:** Tempo giusto =140
- **Hangneme, hangsora:** G-dúr
- **Módosított hangok:** Cisz, Aisz, Disz, Gisz

- **Ütemszám:** 30ü.
- **Felépítése:** 10ü.+ 10ü.+ 10ü.
- **Periódusok száma:** 3 db. 10 ütemesre b vült periódus
- **Periódusok felépítése:**

(sorszerkezet)

1. periódus

10ü.
4ü.+ 6ü.
A B

2. periódus

10ü.
4ü.+ 6ü.
Av1 Bv1

3. periódus

10ü.
4ü.+ 6ü.
Av2 Bv2

- **Motívumszerkezet:**

1. periódus

10ü.
4ü.+ 6ü.
2ü.+2ü. 2ü.+2ü. 2ü.
a av1 b c d

2. periódus

10ü.
4ü.+ 6ü.
2ü.+2ü. 2ü.+2ü. 2ü.
av2 av1 bv1 c dv1

3. periódus

10ü.
4ü.+ 6ü.
2ü.+2ü. 2ü.+2ü. 2ü.
av3 av1 bv1 c dv2

AP 14.321/G Csárdás következik, melynél megjegyzésként szerepel az, hogy román dallam és cifra is kapcsolódik hozzá. Érdekesség még, hogy ez a dallam az egyetlen, amely A-dúrban hangzott el, ezen kívül nem találunk ebben a hangnemben elhangzó dallamot. Terjedelmét tekintve 54 ütem, három dupla periódus építi fel és egy hat ütemes közjáték szakasz, mely lényegében a cifra. Mind a három szakaszban ugyan az a téma szólal meg, kissé mindig variálva.

AP 14.321/G Csárdás (román, cifra)

$\text{♩} = 152$

10

14

17

21

25

29

32

35

37

41

- **Dallam sorszám:** AP 14.321/G
- **Dallam típusa:** Csárdás (román, cifra)
- **El adásmódja:** Tempo giusto =152
- **Hangneme, hangsora:** A-dúr
- **Módosított hangok:** F, Disz
- **Ütemszám:** 54 ütem
- **Felépítése:** 16ü.+ 16ü.+ 6ü.+ 16ü.
- **Periódusok száma:** 3 db. 16 ütemes dupla periódus és egy 6 ütemes közjáték szakasz
- **Periódusok felépítése:** (sorszerkezet)

<u>1. periódus</u>		<u>2. periódus</u>		<u>Közjáték szakasza</u>	<u>3. periódus</u>	
16ü.		16ü.		6ü.	16ü.	
8ü.+ 8ü.		8ü.+ 8ü.			8ü.+ 8ü.	
I.	II.	I.v1	II.v1	III.	I.v2	II.v2
4ü.+ 4ü.	4ü.+ 4ü.	4ü.+ 4ü.	4ü.+ 4ü.		4ü.+ 4ü.	4ü.+ 4ü.
A	A B C	A Av1 Bv1 Cv1			Av2 A Bv2 Cv2	

- **Motívumszerkezet:**

<u>1. periódus</u>					<u>2. periódus</u>				
16ü.					16ü.				
8ü.+8ü.					8ü.+8ü.				
4ü.+4ü.	4ü.+4ü.	4ü.+4ü.		4ü.+4ü.	4ü.+4ü.	4ü.+4ü.			
2ü.+ 2ü	2ü.+2ü.	2ü.+2ü.	2ü.+2ü.	2ü.+ 2ü	2ü.+2ü.	2ü.+2ü.	2ü.+2ü.		
a	b a b	c d	cv1 e	a	b a bv1	cv1	dv1	cv2	ev1

Közjáték szakasza

6ü.

2ü.+ 2ü.+ 2ü.
f fv1 g

3. periódus

16ü.
8ü.+8ü.
4ü.+4ü. 4ü.+4ü. 4ü.+4ü.
2ü.+ 2ü 2ü.+2ü. 2ü.+2ü. 2ü.+2ü.
a bv2 a bv3 c dv2 cv1 ev2

AP 14.321/K, kertünk alatt folyik a víz kezdet dallam, ezt is és az el z t is Toska muzsikálta. Hangneme alapvet en g-moll, - amely a felvett dallamok között a leggyakoribb hangnem - de kitér c-moll felé is, ami a szubdomináns hangnem a g-mollhoz képest. Összesen 32 ütemből áll, két darab 16 ütemes dupla periódusra bomlik, itt a két elhangzás között tényleg csak leheletnyi eltérés van, majdnem ugyan úgy hallhatjuk kétszer a zenei anyagot.

AP 14.321/K *Csárdás*
(Kertünk alatt folyik a víz)

$\text{♩} = 148$

4

7

11

15

18

21

23

vibr.

vibr.

vibr.

- **Dallam sorszám:** AP14.321/K
- **Dallam típusa:** Csárdás
- **El adásmódja:** Tempo giusto =148
- **Hangneme, hangsora:** g-moll, g-fríg, kitér c-moll felé is.
- **Módosított hangok:** Fisz, E, H, Cisz
- **Ütemszám:** 32ü.
- **Felépítése:** 16ü.+ 16ü.
- **Periódusok száma:**
- **Periódusok felépítése:**
(sorszerkezet)

1. periódus
16ü.
8ü.+ 8ü.
I II

2. periódus
16ü.
8ü.+ 8ü.
Iv IIv

1. periódus
16ü.
8ü.+ 8ü.
4ü.+ 4ü. 4ü.+ 4ü.
A Av B C

2. periódus
16ü.
8ü.+ 8ü.
4ü.+ 4ü. 4ü.+ 4ü.
Av Av Bv C

- **Motívumszerkezet:**

<u>1. periódus</u>					<u>2. periódus</u>										
16ü.					16ü.										
8ü.+ 8ü.					8ü.+ 8ü.										
4ü.+ 4ü.		4ü.+ 4ü.			4ü.+ 4ü.		4ü.+ 4ü.								
2ü.+ 2ü.	2ü.+ 2ü.	2ü.+ 2ü.	2ü.+ 2ü.	2ü.+ 2ü.	2ü.+ 2ü.	2ü.+ 2ü.	2ü.+ 2ü.	2ü.+ 2ü.							
a	b	av	c	d	e	dv	f	av	cv	av	cv	dv	ev	dv	fv

AP 14.323/F, Csárdás dallam és cifra. Hangneme G-dúr, de érinti a szubdomináns hangnem (C-dúr) párhuzamosát, az a-mollt is. 59 ütem terjedelmű, mely 5 strófából áll és két szakasz cifrából, melyek tagolják a strófa sorát. Ebben az esetben is variálódnak a motívumok, melyek a strófa esetében is 2-2- ütemesek. Ez is Toskától hangzott el.

AP 14.323/F Csárdás és cifra

$\text{♩} = 132$

The musical score consists of ten staves of music, each starting with a measure number. The key signature is one sharp (F#) and the time signature is 4/4. The tempo is marked as quarter note = 132. The score includes various musical ornaments such as mordents and grace notes, and vibrato markings ('vibr.').

- Staff 1: Measure 1. Includes a mordent over the first note.
- Staff 2: Measure 4. Includes a mordent over the first note and a vibrato marking over the second measure.
- Staff 3: Measure 7. Includes a mordent over the first note.
- Staff 4: Measure 10. Includes a mordent over the first note.
- Staff 5: Measure 14. Includes a vibrato marking over the second measure and a mordent over the last note.
- Staff 6: Measure 17. Includes a mordent over the first note.
- Staff 7: Measure 20. Includes a mordent over the first note.
- Staff 8: Measure 23. Includes a mordent over the first note.
- Staff 9: Measure 26. Includes vibrato markings over the second and last measures, and a mordent over the first note.
- Staff 10: Measure 29. Includes a mordent over the first note.

33

vibr.

36

vibr.

40

44

47

50

54

vibr.

58

- **Dallam sorszám:** 14.323/F
- **Dallam típusa:** Csárdás és cifra
- **El adásmódja:** Tempo giusto =132
- **Hangneme, hangsora:** G-dúr, érinti az a-mollt.
- **Módosított hangok:** Cisz, Aisz, Gisz, Esz, Disz
- **Ütemszám:** 59ü.+ lehúzás
- **Felépítése:** 10ü.+ 10ü.+ 4ü.+ 10ü.+ 10ü.+ 6ü.+ 9ü.+ lehúzás
- **Strófák száma:** 5 strófa, aztán 4 ütem cifra, majd 6 ütem cifra.

- **Strófák felépítése:**

(sorszerkezet)

1. strófa

10ü.
2ü.+ 2ü.+ 2ü.+ 4ü.
A Av1 B C

2. strófa

10ü.
2ü.+ 2ü.+ 2ü.+ 4ü.
Av2 Av3 D Cv1

Cifra

4ü.

F

3. strófa

10ü.
2ü.+ 2ü.+ 2ü.+ 4ü.
Av4 Av5 Bv Cv2

4. strófa

10ü.
2ü.+ 2ü.+ 2ü.+ 4ü.
Av6 Av7 Av8 Cv3
(Cv3 er teljes variáns.)

Cifra

6ü.

Ev1 Fv1 Ev2

5. strófa

9ü.
2ü.+ 2ü.+ 2ü.+ 3ü.
Av9 Av10 Bv2 Cv4

AP 14. 324/A-1, Csárdás dallam, hangneme c-moll, de érinti a g-mollt, amely a domináns hangneme, és az F-dúrt is. Terjedelme 30 ütem, amely szintén strófikus felépítés. Már ebből a néhány elemzésből is szembeötlő az, hogy itt megjelenik a strófikus felépítés, de ez egyértelmű, hiszen a csárdás dallamokhoz ének is kapcsolódott. Ez a dallam két strófából és egy félstrófányi közjáték szakaszból épül fel. A két strófa témája ugyanaz, csak a közjáték hoz új zenei anyagot.

AP 14.324/A-1 Csárdás

$\text{♩} = 144$

- **Dallam sorszám:** 14.324/A-1
- **Dallam típusa:** Csárdás
- **El adásmódja:** Tempo giusto =144
- **Hangneme, hangsora:** c-moll, de érinti a g-mollt, F-dúrt
- **Módosított hangok:** E, A, H, Fis
- **Ütemszám:** 30ü.
- **Felépítése:** 12ü.+ 6ü. +12ü.
- **Strófák száma:** 2, és egy félstrófányi közjáték.
- **Strófák felépítése:**

(sorszerkezet)

1. strófa

12ü.

6ü.+ 6ü.

A Av1

Közjáték

6ü.

B

3. strófa

12ü.

6ü.+ 6ü.

Av2 Av3

- **Motívumszerkezet:**

<u>1. strófa</u>	<u>Közjáték</u>
12ü.	6ü.
6ü.+ 6ü.	
3ü.+3ü. 3ü.+3ü.	3ü.+3ü.
a b av1 c	d e

<u>3. strófa</u>
12ü.
6ü.+ 6ü.
3ü.+3ü. 3ü.+3ü.
av2 cv1 av2 cv2

AP 14.922/5,6,7 Csárdás dallamok. Ezt már Hóka Pál játszotta, és ahogyan azt a többi m fajú dallamoknál is megfigyelhettük, úgy itt is láthatjuk, hogy több dallam áll össze egy csokrot alkotva, aminek következtében az egyben elhangzó anyag terjedelme is n . Hangneme C-dúr, melyet végig meg riz. A három dallam 7 strófa alatt hangzik el, szintén 12 ütemes strófákról van szó. Az els dallam két strófában hallható, a második négy strófában és a harmadik csak egy strófa erejéig hangzik fel.

AP 14.922/ 5, 6, 7, Csárdások

(Kis kút kerek kút, Azt mondja a kapitány, Én nem tudok elaludni)

$\text{♩} = 150$

- **Dallam sorszám:** AP14.922/5, 6, 7
- **Dallam típusa:** Csárdások
- **El adásmódja:** Tempo giusto =150
- **Hangneme, hangsora:** C-dúr
- **Módosított hangok:** B, Cisz, Fisz, Gisz,
- **Ütemszám:** 68ü.+ lehúzás
- **Felépítése:** 24ü.+ 32ü.+ 12ü.+ lehúzás
- **Strófák száma:** 7
- **Strófák felépítése:**

(sorszerkezet)

<u>1. strófa</u>	<u>2. strófa</u>	<u>3. strófa</u>	<u>4. strófa</u>
12ü.	12ü.	8ü.	8ü.
6ü.+6ü.	6ü.+6ü.	4ü.+ 4ü.	4ü.+ 4ü.
A B	Av Bv	C Cv1	D Cv2
<u>5. strófa</u>	<u>6. strófa</u>	<u>7. strófa</u>	
8ü.	8ü.	12ü.	
4ü.+ 4ü.	4ü.+ 4ü.	6ü.+6ü.	
Cv3 Dv1	Cv4 Cv5	E F	

- **Motívumszerkezet:**

<u>1. strófa</u>	<u>2. strófa</u>
12ü.	12ü.
6ü.+6ü.	6ü.+6ü.
3ü.+ 3ü. 3ü.+ 3ü.	3ü.+ 3ü. 3ü.+ 3ü.
a b bv1 av1	av2 bv2 bv3 av3
<u>3. strófa</u>	<u>4. strófa</u>
8ü.	8ü.
4ü.+ 4ü.	4ü.+ 4ü.
2ü.+2ü. 2ü.+2ü.	2ü.+2ü. 2ü.+2ü.
c d cv1 dv1	e f cv2 d

5. strófa

8ü.
4ü.+ 4ü.
2ü.+2ü. 2ü.+2ü.
cv2 dv2 ev1 fv1

6. strófa

8ü.
4ü.+ 4ü.
2ü.+2ü. 2ü.+2ü.
cv2 d c dv3

7. strófa

12ü.
6ü.+6ü.
3ü.+ 3ü. 3ü.+ 3ü.
g gv h i

AP 14.922/9,10 Lassú csárdás dallam, szintén Hóka Pál játszotta felvételre, és az ezt követő csárdásokat is. Terjedelme 63 ütem, hangneme g-moll. A felépítése periodikus, összesen 6 szakasz alkotja, amelyek közül az első és utolsó periódus szabályos 8 ütemes csak, a többi pedig mindből egy félperiódusnyi anyaggal. Az első, második, negyedik, és ötödik periódus zenei anyaga lényegében ugyanaz, de természetesen variáltan jelenik meg minden új elhangzáskor, a harmadik és hatodik szakasz anyaga pedig teljesen új egységekből épül fel.

AP 14.922/ 9, 10, Lassú csárdás

♩=140

4

8

11

14

- **Dallam sorszám:** AP14.922/9, 10
- **Dallam típusa:** Lassú csárdás
- **El adásmódja:** Tempo giusto =140
- **Hangneme, hangsora:** Dallamos g-moll
- **Módosított hangok:** Fisz, E, Cisz
- **Ütemszám:** 63ü.+ lehúzás
- **Felépítése:** 20ü.+ 12ü.+ 31ü.+ lehúzás
- **Periódusok száma:** 5 db. 8 ütemes periódus, 4 db félder periódus és egy 7 ütemes csonka periódus.
- **Periódusok felépítése:**
(sorszerkezet)

1. periódus

8ü.
4ü.+ 4ü.
A B

2. periódus

8ü.+ 4ü.
4ü.+ 4ü.+ 4ü.
Av1 Bv1 Bv2

(B1 er teljesen variált)

3. periódus

8ü.+ 4ü.
4ü.+ 4ü.+ 4ü.
C D E

(az E mutat némi rokonságot a B taggal)

4. periódus

8ü.+ 4ü.
4ü.+ 4ü.+ 4ü.
Av2 Bv3 Bv4

5. periódus

8ü.+ 4ü.
4ü.+ 4ü.+ 4ü.
Av3 Bv5 Bv6

6. periódus

7ü.
4ü.+ 3ü.
F Bv7

(F némi hasonlóságot mutat az A-val)

- **Motívumszerkezet:**

<u>1. periódus</u>	<u>2. periódus</u>
8ü.	8ü.+ 4ü.
4ü.+ 4ü.	4ü.+ 4ü.+ 4ü.
2ü.+2ü. 2ü.+2ü.	2ü.+2ü. 2ü.+2ü 2ü.+ 2ü.
a b c d	av1 bv1 cv1 dv1 cv2 dv2
 <u>3. periódus</u>	 <u>4. periódus</u>
8ü.+ 4ü.	8ü.+ 4ü.
4ü.+ 4ü.+ 4ü.	4ü.+ 4ü.+ 4ü.
2ü.+2ü. 2ü.+2ü 2ü.+ 2ü.	2ü.+2ü. 2ü.+2ü 2ü.+ 2ü.
e ev1 f g cv3 dv3	av2 bv2 cv4 dv4 cv5 dv5
 <u>5. periódus</u>	 <u>6. periódus</u>
8ü.+ 4ü.	7ü.
4ü.+ 4ü.+ 4ü.	4ü.+ 3ü.
2ü.+2ü. 2ü.+2ü 2ü.+ 2ü.	2ü.+2ü. 2ü.+1ü
av3 bv3 cv6 dv6 cv7 dv7	av4 bv4 cv8 dv8

AP 14.923/19,20,21 Ahogyan az a jegyz könyvi számból is látható, itt három lassú csárdás dallam alkot egy egységet, Hóka Pál repertoárjánál ez már kijelenthet , hogy a dallamokat csoportban, f zérben játszotta a felvételkor, azok funkcionális volta miatt. A dallam hangneme, amelyet a zárás alapján megállapíthatunk a-moll, azonban a korábbiakban a maggiore, A-dúr hangnem is szerepel. Terjedelme 77 ütem, felépítése periódikus, nyolc darab szabályos 8 ütemes egység és két csonka periódus alkotja. A zenei anyagok váltakozva szerepelnek az egyes periódusokban: az els zenei anyaga A, a másodiké B, a harmadiké újra A, a negyediké pedig újra B, az ötödiké C, a hatodiké D, a hetediké megint C, és a nyolcadiké újra D, a következ két periódus pedig teljesen új anyagot mutat be.

AP 14.923/19, 20, 21, Lassú csárdás

(Fehér fuszulykavirág, Nincsen rózsza)

♩=151

11

14

18

vibr.

22

25

28

31

35

39

42

45

48

53

57

60

63

67

70

73

77

vibr.

lehúzás

- **Dallam sorszám:** AP14.923/ 19, 20, 21
- **Dallam típusa:** Lassú csárdás

- **El adásmódja:** Tempo giusto =151
- **Hangneme, hangsora:** A-dúr
- **Módosított hangok:** Disz, G, F, C
- **Ütemszám:** 77ü.+ lehúzás
- **Felépítése:** 16ü.+ 16ü.+ 16ü.+ 13ü.+ lehúzás
- **Periódusok száma:** 8 db. 8 ütemes periódus egy 7 és egy 6 ütemes csonka periódus.
- **Periódusok felépítése:**

(sorszerkezet)

<u>1. periódus</u>	<u>2. periódus</u>	<u>3. periódus</u>	<u>4. periódus</u>
8ü.	8ü.	8ü.	8ü.
4ü.+ 4ü.	4ü.+ 4ü.	4ü.+ 4ü.	4ü.+ 4ü.
A Av1	B Bv1	Av2 Av3	Bv2 Bv3
<u>5. periódus</u>	<u>6. periódus</u>	<u>7. periódus</u>	<u>8. periódus</u>
8ü.	8ü.	8ü.	8ü.
4ü.+ 4ü.	4ü.+ 4ü.	4ü.+ 4ü.	4ü.+ 4ü.
C Cv1	D Dv1	Cv2 Cv3	Dv2 Dv3
<u>9. periódus</u>	<u>10. periódus</u>		
7ü.	6ü.		
4ü.+ 3ü.	4ü.+ 2ü.		
E F	G H		

- **Motívumszerkezet:**

<u>1. periódus</u>	<u>2. periódus</u>
8ü.	8ü.
4ü.+ 4ü.	4ü.+ 4ü.
2ü.+2ü. 2ü.+2ü.	2ü.+2ü. 2ü.+2ü.
a b av1 bv1	c d cv1 dv1
<u>3. periódus</u>	<u>4. periódus</u>
8ü.	8ü.
4ü.+ 4ü.	4ü.+ 4ü.
2ü.+2ü. 2ü.+2ü.	2ü.+2ü. 2ü.+2ü.
a bv2 a bv1	cv2 dv2 cv3 dv3
<u>5. periódus</u>	<u>6. periódus</u>
8ü.	8ü.
4ü.+ 4ü.	4ü.+ 4ü.
2ü.+2ü. 2ü.+2ü.	2ü.+2ü. 2ü.+2ü.
e f ev1 fv1	g h gv1 hv1

7. periódus

8ü.
4ü.+ 4ü.
2ü.+2ü. 2ü.+2ü.
ev2 fv2 ev2 fv3

8. periódus

8ü.
4ü.+ 4ü.
2ü.+2ü. 2ü.+2ü
gv2 hv2 gv3 hv3

9. periódus

7ü.
4ü.+ 3ü.
2ü.+2ü. 3ü..
i j k

10. periódus

6ü.
4ü.+ 2ü.
2ü.+2ü. 2ü.
l m n

AP 14.923/22 Lassú csárdás dallam, itt csupán egy dallam hangzott el egyszerre. Ennek is szintén a-moll a hangneme, terjedelme 49 ütem. Strófa szerkezet , hat strófa alkotja. Ebben az esetben is felváltva jelennek meg az egyes témák, de persze itt is variálva jelenik meg minden új elhangzásnál. Tehát az els , harmadik, ötödik strófa mutat be egy zenei anyagot, majd a második, negyedik, hatodik pedig egy újabbat.

AP 14.923/22 Lassú csárdás

$\text{♩} = 147$

The musical score consists of six staves of music in treble clef with a 4/4 time signature. The tempo is marked as $\text{♩} = 147$. The score includes various musical notations such as slurs, accents, vibrato, and trills. The first staff starts with a quarter note followed by eighth notes. The second staff has a measure starting with a 5, followed by a slur and a fermata. The third staff has a measure starting with a 9, followed by a slur and a fermata. The fourth staff has a measure starting with a 12, followed by a slur and a fermata. The fifth staff has a measure starting with a 15, followed by a slur, vibrato, and a fermata. The sixth staff has a measure starting with a 19, followed by a slur, trill, and a fermata.

23

27

30

33

37 *vibr.*

41

44

47

49 *lehúzás*

- **Dallam sorszám:** AP14.923/22
- **Dallam típusa:** Lassú csárdás
- **El adásmódja:** Tempo giusto =147

- **Hangneme, hangsora:** Dallamos a-moll
- **Módosított hangok:** Fisz, Gisz, Cisz, B
- **Ütemszám:** 49ü.+ lehúzás
- **Felépítése:** 18ü+ 14ü.+ 17ü.+ lehúzás
- **Strófák száma:** 5
- **Strófák felépítése:**

(sorszerkezet)

<u>1. strófa</u>	<u>2. strófa</u>	<u>3. strófa</u>	<u>4. strófa</u>
6ü.	8ü.+ 4ü.	6ü.	8ü.
3ü.+ 3ü.	4ü.+ 4ü.+ 4ü.	3ü.+ 3ü.	4ü.+ 4ü.
A A	B Bv1 Bv2 (Bv2 er teljesen variált ismétlés.)	Av1 Av2	Bv3 C
<u>5. strófa</u>	<u>6. strófa</u>		
6ü.	8ü.+ 3ü.		
3ü.+ 3ü.	4ü.+ 4ü.+ 3ü.		
Av3 Av4	Bv4 Bv5 C		

- **Motívumszerkezet:**

<u>1. strófa</u>	<u>2. strófa</u>
6ü.	8ü.+ 4ü.
3ü.+ 3ü.	4ü.+ 4ü.+ 4ü.
a a	2ü.+2ü. 2ü.+2ü 2ü.+2ü b c bv1 cv1 d cv2
<u>3. strófa</u>	<u>4. strófa</u>
6ü.	8ü.
3ü.+ 3ü.	4ü.+ 4ü.
av1 av2	2ü.+2ü. 2ü.+2ü bv2 cv3 e f
<u>5. strófa</u>	<u>6. strófa</u>
6ü.	8ü.+ 3ü.
3ü.+ 3ü.	4ü.+ 4ü.+ 3ü.
av3 av4	2ü.+2ü. 2ü.+2ü 2ü.+ 1ü. bv3 cv4 bv4 cv5 e g

AP 14. 923/23,24,25 Lassú csárdás dallamok. Megint csak a-moll az alaphangnem, de érinti a domináns e-mollt és a paralel, azaz párhuzamos C-dúr hangnemet is. Terjedelmileg 51 ütemes, tehát egy-egy dallam nem hosszan került bemutatásra. Felépítése strófikus, hét strófa alkotja, az els , negyedik és hatodik strófa anyagát csak egyszer halljuk, a második strófa

anyaga elhangzik variáltan a harmadik strófában és az ötödik és hetedik strófa zenei anyaga is lényegileg ugyanaz.

AP 14.923/23, 24, 25, Lassú csárdás

$\text{♩} = 134$

5

9

13

15

19

22

27

vibr.

- **Dallam sorszám:** AP14.923/ 23, 24, 25
- **Dallam típusa:** Lassú csárdás
- **El adásmódja:** Tempo giusto =134
- **Hangneme, hangsora:** Dallamos a-moll, de érinti az e-mollt, C-dürt.
- **Módosított hangok:** Aisz, Disz, Gisz, Cisz, B
- **Ütemszám:** 51ü.+ lehúzás
- **Felépítése:** 20ü.+ 8ü.+ 23ü.+ lehúzás

- **Strófák száma: 7**
- **Strófák felépítése:** (sorszerkezet)

1. strófa

6ü.
3ü.+ 3ü.
A B

2. strófa

7ü.
4ü.+ 3ü.
C D

3. strófa

7ü.
4ü.+ 3ü.
Cv1 Dv1

4. strófa

8ü.
4ü.+ 4ü.
E F

5. strófa

6ü.
3ü.+ 3ü.
G Gv1

(ez a strófa rokon az
AP14.923/22 dallamal)

6. strófa

8ü.
4ü.+ 4ü.
H I

7. strófa

6ü.+ 3ü.
3ü.+ 3ü.+ 3ü.
Gv2 Gv3 Hv

- **Motívumszerkezet:**

1. strófa

6ü.
3ü.+ 3ü.

a b

2. strófa

7ü.
4ü.+ 3ü.
2ü.+2ü.+3ü.

c d e

3. strófa

7ü.
4ü.+ 3ü.
2ü.+2ü.+ 3ü.
cv1 dv1 ev1

4. strófa

8ü.
4ü.+ 4ü.
2ü.+2ü. 2ü.+2ü
f g gv1 h

5. strófa

6ü.
3ü.+ 3ü.

i iv1

6. strófa

8ü.
4ü.+ 4ü.
2ü.+2ü. 2ü.+2ü
j k m n

7. strófa

6ü.+ 3ü.
3ü.+ 3ü.+ 3ü.
3ü.+ 3ü.+2ü.+ 1ü.
iv2 iv3 jv1 kv1

AP 14.923/27,28,29 Lassú csárdások, a három dallam együtt 125 ütem terjedelmű, amely a lejegyzett és feldolgozott anyag egyik leghosszabb zenei folyamata. Hangneme g-moll, mely a leggyakoribb a hangnemi statisztika szerint (jelen anyagban) de ezen kívül, ahogyan az elzettekben is, úgy itt is szerepel a domináns hangnem mely jelen esetben a d-moll, és a paralel dúr is, vagyis az F-dúr. Kilenc strófából épül fel, melyek közül az első négy, egy zenei

anyagot dolgoz fel, majd az ötödik, hatodik, hetedik újabb témát mutat be, és végül az utolsó két strófának minden részében, eddig nem hallott zene kerül megszólaltatásra.

AP 14.923/27, 28, 29 Lassú csárdás

$\text{♩} = 160$

5

9

12

15

19

23

26

3

59

62

65

68

72

76

80

84

87

90

93

96

- **Dallam sorszáma:** 14.923/27, 28, 29
- **Dallam típusa:** Lassú csárdás
- **El adásmódja:** Tempo giusto =160
- **Hangneme, hangsora:** g-moll, de szerepel a d-moll, F-dúr
- **Módosított hangok:** Fis, Cisz, H
- **Ütemszám:** 125ü.
- **Felépítése:** [12ü.+ 18ü.+ 18ü.+ 18ü.] + [12ü.+ 8ü.+ 12ü.] + [12ü.+ 15ü.]
- **Strófák száma:** 9
- **Strófák felépítése:**

(sorszerkezet)

<u>1. strófa</u>	<u>2. strófa</u>	<u>3. strófa</u>	<u>4. strófa</u>
12ü.	12ü.+ 6ü.	12ü.+ 6ü.	12ü.+ 6ü.
6ü.+ 6ü.	6ü.+ 6ü.+ 6ü.	6ü.+ 6ü.+ 6ü.	6ü.+ 6ü.+ 6ü.
A B	Av1 Bv1 Bv2	Av2 Bv3 Bv4	Av3 Bv5 Bv6

<u>5. strófa</u>	<u>6. strófa</u>	<u>7. strófa</u>	<u>8. strófa</u>
12ü.	8ü.	12ü.	12ü.
4ü.+ 4ü. + 4ü.	4ü.+ 4ü.	4ü.+ 4ü. + 4ü.	6ü.+ 6ü.
C D Dv1	Cv1 Dv2	Cv2 Dv3 D8v4	E F

9. strófa
15ü.
6ü.+ 6ü.+ 3ü.
G H I
(H az el z periódusok
elemeib 1 épül fel.)

• **Motívumszerkezet:**

1. strófa
12ü.
6ü.+ 6ü.
3ü.+3ü. 3ü.+3ü.
a b c d

2. strófa
12ü.+ 6ü.
6ü.+ 6ü.+ 6ü.
3ü.+3ü. 3ü.+3ü. 3ü.+3ü.
av1 bv1 cv1 dv1 cv2 dv2

3. strófa
12ü.+ 6ü.
6ü.+ 6ü.+ 6ü.
3ü.+3ü. 3ü.+3ü. 3ü.+3ü.
av2 bv2 cv3 dv3 cv4 dv4

4. strófa
12ü.+ 6ü.
6ü.+ 6ü.+ 6ü.
3ü.+3ü. 3ü.+3ü. 3ü.+3ü.
av3 bv3 cv5 dv4 cv6 dv5

5. strófa
12ü.
4ü.+ 4ü. + 4ü.
2ü.+2ü. 2ü.+2ü. 2ü.+2ü.
e f g h gv1 hv1

6. strófa
8ü.
4ü.+ 4ü.
2ü.+2ü. 2ü.+2ü
ev1 fv1 gv2 hv2

7. strófa
12ü.
4ü.+ 4ü. + 4ü.
2ü.+2ü. 2ü.+2ü. 2ü.+2ü.
ev2 fv2 gv3 hv3 g8v4 h8v4

8. strófa
12ü.
6ü.+ 6ü.
3ü.+3ü. 3ü.+3ü.
i j k l

9. strófa
15ü.
6ü.+ 6ü.+ 3ü.
3ü.+3ü. 3ü.+3ü. 3ü.
i iv1 jv1 kv1 lv1

AP 14.924/6,7,8,9,10 Lassú csárdások, együtt 110 ütem a terjedelmük, ha külön-külön megvizsgáljuk a dallamok terjedelmét, megláthatjuk, hogy az els közülük 39 ütemesként

hangzik, a második 24 ütemesként, a harmadik 16 ütemesként, a negyedik csupán 12 ütem erejéig hallható, és végül az ötödik pedig 19 ütem terjedelemben szólal meg. A hangneme g-moll, mint az el z nek, de érinti a maggiore G-dúrt és a domináns maggiore hangnemet, vagyis a D-dúrt. Alapvetően a periodikus szerkezetbe illeszthető, hat darab szabályos 8 ütemes egységből, négy darab fél periódussal bevált szakaszból és két csonka periódusból áll.

AP 14.924/6, 7, 8, 9, 10 Lassú csárdás

♩=153

32

35

38

41

45

49

53

57

61

65

69

72

76

79

82

85

88

91

94

98

102

106

110

113

116

- **Dallam sorszám:** AP 14.924/ 6, 7, 8, 9, 10
- **Dallam típusa:** Lassú csárdás
- **El adásmódja:** Tempo giusto, Moderato =153
- **Hangneme, hangsora:** g-moll, melodikus ungár: *l, t, d ri m fi si l*, azonban érinti a G-dúrt, D-dúrt.
- **Módosított hangok:** Cisz, E, Fisz
- **Ütemszám:** 110 ütem+ lehúzás
- **Felépítése:** 39ü.+ 24ü.+ 16ü.+ 12ü. 19ü.+ lehúzás
- **Periódusok száma:** 10 db. 8 ütemes periódus, 2 db 7 ütemes csonka periódus és 4 db. félperiódus, mely az el tte lév periódus második tagját ismétli variálva.
- **Periódusok felépítése:** (sorszerkezet)

<u>1. periódus</u> 7ü. 4ü.+ 3ü. A B	<u>2. periódus</u> 8ü. 4ü.+ 4ü. C Av1	<u>3. periódus</u> 8ü. 4ü.+ 4ü. Av2 Cv1	<u>4. periódus</u> 8ü. 4ü.+ 4ü. Av3 Bv1
<u>5. periódus</u> 8ü. 4ü.+ 4ü. Cv2 Av4	<u>6. periódus</u> 8ü.+ 4ü. 4ü.+ 4ü.+ 4ü. D E Ev1	<u>7. periódus</u> 8ü.+ 4ü. 4ü.+ 4ü.+ 4ü. Dv1 Ev2 Ev3	<u>8. periódus</u> 8ü. 4ü.+ 4ü. F G
<u>9. periódus</u> 8ü. 4ü.+ 4ü. Fv1 Gv1	<u>10. periódus</u> 8ü.+ 4ü. 4ü.+ 4ü.+ 4ü. H I Iv1	<u>11. periódus</u> 8ü.+ 4ü. 4ü.+ 4ü.+ 4ü. Dv2 Ev4 Ev5	<u>12. periódus</u> 7ü. 4ü.+ 3ü. Fv2 J

• **Motívumszerkezet:**

1. periódus
7ü.
4ü.+ 3ü.
2ü.+2ü. 2ü.+1ü.
a b c b

2. periódus
8ü.
4ü.+ 4ü.
2ü.+2ü. 2ü.+2ü
d e av1 bv1

3. periódus
8ü.
4ü.+ 4ü.
2ü.+2ü. 2ü.+2ü.
av2 bv2 dv1 ev1

4. periódus
8ü.
4ü.+ 4ü.
2ü.+2ü. 2ü.+2ü
av3 bv3 cv1 bv4

5. periódus
8ü.
4ü.+ 4ü.
2ü.+2ü. 2ü.+2ü.
f g h i

6. periódus
8ü.+ 4ü.
4ü.+ 4ü.+ 4ü.
2ü.+2ü. 2ü.+2ü 2ü.+ 2ü.
j k l m lv1 mv1

7. periódus
8ü.+ 4ü.
4ü.+ 4ü.+ 4ü.
2ü.+2ü. 2ü.+2ü. 2ü.+ 2ü.
j kv1 lv2 mv2 lv3 mv3

8. periódus
8ü.
4ü.+ 4ü.
2ü.+2ü. 2ü.+2ü
n o p r

9. periódus
8ü.
4ü.+ 4ü.
2ü.+2ü. 2ü.+2ü.
nv1 ov1 pv1 rv1

10. periódus
8ü.+ 4ü.
4ü.+ 4ü.+ 4ü.
2ü.+2ü. 2ü.+2ü 2ü.+ 2ü.
s sv1 sz t szv1 tv1

A pv1 er teljesen variált.

A t némi rokonságot mutat a j motívummal.

11. periódus

8ü.+ 4ü.
4ü.+ 4ü.+ 4ü.
2ü.+2ü. 2ü.+2ü 2ü.+ 2ü.
j kv2 lv4 mv4 lv5 mv5

12. periódus

7ü.
4ü.+ 3ü.
2ü.+2ü. 2ü.+1ü.
nv2 ov2 u rv?

AP 14.925/23,24,25 Lassú csárdás dallamok amelyeknek az összterjedelme 95 ütem, periodikus szakaszokból épül fel. 11 periódus alkotja, ebb 1 nyolc szabályos 8 ütemes egység, két b vült periódus és az utolsó, pedig egy csonka periódus.

AP 14.925/23, 24, 25 Lassú csárdás

$\text{♩} = 153$

5

8

11

15

18

20

24

27

31

35

39

43

46

50

53

56

59

63

67

70

73

75

79 *tr*

83 *tr*

86

89

93 *lehúzás*

- **Dallam sorszám:** AP 14.925/23, 24, 25
- **Dallam típusa:** Lassú csárdás
- **El adásmódja:** Tempo giusto =153

- **Hangneme, hangsora:**A lehúzás A-dúrban történik és a befejező szakasz is ebben a hangnemben van, azonban a dallam folyamán szerepel az a-moll is (minore hangnem).
- **Módosított hangok:**G, F, C, B $\acute{e}$
- **Ütemszám:**95 ütem+ lehúzás
- **Felépítése:**16ü.+ 4ü.+ 24ü.+ 16ü.+ 16ü.+ 8ü.+ 8ü.+ 3ü.+ lehúzás
- **Periódusok száma:**11 db. 8 ütemes periódus, 1db. 4 ütemes félperiódus és egy 3 ütemes csonka félperiódus a lehúzás előtt.
- **Periódusok felépítése:**

(sorszerkezet)

<u>1. periódus</u>	<u>2. periódus</u>	<u>3. periódus</u>	<u>4. periódus</u>
8ü.	8ü.+4ü.	8ü.	8ü.
4ü.+ 4ü.	4ü.+ 4ü.+ 4ü.	4ü.+ 4ü.	4ü.+ 4ü.
A B	Av1 Bv1 C	Av2 Bv2	Av3 Bv3
<u>5. periódus</u>	<u>6. periódus</u>	<u>7. periódus</u>	<u>8. periódus</u>
8ü.	8ü.	8ü.	8ü.
4ü.+ 4ü.	4ü.+ 4ü.	4ü.+ 4ü.	4ü.+ 4ü.
Av4 Bv4	D E	F G	Dv1 Ev1
<u>9. periódus</u>	<u>10. periódus</u>	<u>11. periódus</u>	
8ü.	8ü.+ 4ü.	4ü.+ 3ü.	
4ü.+ 4ü.	4ü.+ 4ü.+ 4ü..	4ü.+ 3ü.	
Fv1 Gv1	H I Fv2	Hv1 Hv3	

- **Motívumszerkezet:**

<u>1. periódus</u>	<u>2. periódus</u>
8ü.	8ü.+ 4ü.
4ü.+ 4ü.	4ü.+ 4ü.+ 4ü.
2ü.+2ü. 2ü.+2ü.	2ü.+2ü. 2ü.+2ü 2ü.+ 2ü.
a b c d	av1 bv1 cv1 dv1 e f
<u>3. periódus</u>	<u>4. periódus</u>
8ü.	8ü.
4ü.+ 4ü.	4ü.+ 4ü.
2ü.+2ü. 2ü.+2ü.	2ü.+2ü. 2ü.+2ü
g bv2 cv2 h	gv1 gv2 cv2 hv1
<u>5. periódus</u>	<u>6. periódus</u>
8ü.	8ü.
4ü.+ 4ü.	4ü.+ 4ü.
2ü.+2ü. 2ü.+2ü.	2ü.+2ü. 2ü.+2ü
i bv3 cv2 hv2	j k jv1 kv1

7. periódus

8ü.
4ü.+ 4ü.
2ü.+2ü. 2ü.+2ü.
l m lv1 mv1

8. periódus

8ü.
4ü.+ 4ü.
2ü.+2ü. 2ü.+2ü
lv2 kv2 jv3 kv3

9. periódus

8ü.
4ü.+ 4ü.
2ü.+2ü. 2ü.+2ü.
lv2 mv2 lv3 mv3

10. periódus

8ü+ 4ü.
4ü.+ 4ü.+ 4ü.
2ü.+2ü. 2ü.+2ü 2ü.+2ü.
n o p r pv1 mv1

11. periódus

7ü.
4ü.+ 3ü.
2ü.+2ü. 2ü.+1 ü.
nv1 ov1 pv2 mv5

AP 15.221/J Lassú csárdás dallam. Hangneme D-dúr, amelyet végig megtart, ez a második leggyakoribb hangnem az általam vizsgált anyagban. Terjedelme 36 ütem, lényegében összesen két strófából áll, ahol a strófa második tagja megismétlődik variáltan.

AP 15.221/J (lassú) Csárdás

$\text{♩} = 165$

- **Dallam sorszám:** AP15.221/J
- **Dallam típusa:** (lassú) Csárdás
- **El adásmódja:** Tempo giusto =165
- **Hangneme, hangsora:** D-dúr
- **Módosított hangok:** Disz, Gisz, Aisz
- **Ütemszám:** 36ü.+ lehúzás
- **Felépítése:** 12ü.+ 6ü.+ 12ü.+ 6ü.+ lehúzás
- **Strófák száma:** 2
- **Strófák felépítése:** (sorszerkezet)

<u>1. strófa</u>	<u>2. strófa</u>
12ü.+ 6ü.	12ü.+ 6ü.
6ü.+ 6ü.+ 6ü.	6ü.+ 6ü.+ 6ü.
A B Bv1	A Bv2 Bv3

- **Motívumszerkezet:**

<u>1. strófa</u>	<u>2. strófa</u>
12ü.+ 6ü.	12ü.+ 6ü.
6ü.+ 6ü.+ 6ü.	6ü.+ 6ü.+ 6ü.
2ü.+2ü.+ 2ü.	2ü.+2ü.+2ü.
2ü.+2ü.+2ü.	2ü.+2ü.+2ü.
2ü.+2ü.+2ü.	2ü.+2ü.+2ü.
a b c d e f dv ev fv1	a b c d ev fv1 dv ev fv2

AP 15.221/K Szintén lassú csárdás dallam, és ennek is D-dúr a hangneme végig. Terjedelmileg 24 ütemes, két, egyenként 12 ütemes egységbe épül fel, tehát szabályos felépítésű strófikus dallamot láthatunk, a két strófa első tagja A és Av, majd a második tagok B és C, tehát a lezáró szakasz tér el. Az első tag is és ezt is Toskától vették fel.

AP 15.221/K Lassú csárdás

♩=165

The musical score consists of 24 measures of music. The first measure starts with a treble clef, a key signature of two sharps (F# and C#), and a 4/4 time signature. The tempo is marked as ♩=165. The music is written on a single staff. The first measure contains a quarter note G4, followed by eighth notes A4, B4, and C5. The second measure contains eighth notes D5, C5, B4, and A4. The third measure contains eighth notes G4, F#4, E4, and D4. The fourth measure contains a quarter note C4, followed by a quarter rest. The fifth measure contains a quarter note D4, followed by a quarter rest. The sixth measure contains a quarter note E4, followed by a quarter rest. The seventh measure contains a quarter note F#4, followed by a quarter rest. The eighth measure contains a quarter note G4, followed by a quarter rest. The ninth measure contains a quarter note A4, followed by a quarter rest. The tenth measure contains a quarter note B4, followed by a quarter rest. The eleventh measure contains a quarter note C5, followed by a quarter rest. The twelfth measure contains a quarter note B4, followed by a quarter rest. The thirteenth measure contains a quarter note A4, followed by a quarter rest. The fourteenth measure contains a quarter note G4, followed by a quarter rest. The fifteenth measure contains a quarter note F#4, followed by a quarter rest. The sixteenth measure contains a quarter note E4, followed by a quarter rest. The seventeenth measure contains a quarter note D4, followed by a quarter rest. The eighteenth measure contains a quarter note C4, followed by a quarter rest. The nineteenth measure contains a quarter note B3, followed by a quarter rest. The twentieth measure contains a quarter note A3, followed by a quarter rest. The twenty-first measure contains a quarter note G3, followed by a quarter rest. The twenty-second measure contains a quarter note F#3, followed by a quarter rest. The twenty-third measure contains a quarter note E3, followed by a quarter rest. The twenty-fourth measure contains a quarter note D3, followed by a quarter rest. The piece ends with a double bar line.

- **Dallam sorszám:** AP15.221/K
- **Dallam típusa:** Lassú csárdás
- **El adásmódja:** Tempo giusto =165
- **Hangneme, hangsora:** D-dúr
- **Módosított hangok:** Gisz, Disz, Aisz
- **Ütemszám:** 24ü.

- **Felépítése:** 12ü.+ 12ü.
- **Strófák száma:** 2
- **Strófák felépítése:**
(sorszerkezet)

<u>1. strófa</u>	<u>2. strófa</u>
12ü.	12ü.
6ü.+ 6ü.	6ü.+ 6ü.
A B	Av C

- **Motívumszerkezet:**

<u>1. strófa</u>	<u>2. strófa</u>
12ü.	12ü.
6ü.+ 6ü.	6ü.+ 6ü.
3ü.+ 3ü. 3ü.+ 3ü	3ü.+ 3ü. 3ü.+ 3ü
a b c d	av av b e
	(er teljes variánsok)

AP 15.222/E Lassú csárdás dallam, amelynek lezárása a-mollban történik, de el te viszonylag sok hangnemet bejár úgy, mint: e-moll, D-dúr, C-dúr. 54 ütem terjedelm , három strófából épül fel. Ebben az esetben is úgy alakul a struktúra, hogy a strófák második tagja megismétl dik, variált formában, s így az egyébként 12 ütemes strófa 18-ra b vül. (Így volt pl. az AP 15.221/J dallamnál is) A Toska által játszott csárdások közül ez az utolsó.

AP 15.222/E (lassú) Csárdás

♩ = 159

- **Dallam sorszám:** AP15.222/E
- **Dallam típusa:** (lassú) Csárdás
- **El adásmódja:** Tempo giusto =159
- **Hangneme, hangsora:** e-moll, D-dúr, C-dúr, majd a-mollban zár le.
- **Módosított hangok:** Cisz, Disz, Aisz, Gisz
- **Ütemszám:** 54ü.
- **Felépítése:** 18ü.+ 18ü.+ 18ü.
- **Strófák száma:** 3 12 ütemes strófa, melyeknek a második tagja ismétlődik variálva. (+ 6ü.)
- **Strófák felépítése:**

(sorszerkezet)

<u>1. strófa</u>	<u>2. strófa</u>	<u>3. strófa</u>
12ü.	12ü.	12ü.
6ü.+ 6ü.+ 6ü.	6ü.+ 6ü.+ 6ü.	6ü.+ 6ü.+ 6ü.
A B Bv1	Av1 Bv2 Bv3	Av2 Bv3 B
	(a Bv3 szakasz oktávval feljebb szól)	(enyhén variált)

- **Motívumszerkezet:**

<u>1. strófa</u>	<u>2. strófa</u>
12ü.	12ü.
6ü.+ 6ü.+ 6ü.	6ü.+ 6ü.+ 6ü.
3ü.+3ü. 3ü.+3ü. 3ü.+3ü.	3ü.+3ü. 3ü.+3ü. 3ü.+3ü.
a b c d c dv1	av1 bv c dv2 cv1 dv3
	(a cv1 és dv3 motívum oktávval feljebb szól)

<u>3. strófa</u>
12ü.
6ü.+ 6ü.+ 6ü.
3ü.+3ü. 3ü.+3ü. 3ü.+3ü.
av2 bv c d c d

VI.3 Szapora:

A szapora dallamoknál a lejegyzés szokása a 2/4 ütemmutató kiírását diktálja, így a zeneelméleti elemzéseknél a nagyperiódus (16 ütem) minősül értelmes, zárt zenei egységnek. AP 14.321/C Szapora dallam, amely egy m. dal, ezt Toska muzsikálta, mindössze 46 ütem terjedelemben, lényegében két b. vütl. nagyperiódust hallhatunk, amelyeknek a második tagja megismétlődik. A dallam hangneme a G-dúr, mely közepesen gyakorinak mondható a feldolgozott anyagban.

AP 14.321/C Szapora (mûdal)

♩=152

- **Dallam sorszám:** AP 14.321/C
- **Dallam típusa:** Szapora
- **El adásmódja:** Tempo giusto =152
- **Hangneme, hangsora:** G-dúr
- **Módosított hangok:** Disz, Cisz, Aisz
- **Ütemszám:** 46ü.+ lehúzás
- **Felépítése:** 24ü.+ 22ü.+ lehúzás
- **Periódusok száma:** 2 db. 16 ütemes nagyperiódus, melyeknek második tagja megismétlődik. (El ször 8 ütem, befejezéskor 6 ütem.)

- **Periódusok felépítése:** (sorszerkezet)

1. periódus
 16ü.+ 8ü.
 8ü.+ 8ü.+ 8ü.
A B Bv1

2. periódus
 16ü.+ 6ü.
 8ü.+ 8ü.+ 6ü.
Av Bv2 Bv3
 (Av enyhén variált)

- **Motívumszerkezet:**

1. periódus
 16ü.+ 8ü.
 8ü.+ 8ü.+ 8ü.
 4ü.+4ü. 4ü.+4ü. 4ü.+4ü.
a b c d cv1 dv1

2. periódus
 16ü.+ 6ü.
 8ü.+ 8ü.+ 6ü.
 4ü.+4ü. 4ü.+4ü. 4ü.+4ü.
av1 b c dv1 cv2 dv?

AP 14.321/H dallam, szintén Toskától. Hangneme ungar jelleg c-moll skála. Román dallamról van szó. Ami a jegyz könyvben is olvasható. A dallam alapvet témája a G húron szól, s e miatt a vastaghúros jelz t is megkapta a jegyz könyvi beírásnál. 102 ütem terjedelemben hangzik el, periodikus felépítés , melyb l hatot hallhatunk, majd egy három ütemes lezáró szakaszt a lehúzás el tt. Az els periódus anyagát háromszor hallhatjuk, az els . Második és ötödik szakaszban, majd a következ , harmadik egységben megjelen új zenei anyagot csak egyszer halljuk, és a következ is csak egyszer hangzik el, az utolsó periódusban pedig megjelenik a téma kezdése, majd egy eddig még nem hallott zenei anyaggal zárul a dallam.

AP 14.321/H Szapora (vastaghúros, román)

$\text{♩} = 163$

33

37

43

vibr.

49

vibr.

57

61

67

Gitarra

73

81

89

vibr.

- **Dallam sorszám:** AP 14.321/H
- **Dallam típusa:** Szapora (vastaghúros, román)
- **El adásmódja:** Tempo giusto, Moderato =163
- **Hangneme, hangsora:** c-moll, ungar jelleg is (l, t, d r i m f si l) bizonyos szakaszokban, illetve dallamos mollként jelenik meg a c-moll hangnem.
- **Módosított hangok:**H, A, Fisz
- **Ütemszám:** 102 ütem+ lehúzás
- **Felépítése:** 32ü+ 16ü.+ 16ü.+ 32ü.+ 6ü.+ lehúzás
- **Periódusok száma:**6 db. 16 ütemes nagyperiódus, és 6 ütem a lehúzás el tt.
- **Periódusok felépítése:** (sorszerkezet)

1. periódus

16ü.
8ü.+ 8ü.
A Av

Az els lezáró jelleg ,a
második nyitvahagyó

2. periódus

16ü.
8ü.+ 8ü.
A A

3. periódus

16ü.
8ü.+ 8ü.
B Bv1

4. periódus

16ü.
8ü.+ 8ü.
C Cv1

A Cv1 er teljesen variált.

5. periódus

16ü.
8ü.+ 8ü.
Av A

6. periódus

16ü.+ 6ü.
8ü.+ 8ü.+ 6ü.
A D Dv1

A Dv1 er teljes variáns.

- **Motívumszerkezet:**

1. periódus

16ü.
8ü.+ 8ü.
4ü.+ 4ü. 4ü.+ 4ü.
a b a c

2. periódus

16ü.
8ü.+ 8ü.
4ü.+ 4ü. 4ü.+ 4ü.
a bv1 av1 bv2

3. periódus

16ü.
8ü.+ 8ü.
4ü.+ 4ü. 4ü.+ 4ü.
d e dv1 ev1

4. periódus

16ü.
8ü.+ 8ü.
4ü.+ 4ü. 4ü.+ 4ü.
f g fv1 gv1

5. periódus

16ü.
8ü.+ 8ü.
4ü.+ 4ü. 4ü.+ 4ü.
av2 cv1 a bv3
Az av2 er teljesen variált motívum

6. periódus

16ü.+ 6ü.
8ü.+ 8ü.+ 6ü.
4ü.+4ü. 4ü.+ 4ü. 4ü.+ 2ü.
av3 bv3 h i hv1 iv1

AP 14.321/L ezt a szapora dallamot is Toska játszotta, d-moll hangnem , mely néha ungar jelleg . Felépítése periodikus, négy, tizenhat ütemes nagyperiódusból áll, melyek zenei anyaga: els és harmadik szakasz megegyezik, második periódus új anyagot hoz, az utolsó pedig ötvözi az eddig hallott témákat.

AP.14321/L Szapora

$\text{♩} = 146$

3

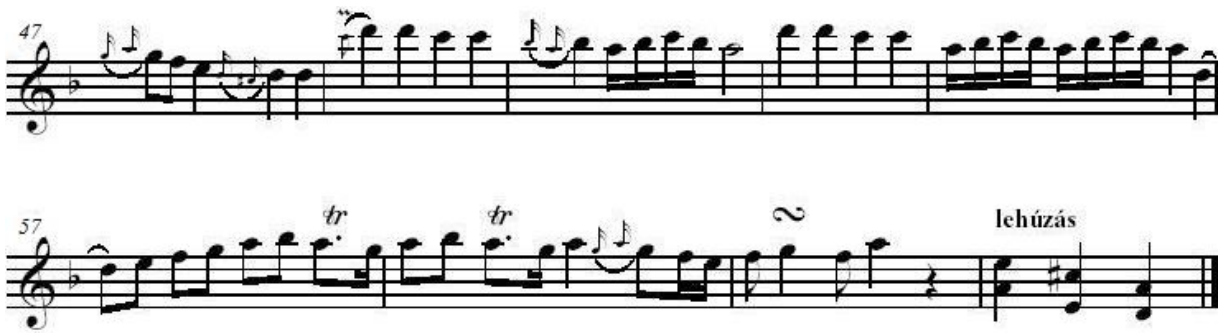
7

15

23

31

39

- **Dallam sorszám:** AP14.321/L
- **Dallam típusa:** Szapora
- **El adásmódja:** Tempo giusto =146
- **Hangneme, hangsora:** d-moll, néha megjelenik az ungar skála.
- **Módosított hangok:** Gisz, Cisz, valamint Esz, Fisz, H, Gisz, mint átmen díszít hangok.
- **Ütemszám:** 62ü.+ lehúzás
- **Felépítése:** 32ü.+ 30ü.+ lehúzás
- **Periódusok száma:** 6 teljes és egy 2 ütemmel rövidebb nagyperiódus.
- **Periódusok felépítése:** (sorszerkezet)

<u>1. periódus</u>	<u>2. periódus</u>	<u>3. periódus</u>	<u>4. periódus</u>
16ü.	16ü.	16ü.	14ü.
8ü.+ 8ü.	8ü.+ 8ü.	8ü.+ 8ü.	8ü.+ 6ü.
A Av	B Bv	Av Av	Bv Av

- **Motívumszerkezet:**

<u>1. periódus</u>	<u>2. periódus</u>
16ü.	16ü.
8ü.+ 8ü.	8ü.+ 8ü.
4ü.+4ü. 4ü.+4ü.	4ü.+4ü. 4ü.+4ü.
a b av bv	c cv cv cv
 <u>3. periódus</u>	 <u>4. periódus</u>
16ü.	14ü.
8ü.+ 8ü.	8ü.+ 6ü.
4ü.+4ü. 4ü.+4ü.	4ü.+4ü. 4ü.+2ü.
av b av bv	cv cv av bv eleje

AP 14.322/H Szapora, terjedelme 86 ütem, hangneme d-moll, de a párhuzamos F-dúrt is érinti, s t a szubdomináns g-mollt is. Felépítése alapvetően periodikus, négy nagyperiódus alkotja, amelyek közül a második, harmadik és negyedik b-vel kezdődő periódus. Ennél a dallamnál lényegében az első téma vonul végig, de természetesen a variációk itt is megjelennek. Ez is Toska dallama.

AP 14.322/H Szapora

♩=123

- **Dallam sorszám:** AP14.322/H
- **Dallam típusa:** Szapora
- **El adásmódja:** Tempo giusto =123
- **Hangneme, hangsora:** d-moll, de érinti a F-dúrt, g-mollt.
- **Módosított hangok:** Fis, Esz, Cisz
- **Ütemszám:** 86ü.+ lehúzás
- **Felépítése:** 16ü.+ 24ü.+ 24ü.+ 22ü.+ lehúzás
- **Periódusok száma:** 4 db 16 ütemes nagyperiódus, 2 db 8 ütemes félperiódus és egy csonka 6 ütemes félperiódus.
- **Periódusok felépítése:**
(sorszerkezet)

<u>1. periódus</u>	<u>2. periódus</u>	<u>3. periódus</u>	<u>4. periódus</u>
16ü.	16ü.+ 8ü.	16ü.+ 8ü.	16ü.+ 6ü.
8ü.+ 8ü.	8ü.+ 8ü.+ 8ü.	8ü.+ 8ü.+ 8ü.	8ü.+ 8ü.+ 6ü.
A B	Av1 Bv1 Bv2	Av2 Bv3 Bv4	Av3 Av4 Bv5

(Bv3, Bv4 enyhe variánsok)

- **Motívumszerkezet:**

1. periódus

16ü.
8ü.+ 8ü.
4ü.+4ü. 4ü.+4ü.
a b c d

2. periódus

16ü.+ 8ü.
8ü.+ 8ü.+ 8ü.
4ü.+4ü. 4ü.+4ü 4ü.+4ü
av1 bv1 cv1 d cv2 dv1

3. periódus

16ü.+ 8ü.
8ü.+ 8ü.+ 8ü.
4ü.+4ü. 4ü.+4ü 4ü.+4ü
av2 bv2 cv3 dv2 cv4 dv3

4. periódus

16ü.+ 6ü.
8ü.+ 8ü.+ 6ü.
4ü.+4ü. 4ü.+4ü 4ü.+2ü
av3 bv2 av4 bv3 cv5 dv?

AP 14.324/A2 Szintén Toska muzsikálásának egyik Szapora dallama, ez 38 ütemes, két szakaszból áll, egy 24 és egy 14 ütemes részből. Hangnemt tekintve c-moll, de a párhuzamos Esz-dúr is szerepel a dallam folyamán.

AP 14.324/A-2 Szapora

$\text{♩} = 163$

The musical score is written in C minor (three flats) and 2/4 time. It consists of six staves of music. The first staff starts with a tempo marking of 163. The score includes measure numbers 7, 15, 21, 29, and 35. The music features a mix of eighth and sixteenth notes, with some rests and a fermata at the end of the piece.

- **Dallam sorszám:** AP14.324/A2
- **Dallam típusa:** Szapora
- **El adásmódja:** Tempo giusto =163
- **Hangneme, hangsora:** c-moll, de érinti az Esz-dúrt.
- **Módosított hangok:** Fisz, E, H
- **Ütemszám:** 38ü.+ lehúzás
- **Felépítése:** 16ü.+ 8ü.+ 8ü.+ 6ü.+ lehúzás
- **Periódusok száma:** 1 db 16 ütemes nagyperiódus és 3db 8 ütemes félperiódus, melyb 1 az utolsó csonka.
- **Periódusok felépítése:**
(sorszerkezet)

<u>1. periódus</u>			<u>2. periódus</u>	
16ü.+ 8ü.			14ü.	
8ü.+ 8ü.+ 8ü.			8ü.+ 6ü.	
A B Bv			Av1 Av2	

- **Motívumszerkezet:**

<u>1. periódus</u>					<u>2. periódus</u>		
16ü.+ 8ü.					14ü.		
8ü.+ 8ü.+ 8ü.					8ü.+ 6ü.		
4ü.+4ü.	4ü.+4ü.	4ü.+4ü.	4ü.+4ü.		4ü.+4ü.	4ü.+2ü	
a b c d cv1	dv1				e bv1 ev1	bv?	

(bv1 er teljes variáns)

AP 14.922/11 Ezt a sorszámú dallamot és az ezt követ hat dallamot is Hóka Pál játszotta a felvételre. Ez a dallam 46 ütemes, ami igen rövidnek mondható a Hóka által feljátszott dallamokat nézve. Hangneme dallamos c-moll, majd a maggiore C-dúr szerepel. Két szabályos 16 ütemes nagyperiódusból és egy csonka 14 ütemesre rövidült szakaszból épül fel. Az els két egység zenei anyaga hasonló, a harmadik pedig teljesen egészében új anyagot mutat be.

AP 14.922/11 Szapora

♩ = 174

- **Dallam sorszám:** AP14.922/11
- **Dallam típusa:** Szapora
- **El adásmódja:** Tempo giusto, Allegro =174
- **Hangneme, hangsora:** dallamos c-moll, majd C-dúr
- **Módosított hangok:** H, A, Cisz, Fis
- **Ütemszám:** 46ü.+ lehúzás
- **Felépítése:** 32ü.+ 14ü.+ lehúzás
- **Periódusok száma:** 2db. 16 ütemes nagyperiódus és egy 14 ütemes csonka nagyperiódus.
- **Periódusok felépítése:**
(sorszerkezet)

1. periódus
16ü.
8ü.+ 8ü.
A B

2. periódus
16ü.
8ü.+ 8ü.
Av1 Bv1

3. periódus
14ü.
8ü.+ 6ü.
C D

- **Motívumszerkezet:**

<u>1. periódus</u> 16ü. 8ü.+ 8ü. 4ü.+4ü. 4ü.+4ü. a b c d	<u>2. periódus</u> 16ü. 8ü.+ 8ü. 4ü.+4ü. 4ü.+4ü. av bv cv e
<u>3. periódus</u> 14ü. 8ü.+ 6ü. 4ü.+4ü. 4ü.+ 2ü. f g h i	

AP 14.922/12 Ez a Hóka Pál által játszott második szapora már 126 ütemesként hangzik el. Ennek hangneme D-dúr, amely a második leggyakoribbként szerepel a dallamokban. Hét szakaszból áll, 16 ütemes egységekből, csak két periódusnál van b vülés, az ötödiknél és a hetediknél. Itt lényegében a periódusok második tagja hangzik el variálva. A témákat számba véve három zenei anyagot fedezhetünk fel, ezek közül az első szerepel az első, második, negyedik és hatodik szakasznál, a következő - harmadik periódusnál megjelen - téma csak itt szerepel, és végül az ötödik periódusnál jelentkező anyag szerepel a hetedik periódusban is.

AP 14.922/12 Szapora

♩=180

The musical score consists of five staves of music in D major (one sharp) and 3/4 time. The tempo is marked as ♩=180. The first staff starts with a treble clef and a key signature of one sharp. The music features a mix of eighth and sixteenth notes, often beamed together. Trills (tr) are indicated above several notes. The second staff begins at measure 11, the third at measure 21, the fourth at measure 29, and the fifth at measure 37. The notation includes slurs, ties, and various articulation marks.

45

Musical staff 45-52: Treble clef, key signature of one sharp (F#). The staff contains a sequence of eighth and sixteenth notes, including a triplet of eighth notes at the end.

53

Musical staff 53-60: Treble clef, key signature of one sharp (F#). The staff contains a sequence of eighth and sixteenth notes, including a triplet of eighth notes at the end.

61

Musical staff 61-68: Treble clef, key signature of one sharp (F#). The staff contains a sequence of eighth and sixteenth notes, including a trill (tr) on the final note.

69

Musical staff 69-76: Treble clef, key signature of one sharp (F#). The staff contains a sequence of eighth and sixteenth notes, including a trill (tr) on the final note.

77

Musical staff 77-84: Treble clef, key signature of one sharp (F#). The staff contains a sequence of eighth and sixteenth notes, including a triplet of eighth notes at the end.

85

Musical staff 85-92: Treble clef, key signature of one sharp (F#). The staff contains a sequence of eighth and sixteenth notes, including a triplet of eighth notes at the end.

93

Musical staff 93-100: Treble clef, key signature of one sharp (F#). The staff contains a sequence of eighth and sixteenth notes, including a trill (tr) and a triplet of eighth notes.

101

Musical staff 101-108: Treble clef, key signature of one sharp (F#). The staff contains a sequence of eighth and sixteenth notes, including a trill (tr) on the final note.

109

Musical staff 109-116: Treble clef, key signature of one sharp (F#). The staff contains a sequence of eighth and sixteenth notes, including a trill (tr) on the final note.

117

Musical staff 117-122: Treble clef, key signature of one sharp (F#). The staff contains a sequence of eighth and sixteenth notes, including a trill (tr) on the final note.

123

Musical staff 123-128: Treble clef, key signature of one sharp (F#). The staff contains a sequence of eighth and sixteenth notes, including a trill (tr) on the final note. The word "lehúzás" is written above the staff.

- **Dallam sorszám:** AP14.922/12
- **Dallam típusa:** Szapora
- **El adásmódja:** Tempo giusto =180
- **Hangneme, hangsora:** D-dúr
- **Módosított hangok:** Aisz, Gisz (csak a díszít hangok között szerepel módosítás)
- **Ütemszám:** 126ü.+ lehúzás
- **Felépítése:** 32ü.+ 16ü.+ 16ü.+ 24ü.+ 16ü.+ 22ü.+ lehúzás
- **Periódusok száma:** 7 db. 16 ütemes periódus és két 8 ütemes félperiódus, mely az el tte lév periódus két tagját ismétli.
- **Periódusok felépítése:**

(sorszerkezet)

<u>1. periódus</u>	<u>2. periódus</u>	<u>3. periódus</u>	<u>4. periódus</u>
16ü.	16ü.	16ü.	16ü.
8ü.+ 8ü.	8ü.+ 8ü.	8ü.+ 8ü.	8ü.+ 8ü.
A B	Av1 Bv1	C D	Av2 Bv2
<u>5. periódus</u>	<u>6. periódus</u>	<u>7. periódus</u>	
16ü.+ 8ü.	16ü.	16ü.+ 6ü.	
8ü.+ 8ü.+ 8ü.	8ü.+ 8ü.	8ü.+ 8ü.+ 6ü.	
E F Fv1	Av3 Bv3	Ev1 Fv2 Fv3	

- **Motívumszerkezet:**

<u>1. periódus</u>	<u>2. periódus</u>
16ü.	16ü.
8ü.+ 8ü.	8ü.+ 8ü.
4ü.+4ü. 4ü.+4ü.	4ü.+4ü. 4ü.+4ü.
a b av1 c	av2 bv1 av3 cv1
<u>3. periódus</u>	<u>4. periódus</u>
16ü.	16ü.
8ü.+ 8ü.	8ü.+ 8ü.
4ü.+4ü. 4ü.+4ü.	4ü.+4ü. 4ü.+4ü.
d e f g	av4 bv2 av5 cv2
<u>5. periódus</u>	<u>6. periódus</u>
16ü.+ 8ü.	16ü.
8ü.+ 8ü.+ 8ü.	8ü.+ 8ü.
4ü.+4ü. 4ü.+4ü. 4ü.+4ü.	4ü.+4ü. 4ü.+4ü.
h i j k jv1 kv1	av6 bv3 av7 cv3

7. periódus

16ü.+ 6ü.

8ü.+ 8ü.+ 6ü.

4ü.+4ü. 4ü.+4ü. 4ü.+ 2ü.

hv1 iv1 jv1 kv1 hv2 iv2

AP 14.923/26 Az el z vel megegyez en ez is D-dúr hangnem és 126 ütemes dallam. Felépítése nagyon szabályos, tizenhat ütemes, periodikus. Nyolc zenei egység alkotja, és ezekben négyféle zenei téma jelenik meg. Az els téma szerepel az els , második és ötödik szakaszban, majd a harmadik periódusnál megjelen téma még egyszer megjelenik a hatodik periódusban, ezt követ en a negyedik és nyolcadik szakasznál van témái egyezés és végül az utolsó el tti egység zenei anyaga csak egyszer szerepel itt a hatodik periódusban.

AP 14.923/26 Szapora (és cifrák)

$\text{♩} = 144$

1 9 19 29 37 47 53 59

vibr. 3 vibr. 3 vibr. 3 vibr. 3 3 3 3

- **Dallam sorszáma:** AP 14.923/ 26
- **Dallam típusa:** Szapora (és cifrák)
- **El adásmódja:** Tempo giusto =144
- **Hangneme, hangsora:** D-dúr
- **Módosított hangok:** Gisz
- **Ütemszám:** 126 ütem+ lehúzás
- **Felépítése:** 48ü.+ 16ü.+ 32ü.+ 16ü.+ 14ü.+ lehúzás

- **Periódusok száma:** 8db nagyperiódus, az utolsó egy ütemmel rövidebb.

- **Periódusok felépítése:**

(sorszerkezet)

<u>1. periódus</u> 16ü. 8ü.+ 8ü. A Av1	<u>2. periódus</u> 16ü. 8ü.+ 8ü. Av2 Av3	<u>3. periódus</u> 16ü. 8ü.+ 8ü. B Bv1	<u>4. periódus</u> 16ü. 8ü.+ 8ü. C Cv1
<u>5. periódus</u> 16ü. 8ü.+ 8ü. Av4 Av5	<u>6. periódus</u> 16ü. 8ü.+ 8ü. Bv2 D	<u>7. periódus</u> 16ü. 8ü.+ 8ü. Dv1 Dv2	<u>8. periódus</u> 14ü. 8ü.+ 6ü. Cv2 Cv3

- **Motívumszerkezet:**

<u>1. periódus</u> 16ü. 8ü.+ 8ü. 4ü.+4ü. 4ü.+4ü. a b a c	<u>2. periódus</u> 16ü. 8ü.+ 8ü. 4ü.+4ü. 4ü.+4ü. a bv1 a cv1
<u>3. periódus</u> 16ü. 8ü.+ 8ü. 4ü.+4ü. 4ü.+4ü. d e dv1 f	<u>4. periódus</u> 16ü. 8ü.+ 8ü. 4ü.+4ü. 4ü.+4ü. g h gv1 i
<u>5. periódus</u> 16ü. 8ü.+ 8ü. 4ü.+4ü. 4ü.+4ü. a bv2 a cv2	<u>6. periódus</u> 16ü. 8ü.+ 8ü. 4ü.+4ü. 4ü.+4ü. dv1 ev1 j k
<u>7. periódus</u> 16ü. 8ü.+ 8ü. 4ü.+4ü. 4ü.+4ü. j e j k	<u>8. periódus</u> 14ü. 8ü.+ 6ü. 4ü.+4ü. 4ü.+2 ü gv1 hv1 gv2 hv2?

AP 14.923/30 G-dúr hangnem szapora dallam, 54 ütemes, mely három tizenhat ütemes periódusból és egy csonka, hat ütemes félperiódusból áll. A három zenei egységre tagolódó dallam visszatér jellegűt mutat, mert az első rész anyaga visszatér a lezárásnál.

AP 14.923/30 Szapora

♩=175

7

15

23

31

37

43

49

lehúzás

- **Dallam sorszám:** AP 14.923/30
- **Dallam típusa:** Szapora
- **El adásmódja:** Tempo giusto =175
- **Hangneme, hangsora:** G-dúr
- **Módosított hangok:** Gisz, Cisz, Disz
- **Ütemszám:** 54ü.+ lehúzás
- **Felépítése:** 16ü.+ 16ü.+ 16ü.+ 6ü.+ lehúzás
- **Periódusok száma:** 3 db. 16 ütemes nagyperiódus és egy 6 ütemes csonka félperiódus.
- **Periódusok felépítése:**
(sorszerkezet)

1. periódus

16ü.
8ü.+ 8ü.
A Av1

2. periódus

16ü.
8ü.+ 8ü.
B Bv1

3. periódus

16ü.+ 6ü.
8ü.+ 8ü.+ 6ü.
Av2 Av3 Bv2

(A tovább vezet , Av1 lezáró jelleg)

• **Motívumszerkezet:**

1. periódus

16ü.
8ü.+ 8ü.
4ü.+4ü. 4ü.+4ü.
a b av1 bv1

2. periódus

16ü.
8ü.+ 8ü.
4ü.+4ü. 4ü.+4ü.
c d cv1 dv1

3. periódus

16ü.+ 6ü.
8ü.+ 8ü.+ 6ü.
4ü.+4ü. 4ü.+4ü. 4ü.+2ü.
av2 bv2 av3 bv3 cv2 e

AP 14.925/26,27,28 Itt már három szapora alkot egy csokrot, ahogy az Hóka Pál játékánál már máskor is szerepelt. Hangneme B-dúr, ami összesen csak három dallamnál fordult el a vizsgált anyagban. Terjedelme 134 ütem, hét szakaszból áll, ezek közül három, b vült nagyperiódus. Négy zenei téma jelenik meg a darab folyamán, az els három periódusban szerepel hasonló anyag, ezt követ en a negyedik, ötödik periódusban más téma jelenik meg, (másik dallam) majd a hatodik szakasz szintén az elején szerepl kkel mutat rokonságot, és végül megint csak egy új zenei anyaggal zárul a dallamcsokor.

AP 14.925/26, 27, 28 Szapora

♩=183

- **Dallam sorszáma:** AP 14.925/26,27,28
- **Dallam típusa:** Szapora
- **El adásmódja:** Tempo giusto =183
- **Hangneme, hangsora:** Bé-dúr
- **Módosított hangok:** H, Asz, G, Esz, Cisz
- **Ütemszám:** 134 ütem+ lehúzás
- **Felépítése:** 32ü.+ 24ü.+32ü.+ 40ü.+ 6ü.+ lehúzás

- **Periódusok száma:** 7 db. 16 ütemes nagyperiódus, 2 db 8 ütemes félperiódus, és egy 6 ütemes csonka félperiódus.
- **Periódusok felépítése:**

(sorszerkezet)

<u>1. periódus</u>	<u>2. periódus</u>	<u>3. periódus</u>	<u>4. periódus</u>
16ü. 8ü.+ 8ü. A Av1	16ü. 8ü.+ 8ü. B Bv1	16ü.+ 8ü. 8ü.+ 8ü.+ 8ü. Av2 Av3 Bv2	16ü. 8ü.+ 8ü. C D
<u>5. periódus</u>	<u>6. periódus</u>	<u>7. periódus</u>	
16ü. 8ü.+ 8ü. Cv1 Dv1	16ü.+ 8ü. 8ü.+ 8ü.+ 8ü. Av4 Av5 Bv3	16ü.+ 6ü. 8ü.+ 4ü.+ 6ü. E Ev1 F?	

- **Motívumszerkezet:**

<u>1. periódus</u>	<u>2. periódus</u>
16ü. 8ü.+ 8ü. 4ü.+ 4ü. 4ü.+ 4ü. a b av1 bv1	16ü. 8ü.+ 8ü. 4ü.+ 4ü. 4ü.+ 4ü. c d cv1 dv1
<u>3. periódus</u>	<u>4. periódus</u>
16ü.+ 8ü. 8ü.+ 8ü.+ 8ü. 4ü.+ 4ü. 4ü.+ 4ü. 4ü.+ 4ü. av2 bv2 av3 bv3 c dv2	16ü. 8ü.+ 8ü. 4ü.+ 4ü. 4ü.+ 4ü. e f ev1 gv1
<u>5. periódus</u>	<u>6. periódus</u>
16ü. 8ü.+ 8ü. 4ü.+ 4ü. 4ü.+ 4ü. ev2 fv1 ev1 gv1	16ü.+ 8ü. 8ü.+ 8ü.+ 8ü. 4ü.+ 4ü. 4ü.+ 4ü. 4ü.+ 4ü. av4 bv4 av5 bv5 cv2 h
<u>7. periódus</u>	
16ü.+ 6ü. 8ü.+ 4ü.+ 6ü. 4ü.+ 4ü. 4ü.+ 4ü. 6ü. i j iv1 jv1 k	

AP 15.221/L,M,N Toskánál nem megszokott módon, dallamcsoportban jelentkeznek ezek a szapora dallamok. Összes terjedelmük 134 ütem, ebből az első dallam 32 ütemes, a második 48 ütem a harmadik pedig 54 ütem. Az első két dallam hangneme D-dúr, a harmadik pedig a

párhuzamos h-mollban hangzik el. Az első dallam két 16 ütemes periódusból áll. Ez már egy újabb sorozat Szapora dallama. Rövidsége magyarázza, hogy szinte minden motívuma más és más, - nem pedig sok variáns hangzik el - kivéve az utolsó két motívumot. A második dallam szintén két periódusból áll, de ezek már b-ült periódusok. A harmadik dallam 3 szakaszból áll, melyeknek a zenei anyaga majdnem hangról hangra ugyanaz mind a három elhangzásnál.

AP 15.221/L, M, N Szapora

$\text{♩} = 172$

11

21

31 *AP 221/m Szapora (cigánynóta)*

39

49

59

69

- **Dallam sorszám:** AP15.221/L
- **Dallam típusa:** Szapora
- **El adásmódja:** Tempo giusto =172
- **Hangneme, hangsora:** D-dúr
- **Módosított hangok:** Lényegében nincs. (egyetlen Gisz el ke)
- **Ütemszám:** 32ü.
- **Felépítése:** 16ü.+ 16ü.
- **Periódusok száma:** 2 db 16 ütemes nagyperiódus.
- **Periódusok felépítése:**
(sorszerkezet)

1. periódus

16ü.
8ü.+ 8ü.
A B

2. periódus

16ü.
8ü.+ 8ü.
C D

(B szakasz tovább vezet)

• **Motívumszerkezet:**

1. periódus

16ü.
8ü.+ 8ü.
4ü.+4ü. 4ü.+4ü.
a b c d

2. periódus

16ü.
8ü.+ 8ü.
4ü.+4ü. 4ü.+4ü.
e f ev bv

- **Dallam sorszám:** AP15.221/M
- **Dallam típusa:** Szapora (cigánynóta)
- **El adásmódja:** Tempo giusto =172
- **Hangneme, hangsora:** D-dúr
- **Módosított hangok:** Mindössze kétszer jelenik meg a Gisz.
- **Ütemszám:** 48ü.
- **Felépítése:** 24ü.+ 24ü.
- **Periódusok száma:** 2db 16 ütemes nagyperiódus, melyek második tagja ismétl jelleg *.
- **Periódusok felépítése:**
(sorszerkezet)

1. periódus

16ü.+ 8ü.
8ü.+ 8ü.+ 8ü.
A B C

(*C szakasz mutat némi hasonlóságot a B szakasszal)

2. periódus

16ü.+ 8ü.
8ü.+ 8ü.+ 8ü.
Av D C

• **Motívumszerkezet:**

1. periódus

16ü.+ 8ü.
8ü.+ 8ü.+ 8ü.
4ü.+4ü. 4ü.+4ü. 4ü.+4ü.
a b c d e f

2. periódus

16ü.+ 8ü.
8ü.+ 8ü.+ 8ü.
4ü.+4ü. 4ü.+4ü. 4ü.+4ü.
av bv cv g ev f

(ev motívum enyhén variált)

- **Dallam sorszám:** AP15.221/N
- **Dallam típusa:** Szapora

- **El adásmódja:** Tempo giusto =172
- **Hangneme, hangsora:** h-moll
- **Módosított hangok:** Aisz, Gisz, Disz (de csak díszít hangoknál)
- **Ütemszám:** 54ü.+ lehúzás
- **Felépítése:** 18ü.+ 18ü.+ 18ü.+ lehúzás
- **Periódusok száma:** 3 db 18 ütemes nagyperiódus, melyeknek a második tagja b vül két ütemmel.
- **Periódusok felépítése:**
(sorszerkezet)

1. periódus

18ü.
8ü.+ 10ü.
A B

2. periódus

18ü.
8ü.+ 10ü.
A B

3. periódus

18ü.
8ü.+ 10ü.
Av Bv

- **Motívumszerkezet:**

1. periódus

18ü.
8ü.+ 10ü.
4ü.+4ü. 4ü.+6ü.
a b c d

2. periódus

18ü.
8ü.+ 10ü.
4ü.+4ü. 4ü.+6ü.
av1 b c d

3. periódus

18ü.
8ü.+ 10ü.
4ü.+4ü. 4ü.+6ü.
av2 bv cv dv

AP 15.222/A Ez is és az ez utáni hét dallam is Toskának köszönhetően került a gyűjtemény anyagába. Ennek a szaporának d-moll a hangneme, ezen kívül szerepel a párhuzamos F-dúr, és a domináns dúr hangnem, vagyis a C-dúr. 72 ütem hosszú, négy darab szabályos 16 ütemes periódusból és egy 8 ütemes félperiódusból áll. Első és harmadik szakasz zenei anyaga, variáltan ugyanaz, illetve a második és negyedik teljes periódus anyaga is megegyezik, természetesen variálva hangzik el minden szakasz az újbóli megjelenéskor. A befejező 8 ütem pedig úgy hangzik, mintha megint kezdődne az első zenei téma.

SZAPORA AP 15222/A

♩=165

The musical score consists of ten staves of music, each starting with a measure number. The time signature is 3/4. The key signature has one sharp (F#). The music is characterized by rapid sixteenth-note passages and various ornaments. The staves are numbered 1, 7, 13, 19, 27, 33, 39, 45, 51, and 65. The final staff ends at measure 71. The score includes several ornaments: a 'tr' (trill) at measure 1, a 'tr' at measure 13, a 'tr' at measure 19, a 'tr' at measure 27, a 'tr' at measure 33, a 'tr' at measure 39, a 'tr' at measure 45, a 'tr' at measure 51, and a 'tr' at measure 65. There are also vibrato markings ('vibr.') at measures 33, 45, and 51. The piece concludes with a double bar line at the end of the tenth staff.

- **Dallam sorszámja:** 15.222/A
- **Dallam típusa:** Szapora
- **El adásmódja:** Tempo giusto =165

- **Hangneme, hangsora:** d-moll, érinti az F-dúrt, C-dúrt
- **Módosított hangok:** Gisz, Cisz, Fisz
- **Ütemszám:** 72ü.+ lehúzás
- **Felépítése:** 16ü.+ 16ü.+ 16ü.+ 16ü.+ 8ü.+ lehúzás
- **Periódusok száma:** 4 db 16 ütemes nagyperiódus és 1 db 8 ütemes félperiódus.
- **Periódusok felépítése:** (sorszerkezet)

<u>1. periódus</u>	<u>2. periódus</u>	<u>3. periódus</u>	<u>4. periódus</u>
16ü.	16ü.	16ü.	16ü.
8ü.+ 8ü.	8ü.+ 8ü.	8ü.+ 8ü.	8ü.+ 8ü.
A Av1	B Bv1	Av2 Av3	Bv2 Bv3

5. periódus

8ü.

Av4

- **Motívumszerkezet:**

<u>1. periódus</u>	<u>2. periódus</u>
16ü.	16ü.
8ü.+ 8ü.	8ü.+ 8ü.
4ü.+4ü. 4ü.+4ü.	4ü.+4ü. 4ü.+4ü.
a b c d	e f ev1 fv1

<u>3. periódus</u>	<u>4. periódus</u>
16ü.	16ü.
8ü.+ 8ü.	8ü.+ 8ü.
4ü.+4ü. 4ü.+4ü.	4ü.+4ü. 4ü.+4ü.
c bv1 av1 bv2	ev1 g ev1 fv2

5. periódus

8ü.

4ü.+4ü.

c bv3

AP 15.222/B Ez a szapora összhangzatos d-moll hangnem , vagyis jellemz en szerepel benne a Cisz módosított hang. Ez is vastaghúros, mély hürt bejáró témájú dallam. 94 ütem terjedelm , összességében 5 nagyperiódusból áll, ezek közül az els és az utolsó, az ötödik, b vült periódusok. Zenei téma tekintetében az els és második periódus anyaga szerepel végig, variáltan.

AP 15.222/B Szapora (vastaghúros)

♩=165

The image displays a musical score for the piece 'Szapora (vastaghúros)'. The score is written on a single treble clef staff with a 2/4 time signature. The tempo is marked as ♩=165. The key signature has one sharp (F#). The score consists of 11 staves of music, with measure numbers 11, 19, 27, 33, 39, 47, 55, 63, 71, 77, and 83 indicated at the beginning of their respective staves. The music features a variety of rhythmic patterns, including eighth and sixteenth notes, often beamed together. Trills (tr) are used as ornaments on several notes. There are also fermatas and accents (˘) over certain notes. The piece concludes with a final flourish of sixteenth notes.

- **Dallam sorszám:** AP 15.222/ B
- **Dallam típusa:** Szapora (vastaghúros)
- **El adásmódja:** Tempo giusto =165
- **Hangneme, hangsora:** d-moll, összhangzatos
- **Módosított hangok:** Cisz, H, Fisz, Disz
- **Ütemszám:** 94ütem+ lehúzás
- **Felépítése:** 24ü.+ 16ü.+ 32ü.+ 16ü.+ 6ü.+ lehúzás
- **Periódusok száma:** 5db 16 ütemes nagyperiódus, egy félperiódusnyi közjáték és egy csonka félperiódus a lezárás el tt.
- **Periódusok felépítése:** (sorszerkezet)

<u>1. periódus</u>	<u>2. periódus</u>	<u>3. periódus</u>	<u>4. periódus</u>
16ü.+ 8ü.	16ü.	16ü.	16ü.
8ü.+ 8ü.+ 8ü.	8ü.+ 8ü.	8ü.+ 8ü.	8ü.+ 8ü.
A Av1 Av2	B Bv1	Av3 Av3	Av4 Av5

5. periódus
 16ü.+ 6ü.
 8ü.+ 8ü.+ 6ü.
Bv2 C D
 (C,D szakasz „cifra”)

- **Motívumszerkezet:**

<u>1. periódus</u>	<u>2. periódus</u>
16ü.+ 8ü.	16ü.
8ü.+ 8ü.+ 8ü.	8ü.+ 8ü.
2ü.+2ü. 2ü.+2ü. 2ü.+ 2ü.	4ü.+4ü. 4ü.+4ü
a b c d cv1 dv1	e f ev1 fv1

<u>3. periódus</u>	<u>4. periódus</u>
16ü.	16ü.
8ü.+ 8ü.	8ü.+ 8ü.
4ü.+4ü. 4ü.+4ü	4ü.+4ü. 4ü.+4ü
av1 bv1 cv2 dv2	av2 dv3 cv3 dv4

5. periódus

16ü.+ 6ü.

8ü.+ 8ü.+ 6ü.

2ü.+2ü. 2ü.+2ü. + 2ü.+ 1ü.

ev2 fv2 ev3 g h i

AP 15.222/F Szapora dallam, hangneme a-moll, mely a harmadik leggyakoribb hangnem a vizsgált dallamoknál. 88 ütem, öt szabályos teljes nagyperiódus és egy fél. Az első, harmadik és a második negyedik szakasz zenei anyaga hasonló, variáltan megjelenő témákkal, az utolsó téma pedig új anyag teljes egészében, és ennek második tagja ismétlődik befejezéskor.

AP 15.222/F Szapora

$\text{♩} = 165$

The musical score for AP 15.222/F Szapora is presented in seven staves. The time signature is 2/4, and the tempo is marked as $\text{♩} = 165$. The key signature is one flat (A minor). The score consists of 88 measures, divided into five full periods and one half-period. The first, third, and fourth periods share similar melodic material, while the fifth period introduces new material. The score includes various musical notations such as triplets, trills, and fermatas.

- **Dallam sorszám:** AP15.222/F
- **Dallam típusa:** Szapora
- **El adásmódja:** Tempo giusto =165
- **Hangneme, hangsora:** a-moll
- **Módosított hangok:** Fisz, Gisz, Disz
- **Ütemszám:** 88ü.
- **Felépítése:** 32ü.+ 32ü.+ 24ü.
- **Periódusok száma:** 5 teljes nagyperiódus és egy fél.
- **Periódusok felépítése:**

(sorszerkezet)

1. periódus

16ü.
8ü.+ 8ü.
A A

(lezáró jelleg szakaszok)

2. periódus

16ü.
8ü.+ 8ü.
B Bv1

(nyitvahagyó jelleg
szakaszok)

3. periódus

16ü.
8ü.+ 8ü.
Av1 Av2

4. periódus

16ü.
8ü.+ 8ü.
Bv2 Bv3

5. periódus

16ü.+ 8ü.
8ü.+ 8ü.+ 8ü.
C D Dv

- **Motívumszerkezet:**

1. periódus

16ü.
8ü.+ 8ü.
4ü.+4ü. 4ü.+4ü.
a b a c

2. periódus

16ü.
8ü.+ 8ü.
4ü.+4ü. 4ü.+4ü.
d e d ev

3. periódus

16ü.
8ü.+ 8ü.
4ü.+4ü. 4ü.+4ü.
av1 bv1 av2 c

4. periódus

16ü.
8ü.+ 8ü.
4ü.+4ü. 4ü.+4ü.
dv1 ev1 dv1 ev2
(dv1 motívum távoli variáns)

5. periódus

16ü.+ 8ü.
8ü.+ 8ü.+ 8ü.
4ü.+4ü. 4ü.+4ü. 4ü.+4ü.
f g h i j cv1

AP 15.222/G Szintén a-moll hangnem szapora, mely csak 52 ütemesként hangzott el. A dallam kétszer hangzik el, majd nem teljesen ugyan úgy, és végül egy 16 ütemes cifra szakasz következik lezárásként.

AP 15.222/G Szapora

$\text{♩} = 164$

The musical score is written in G minor (one flat) and 2/4 time. It consists of five staves of music. The tempo is marked as quarter note = 164. The score includes measure numbers 9, 17, 25, and 33. The final measure of the piece is marked with a fermata.

- **Dallam sorszám:** AP15.222/G
- **Dallam típusa:** Szapora
- **El adásmódja:** Tempo giusto =164
- **Hangneme, hangsora:** a-moll
- **Módosított hangok:** Cisz, Disz, Fisz
- **Ütemszám:** 52ü.
- **Felépítése:** 18ü.+ 18ü.+ 16ü.
- **Periódusok száma:** 2 db 18 ütemes és egy szabályos 16 ütemes nagyperiódus.
- **Periódusok felépítése:**

(sorszerkezet)

1. periódus

18ü.
8ü.+ 10ü.
A B

2. periódus

18ü.
8ü.+ 10ü.
Av B

3. periódus

16ü.
8ü.+ 8ü.
C Cv

- **Motívumszerkezet:**

1. periódus

18ü.
8ü.+ 10ü.
4ü.+4ü. 4ü.+6ü.
a b c d

2. periódus

18ü.
8ü.+ 10ü.
4ü.+4ü. 4ü.+6ü.
av b c d

(Av kissé variált)

3. periódus

16ü.
8ü.+ 8ü.
4ü.+4ü. 4ü.+4ü.
e f ev fv

AP 15.222/H,I A két szapora együttes terjedelme 104 ütem, a dallam befejezése D-dúrban történik, de el tte szerepel a minore, d-moll hangnem is. Alapvet en 5 egységb l épül fel, melyb l az els , harmadik és negyedik értelmezés szempontjából fél periódussal b vült szakaszok. A második és ötödik nagyperiódus szabályos tizenhat ütemes szakasz.

AP 15.222/H, I Szapora

♩=168

- **Dallam sorszám:** AP15.222/H, I
- **Dallam típusa:** Szapora
- **El adásmódja:** Tempo giusto =168
- **Hangneme, hangsora:** A befejezés D-dúr, a dallam eleje azonban dallamos d-moll.
- **Módosított hangok:** Cisz, H, Disz
- **Ütemszám:** 104ü.+ lehúzás
- **Felépítése:** 40ü.+ 24ü.+ 24ü.+ 16ü.+ lehúzás
- **Periódusok száma:** 5 db 16 ütemes nagyperiódus és 3 db 8 ütemes félperiódus.
- **Periódusok felépítése:**

(sorszerkezet)

<u>1. periódus</u>	<u>2. periódus</u>	<u>3. periódus</u>	<u>4. periódus</u>
16ü.+ 8ü.	16ü.	16ü.+ 8ü.	16ü.+ 8ü.
8ü.+ 8ü.+ 8ü.	8ü.+ 8ü.	8ü.+ 8ü.+ 8ü.	8ü.+ 8ü.+ 8ü.
A B Bv1	Av1 Bv1	C D E	F Fv Fv

(Fv er teljesen variált)

5. periódus

16ü.
8ü.+ 8ü.
G H

- **Dallam sorszám:** AP15.222/J
- **Dallam típusa:** Szapora
- **El adásmódja:** Tempo giusto =172
- **Hangneme, hangsora:** a-moll, a dallam eleje C-dúr jelleg .
- **Módosított hangok:** Fisz, Cisz, Disz, Gisz
- **Ütemszám:** 70ü.+ lehúzás
- **Felépítése:** 32ü.+ 24ü. +14ü.+ lehúzás
- **Periódusok száma:** 3 db szabályos 16 ütemes nagyperiódus, illetve egy 8 ütemes félperiódus és egy 14 ütemes csonka nagyperiódus.
- **Periódusok felépítése:**
(sorszerkezet)

<u>1. periódus</u>	<u>2. periódus</u>	<u>3. periódus</u>	<u>4. periódus</u>
16ü.	16ü.	16ü.	8ü.+14ü.
8ü.+ 8ü.	8ü.+ 8ü.	8ü.+ 8ü.	8ü.+ 8ü.+ 6ü.
A AV	B Bv	Av Av	Bv C Cv

• **Motívumszerkezet:**

<u>1. periódus</u>	<u>2. periódus</u>
16ü.	16ü.
8ü.+ 8ü.	8ü.+ 8ü.
4ü.+4ü. 4ü.+4ü.	4ü.+4ü. 4ü.+4ü.
a b a bv	c d cv e
<u>3. periódus</u>	<u>4. periódus</u>
16ü.	8ü.+14ü.
8ü.+ 8ü.	8ü.+ 8ü.+ 6ü.
4ü.+4ü. 4ü.+4ü.	4ü.+4ü. 4ü.+4ü. 4ü.+2 ü
a bv a bv	cv ev f g f g?

VI.4 Keserves:

A tíz darab keserves dallam közül Toska, mindössze 1 dallamot játszott, a többit Hóka Pál hegedülte. Az els dallam sorszám a AP 14.322/A, ez a Muza József által játszott dallam. A 25 ütemes darab hangneme d-moll, felépítése strófikus, négy darab hat ütemes strófából áll. Az els strófa egy ütemmel b vül, a tonalitás megadását szolgáló D hanggal. A strófák zenei anyaga hasonló, kissé variáltan ugyanaz a zenei anyag hangzik el minden alkalommal.

AP 14.322/A Keserves

(De nem az a legény...)

$\text{♩} = 52$ *Parlando*

The musical score consists of four staves of music in D minor. The first staff starts with a treble clef and a key signature of one flat. The tempo is marked 'Parlando' with a quarter note equal to 52. The second staff begins at measure 5 and includes a triplet of eighth notes and a 'vibr.' marking. The third staff begins at measure 8 and includes a 'vibr.' marking and a 'Gliss.' marking over a long note. The fourth staff begins at measure 12 and continues the melodic line.

- **Dallam sorszám:** AP14.322/A
- **Dallam típusa:** Keserves (De nem az a legény...)
- **El adásmódja:** Parlando =52
- **Hangneme, hangsora:** d-moll
- **Módosított hangok:** H, Gisz, Cisz (átmen hangok, váltó hangok)
- **Ütemszám:** 25ü.+ lehúzás
- **Felépítése:** 7ü.+ 6ü.+ 6ü.+ 6ü.+ lehúzás
- **Strófák száma:** 4 db. 6 ütemes strófa, melyb 1 az els b vül 1 ütemmel a tonalitás megadását szolgáló D hanggal.

- **Strófák felépítése:** (sorszerkezet)

<u>1. strófa</u>	<u>2. strófa</u>	<u>3. strófa</u>	<u>4. strófa</u>
(1)+ 6ü.	6ü.	6ü.	6ü.
3ü.+ 3ü.	3ü.+ 3ü.	3ü.+ 3ü.	3ü.+ 3ü.
A B	Av Bv	Av Bv	Av Bv
	(az Av enyhén variált)	(oktávval feljebb hangzik el) (er teljesebb variánsok)	(oktávval feljebb hangzik el) (er teljesebb variánsok)

- **Motívumszerkezet:**

1. strófa
 6ü.
 3ü.+ 3ü.
 1ü.+2ü. 2ü.+1ü.
a b c d

2. strófa
 6ü.
 3ü.+ 3ü.
 1ü.+2ü. 2ü.+1ü.
a bv e d

3. strófa
 6ü.
 3ü.+ 3ü.
 1ü.+2ü. 1ü.+1ü.+ 1ü.
av bv f g h

4. strófa
 6ü.
 3ü.+ 3ü.
 1ü.+2ü. 1ü.+1ü.+ 1ü.
av bv f g h

(els két motívum egy oktávval feljebb szól)

(els két motívum egy oktávval feljebb szól)

AP 14.922/13,14,15,16 Ezeket a Keserveket Hóka játszotta, dallamcsoportként hangzottak el. Összesen 42 ütemes, öt strófából áll. Hangneme g-moll, mely a legtöbbször el forduló, a dallamoknál. Ebben az esetben minden strófa zenei témája más és más.

AP 14.922/13, 14, 15, 16, Keserves

♩=49

5

9

13 14.

17

21

25 15.

29

- **Dallam sorszám:** 14.922/13, 14, 15, 16 (szoros zenei egységet alkotnak)
- **Dallam típusa:** Keserves
- **El adásmódja:** Parlando =49
- **Hangneme, hangsora:** g-moll
- **Módosított hangok:** E, Fisz, Cisz
- **Ütemszám:** 42ü.+ lehúzás
- **Felépítése:** 7ü.+ 8ü.+ 9ü.+ 8ü.+ 10ü.+ lehúzás
- **Strófák száma:** 5
- **Strófák felépítése:**

(sorszerkezet)

1. strófa

7ü.
3ü.+ 4ü.
A B

2. strófa

8ü.
4ü.+ 4ü.
C D

3. strófa

9ü.
4ü.+ 5ü.
E Ev

4. strófa

8ü.
4ü.+ 4ü.
F G

5. strófa

10ü.
5ü.+ 5ü.
H I

- **Motívumszerkezet:**

1. strófa

7ü.
3ü.+ 4ü.
1ü.+2ü. 2ü.+2ü.
a b c d

2. strófa

8ü.
4ü.+ 4ü.
1ü.+3ü. 2ü.+2ü.
e f g h

3. strófa

9ü.
4ü.+ 5ü.
2ü.+2ü. 2ü.+3 ü.
i j i jv1

4. strófa

8ü.
4ü.+ 4ü.
2ü.+2ü. 2ü.+2ü.
k l m n

5. strófa

10ü.
5ü.+ 5ü.
3ü.+2ü. 3ü.+2ü.

o p r s

(o motívum rokonságot mutat a k-val)

A dallamnak majdnem minden motívuma más és más, teljesen új zenei anyaggal.

AP 14.923/17,18 Rövidnek mondható, 19 ütemes, háromstrófás Keserves dallamok következnek, amelyek hangneme dallamos a-moll. Zenei téma tekintetében elkülönül az els strófa, illetve a második és harmadik, melyek hasonló anyagot mutatnak be.

AP 14.923/17, 18, Keserves

$\text{♩} = \text{kb.35}$ *Parlando*

4

7

10

13

16 törve

- **Dallam sorszám:** AP14.923/17, 18
- **Dallam típusa:** keserves

- **El adásmódja:** Parlando =kb.35
- **Hangneme, hangsora:** Dallamos a-moll
- **Módosított hangok:** Gisz, Fisz
- **Ütemszám:** 19ü.
- **Felépítése:** 7ü.+ 7ü.+ 5ü.
- **Strófák száma:** 3
- **Strófák felépítése:** (sorszerkezet)

1. strófa

7ü.
4ü.+ 3ü.
A B

2. strófa

7ü.
2ü.+ 2ü.+ 3ü.
C D E

3. strófa

5ü.
2ü.+ 3ü.
C Dv

(Dv b vül a lezárás miatt.)

- **Motívumszerkezet:** Kisebb egységekre való bontásnak nincs értelme.

AP 14.924/11,12 Román keserves, ahogyan a bejegyzés is mutatja, nem magyar dallamról van szó, hangneme c-moll, mely a negyedik leggyakoribb az elemzett anyagban. 45 ütemes a két dallam együtt, 6 strófából áll, melyeknél minden strófánál új dallamot ismerhetünk meg.

AP 14.924/11, 12 Román keserves

$\text{♩} = 62$ *Parlando*

25 $\text{♩} = 113$ *In ritmo*

28

31

33 $\text{♩} = 49$ *Parlando*

36

39 $\text{♩} = 120$ *In ritmo*

42

44 *lehúzás*

- **Dallam sorszám:** AP14.924/ 11, 12
- **Dallam típusa:** Román keserves és legényes
- **El adásmódja:** Parlando és tempo giusto váltakozva. $\text{♩} = 62$ $\text{♩} = 113$ $\text{♩} = 49$ $\text{♩} = 120$
- **Hangneme, hangsora:** Dallamos c-moll
- **Módosított hangok:** Fisz, H, A
- **Ütemszám:** 45ü.+ lehúzás
- **Felépítése:** 6ü.+ 8ü.+ 4ü.+ 6ü.+ 8ü.+ 6ü.+ 7ü.+ lehúzás
- **Strófák száma:** 6
- **Strófák felépítése:**
(sorszerkezet)

1. strófa

6ü.
3ü.+ 3ü.
A B

2. strófa

8ü.+ 4ü.
4ü.+ 4ü.+ 4ü.
C D Cv1

3. strófa

6ü.
3ü.+ 3ü.
E F

(F dallamnetében némi
rokonságot mutat a C szakasszal.)

4. strófa

8ü.
4ü.+ 4ü.
G H

5. strófa

6ü.
3ü.+ 3ü.
I J

(J dallamnetében némi
rokonságot mutat a C szakasszal.)

6. strófa

7ü.
4ü.+ 3ü.
K L

• **Motívumszerkezet:**

1. strófa

8ü.
4ü.+ 4ü.
2ü.+2ü. 2ü.+2ü.

3. strófa

8ü.
4ü.+ 4ü.
2ü.+2ü. 2ü.+2ü.

5. strófa

8ü.
4ü.+ 4ü.
2ü.+2ü. 2ü.+2ü.

7. strófa

8ü.
4ü.+ 4ü.
2ü.+2ü. 2ü.+2ü.

9. strófa

8ü.
4ü.+ 4ü.
2ü.+2ü. 2ü.+2ü.

11. strófa

8ü.
4ü.+ 4ü.
2ü.+2ü. 2ü.+2ü.

13. strófa

8ü.
4ü.+ 4ü.
2ü.+2ü. 2ü.+2ü.

2. strófa

8ü.
4ü.+ 4ü.
2ü.+2ü. 2ü.+2ü

4. strófa

8ü.
4ü.+ 4ü.
2ü.+2ü. 2ü.+2ü

6. strófa

8ü.
4ü.+ 4ü.
2ü.+2ü. 2ü.+2ü

8. strófa

8ü.
4ü.+ 4ü.
2ü.+2ü. 2ü.+2ü

10. strófa

8ü.
4ü.+ 4ü.
2ü.+2ü. 2ü.+2ü

12. strófa

8ü.
4ü.+ 4ü.
2ü.+2ü. 2ü.+2ü

14. strófa

8ü.
4ü.+ 4ü.
2ü.+2ü. 2ü.+2ü

15. strófa
8ü.
4ü.+ 4ü.
2ü.+2ü. 2ü.+2ü.

16. strófa
8ü.
4ü.+ 4ü.
2ü.+2ü. 2ü.+2ü

17. strófa
8ü.
4ü.+ 4ü.
2ü.+2ü. 2ü.+2ü.

18. strófa
8ü.
4ü.+ 4ü.
2ü.+2ü. 2ü.+2ü

19. strófa
8ü.
4ü.+ 4ü.
2ü.+2ü. 2ü.+2ü.

20. strófa
8ü.
4ü.+ 4ü.
2ü.+2ü. 2ü.+2ü

AP 14.925./20 Viszonylag rövid, 29 ütemes darab, mely a leggyakrabban szerepl g-mollban van. Öt strófából épül fel és ezen strófák zenei anyaga lényegében ugyanaz

AP 14.925/20 Keserves

$\text{♩} = 40$

The musical score consists of seven staves of music in G minor (one flat). The tempo is marked as quarter note = 40. The key signature is G minor. The score includes various musical notations such as eighth notes, sixteenth notes, and slurs. Trills are indicated by 'tr' above notes in measures 10, 18, and 28. The piece concludes with a double bar line and a final chord in measure 29.

- **Dallam sorszám:** AP 14.925/ 20
- **Dallam típusa:** Keserves
- **El adásmódja:** Parlando =40
- **Hangneme, hangsora:** Összhangzatos g-moll
- **Módosított hangok:** Fisz
- **Ütemszám:** 29ü. + lehúzás
- **Felépítése:** 12ü.+ 12ü.+ 5ü.+ lehúzás
- **Strófák száma:** 5 szakasz, 4 db. 6 ütemes és 1 db. 5 ütemes
- **Strófák felépítése:**

(sorszerkezet)

1. strófa

6ü.
3ü.+ 3ü.
A B

2. strófa

6ü.
3ü.+ 3ü.
Av1 Bv1

3. strófa

5ü.
3ü.+ 2ü.
Av1 Bv2

(egy ütemmel rövidül a Bv2 szakasz)

4. strófa

6ü.
3ü.+ 3ü.
Av2 Bv3

5. strófa

6ü.
3ü.+ 3ü.
Av1 Bv4

1.2 VI.6 Hajnali:

A 11 darab hajnali dallam közül hatot Muza József, ötöt pedig Hóka Pál játszott.

AP 14.321/A, ennek alcíme: Szászfenesi hajnali, mikor Muza Mózes zenészt meglátogattam, újra eljátszotta ezt a darabot, mint kedves dallamát. Hangneme G-dúr, itt 20 ütemesként hangzott, két strófát hallhatunk, és a zenei téma tekintetében azt állapíthatjuk meg, hogy kétszer hangzik el, kissé variálva a hajnali dallam.

AP 14.321/ A Hajnali nóta

(Szászfenesi hajnali)

♩=56

- **Dallam sorszám:** 14.321/A
- **Dallam típusa:** Hajnali nóta (Szászfenesi hajnali)
- **El adásmódja:** Parlando =56
- **Hangneme, hangsora:** G-dúr
- **Módosított hangok:** Cisz, Esz, Gisz
- **Ütemszám:** 20ü.
- **Felépítése:** 10ü.+ 10ü.
- **Strófák száma:** 2
- **Strófák felépítése:**
(sorszerkezet)

1. strófa

10ü.
4ü.+ 6ü.
A B

2. strófa

10ü.
4ü.+ 6ü.
Av Bv

- **Motívumszerkezet:**

1. strófa
 10ü.
 4ü.+ 6ü.
 2ü.+2ü. 2ü.+2ü. +2ü.
 a av1 b c d

2. strófa
 10ü.
 4ü.+ 6ü.
 2ü.+2ü. 2ü.+2ü+2ü.
 av2 av1 bv cv d

AP 14.322/B Ez a hajnali nóta is 20 ütemes. Ahogyan a legtöbb dallam, úgy ez is új stílusú, és nagyon szembeötlő már első látásra, hallásra is az, hogy szerkezete kvintváltó. Két szakaszból áll, az elsőnél, a második tag megismétlődik, majd a következő szakasz is hasonlóan indul, mint az első, de ezt egy új anyagot hozó kis rész zárja le, mely nincs megismételve.

AP 14.322/B Hajnali nóta

$\text{♩} = 99$ *Parlando* Víg keserves

- **Dallam sorszám:** AP14.322/B
- **Dallam típusa:** Hajnali nóta, (Víg keserves)
- **Eladásmódja:** *Parlando* =99
- **Hangneme, hangsora:** a-moll, dallamos a-moll
- **Módosított hangok:** Fisz, Gisz

- **Ütemszám:** 20ü.
- **Felépítése:** 12ü+ 8ü.
- **Periódusok száma:** 2, az els periódus második tagja kissé variálva ismétlik.
- **Periódusok felépítése:**
(sorszerkezet)

<u>1. periódus</u>	<u>2. periódus</u>
12ü.	8ü.
8ü.+ 4ü.	4ü.+ 4ü.
4ü.+ 4ü.+ 4ü.	
A B Bv	Av C
(a szakasz szubdomináns mollban zár)	

- **Motívumszerkezet:**

<u>1. periódus</u>	<u>2. periódus</u>
12ü.	8ü.
8ü.+ 4ü.	4ü.+ 4ü.
4ü.+ 4ü.+ 4ü.	
2ü.+ 2ü. 2ü.+ 2ü. 2ü.+ 2ü.	2ü.+2ü. 2ü.+2ü
a a5v b c bv cv	av a5v bv d

AP 14.322/D, Engem anyám megátkozott cím dallam. Hangneme c-moll, 38 ütemes, öt szakaszból áll, melyek a periodikus rendbe beilleszthetők, mivel szabályos 8 ütemes egységekről van szó. Az első strófa anyaga később megjelenik a negyedikben is, teljesen megegyező formában, majd a második és harmadik szakaszok anyaga eltér az elsőtől, és végül az ötödik egység is új zenei anyagot mutat be.

AP 14.322/D Hajnali

♩ = 50 *Parlando* (Engem anyám megátkozott...)

The musical score is written in C minor (three flats) and 3/4 time. It begins with a tempo marking of 50 and the style 'Parlando'. The first staff contains measures 1 through 4, featuring a triplet of eighth notes in measure 3 and another triplet in measure 4. The second staff contains measures 5 through 8, with 'vibr.' markings above measures 6 and 7. The third staff contains measures 9 through 12, with a fermata over measure 10 and a second ending bracket over measures 11 and 12.

- **Dallam sorszám:** AP14.322/D
- **Dallam típusa:** Hajnali (Engem anyám megátkozott...)
- **El adásmódja:** Parlando =50
- **Hangneme, hangsora:** c-moll
- **Módosított hangok:** A, H, Fisz
- **Ütemszám:** 38ü.+ lehúzás
- **Felépítése:** 8ü.+ 8ü.+ 8ü.+ 8ü.+ 6ü.+ lehúzás
- **Periódusok száma:** 5, melyb 1 az utolsó egy csonka periódus.
- **Periódusok felépítése:**

(sorszerkezet)

1. periódus

8ü.

4ü.+ 4ü.

A B

2. periódus

8ü.

4ü.+ 4ü.

C D

3. periódus

8ü.

4ü.+ 4ü.

Cv Dv

4. periódus

8ü.

4ü.+ 4ü.

A B

(B szakasz a párhuzamos dúr hangnemben zár le.)

5. periódus

6ü.

4ü.+ 2ü.

E Dv

- **Motívumszerkezet:**

1. periódus

8ü.
4ü.+ 4ü.
2ü.+2ü. 2ü.+2ü.
a a b c

2. periódus

8ü.
4ü.+ 4ü.
2ü.+2ü. 2ü.+2ü
d e f g

3. periódus

8ü.
4ü.+ 4ü.
2ü.+2ü. 2ü.+2ü.
dv ev d g

4. periódus

8ü.
4ü.+ 4ü.
2ü.+2ü. 2ü.+2ü
a a b c

5. periódus

6ü.
4ü.+ 2ü.
2ü.+2ü. 2ü.
f h d

AP 14.323/E, Ez szintén a Szászfenesi hajnali alcímet viseli, itt hosszabban hallhatjuk a dallamot, 30 ütemesként. A hangnem ebben az esetben is G-dúr, három strófa hangzik el, a strófák itt is 10 ütemesek, (az el z nél 2 strófát hallottunk). Ebben az esetben is a törzsdallamot hallhatjuk, kis variációkkal színesítve. A sorok bet jele: A A B C.

AP 14.323/E Hajnali nóta (Szászfenesi hajnali)

$\text{♩} = 47$

- **Dallam sorszám:** AP14.323/E
- **Dallam típusa:** Hajnali nóta (Szászfenesi hajnali)
- **El adásmódja:** Rubato =47
- **Hangneme, hangsora:** G-dúr
- **Módosított hangok:** Cisz, Disz, Esz, F
- **Ütemszám:** 30ü.
- **Felépítése:** 3 db 10 ütemes strófa
- **Strófák száma:** 3
- **Strófák felépítése:**

(sorszerkezet)

<u>1. strófa</u>	<u>2. strófa</u>	<u>3. strófa</u>
10ü.	10ü.	10ü.
2ü.+ 2ü.+ 4ü.+ 2ü.	2ü.+ 2ü.+ 4ü.+ 2ü.	2ü.+ 2ü.+ 4ü.+ 2ü.
A A B C	Av1 A B C	A Av2 B Cv1

AP 14.323/G Édesanyám volt az oka c. dallam. Két strófából álló, összesen 31 ütemes dallam, hangneme c-moll, mely már hangzásával, tónusával is lefesti a darab hangulatát. A dallamsorokat A B B C betkkel lehetne megnevezni, mely szintén az új stílusú dallamok vonalvezetésére utal. Az első strófának a második B sora és a C sor megismétlődik, az ezt követő strófában viszont már csak egyszer hangzik el minden dallamsor.

AP 14.323/G Hajnali "Víg keserves"

♩ = 80

(Édesanyám volt az oka)

- **Dallam sorszáma:** 14.323/G
- **Dallam típusa:** Hajnali (Víg keserves)
- **El adásmódja:** Rubato =80
- **Hangneme, hangsora:** c-moll
- **Módosított hangok:** Fisz, E, H, Gisz, A
- **Ütemszám:** 31ü.
- **Felépítése:** 13ü.+ 6ü.+ 12ü.
- **Strófák száma:** 2
- **Strófák felépítése:** (sorszerkezet)

1. strófa

13ü.+ 6ü.

4ü.+ 3ü.+ 3ü.+ 3ü.+ 3ü.+ 3ü.

A B Bv1 C Bv1 Cv1

2. strófa

12ü.

3ü.+ 3ü.+ 3ü.+ 3ü.

Av1 Bv2 Bv3 Cv2

AP 14.323/H, Víg keserves dallam. Ez is két strófából áll, 29 ütem terjedelmű, hangneme is egyezik az előző dallammal, hiszen ez is c-mollban hangzik el. A dallamsorokat itt A B C D betűjelekkel lehet megnevezni. A dallam alapvetően ereszkedő dallamvonalú. Ebben az esetben is az első strófa második fele megismétlődik, majd a következő strófánál már minden csak egyszer hangzik el.

AP 14.323/H Hajnali (Víg keserves)

♩ = 54

- **Dallam sorszám:** AP14.323/H
- **Dallam típusa:** Hajnali (Víg keserves)
- **El adásmódja:** Rubato =54
- **Hangneme, hangsora:** c-moll
- **Módosított hangok:** H, Fisz, A
- **Ütemszám:** 29ü.+ lehúzás
- **Felépítése:** 18ü.+ 11ü.+ lehúzás
- **Strófák száma:** 2
- **Strófák felépítése:**
(sorszerkezet)

<u>1. strófa</u>			<u>2. strófa</u>	
12ü.+6ü.			11ü.	
6ü.+ 6ü.+ 6ü.			6ü.+ 5ü.	
A	B	Bv1	Av1	Bv2

- **Motívumszerkezet:**

<u>1. strófa</u>					<u>2. strófa</u>				
12ü.+6ü.					11ü.				
6ü.+ 6ü.+ 6ü.					6ü.+ 5ü.				
3ü.+3ü.	3ü.+3ü.	3ü.+3ü.			3ü.+3ü.	3ü.+2ü			
a	b	c	d	cv1	dv1	av1	bv1	cv2	dv2

AP 14.923/32, Víg keserves, ezt már Hóka Pál játszotta. Tulajdonképpen ez a dallam is a Szászfenesi hajnali, és mivel más el adóról van szó így egy kicsit másként hallhatjuk a dallamot. Érdekes megfigyelni azt, hogy mi az, amiben a két zenész játékmódja eltér. Muza József sokkal több díszítményt használ, melyek között gyakori a nem hangnembe illeszkedő, kromatikus hang. Jobban körülírja a f hangokat, és a két strófa csak kissé variálódik. Hóka Pál pedig elször viszonylag egyszer en, kevés díszítéssel játssza el a dallamot, de ezt követően azonban teljesen variálja azt. Játékában jellemzően fordul a triolás egység. Díszítési módjára jellemző még az, hogy nem a hangok körülírását részesíti előnyben, hanem inkább a dallamsorok kezdő hangjára való felfutást, a hangnembe illő hangok használatával. A hangnem mind a két zenész játéka esetében G-dúr.

AP 14.923/32 *Víg keserves*

$\text{♩} = 51$

5 *vibr.*

9

13

17

21

25

29

33 *lehúzás*

- **Dallam sorszámja:** AP 14923/32
- **Dallam típusa:** Víg keserves
- **El adásmódja:** Parlando =51
- **Hangneme, hangsora:** G-dúr
- **Módosított hangok:** Cisz, F
- **Ütemszám:** 35ü.+ lehúzás
- **Felépítése:** 12ü.+ 10ü.+ 10ü.+ 3ü. +lehúzás

- **Periódusok száma:** 3 db. 10 ütemes periódus (az els nél + 2ü. összeköt szakasz) és egy 3 ütemes lezáró rész.

- **Periódusok felépítése:** (sorszerkezet)

1. periódus

10ü.(+ 2ü)

4ü.+ 6ü.

A B

2. periódus

10ü.

4ü.+ 6ü.

Av1 Bv1

(er teljesen variált sorok)

3. periódus

10ü.(+ 3ü.)

4ü.+ 6ü.

Av2 Bv2

(szintén er teljes variánsok)

- **Motívumszerkezet:**

1. periódus

10ü.+ 2ü.

4ü.+ 6ü. +2ü.

2ü.+2ü. 2ü.+2ü.+ 2ü. 2ü.

a av1 b c d e

2. periódus

10ü.

4ü.+ 6ü.

2ü.+2ü. 2ü.+2ü.+ 2ü.

av2 av3 bv1 cv1 dv1

(dv1 egy oktávval lentebb kezd dik)

3. periódus

10ü.+ 3ü.

4ü.+ 6ü.+ 3ü.

2ü.+2ü. 2ü.+2ü.+ 2ü.+ 3ü.

av4 av5 dv2 cv2 dv2 f

AP 14.924/2,3,4,5 Víg keserves dallamok. Ahogyan a jegyz könyvi számokból látható itt több dallam is szerepel egy folyamatban, mely Hóka Pál repertoárjában alapvet en jellemz szerkesztésmód (a tánc miatt). Hangneme az ungar jelleg g-moll. A dallamfolyamat csupán 30 ütemesként hangzik el, és befejezetlennek t nik, de a folytatásban Lassú csárdás dallamok hangzottak el, a 14.924/ 6-os dallamtól kezd d en. A dallamok nem hangoznak el teljesen végig, néhol csak egy-egy részük. A kezd dallam: Kicsi lovam térdig megyen a sárba, ezt végig „szabályosan” hallhatjuk. Sorainak bet jele: A B C D.

AP 14.924/2, 3, 4, 5, Víg keserves

(Kicsi lovam térdig megyen...)

$\text{♩} = 52$

- **Dallam sorszámja:** AP 14.924/ 2, 3, 4, 5
- **Dallam típusa:** Víg keserves (Kicsi lovam térdig megyen...)
- **El adásmódja:** Moderato =52
- **Hangneme, hangsora:** g-moll, l, t, d ri m f si l- ungár jelleg
- **Módosított hangok:** Cisz, Fisz, H, Disz, Gisz
- **Ütemszám:** 30ü.
- **Felépítése:** 8ü.+ 3ü.+ 8ü.+ 4ü.+ 7ü.
- **Periódusok száma:** 3 db, 8 ütemes periódus és egy 4 ütemes félperiódus, és egy 3 ütemes csonka félperiódus.
- **Periódusok felépítése:** (sorszerkezet)

<u>1. periódus</u>	<u>2. periódus</u>	<u>3. periódus</u>
8ü.+ 3ü.	8ü.+ 4ü.	7ü.
4ü.+ 4ü.+ 3ü.	4ü.+ 4ü.+ 4ü.	3ü.+ 4ü.
A B C	D E Ev	F G

- **Motívumszerkezet:**

<u>1. periódus</u>	<u>2. periódus</u>
8ü.+ 3ü.	8ü.+ 4ü.
4ü.+ 4ü.+ 3ü.	4ü.+ 4ü.+ 4ü.
2ü.+2ü. 2ü.+2ü. 3ü.	2ü.+2ü. 2ü.+2ü 2ü.+ 2ü.
a b c d e	f g h i hv iv

Az i szakasz rokon az e szakasszal.

<u>3. periódus</u>
7ü.
3ü.+ 4ü.
3ü. 2ü.+2ü.
j k l

1.3 VI.7 Egyéb típusú dallamok:

Ebbe a kategóriába négy dallam sorolható, mind a négy más és más csoportba tartozik. Ezeket a dallamokat mind Toska játszotta.

AP 14.321/I, Invertita, ez egy román m. dal. Az, hogy ezt a dallamot is játszotta Toska tényleg alátámasztja azt az állítást, melyet testvére mondott, miszerint mindenkinek muzsikált, ahova hívták oda ment. A dallamban két hangnem váltakozik a C-dúr és ennek domináns hangneme a G-dúr. 38 ütem terjedelemben hangzott el, mely öt szakaszra bontható, ezek közül az utolsó nem teljes. Felépítése a periodikus rendbe beilleszthető. Az öt egység közül az első és negyedik anyaga egyezik meg, majd a harmadiké, és ötödiké, a második periódus témája pedig csak egyszer hallható.

AP 14321/i Invertita

(román műdal)

♩ = 74

lehúzás

- **Dallam sorszám:** AP14.321/I
- **Dallam típusa:** Invertita (román m dal)
- **El adásmódja:** Rubato =74
- **Hangneme, hangsora:** C-dúr és G-dúr váltakozik.
- **Módosított hangok:** Fisz, Cisz, Bé
- **Ütemszám:** 38ü.+ lehúzás
- **Felépítése:** 8ü.+ 8ü.+ 8ü.+ 8ü.+ 6ü.+ lehúzás
- **Periódusok száma:** 4 teljes (8 ütemes) és egy (6 ütemes) csonka periódus.
- **Periódusok felépítése:** (sorszerkezet)

<u>1. periódus</u>	<u>2. periódus</u>	<u>3. periódus</u>	<u>4. periódus</u>
8ü.	8ü.	8ü.	8ü.
4ü.+ 4ü.	4ü.+ 4ü.	4ü.+ 4ü.	4ü.+ 4ü.
A B	C D	E F	Av Bv
C-dúr: I G-dúr: I	C-dúr: V C-dúr: I	C-dúr: V C-dúr: I	C-dúr: I G-dúr: I

<u>5. periódus</u>
6ü.
4ü.+ 2ü.
Ev Fv
C-dúr: V C-dúr: I

- **Motívumszerkezet:**

<u>1. periódus</u>	<u>2. periódus</u>
8ü.	8ü.
4ü.+ 4ü.	4ü.+ 4ü.
2ü.+2ü. 2ü.+2ü.	2ü.+2ü. 2ü.+2ü.
a b c d	e f g h

3. periódus

8ü.
4ü.+ 4ü.
2ü.+2ü. 2ü.+2ü.
i j k l

4. periódus

8ü.
4ü.+ 4ü.
2ü.+2ü. 2ü.+2ü.
av b cv b5

5. periódus

6ü.
4ü.+ 2ü.
2ü.+2ü. 2ü.
i j kv

AP 14.322/F, Gyászinduló dallam. Hangneme c-moll, hangzása „gyászos”, komor, látható, hogy nem csak a „magas” m vésetben használták ezt tudatosan, (Beethoven, Sors szimfónia) hanem a népzeneészek ösztönösen is! Egy strófát játszott bel le Toska, melynek minden sora 4 ütemes, így 16 ütem hangzott el. A sorok bet jele: A B C D. Ha motívumait megvizsgáljuk, észrevesszük, hogy mind más és más.

AP 14.322/F Gyászinduló

♩ = 68

- **Dallam sorszám:** AP14.322/F
- **Dallam típusa:** Gyászinduló
- **El adásmódja:** Adagio, Cantabile =68
- **Hangneme, hangsora:** összhangzatos c-moll
- **Módosított hangok:** H, E, Desz
- **Ütemszám:** 16ü.
- **Felépítése:** 8ü.+ 8ü.
- **Periódusok száma:** 2 db 8 ütemes periódus

- **Periódusok felépítése:** (sorszerkezet)

<u>1. periódus</u>	<u>2. periódus</u>
8ü.	8ü.
4ü.+ 4ü.	4ü.+ 4ü.
A B	C D

- **Motívumszerkezet:**

<u>1. periódus</u>	<u>2. periódus</u>
8ü.	8ü.
4ü.+ 4ü.	4ü.+ 4ü.
2ü.+2ü. 2ü.+2ü.	2ü.+2ü. 2ü.+2ü
a b c d	e f g h

Minden motívum csak egyetlen egyszer hangzik el, semmi sem ismétlődik.

AP 14.322/G, Halotti mars, a cím és az elzmények már kikövetkeztethetővé is teszik, hogy a hangnem c-moll, ezt az eljegyzések és záróhang vizsgálata alá is támasztja. Tempója nyugodt, séta tempó, hiszen a dallam funkciója az volt, hogy a halottat zeneszóval kísérik utolsó útjára. Másfél strófányi hangzik a dallamból, melynek sorai A B C D betűjelűek, ezt követően még egyszer elkezdte a primás a dallamot, de már csak az első két dallamsort játszott. Ebben az esetben is mindig más-más zenei anyagot hallunk, semmi sem hangzik variáltnan a strófán belül.

AP 14.322/G Halotti mars

♩ = 93

- **Dallam sorszám:** AP14.322/G
- **Dallam típusa:** Halotti mars
- **El adásmódja:** Andante =93
- **Hangneme, hangsora:** c-moll
- **Módosított hangok:** H, Fisz (így az ungar skála jelleg domborodik ki.) E, Cisz.
- **Ütemszám:** 24ü.
- **Felépítése:** 8ü.+ 9ü.+ 7ü.*
- **Periódusok száma:** 3 db nem szabályos * periódus.
- **Periódusok felépítése:**

(sorszerkezet)

<u>1. periódus</u>	<u>2. periódus</u>	<u>3. periódus</u>
8ü.	9ü.	7ü.
1ü.+ 4ü.+ 3ü.	1ü.+ 4ü.+ 4ü.	4ü.+ 3ü.
A B	C D	A B
(az els ütem különáll, felütés jelleg)	(az els ütem különáll, felütés jelleg)	

Visszatéréses forma.

- **Motívumszerkezet:**

<u>1. periódus</u>	<u>2. periódus</u>
8ü.	9ü.
(1ü.)+ 4ü.+ 3ü.	(1ü.)+ 4ü.+ 4ü.
2ü.+2ü.+ 3ü.	2ü.+2ü. 2ü.+2ü
a b c	d e f g
	 <u>3. periódus</u>
	7ü.
	4ü.+ 3ü.
	2ü.+2ü.+ 3ü.
	a b c

AP 14.323/C Menyasszony kísér , (Verbunk), tempója feszes, hiszen ez a dallam a mulatsághoz tartozik, ezzel kísérték a lakodalmas menetet. Az alapvet hangnem a d-moll, de szerepel ennek dominánsa is az a-moll. 47 ütemes a darab, hat szakaszra tagolódik, szerkezete illeszkedik a periodikus rendbe. Az els és negyedik periódus anyaga hasonló, majd a többi periódusokban egy újabb zenei téma variálódik több ízben.

AP 14.323/C Menyasszonykísérő (Verbunk)

♩ = 144

The image displays a musical score for a piece titled "Menyasszonykísérő (Verbunk)" with the identifier "AP 14.323/C". The tempo is marked as ♩ = 144. The score is written in a single system on a grand staff (treble clef). It consists of 11 staves of music, with measure numbers 3, 6, 10, 14, 18, 21, 24, 27, 30, 33, and 35 indicated at the beginning of their respective staves. The music features a variety of rhythmic patterns, including eighth and sixteenth notes, and rests. Performance instructions such as "vibr." (vibrato) and "tr" (trills) are present. The key signature has one sharp (F#), and the time signature is 2/4. The score concludes with a double bar line at the end of the 35th measure.

- **Dallam sorszám:** 14.323/C
- **Dallam típusa:** Menyasszonykísér (verbunk)
- **El adásmódja:** Tempo giusto =144
- **Hangneme, hangsora:** d-moll, de szerepel az a-moll is.
- **Módosított hangok:** Gisz, Cisz, Fisz
- **Ütemszám:** 47ü.+ lehúzás
- **Felépítése:** 8ü.+ 16ü.+ 8ü.+ 15ü.+ lehúzás
- **Periódusok száma:** 5 db 8 ütemes periódus és 1 db 7 ütemes csonka periódus.
- **Periódusok felépítése:** (sorszerkezet)

<u>1. periódus</u>	<u>2. periódus</u>	<u>3. periódus</u>	<u>4. periódus</u>
8ü.	8ü.	8ü.	8ü.
4ü.+ 4ü.	4ü.+ 4ü.	4ü.+ 4ü.	4ü.+ 4ü.
A B	C d	Cv1 Dv1	Av1 Bv1

<u>5. periódus</u>	<u>6. periódus</u>
8ü.	7ü.
4ü.+ 4ü.	4ü.+ 3ü.
Cv2 Dv1	Cv3 Dv3

- **Motívumszerkezet:**

<u>1. periódus</u>	<u>2. periódus</u>
8ü.	8ü.
4ü.+ 4ü.	4ü.+ 4ü.
2ü.+2ü. 2ü.+2ü.	2ü.+2ü. 2ü.+2ü.
a b av1 c	d e d f

3. periódus

8ü.
4ü.+ 4ü.
2ü.+2ü. 2ü.+2ü.
d ev1 dv1 fv1

5. periódus

8ü.
4ü.+ 4ü.
2ü.+2ü. 2ü.+2ü.
dv2 ev2 dv3 cv2

4. periódus

8ü.
4ü.+ 4ü.
2ü.+2ü. 2ü.+2ü
av2 ev2 av3 cv1
(av2 er teljes variáns)

6. periódus

7ü.
4ü.+ 3ü.
2ü.+2ü. 2ü.+1ü
dv1 ev4 dv5 fv?

VII. Összegzés, kapott eredmények tézisszer felsorolása, bemutatása

VII.1 Hipotézisek vizsgálata a tények tükrében

A dallamok tudományos igény lejegyzését elvégeztem, melyet alapvetően elsődleges célomul tekintem ki. Típusonként, sorszám szerinti rendben csoportosítottam őket, és azonos szempontú analitikus vizsgálatot végeztem rajtuk. Típusonként az alábbi sorrendben szerepelnek: Legényesek, Verbunkok, Csárdások, Szaporák, Keservek, Hajnalik, Egyéb típusú dallamok. Megállapítottam eladásmódjukat, és pontos tempójukat. Az alábbi eladásmódok szerepelnek: Tempo giusto, Allegro, Rubato, Moderato, Parlando, Adagio, Cantabile, Andante.

Így 33 legényes, 4 verbunk, 31 csárdás, 22 szapora, 10 keserves, 11 hajnali, 1 invertita, 2 gyászinduló, és 1 menyasszonykísér elemzését végeztem el. A hangnemi vizsgálat alapján megállapítható, hogy 10 hangnem szerepel a dallamokban, melyek közül leggyakoribb a g-moll és D-dúr hangnem. Módosított hangok között leginkább hangnembe illeszkedő hangok jelennek meg, csak ritkán van olyan, amely hangnemidegen, leginkább díszítő hangként. Az általam szignifikánsnak talált jellemzőket összegyűjtve összesítő táblázatokat, illetve diagramokat is készítettem. Így például a 61-62. oldalon található összesítésből kiderül, hogy a legrövidebb dallamok általában 20 ütem körüliek, illetve az is tényként mondható, hogy a jelentősebb terjedelműeket minden esetben dallamcsoport alkotja, vagyis több dallam hangzik el, folyamatosan egymás után. A legrövidebbnek mondható dallamokat általában Toska játszotta, és a hosszúakat pedig Hóka Pál.

- Első tézisem a kapott eredményeket látva az, hogy a nagyváros közelségének kultúrintegráló hatása igen erőteljes, az átadás-átvétel megjelenik, épp ezért a fenti gyűjtésekben szereplő dallamok mára, már csak hagyatékként vannak jelen. A zenés- táncos szokások eltűntek, illetve jelenleg „banda” sincs a faluban, aki rendszeresen muzsikálna. A régi zenészgeneráció után, senki nem folytatta a hagyományt. A településen rendszeres táncélet nincs. Tényként állítható az is, hogy a tradicionálisnak mondható táncok már a XX. század közepe körül egyre inkább kiszorultak a táncrendből, már akkor is csak a legényes és a csárdás szerepelt és beszűrődtek olyanok, mint a keringés és a tangó. Ezen állításaimat szakirodalmi adatokra és adatközlím elbeszélésére alapozom. (lásd: ide vonatkozó szakirodalomra épülő fejezetek, illetve dolgozat 39. oldaltól)

- Beigazolódott az is, hogy Fenesen is cigányzenészek voltak, a Muza család ilyen, akiknek családjában ez tradíció volt, s apjuktól tanultak, minden nemzetiség embert kiszolgáltak muzsikálásukkal. (lásd: interjúk, szintén 39. oldaltól)

- Következ két hipotézisemet komplex módon szeretném értékelni, hiszen nagyban összefüggenek. A dolgozat idevonatkozó részében is, és a lentebbi összefoglaló táblázatból is lesz röh az, hogy alapvet en az „egyszer bb” hangnemek dominálnak, azonban más, nehezebbnek t n , több „b”-s hangnemekb l, - úgy, mint c-moll, g-moll, melyeket a heged n nehezebb fogni- is viszonylag sok szerepel. Azért fogalmaztam úgy, hogy nehezebbnek t n , mert valójában a konkrét hangsorban nem is szerepel olyan sok „b” módosítás. Ennek oka, hogy soha nem természetes moll hangsort játszik a zenész, melyben minden hang el jegyzés szerint szerepel, hanem összhangzatos, vagy más néven harmonikus moll szerepel, melyben a 7. fok, -az alaphangra vezet - fel van emelve, illetve melodikus, másik nevén dallamos mollt játszik, ahol a 7. fok mellett, a 6. is fel van emelve. Ez azt jelenti, hogy a c-moll estében legalább a „b” hang nem szerepel, helyette „h” van, de az is el fordul, hogy az „asz” hang sem jelenik meg –esetleg csak néha- és helyette „a” hangot fog a zenész. Így tulajdonképpen csak az „esz” hangra kell figyelnie, ami a c-moll párhuzamos dúr hangnemének alaphangja, így er teljes karakterhordozó. Az is elmondható, hogy az egyértelm en nem vidám karaktert hordozó dallamoknál (hajnali, keserves, halotti mars) a dallamkarakter felülírja az egyszer ség elvét, s így megjelennek a több el jegyzést tartalmazó moll hangnemek is.

- A primások egyedi játékmódját tekintve állítható, hogy Hóka Pál játékmódja cifrább, mint Muza József, Toskáié, több módosított, esetenként hangnemidegen hangot szerepeltet. Ez díszít , illetve átmen hangok formájában mutatkozik. A jelenség nagyon szépen látható, hallható már az els legényes, els sorában is, melyet muzsikál: AP 14.922/2, 3, 4 Legényes. Ebben az esetben dallamos d-moll a hangnem, ennek velejárója a H és Cisz módosítás, hiszen ennek a hangsornak 6. és 7. foka fel van emelve, ez lényegi jellemz je. Ezekon kívül azonban szerepel még az Esz, Fisz, Gisz módosítás is, melyek nem egy modulációt követ hangnem jellemz i, hanem átmen , díszít hangok.

Hóka Pál jellemz ritmusvariáló formulája a triola. Ezt igen gyakran szerepelteti oly módon, hogy a nyolcad pár helyett triola hangzik, mintegy „kisimított” mordentként. Szép példa erre az AP 14.925/19 Legényes 23., 31. üteme.

Muza József, Toska használ ugyan átmen illetve díszít hangokat, azonban szokványosabb módon és helyen alkalmazza azokat, illetve nem torlasztja ket, így kevésbé t nnek el az összhangzásból. Bár mindkét zenésznél szerepel a hangkörülírás, alsó és fels váltóhanggal, melynek jele a vízszintes „S”, ez Toskára jellemz bb, gyakrabban alkalmazza, a feszebb tempójú dallamoknál is. Pl. 14.323/F Csárdás és Cifra

Alapvetően tehát azt lehet elmondani, hogy Hóka Pál játékmódja „modernebb”, mégpedig azért mert a szokványosnak mondható dallamdíszítélemeket nem megszokott helyen és módon alkalmazza, Muza József játékmódja pedig tradicionálisabb, mivel nem meglepő szituációkban alkalmazza ugyanezen elemeket. Itt szeretném megjegyezni, hogy külön dolgozat témája lehetne a tüzetes díszítélem vizsgálat, jelen lejegyzéseket is felhasználva.

• Utolsó hipotézisem az volt, hogy munkám hasznos a népzeneészek számára. A következőkérdéseket tettem fel nekik:

- Hány éve foglalkozik népzeneével?
- Volt-e segítségére kotta a hangszeres anyag elsajátításához?
- Hasznos-e ön szerint, ha kotta is rendelkezésre áll a tanuláshoz, népzene tanításhoz?
- Ön szerint van-e elegendő kottás kiadvány jelenleg?
- Jelennek-e meg, készülnek-e újak, mi a tapasztalata?
- Szívesen fogadja-e egy új kiadvány megjelenését?
- Jónak tartja-e ha hangzóanyag is szerepel a kotta mellékleteként?

Igyekeztem népzeneészekkel interjút készíteni, de az eredmények tényleg csak jelzés értékűek a megkérdezettek száma miatt. Sok esetben a népzeneészek elfoglaltsága miatt nem sikerült a beszélgetést létrehozni, összesen csupán 10 zenésszel sikerült beszélgetni. Így pl. a Morotva zenekarból R. Mer Ottó prímással, R. Mer Judit brácsással, Jánosi Andrással a Jánosi zenekar prímásával. A megkérdezettek évek óta foglalkoznak népzeneével minimum 10 éve, ez volt a legkevesebb, melyet válaszként mondtak. Mindannyiuknak volt kottás anyag segítségére a tanuláshoz, tehát ismerik a kottából való tanulás lehetőségeit, azt, hogy milyen pluszt adhat a felkészülésnél, új anyag elsajátításánál. Így tapasztalatokon alapuló válaszokat adhattak arra a kérdésemre, hogy hasznos-e ha kotta is rendelkezésre áll a tanuláshoz, tanításhoz. Itt egyhangú igen válaszok születtek, mely megerősítés volt számomra, munkám elvégzésének gyakorlati hasznáról. Abban a kérdésben, hogy elegendő-e a kottás kiadványok száma, megoszlottak a válaszok. Volt, aki igennel és volt, aki nemmel felelt, azonban többségben volt az a válasz miszerint nincs elegendő megfelelő minőségű kiadvány. A megjelenést illetően azt válaszolták egyöntetűen, hogy jelennek meg kiadványok, viszont azok mennyiségét volt, aki kevésnek, néhánynak, és volt, aki soknak ítélte meg. Arra a kérdésre, hogy szívesen fogadják-e az új kiadványokat egyhangúan igennel feleltek, tehát azt állíthatom, hogy jelen anyag feldolgozása, és az azon végzett további munkálatok után kapott kottagyűjtemény hasznos a népzeneészek számára, melyet szívesen fogadnak. A hangzóanyag csatolását is egyértelműen jónak, sőt szükségesnek tartják, hiszen így van igazán értelme a népzene-tanulásnak, kottával, hangzóanyaggal együtt. Összefoglalóan állítható, hogy a disszertáció célkitűzéseinél, hipotéziseinél megfogalmazott gondolatokat, - miszerint további kutatásban, az oktatásban, és

a dallamok szélesebb nyilvánosság elé tárásában szerepet játszhat dolgozatom elkészítése -, reálisnak mondhatom a fenti válaszok alapján.

VII.2 Összefoglaló táblázatok

A hangnemek el fordulása dallamtípusonként

Hangnem	Legényes	Csárdás	Szopora	Hajnali	Keserves	Összesen
A-dúr		5				5
a-moll	3	7	3	1	2	16
B-dúr			3			3
C-dúr		3				3
c-moll	6	1	3	3	2	15
D-dúr	8	2	4			14
d-moll	8		5		1	14
G-dúr	2	2	2	3		9
g-moll	5	11		4	5	25
h-moll			2			2
Összesen	32	31	22	11	10	106

Hangnemi összesítés

Hangnem	Db
g-moll	25
D-dúr	18
a-moll	16
c-moll	15
d-moll	14
G-dúr	9
C-dúr	3
B-dúr	3
h-moll	2
A-dúr	1

Dallamtípus szerinti megoszlás

Dallamtípus	db
Legényes	33
Csárdás	31
Szopora	22
Hajnali	11
Keserves	10

Verbunk	4
Egyéb	4

VII.3 Zárógondolatok

A dolgozat zárógondolatai között mindenképpen meg kell említeni azt a témára vonatkozó, jövőbeni kutatási folytonosságot, miszerint jelen dolgozat anyaga alapot adhat egy repertoárváltozást, dallammódosulást vizsgáló munkához. Az összehasonlítás másik pólusa az Utolsó Óra program lehet. A program felvételei 1997 és 2001 között történtek. A programról Kelemen László azt írja, hogy azért utolsó óra az elnevezés, mert az utolsó még archaikus falusi légkörben nevelkedett zenészek idős korában készülhettek a felvételek, s k ezen let nt kultúra utolsó hordozói. Később a fogyasztói szemlélet társadalom térhódításával, a hagyományos hangszeres népzene „kipusztulása” kezdődött meg. Egyre inkább megjelentek az elektromos hangszerek és a hozzájuk kapcsolódó dallamok is. A programban közreműködött a Magyar Tudományos Akadémia Zenetudományi Intézete és a Néprajzi Múzeum, a Nemzeti Kulturális Örökség Minisztériuma, a helyszín pedig ahol a felvételek készültek a Fonó Budai Zeneház volt. A felvételek először PC-merevlemezre, digitális rögzítéssel kerültek, majd pedig CD-re történt archiválásuk 2 példányban, melyből egy a Fonó Budai Zeneházba, egy pedig a Zenetudományi Intézetbe került. A hanggal párhuzamosan képi rögzítés is történt, videón (HI8). A gyűjtésről számítógépes jegyzék könyv is készült. Az Új Pátria sorozat 13. darabjaként jelent meg a Muza banda lemeze, melyen Muza József (Toska), sz: 1922. hegedős, Muza Mózes, sz:1933., szintén hegedős, Muza János, sz: 1929., három húros brácsán, Muza Károly, sz: 1936., bőgős, csellón játszik. (Rajtuk kívül énekesként szerepel a lemezen Konti Margit.) Ezen gyűjtés Kelemen László nevéhez fűződik. A felvételek 1998. május 18 és 22 között készültek, tehát az 1983-as korábbi gyűjtéshez képest 15 évvel később készült, az 1986-hoz képest pedig 12 év telt el. Ezen kívül szintén a jövőbe mutató cél lehet csak a dallamjegyzéseket magába foglaló, hangzó mellékletet tartalmazó kottás kiadvány megjelentetése, melynek tartalma beépül a népzenei gyakorlatba, s ezeket a kulturális örökséget képviselő dallamokat segít a nyilvánosság elé tárni.

Felhasznált irodalom

A MAGYAR NÉPZENE TÁRA II.

1953 *Jeles napok*. Szerk. Bartók Béla-Kodály Zoltán- Kerényi György. Budapest: Akadémia Kiadó.

A MAGYARSÁG NÉPRAJZA I-IV.

1941-1943 Szerk.: Bátky Zs.- Gy rffy I.- Viski K. Budapest: Egyetemi Nyomda.

ÁG Tibor

2009 *Tiszán innen, Bodrogközben*. Dunaszerdahely: NAP Kiadó.

BALSSA Iván

1989 *A határainkon túli magyarok néprajza. Kalotaszeg*, Budapest

BALASSA Iván - ORTUTAY Gyula

1979 *Magyar néprajz* Budapest: Corvina Kiadó.

BALOGH Balázs – FÜLEMILE Ágnes

2004 *Társadalom, tájszerkezet, identitás Kalotaszegen*. Budapest: Akadémiai kiadó.

BARTHA Dénes

1970 *Beethoven és kilenc szimfóniája*. Budapest: Zenem kiadó.

BARTÓK Béla

2008 *Írások a népzeneér l*. Budapest: Kortárs Kiadó.

BARTÓK Béla

1981 *A népzeneér l*. Budapest: Magvet Kiadó.

BERLÁSZ Melinda (szerk.)

1992 *Lajtha László összegy jtött írásai I.*. Budapest: Akadémia Kiadó.

BINDER Pál

1982 *Közös múltunk. Románok, magyarok, németek és délszlávok feudalizmus kori falusi és városi együttélésér l*. Bukarest: Kriterion Kiadó.

BOLDIZSÁR Zeyk Imre

2003 *Kalotaszeg. Honismeret* 2003/4 46-49p

BOROSS Marietta – KARÁCSONY Zoltán – TÁTRAI Zsuzsanna (szerk.)

2004 *Magyar népi kultúra*. Budapest: Képz m vészeti Kiadó.

BÓNA István

1986 Erdély a magyar honfoglalás és államalapítás korában. In Köpeczi Béla (f szerk.): *Erdély története*. I. 194-234.

BROCKHAUS - RIEMANN

1984 *Zenei lexikon*. II. Budapest: Zenem kiadó.

CSÍK Lajos – KÁLLAY Ern

1942 *Vércsoportvizsgálatok kalotaszegi községekben*. Kolozsvár

DOBSZAY László

1984 *A magyar dal könyve*. Budapest: Zenem kiadó.

DOMBY Imre

1972 *Kalotaszegi népi táncok*. Kolozsvár

DOMOKOS Mária

1997. Gépi hangfelvételek és népzenei lejegyzés *Néprajzi értesít* 127-132.

DÖMÖTÖR Tekla

1974 *A népszokások költészete*. Budapest: Akadémia Kiadó.

ERD SI Péter

2001 A „kulturális örökség” recepciójának kezdetei Magyarországon (1997-2000) In Bárdi Nándor-Lagzi Gábor (szerk.): *Politika és nemzeti identitás Közép-Európában*. Budapest: Teleki László Alapítvány.

ERD SI Péter – SONKOLY Gábor

2005 A kultúra melankóliája, A kulturális örökség fogalmának megjelenése. *Világosság* 2005/6 A kulturális örökség kutatása. 73-90.

FEJ S Zoltán

2003 A népi kultúra, mint örökség. In *Tárgyfordítások*. 175-197. Budapest: Gondolat Kiadó.

FEJ S Zoltán

2005 Néprajz, antropológia – kulturális örökség és az emlékezet kategóriái. *Iskolakultúra* 2005/3. 41–48.

FELFÖLDI László – PESOVÁR Ern (szerk.)

2001 *A magyar nép és nemzetiségeinek táncagyományai*. Budapest: Planétás.

FELFÖLDI László

2007 Kulturális örökségvédelem a felső oktatásban. (www.szellemiorokseg.hu) *A pécsi nemzetközi konferencia előadásaiából*. 2007. Szeptember 17-20. 47-54

GROVE monográfiák

1991 *Mozart*. Budapest: Editio Musica.

GUNDA Béla

1994 *Hagyomány és európaiság*. Budapest: Akadémiai Kiadó.

GYÖRGGY Péter – KISS Barbara – MONOK István (szerk.)

2005 *Kulturális örökség és társadalmi képzelet*. Országos Széchényi Könyvtár (et. al.) Budapest.

HALÁSZ Péter

2000 Szükségünk van-e a hagyományra a harmadik évezredben? *Honismeret*. XXVI.
II./6 52-57

HALMOS Béla

1992 A táncházmozgalom jövője. *Zöldövezet* 42-54.

HALMOS Béla – VIRÁGVÖLGYI Márta

1995 *A széki férfitáncok zenéje* Budapest: Nyomda Kft.

JAKÓ Zsigmond

1944 *A gyalui vártartomány urbáriumai*. Kolozsvár.

JAKÓ Zsigmond

2007 *Bihar megye a török pusztítás előtt*. Kolozsvár: Partiumi és Bánsági
M emlékvéd és Emlékhely Társaság.

JANKÓ János

1892 *Kalotaszeg magyar népe*. Budapest: Néprajzi tanulmány.

JUHÁSZ Zoltán

1998 *Az utolsó dudás*. Budapest: Magyar Művelődési Intézet.

KARÁCSONY Zoltán (szerk.)

2004 *Magyar táncfolklorisztikai szöveggyűjtemény I.* Budapest: Gondolat Kiadó.

KAPROS Márta

1990 A születés és kisgyermekkor szokásai. In Dömötör Tekla (f szerk.): *Magyar Néprajz VII. Népszokás, néphit, népi vallásosság*. 9-66. Budapest

KESZEI András

2002. A megfoghatatlan nyomában. A szellemi örökség meghatározása és a kultúra szerepének ártértekelése. In Fedinec Csilla (szerk.): *Társadalmi önismeret és nemzeti önazonosság Közép-Európában* 255-268. Budapest: Teleki L. Alapítvány.

KODÁLY Zoltán

1951 *A magyar népzene*. Szerk.: Vargyas Lajos, Budapest: Editio Musica.

KODÁLY Zoltán

1982 *Visszatekintés I.* Budapest: Zeneműkiadó.

KODÁLY Zoltán

1993 *Magyar zene, magyar nyelv, magyar vers*. Szerk.: Vargyas Lajos. Budapest:
Szépirodalmi Könyvkiadó.

KÓS Károly

1932 *Kalotaszeg*. Kolozsvár: Erdélyi Szépművészeti Céh.

KÖNCZEI Csilla

1995 Táncos anyanyelv? In Zakariás Erzsébet (szerk.): *Krizsa János Néprajzi Társaság évkönyve 3.* 161-164.

KRESZ Mária

1949 A hagyományokba való belenevelés és egy parasztfaluban, In Ortutay Gyula (szerk.): *Néprajzi Tanulmányok* 53-93. Budapest

LAJTHA László – GÖNYEY Sándor

1937 *A magyarság néprajza IV. Tánc*, Budapest

LOCSMÁNDI Miklós

<http://www.locsmandimiklos.hu/lm/szinek.htm>

LUGOSSY Emma

1954 *39 verbunktánc* Budapest: Zenem Kiadó.

LUKIN László - UGRIN Gábor

2004 *Az ókor zenéje*. Budapest: Nemzeti Tankönyvkiadó.

LÜK Gábor

2002 *Zenei anyanyelvünk, Válogatott tanulmányok I.* Budapest: Taton.

MAGYAR NÉPRAJZI LEXIKON I. - V.

1977. In Ortutay Gyula (szerk.) Budapest: Akadémiai Kiadó.

MARTIN György

1970-1972 *Magyar tánc típusok és táncdialektusok I-III.* Budapest: Népművelési Propaganda Iroda

MARTIN György

1974 *A magyar nép táncjai*. Budapest

MARTIN György

1977 A táncos és a zene (Tánczenei terminológia Kalotaszegen). In Kósa László (szerk.): *Népi Kultúra – Népi Társadalom IX.* 357-389. Budapest

MARTIN György

1978 A magyar és román táncfolklór viszonya az európai összefüggések tükrében. *Művelés és 2.* 9-13.

MARTIN György

1979 *A magyar körtánc és európai rokonsága*. Budapest: Akadémiai kiadó.

MOLNÁR István

1947 *Magyar tánc hagyományok*. Budapest

NAGY Judit

1983 *Zene, tánc. Zene és Táncosztály módszertani kiadványa* – Budapest:
Népművelési Intézet

NAGY Olga

1959 Haladás és hagyomány két kalotaszegi faluban. *Korunk* 18. évf. 10. szám 1450-
1463.

NAGY Olga

1989 *A törvény szorításában*. Budapest: Gondolat.

NÉMETH István

1997 A Zenetudományi Intézet népzenei hangarchívuma. *Zenetudományi dolgozatok,*
1997-1998. Budapest, 231-233.

PAKSA Katalin

2008 *Magyar népzene-történet*. Budapest: Balassi Kiadó.

PALÁDI-KOVÁCS Attila

2004. A nemzeti kulturális örökség fogalma, tárgya. Örökség, hagyomány, néprajz.
Honismeret. 2004/2.

PÁVAI István

1997 A technikai eszközök szerepe a nép tánczene és harmónia vizsgálatában.
Néprajzi Értesítő 109-123.

PÁVAI István

1998 *Az erdélyi és a moldvai magyarság népi tánczenéje*. Budapest: Planétás.

PÁVAI István

2000. Erdély a magyar néprajz-, népzene- és a néptánc kutatás tájszemléletében.
Zenetudományi Dolgozatok. Budapest

PESOVÁR Ernő - LÁNYI Ágoston

1975 A magyar nép táncművészete. *Néptánciskola I.* Budapest: Népművelési
Propaganda Iroda.

PESOVÁR Ernő

1997 *A magyar páros táncok*. Budapest: Planétás.

PESOVÁR Ernő

2003 *Tánc-hagyományunk történeti rétegei, A magyar néptánc története*. Szombathely:
Berzsenyi Dániel F. iskola

PESOVÁR Ernő

1997 *A magyar páros táncok* Budapest: Planétás.

PESOVÁR Ferenc

A magyar nép táncélete. Budapest: Népművelési Propaganda Iroda.

PINTÉR Tibor

A hangnemek hatásesztétikájának kritikai vitája a 18. századi német zeneesztétikában.
on.c3.hu/http://laokodok/pinter-affektus.pdf

RICCI József

1993 Szászfenesi múltidézés. *Kalotaszeg.* Új sorozat. IV. évfolyam 5-6. szám

RICCI József

2000 A szászfenesi leányvár *Honismeret.* 2000. 1. szám

RÉTHEI PRIKKEL Marián

1924 A magyarság táncai. Budapest

ROSTÁS-FARKAS György

2000 *si cigány mesterségek és foglalkozások* Budapest: Datus Nyomda.

SÁROSI Bálint

1999 *Hangszerek a magyar néphagyományban.* Budapest: Planétás.

SÁROSI Bálint

2003 *Zenei anyanyelvünk.* Budapest: Planétás.

SÁROSI Bálint

2008 *A hangszeres magyar népzenei hagyomány.* Budapest: Balassi Kiadó.

SEBÉNYI Ferenc

Az MTA Zenetudományi Intézet Népzenei Gyűjteményének áttekintő katalógusa
Beszámoló az NK („Népzenei Katalógus”) programról *Zenetudományi dolgozatok.*
1990-1991. 241-247.

SEBÉNYI Ferenc

1994 *Népzenei olvasókönyv.* Budapest: Magyar Művelődési Intézet

SEBÉNYI Ferenc

Az időrostájában II. Az MTA Népzene Kutató csoportjának szerepe a
táncmozgalom kialakulásában

SEBÉNYI Ferenc

1991. A revival mozgalom és a táncmozgalom Magyarországon. *Árgus* 1991. 3. 68-73.

SEBÉNYI Ferenc

2007 *A táncmozgalom sajtója.* Budapest: Timp Kiadó.

SEEMAYER Vilmos

1935 *Ethnographia.* XLVI.

SIKLÓS László

2006 *Táncház*. Budapest: Timp Kiadó.

STUBER György

2010 *Moldvai csángómagyar „síposok”*. Kolozsvár: Kriza János Néprajzi Társaság.

SONKOLY Gábor

2000 A kulturális örökség értelmezési és alkalmazási szintjei, Régió

<http://www.szellemiorokseg.hu>

SZABOLCSI Bence - TÓTH Aladár

1930 *Zenei Lexikon* Budapest: Kiadója Gy z Andor.

SZENTPÁL Mária

1978 *A mozdulatelemzés alapfogalmai*. Budapest. Népm velési Propaganda Iroda.

SZENTPÁL Olga

1954 *A csárdás*. Budapest.

SZÉLL Jen

1986 *Húzzad, húzzad muzsikásom*. Budapest: Múzsák.

TALLIÁN Tibor

2003 A népzene- és néptánckutatás intézményei a Magyar Tudományos Akadémián-
az MTA Népzenekutató Csoport ötven éve. *Zenetudományi dolgozatok 2003*. 3-10.

TARI Lujza

2001 *Kodály Zoltán, a hangszeres népzene kutatója*. Budapest: Balassi Kiadó.

TÁTRAY Zsuzsanna

1990 Jeles napok- ünnepek, szokások. In Paládi- Kovács Attila *Magyar Néprajz. VII.*
102-264. Budapest: Corvina Kiadó.

TÍMÁR Sándor

1999 *Néptáncnyelven*. Budapest: Püski Kiadó.

ULRICH Michels

1994 *SH Atlasz, Zene* Budapest: Springer Hungarica Kiadó Kft.

VRGYAS Lajos

2002 *A magyarság népzeneje*. Budapest: Planétás és Mezőgazda Kiadó.

VASAS Samu – SALAMON Anikó

1986 *Kalotaszegi ünnepek*. Budapest

VASAS Samu

2007 *Életmód és szokások Románia, Kalotaszeg*. Pomáz: Kráter Kiadó.

VASAS Samu

1993 *A Kalotaszegi gyermek. A személyiségfejl és néphagyományai Kalotaszegen*.
Pomáz: Kráter Kiadó- Colirom Rt.

VAVRINECZ Béla

1982 Zene, tánc, tánczene. *Zene, tánc* 23-30. Népm velési Intézet zene és táncosztály módszertani kiadványa

VÁRADY Pál – BORBÉLY Anikó

1990 *Kalotaszeg: Alszeg, Nádasnente, Kapus vidéke, átmeneti vidék*. Budapest: Zrínyi nyomda kiadója.

VIRÁGVÖLGYI Márta – PÁVAI István

2000 *A magyar népi tánczene*. Budapest: Planétás.

VOIGT Vilmos

2003 A folklór védelme és a kulturális javak védelme. In Viga Gyula- Holló Szilvia- Cs. Schwalm Edit (szerk.): *Vándorutak- múzeumi örökség*. 25-30. Budapest

Fénykép és diagram jegyzék

1. Fénykép: Balról jobbra Török Irén, Fodor Katalin és Én.....	39
2. Fénykép: Muza Mózes heged 1.....	43
3. Fénykép: Mózsi bácsi hangszereivel.....	44
4. Fénykép: Mózsi bácsi családjával és Velem.....	46
1. Diagram: Dallamtípus szerinti megoszlás.....	59
2. Diagram: Legényesek hangnemi megoszlása.....	61
3. Diagram: Csárdások hangnemimegoszlása.....	62
4. Diagram: Szaporák hangnemi megoszlása.....	62
5. Diagram: Keservesek hangnemi megoszlása.....	63
6. Diagram: Hajnalik hangnemi megoszlása.....	64
7. Diagram: Hangnemi összesítés.....	65

Valamennyi fényképet Dulai Imre készítette, Szászfenesen, 2009. 07.14.-én.

CD melléklet a dallamokhoz

SZÁSZFENESI ZENEI HAGYATÉK

Kutatásom tárgyát a Szászfenesen 1983-ban és 1986-ban gyjtött hangzó zenei anyagok képezik. A *Szászfenesi zenei hagyaték* című disszertáció központi témája, hogy bemutassa a Szászfenesen 1983-ban és 1986-ban gyjtött, hegedőn játszott dallamok általam készített lejegyzéseit, azok tudományos feldolgozását, az ehhez tartozó elemzéseket, Szászfenes hangszeres zenei kultúráját a dallamokon keresztül, s azokat a táncokat, melyek ezekhez kapcsolódnak. Évek óta vizsgálom a hangszeres népzenei dallamokat, melyek közül a Kalotaszeg területén gyjtöttek, s ezek közül is a Szászfenesen fellelt dallamkincs ragadta meg a figyelmemet.

Szászfenes Kalotaszeg egyik kis települése, Kolozsvár szomszédságában fekszik. Bár Kalotaszeg szerte sok gyjtés zajlott Szászfenesen azonban mégsem gyakran fordultak meg a gyjtők. Az általam bemutatni kívánt szászfenesi anyag gyjtésében Kallós Zoltán, Székely Levente, Vavrincz András, Könczei Csilla, Fülöp Hajnal, Csonka László, Teszáry Miklós és Pálfy Gyula vettek részt. A gyjtésekre 1983-ban és 1986-ban került sor. Ezeket a Zenetudományi Intézet népzenei részlegének raktári anyagából dolgoztam fel. Az anyag feldolgozása segítséget nyújthat új dallamok bevonására a népzeneoktatásba, illetve a tájegység dallamkészletének differenciáltabb megismerésére. A felvételeken két primás muzsikál: Muza József és Hóka Pál. Mindkét esetben még két, illetve egy vonós kíséri. Muza Józsefet (Toskát) Ötvös Aladár kontrás és Lingurár Károly (Koka) csellós kíséri minden esetben. Hóka Pált Toni Rudolf (Kormos) kíséri kontrán. Az alábbi dallamtípusok szerepelnek a fent említett gyjtésekben:

Legényes, Verbunk, Csárdás, Szapora, Keserves, Hajnali, *Egyéb m. fajú dallamok*: Invertita, Gyászinduló, Menyasszonykísér

115 dallam szerepel a jegyzék könyvben, amelyek közül Muza József összesen minden m. fajtát tekintve 55 dallamot játszott felvételre, Hóka Pál pedig 60 dallamot.

Elsődleges motivációm az volt, hogy a dallamok és elemzéseik prezentálásával a „hagyaték” beépüljön a jelen zenei gyakorlatába, s megvizsgálhatóvá váljék a Kolozsvár vonzásában lévő kisebb település – Szászfenes – dallamkincse. Ahhoz, hogy a hagyomány értékei beépüljenek a mai és a jövőbeni kultúrába, és áthassa az emberek mindennapi életét, a hagyományos rendszerek felbomlása után át kell értékelnünk a hagyomány jelenségeit. Ezért van szükség a hagyomány rász - és teremt kezdeményezésekre, amelyek célja egyrészt a régi hagyományok továbbvitele, illetve új tartalommal való megtöltése, és ezek által az adott hagyomány életre keltése. Ezért tartom nagyon fontosnak a fiatal népzeneészek munkáját és a körük „épül” társaság összetartó erejét. Ezek az elvárások természetesen a zenészek,

népzenészek számára is fokozott kihívást jelentenek, - így számomra is - hiszen segítséget kell adnunk tudományos munkánkkal a kutatások továbbhaladásához, a néphagyomány ápolásához, továbbviteléhez. A szászfenesi zenei anyag, igen értékes része szellemi örökségünknek, így ennek feldolgozásával úgy gondolom, hozzájárulhatok kulturális értékeink megőrzéséhez.

Dulainé Madarász Annamária

THE MUSICAL LEGACY OF SZÁSZFENES

My research subjects are the sounding musical materials collected in Szászfenes between 1983 and 1986. The principal topic of the dissertation titled “Musical legacy of Szászfenes” is to present how I took down the melodies played by violin and collected in Szászfenes between 1983 and 1986 and how I fulfilled the scientific processing of them and prepared the analysis associated to them. I also present the instrumental musical culture of Szászfenes through the melodies and the dances which are attached to them. I have been researching the instrumental folk melodies for years, and my attention was captured by those collected around Kalotaszeg and especially the melodies found in Szászfenes.

Szászfenes is a small settlement in Kalotaszeg, located near Kolozsvár (Cluj). Although music collecting expeditions took place all over Kalotaszeg, collectors did not turn up in Szászfenes too often. The collection of the musical materials in Szászfenes was put through by Zoltán Kallós, Levente Székely, András Vavrincez, Csilla Könczei, Fülöp Hajnal, László Csonka, Miklós Teszáry and Gyula Pálffy. The collection occurred in 1983 and 1986; I studied these materials in the folk music section of the Institute of Musicology (Zenetudományi Intézet). The elaboration of these materials may help to include new melodies into folk music education and to reach a more sophisticated cognition of the melody set of this region. On the records two leaders of the band played: József Muza and Pál Hóka. In all cases, they are accompanied by two, or one tensiles. József Muza (Toska) was always accompanied by Aladár Ötvös, contra and Károly Lingurár (Koka), violoncello. Pál Hóka was

accompanied by Rudolf Toni (Kormos) on contra. The following melody types are present in the above mentioned collections:

“Legényes”, “Verbunk”, “Csárdás”, “Szapora”, “Keserves”, “Hajnali” and *other types of tunes*: “Invertita”, “Gyászinduló”, “Menyasszonykísér”.

There are 115 melodies in the record and considering all types, 55 of them were played by József Muza and 60 by Pál Hóka.

My primary motivation by presenting the tones and their analyses was that the “legacy” can build into the present musical practice and I intended to make it possible to examine the melodic treasure of Szászfenes, a small town in the neighbourhood of Kolozsvár. In order to integrate the values of the tradition into the present and future culture and to make them pervade the everyday life of people, it is necessary to re-evaluate the phenomena of tradition after the collapse of the traditional systems. That is why we need the initiatives to preserve and create traditions, which aim on the one hand to safeguard the old traditions and to fill them up with new content on the other hand and by this means to revive that specific tradition. That is why I consider the work of the young folk musicians and the cementing force of the circle “built” around them as very important. Of course these expectations imply a special challenge for the musicians and folk musicians – including me – as we need to provide help with our scientific activities for the progress of further research, for the promotion, continuation of folk traditions. The musical collection of Szászfenes is a precious part of our legacy so in my opinion, by processing it, I can contribute to the preservation of our cultural heritage.

Keywords: folk music, instrumental folk music, violin folk music, folk dance tunes, folk music documentation, folk music analysis, Kalotaszeg, Szászfenes, József Muza, gipsy musician

Dulainé Madarász Annamária